

Народна банка на Република Македонија

Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и методологии

**Извештај
за банкарскиот систем и банкарската супервизија во Република
Македонија во 2008 година**

Скопје, април 2008 година

СОДРЖИНА

Обраќање на гувернерот	2
I) БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2008	6
1. Структура на банкарскиот систем	6
1.1. Број на банки и штедилници	6
1.2. Концентрација и пазарно учество	6
1.3. Сопственичка структура на банкарскиот систем	9
1.3.1. Акционерска структура на банкарскиот систем според типот на акционерите	9
1.3.2. Учество на странскиот капитал во вкупниот капитал на банкарскиот систем	11
1.4. Пристап до банкарски услуги	13
1.5. Број на вработени во банкарскиот систем	16
2. Активности на банките	17
2.1. Степен на финансиско посредување	17
2.2. Биланс на состојба на банките	18
2.2.1. Биланс на состојба на одделните групи банки	23
2.3. Кредитна активност на банките - кредити на нефинансиски лица	26
2.3. Кредитна активност на банките - кредити на нефинансиски лица	26
2.3.1. Структура на кредитите на нефинансиските лица (секторска, рочна и валутна структура)	28
2.4. Портфолио на хартии од вредност	36
2.5. Депозитна активност на банките	37
3. Ризици во банкарското работење	41
3.1. Кредитен ризик	41
3.1.1. Кредитна изложеност на банките	41
3.1.2. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем	47
3.1.3. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“	54
3.1.4. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „население“	56
3.2. Ликвидносен ризик	63
3.2.1. Ликвидна и високоликвидна актива и извори на финансирање на банкарскиот систем	63
3.2.2. Показатели за ликвидност	67
3.2.3. Рочна структура на средствата и обврските	70
3.3. Валутен ризик	73
3.3.1. Отворена девизна позиција	77
3.4. Ризик од несолвентност	79
3.4.1. Сопствени средства	79
3.4.2. Адекватност на капиталот и ниво на капитализираност на банките	81
3.5. Профитабилност	85
3.5.1. Структура на приходите и расходите на банкарскиот систем на Република Македонија	86
3.5.2. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките	88
3.5.3. Движење на каматните стапки и каматниот распон	90
II) БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2008 ГОДИНА	95
1. Регулаторна рамка на банкарската супервизија	95
1.1. Активности за воведување на Новата базелска капитална спогодба - Базел 2	95
1.1.1. Управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	96
1.2. Функционирање на Кредитниот регистар	96
1.3. Управување со ликвидносниот ризик	97
1.4. Измени и дополнувања на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот	97
1.5. Одлуката за измени и дополнувања на Одлуката за сигурност на информативниот систем на банката	97
2. Активности на банкарската супервизија	98
2.1. Лицензирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците	98
2.2. Супервизија на работењето на банките и штедилниците	99
2.3. Преземени корективни мерки кон банките и штедилниците	99
2.4. Останати активности	100
АНЕКСИ	102

Почитувани,

Зад нас е година на економска криза. Година исполнета со многу неизвесности. После низа години на светски економски подем, висока доверба, изобилство од ликвидност на меѓународните финансиски пазари и ниски каматни стапки, светот, во 2008 година, се соочи со најжестоката финансиска и економска криза досега. Целосно нарушената доверба на финансиските пазари, зголемената перцепција за ризиците од страна на финансиските институции и инвеститорите, што се преслика во повисоките каматни стапки, доведоа до силни рестрикции на страната на понудата на капитал. Од своја страна, зголемените трошоци за финансирање и заострените кредитни стандарди, придонесоа за натамошно намалување на побарувачката, коешто се манифестира во воздржување од трошење и инвестирање од страна на корпоративниот сектор и домаќинствата. Токму ваквиот тренд доведе до колапс на глобалната побарувачка, драстично намалување на волуменот на светската трговија и длабока рецесија на светската економија.

Македонската економија, како мала и отворена економија, не остана имуна на ваквите движења. Во последниот квартал од 2008 година, реалниот сектор ги почувствува првите поголеми негативни ефекти од глобалната финансиска и економска криза. Извозниот сектор беше директно погоден со глобалната рецесија, преку падот на цените на главните извозни производи и намалената побарувачка на домашни производи. Зголемената неизвесност, воздржувањето од преземањето ризици и воопшто од инвестирањето, доведе до намалување на капиталните приливи во земјата. Сето тоа доведе до зголемување на надворешните нерамнотежи коишто се манифестираа со продлабочување на дефицитот во тековната сметка, со што главните ризици врз макроекономската стабилност се концентрираа кај реалниот сектор. Светската финансиска криза предизвика и психолошки притисоци врз домашните субјекти, коишто беа изразени преку поголемата побарувачка на девизи, што доведе и до поголем притисок врз официјалните девизни резерви.

И покрај бројните крахови на банки од развиените економии, но и од регионот, македонскиот банкарски систем остана стабилен и сигурен. Класичните банкарски активности и незначителната изложеност на македонските банки спрема нерезидентите беа нивните главни предности во однос на меѓународно активните банки, коишто ги доживуваат своите најтешки денови. На крајот на 2008 година, вкупните побарувања на македонските банки спрема нерезидентите беа на историски најниско ниво и главно беа побарувања врз основа на депозити кај странски првокласни банки, како дел од платниот промет и кредитно-гаранциските работи со странство. Исто така, зависноста на банките од странски извори на финансирање е на релативно ниско ниво, што е особено поволно при тековните услови на генерално намалената ликвидност, зголемената недоверба и заострените услови за задолжување на меѓународните финансиски пазари.

Стабилноста и сигурноста на банките во Република Македонија се потврдува и преку нивната висока капитализираност. Стапката на адекватност на капиталот на банките е двојно повисока од законскиот пропишан минимум. Годишната стапка на пораст на сопствените средства на банките за 2008 година е на највисоко ниво во последните шест години, што може да упатува на зголемената перцепција на банките за зајакнување на

нивното ниво на капитализираност, со цел задржување на стабилноста и сигурноста во услови на затегнување на меѓународните текови на капитал.

Сепак, банкарскиот систем на Република Македонија не остана целосно изолиран од ефектите од глобалната финансиска криза. Првите позначајни ефекти ги почувствуваа банките индиректно, преку намалените остварувања на реалниот сектор. Забавувањето на домашната економска активност и засилените психолошки притисоци врз домашните субјекти, пред сè населението, влијаеја кон забавување на растот на депозитниот потенцијал на банките. Побавниот пораст на депозитното јадро придонесе и кон забавување на растот на вкупната актива на банките, така што во 2008 година беше остварена најниската стапка на пораст во изминатите шест години. Ваквите движења доведоа и до извесно стагнирање на нивото на финансиско посредување. Од друга страна, зголемената неизвесност придонесе и кон промена на очекувањата на банките и зголемување на перцепциите на банките во однос на ризикот што го преземаат. Ова особено се манифестира во заострување на кредитните политики, преку зголемување на внимателноста во одобрувањето кредити и зголемување на каматните стапки на некои кредитни производи наменети на населението. Тоа, заедно со мерките на НБРМ коишто беа преземени во 2008 година, доведе и до забавување на кредитната активност на банките. Сепак, кредитната активност на банките растеше многу подинамично во однос на растот на депозитите и вкупната актива.

Паралелно со забавувањето на растот на депозитите, во текот на 2008 година беше присутна и нивна поинтензивна валутна трансформација, како последица на психолошкиот притисок кај економските субјекти предизвикан најнапред од инфлациските притисоци, како и од зголемената неизвесност поврзана со случувањата на меѓународната финансиска сцена. За прв пат во последните три години, девизните депозити забележаа значително повисок пораст во однос на денарските депозити и имаа поголем придонес во вкупниот пораст на депозитите на банките.

Во 2008 година беше прекинат трендот на подобрување на квалитетот на кредитното портфолио на банките, што беше карактеристичен за изминатите неколку години, кога под релативно порелаксирани услови и поголем оптимизам во однос на кредитната способност на клиентите, банките остварија динамична кредитна активност. Во 2008 година доаѓаат до израз првите знаци на зголемување на ризичноста на кредитното портфолио, и тоа на населението. Наспроти тоа, сите показатели за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија“ бележат подобрување. Сепак, очекуваното натамошно намалување на извозната побарувачка и воопшто, намалувањето на домашната економска активност, може да доведат до влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон овој сектор во наредниот период.

Дополнителен фактор на ризик за идниот квалитет на кредитното портфолио на банките е значајното присуство на т.н. индиректен кредитен ризик, кој произлегува од релативно високото учество на кредитирањето со валутна компонента и со прилагодливи каматни стапки, преку кое банките ги пренесуваат валутниот и каматниот ризик врз своите клиенти.

Во 2008 година, банките во Република Македонија располагаа со доволно ниво ликвидни средства и одржуваа стабилна ликвидносна позиција. Тие непречено ги сервисираа своите обврски и немаа потреба од ликвидносна поддршка од страна на централната банка. Меѓутоа, во текот на 2008 година продолжи трендот на продлабочување на рочната неусогласеност меѓу средствата и обврските на банките, што во најголема мера беше последица на интензивниот раст на кредитирањето, а пред сè на долгорочното кредитирање во изминатите неколку години, наспроти доминантното присуство на краткорочните извори на средства. Ова, во услови на крајно ограничен пристап до слободни ликвидни средства на глобалните финансиски пазари и нарушена доверба, наметна потреба од поголема прудентност во управувањето со ликвидноста од страна на банките.

Во 2008 година, банките во Република Македонија продолжија да работат профитабилно. Сепак, неколкугодишниот тренд на непрекинато подобрување на нивната профитабилност и ефикасност, во текот на 2008 година, беше прекинат. Намалувањето на добивката во однос на 2007 година во најголема мера се должи на порастот на оперативните трошоци и каматните расходи, но и забавениот раст на нето-приходите од провизиите на банките. Каматната политика на банките имаше две обележја: зголемување на пасивните каматни стапки со цел задржување на постојните и привлекување нови извори на финансирање и второ, забавување на трендот на опаѓање на активните каматни стапки. Тоа придонесе за натамошно намалување на распонот меѓу активните и пасивните каматни стапки. Сепак, натамошниот пораст на каматноносната актива на банките обезбеди целосно покривање на каматноносните обврски, но и создавање соодветен износ на каматна маргина за покривање и на некаматноносните расходи на банките.

Во 2008 година, НБРМ продолжи непречено и редовно да ги извршува своите активности во доменот на регулаторната и супервизорската функција. Беше заокружен процесот на донесување на новата подзаконска рамка согласно со Законот за банките. Исто така, беше завршен и процесот на лицензирање на банките во доменот на корпоративното управување и вршењето на финансиските активности, согласно со новиот Закон за банките. Во почетокот на 2008 година, НБРМ отпочна со примена на новиот концепт на супервизија ориентирана кон ризиците. Сите овие активности придонесоа кон квалитативно подобрување на супервизорската и регулаторната функција на централната банка. Воедно, новите прудентни стандарди и новите барања во однос на начинот на вршењето на супервизијата придонесоа кон унапредување на работењето на банките и зајакнувањето на нивната стабилност и сигурност.

Почитувани,

Годината што е пред нас е година исполнета со низа предизвици и неизвесности. Кризата којашто започна како криза на еден ограничен дел од финансиските пазари, на пазарот на хипотекарни второрангирани кредити во САД, многу брзо се пренесе на останатите финансиски пазари и останатите региони во светот. Финансиската криза брзо премина во економска криза со разорно влијание врз светската економија. Во услови на континуирано надолно ревидирање на проектираните стапки на раст на економиите во светот, ризично е да се каже колку долго ќе трае и какви ќе бидат последиците од глобалната финансиска криза.

И покрај ограниченото влијание на финансиската криза врз банкарскиот систем на Република Македонија, сепак зголемените макроекономски ризици во земјата може да претставуваат закана за неговата стабилност. Зголемената неизвесност и аверзијата во однос на преземањето ризици од страна на банките веќе се вградени во нивните деловни политики за 2009 година. Повеќето од нив, јасно ја искажаа ориентацијата дека 2009 година е година на нивна внатрешна консолидација, јакнење на нивните системи за управување со ризиците и внатрешните контролни механизми. Меѓутоа, без оглед на сè, НБРМ, како и досега, внимателно ќе ги следи состојбите во банкарскиот систем и ќе ги преземе сите неопходни мерки за задржување на неговата стабилност и сигурност. Всушност, тоа, заедно со одржувањето на ценовната стабилност, како основна цел на централната банка, се основен предуслов за економската благосостојба во земјата.

Скопје, мај 2009 година

м-р Петар Гошев
гувернер
и претседател на
Советот на НБРМ

I) БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2008

1. Структура на банкарскиот систем

1.1. Број на банки и штедилници

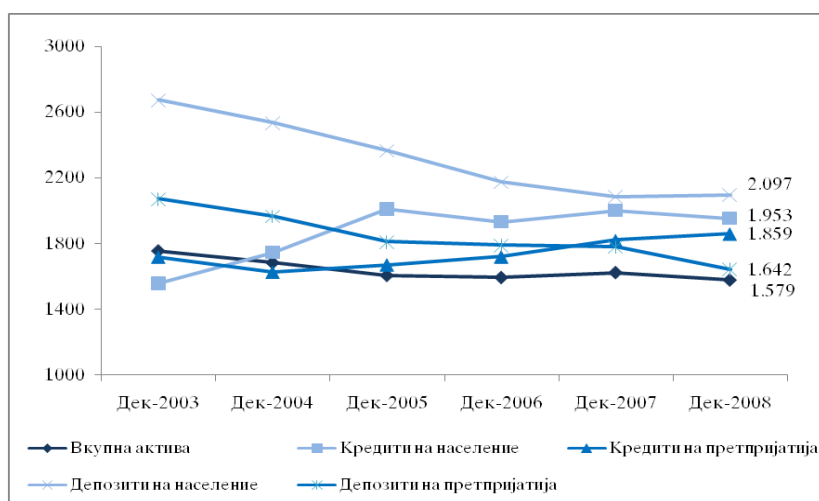
На 31.12.2008 година, банкарскиот систем на Република Македонија го сочинуваат осумнаесет банки и единаесет штедилници, што е непроменета состојба во споредба со крајот на 2007 година.

Банките ја задржаа доминантната позиција во банкарскиот систем, а улогата на штедилниците минимално се промени во однос на крајот од 2007 година¹. Со оглед на незначителната улога на штедилниците во вкупните активности на банкарскиот систем, натамошните анализи во овој Извештај се фокусираат исклучиво на работењето на банките. Заради добивање посеопфатна слика, анализата на работењето на сите банки се надополнува и со анализа по одделни групи банки. Задржан е принципот на групирање на банките според големината на нивната актива.² Во 2008 година не настанаа структурни поместувања, така што бројот на банките во одделните групи остана ист.

1.2. Концентрација и пазарно учество

Банкарскиот систем на Република Македонија се одликува со релативно високо ниво на концентрација на активностите. Според Херфиндал-индексот³, нивото на концентрација за сите анализирани домени од работењето на банките е високо, а само за вкупната актива и депозитите на претпријатијата е во рамки на нивото коешто, генерално, се смета за прифатливо. Притоа, највисокото ниво на концентрација останува во доменот на работењето со населението. Трендот на намалување на нивото на концентрација кај депозитите на населението, којшто беше карактеристичен за претходните четири години, е прекинат,

Графикон бр. 1
Динамика на Херфиндал-индексот за банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на

¹ На крајот на 2008 година, учеството на штедилниците во вкупните кредити на нефинансиските лица остана непроменето и изнесуваше 1,9%, додека учеството во вкупните депозити на населението се намали за 0,1 процентни поени и изнесуваше 0,6%. Учеството на штедилниците во вкупната актива на банкарскиот систем се зголеми за 0,1 процентен поен и на 31.12.2008 година изнесуваше 1,4%.

² За големи банки се сметаат банките чијашто актива надминува 15 милијарди денари, групата средни банки ги опфаќа банките со актива меѓу 4,5 и 15 милијарди денари, додека банките чијашто актива е помала од 4,5 милијарди денари ја сочинуваат групата мали банки.

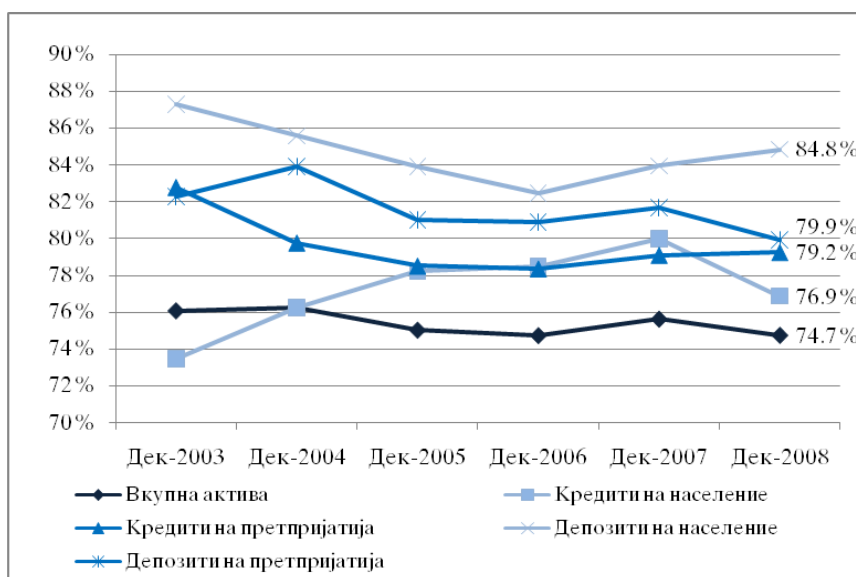
³ Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка

во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем главно се смета за прифатливо.

така што во 2008 година е забележано негово благо зголемување од 13 индексни поени. Во доменот на кредитната активност кон населението е забележано намалување на концентрацијата од 48 индексни поени со што се сведе на ниво од 1953. Сепак, анализата по одделни банки покажува дека првата банка според обемот на кредити на населението, го задржа своето високо учество од 36,6% на 31.12.2008 година (намалување од само 0,8 процентни поени во однос на 2007 година). За споредба, учеството на следната банка во вкупната кредитна активност кон населението изнесуваше 17,6%. Во текот на 2008 година, најзначаен пад на нивото на концентрација е забележан кај депозитите на претпријатијата (за 138 индексни поени), додека најголем пораст е забележан кај Херфиндал-индексот за вкупните кредити на претпријатијата (за 40 индексни поени).

Анализата на показателот ЦР5⁴ упатува на речиси идентични заклучоци за релативно високиот степен концентрацијата во банкарскиот систем. Но, овој показател покажува и тенденција на благо намалување на концентрацијата. На крајот на 2008 година, слично како и на крајот од 2007 година, овој показател укажа на највисока концентрација од 84,8% кај депозитите на населението. Всушност, тоа е и единствената категорија којашто во однос на 2007 година бележи пораст на концентрацијата за 0,9 процентни поени. Наспроти ова, показателот ЦР5 за кредитите на населението забележа најголем пад од 3,1 процентни поени.

Графикон бр. 2
Динамика на показателот ЦР5 за банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

⁴ Показателот ЦР5 го претставува учеството на активата (односно категоријата којашто се анализира, на пример, кредити на претпријатија, депозити на претпријатија итн.) на петте кредитни институции со најголема актива (односно категоријата којашто се анализира) во вкупната актива (односно категоријата којашто се анализира) на банкарскиот систем. Во случајот на Република Македонија, станува збор за банки.

Табела бр. 1

Показатели за концентрација на банкарските системи на одделните земји-членки на ЕУ, Република Македонија и одредени земји од опкружувањето

Земја	Херфиндал-индекс за вкупната актива	Показател ЦР5
Македонија (2008)	1.579	74,7
Македонија (2007)	1.625	75,6
Чешка	1.100	65,7
Бугарија	833	57,5
Естонија	3.410	95,7
Кипар	1.082	64,8
Латвија	1.158	67,2
Литванија	1.827	80,9
Малта	1.174	70,1
Полска	640	46,6
Романија	1.041	56
Словачка	1.082	68,2
Словенија	1.282	59,5
Унгарија	839	54,1
Нови земји-членки на ЕУ	1.289	66,3
Ситие земји-членки на ЕУ	1.102	59,4
Земји од евро-зоната	1.006	54,7
Албанија	1.624	н/п
Србија	617	49,5
Хрватска	1.312	72

Извори: НБРМ; ЕЦБ, Извештај за структурата на банкарскиот систем на ЕУ, Октомври 2008; Извештаи и интернет-страниците на централните банки. Податоците за ЕУ се за 2007 година; за Албанија за 2007 година; за Србија се за третиот квартал 2008 година; за Хрватска се за 2008 година.

Податоците за новите земји-членки, за Европската унија и за земјите-членки на евро-зоната се непондирани просеци. Под нови земји-членки на ЕУ се подразбираат десетте земји што се приклучија во мај 2004, Романија и Бугарија

Споредбената анализа со банкарските системи на земјите од Европската унија го потврдува релативно високото ниво на концентрација во банкарскиот систем на Република Македонија. Единствено, нивото на концентрација присутно во банкарските системи на Естонија и Литванија е поголемо од она што е карактеристично за банкарскиот систем на Република Македонија. Споредбата со одредени земји од опкружувањето, исто така, го потврдува релативно повисокото ниво на концентрација на банкарскиот систем на Република Македонија. Единствено, од групата анализирани земји во опкружувањето, банкарскиот систем на Албанија има повисоко ниво на концентрација во споредба со она што е карактеристично за банкарскиот систем на Република Македонија.

Табела бр. 2

Пазарно учество на одделните групи банки

Групи банки	Број на банки		Учество во вкупната актива		Учество во вкупните активности		Учество во вкупните кредити		Учество во вкупните депозити	
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008
Големи банки	3	3	67,1%	66,1%	69,0%	67,9%	70,3%	69,0%	72,2%	70,1%
Средни банки	8	8	27,5%	28,8%	26,0%	27,5%	27,3%	28,7%	25,2%	26,8%
Мали банки	7	7	5,4%	5,1%	5,0%	4,6%	2,4%	2,3%	2,6%	3,1%
Вкупно	18	18	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Концентрацијата во банкарскиот систем на Република Македонија останува на релативно високо ниво и од аспект на улогата на одделните групи банки во сите сегменти од банкарското работење. Групата големи банки, и покрај извесното намалување, ја задржа доминантната позиција на банкарскиот пазар во Република Македонија. Групата средни банки продолжи да го зајакнува своето пазарно учество, бележејќи зголемување во сите сегменти. Наспроти тоа, забележително е натамошното маргинализирање на улогата на групата мали банки, според сите анализирани сегменти на банкарското работење, со исклучок на депозитната активност, каде што пазарното учество на оваа група банки забележа скроман пораст.

1.3. Сопственичка структура на банкарскиот систем

1.3.1. Акционерска структура на банкарскиот систем според типот на акционерите

Во текот на 2008 година, финансиските институции продолжија да ја јакнат својата позиција како доминантни сопственици на банките во Република Македонија. На 31.12.2008 година, финансиските институции⁵ учествуваа со 63,8% во сопственичката структура на обичните акции издадени од банките, што во споредба со крајот на 2007 година, претставува зголемување за 3,4 процентни поени. Порастот е остварен за сметка на намалувањето на учеството на нефинансиските правни лица за 2,3 процентни поени и на физичките лица за 0,8 процентни поени. Овие поместувања во сопственичката структура на банките, во најголема мера се должат на преземањето на три банки од страна на странски стратегиски инвеститори. Во сопственичката структура на приоритетните акции издадени од банките во Република Македонија, физичките лица ја зајакнаа доминантната позиција, со учество од 69,1%.

⁵ Како финансиски институции се сметаат: домашните и странските банки, домашните и странските брокерски куќи, инвестициските фондови, пензиските фондови, друштвата за управување со пензиските фондови, друштвата за управување со инвестициските фондови, друштвата за осигурување, како и меѓународните финансиски институции (ЕБРД, ИФЦ и сл.).

Табела бр. 3

Сопственичка структура на банкарскиот систем според типови акционери

Реден број	Тип акционери	Учество во обични акции			Учество во приоритетни акции		
		31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
1	Физички лица	11,7%	10,5%	9,7%	52,9%	51,4%	69,1%
2	Нефинансиски правни лица	36,7%	22,0%	19,7%	14,9%	12,8%	19,1%
3	Финансиски институции	44,0%	60,4%	63,8%	31,0%	35,1%	11,0%
4	Јавен сектор, јавни претпријатија, јавни институции и установи	7,0%	6,7%	6,5%	0,1%	0,1%	0,8%
5	Недефиниран статус	0,6%	0,4%	0,3%	1,1%	0,6%	0,1%
	Вкупно (1 до 5)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	<i>Вкупно приватен капитал (1+2+3+5)</i>	93,0%	93,3%	93,5%	99,9%	99,9%	99,2%

Забелешка: со терминот „недефиниран статус“, главно се опфатени акционерите чија стечајна или ликвидациона постапка е завршена, при што тие субјекти повеќе не постојат, а нивните акции во банката не ги стекнал ниту еден од доверителите во стечајната или ликвидационата постапка.

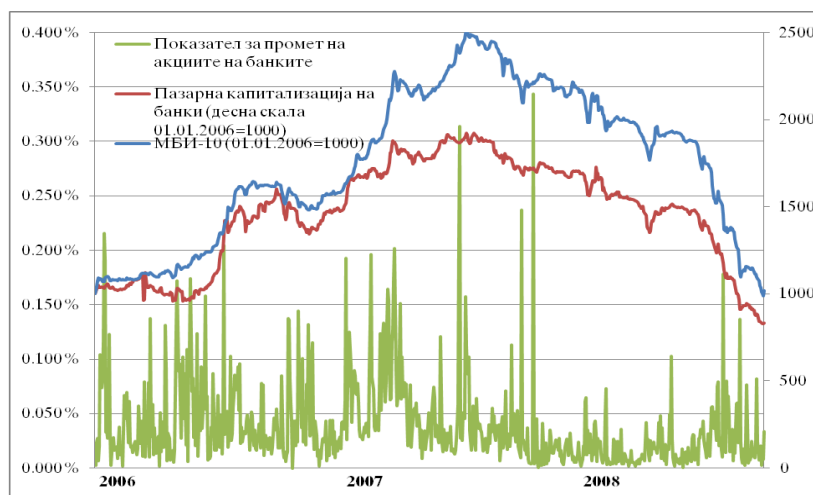
Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Во 2008 година, интересот за тргување со акциите на банките на Македонската берза опадна, како резултат на фактори од економска и некономска природа. Општата стагнантна ситуација на берзата во голема мера беше одраз на сериозните турбуленции и негативните ценовни корекции коишто ги зафатија финансиските пазари во светот и регионот, но и на зголемената неизвесност и влошувањето на изгледите за економскиот раст на земјата во целина. Дополнителни, не помалку значајни фактори коишто ја поддржаа надолната ценовна корекција на акциите, беа и оние од внатрешна природа, карактеристични за македонскиот пазар на капитал, и тоа: малата ликвидност на пазарот, концентрацијата на портфолио-инвеститорите со исто географско потекло и со слични инвестициски склоности, како и неуспешниот обид за влез на Република Македонија во НАТО. Ваквата ситуација доведе до постојана надолна корекција на берзанските индекси (МБИ-10), коишто особено дојдоа до израз во втората половина од 2008 година, кога ефектите од светската финансиска криза почнаа да се чувствуваат директно и во реалниот сектор (пад на индустриското производство и намалување на извозот). Слично, пазарната капитализација на банките во Република Македонија забележа постојан пад во 2008, достигнувајќи ниво пониско од нивото на почетокот на 2006 година.

Во втората половина од 2008 година, кога ефектите од светската финансиска криза почнаа да се чувствуваат директно и во реалниот сектор (пад на индустриското производство и намалување на извозот). Слично, пазарната капитализација на банките во Република Македонија забележа постојан пад во 2008, достигнувајќи ниво пониско од нивото на почетокот на 2006 година.

Намалениот интерес за тргување со акциите на банките беше изразен и преку ниските вредности на показателот за нивниот промет, пред сè во првата половина од годината. Подоцна, се забележува негово зголемување, што во одредена мера се должи на продажбата на доминантниот пакет од две банки на странски акционер.

Графикон бр.3
Берзански показатели за банките и МБИ 10

Извор: НБРМ и „Македонска берза“ АД Скопје.

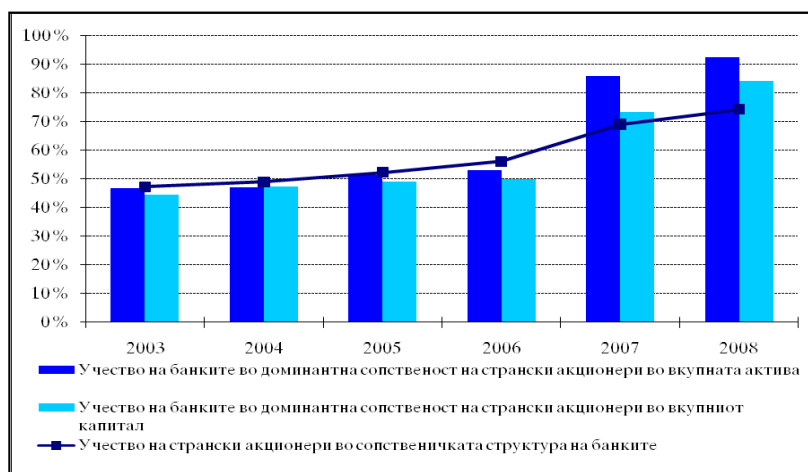
И покрај драстичното намалување на пазарната капитализација на банките, тоа не ги одразуваше реалните остварувања на банките. Сепак, во втората половина на 2008 година, во услови на зголемен кредитен ризик, и самите банки преминаа кон кредитно рационализирање и забавување на кредитната активност, што би можело да предизвика стеснување на нивната каматносна база и соодветно намалување на можноста за остварување профит.

1.3.2. Учество на странскиот капитал во вкупниот капитал на банкарскиот систем

Во текот на 2008 година, во банкарскиот систем на Република Македонија продолжи трендот на зголемување на бројот на банките во доминантна сопственост на странски акционери, проследен со соодветно зголемување на нивното пазарно учество. Така, две средни и една мала банка преминаа во доминантна сопственост на странски акционери⁶. Како резултат на ваквите движења, на 31.12.2008 година, учеството на странскиот капитал во вкупниот акционерски капитал на банките изнесуваше 74,3%, што е за 5,2 процентни поени повеќе во споредба со крајот на 2007 година. Воедно, во 2008 година, бројот на банки коишто се во доминантна сопственост на странски акционери се зголеми за три банки и изнесува четиринаесет. Од нив, осум банки се во сопственост на странски банки, чиешто пазарно учество во вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 59% на 31.12.2008 година. Зголемувањето на бројот

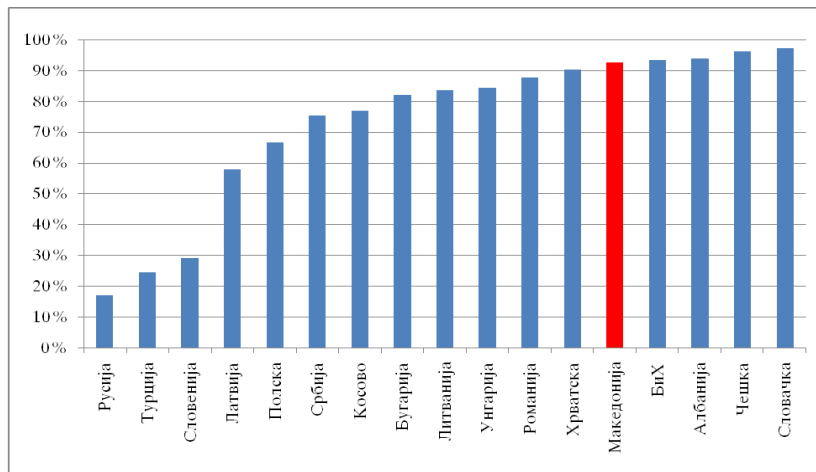
на банките што се во доминантна сопственост на странски акционери услови нивното учество во вкупната актива и во вкупниот капитал на ниво на банкарскиот систем да

Графикон бр. 4
Релативно значење на странските акционери и на банките во доминантна сопственост на странски акционери за банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Графикон бр.5
Процентно учество на странски банки во вкупната актива - избрани земји од Централна и ЈИ Европа за 2007 година

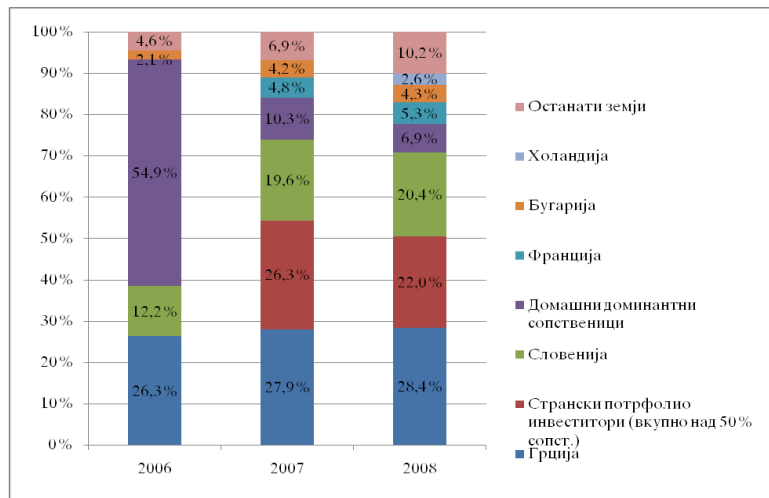
Извор: Компилација од извештаите и интернет-страниците на централните банки. Податокот за РМ е за 2008 година.

⁶ Во 2008 година беше извршено преземањето на „Силекс банка“ АД Скопје од страна на „Централна кооперативна банка“ АД Софија, преземањето на „Инвестбанка“ АД Скопје од страна на „Штаерска банка и штедилница“ АД (Steiermärkische Bank und Sparkassen AG) од Грац, Република Австрија, а „Демир-Халк банка“ АД Ротердам стана доминантен сопственик на „Извозна и кредитна банка“ АД Скопје.

достигне 92,7% и 84,2% на 31.12.2008 година, соодветно, што е годишен пораст за 6,8 и 11 процентни поени, соодветно. **Ваквото ниво на учество на банките во доминантна странска сопственост во вкупната актива го постави банкарскиот систем на Република Македонија кон горната граница од спектарот земји во споредбената анализа.** Притоа, учеството на банките во доминантна странска сопственост во вкупната актива на банкарскиот систем на Република Македонија е слично со нивото присутно во земјите од опкружувањето (Хрватска, Албанија и БиХ), но и со она во Чешка и Словачка.

Од аспект на земјата на потекло на доминантните сопственици на банките, на крајот на 2008 година, не се забележува поголема промена. И понатаму најголем дел од активата на банкарскиот систем остана сконцентрирана кај банките со доминантни сопственици од земјите на Европската унија, со нагласено учество на две земји-членки од поширокиот регион. Како резултат на влезот на доминантни странски акционери од Холандија, Австрија и Бугарија во три банки, на крајот на 2008 година учеството на банките во доминантна сопственост на акционери од ЕУ во вкупната актива на банкарскиот систем се зголеми за 7,7 процентни поени и достигна 68,7%. Наспроти тоа, учеството на активата што им припаѓа на банките во доминантна сопственост на акционери од Република Македонија продолжи да се намалува и на 31.12.2008 година, се сведе на ниво од 6,9%, што е за 3,4 процентни поени помалку во однос на истиот датум претходната година.

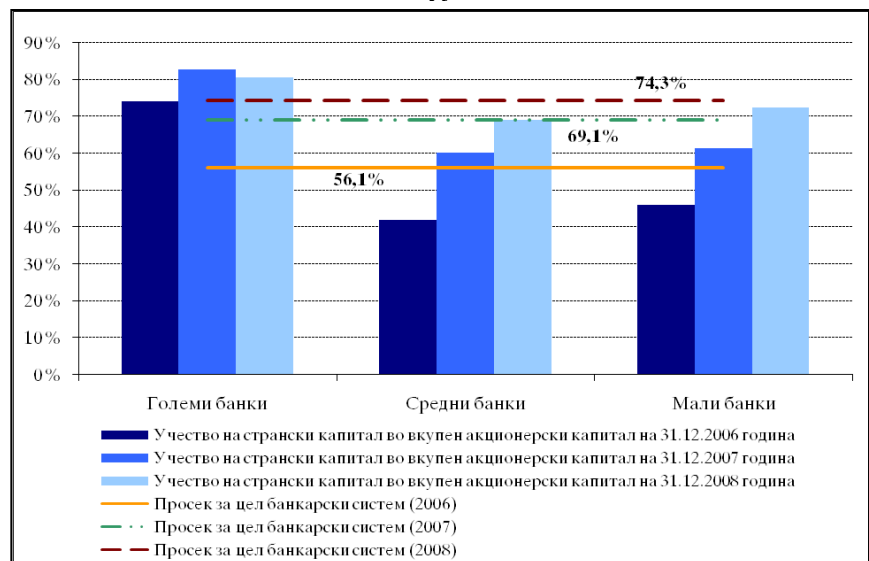
Графикон бр. 6
Структура на активата според земјата на потекло на доминантните сопственици на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Преземањето две средни и една мала банка во доминантна странска сопственост во 2008 година, придонесе учеството на странските акционери да се зголеми кај овие групи банки, а да стагнира кај групата големи банки. Така, во однос на 31.12.2007 година, учеството на странските акционери кај групата средни банки е поголемо за 8,8 процентни поени, а кај групата мали банки за 11,2 процентни поени. Ваквите движења придонесоа учеството на странскиот капитал во

Графикон бр. 7
Динамика на учеството на странските акционери во капиталот на одделни групи банки

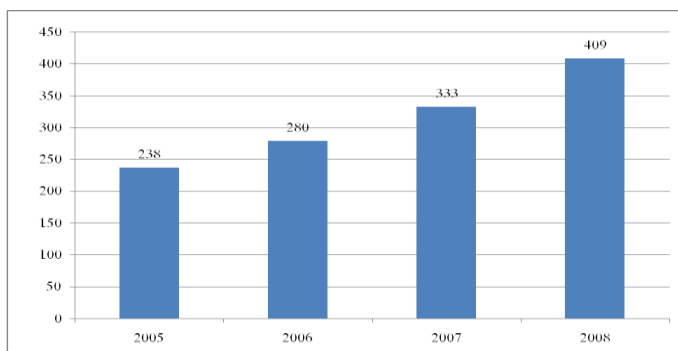
Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

вкупниот акционерски капитал кај групата мали банки да се доближи до просекот за целиот банкарски систем (74,3%), додека учеството кај групата големи банки и понатаму останува над овој просек.

1.4. Пристап до банкарски услуги

Проширувањето на мрежата на деловни единици на банките во Република Македонија продолжи со засилено темпо и во текот на 2008 година. На 31.12.2008 година, банкарската мрежа ја сочинуваа 409 деловни единици, што е за 76 деловни единици (или за 22,8%) повеќе во однос на 2007 година. Како и во претходната година, најголема експанзија на мрежата на деловни единици беше присутна кај групата средни банки на која ѝ припаѓаат 45 (или околу 60%) од новоотворените деловни единици.

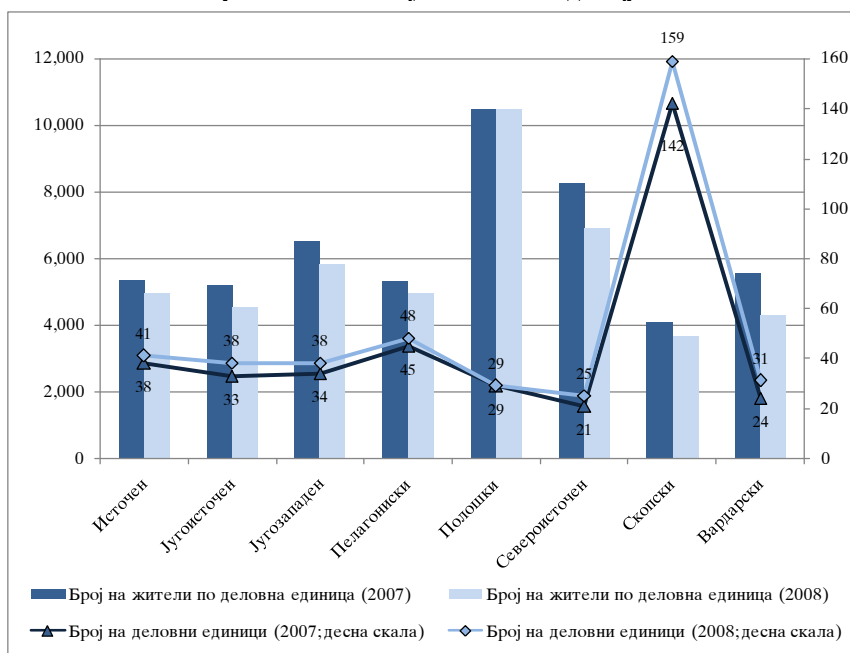
Графикон бр. 8
Движење на бројот на деловни единици на ниво на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Во 2008 година, се задржа концентрацијата на мрежата на деловни единици на банките на територијата на главниот град. Притоа, концентрацијата беше дополнително нагласена како резултат на доминацијата на скопскиот регион во бројот на новоотворени деловни единици во текот на годината. Како резултат на овој пораст, бројот на жители по деловна единица во овој регион дополнително се намали и се задржа на најниско ниво во однос на другите региони во земјата. Подобрување на пристапот на населението до банкарските услуги, изразен преку намалување на бројот на жители по една деловна единица се забележува и во сите останати региони, со исклучок на еден регион.

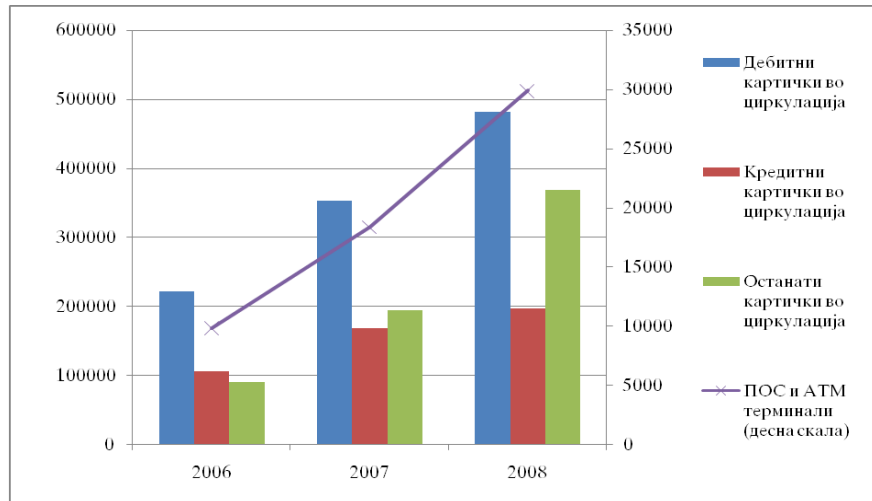
Графикон бр. 9
Географска концентрација на банкарската мрежа по одделни региони во Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

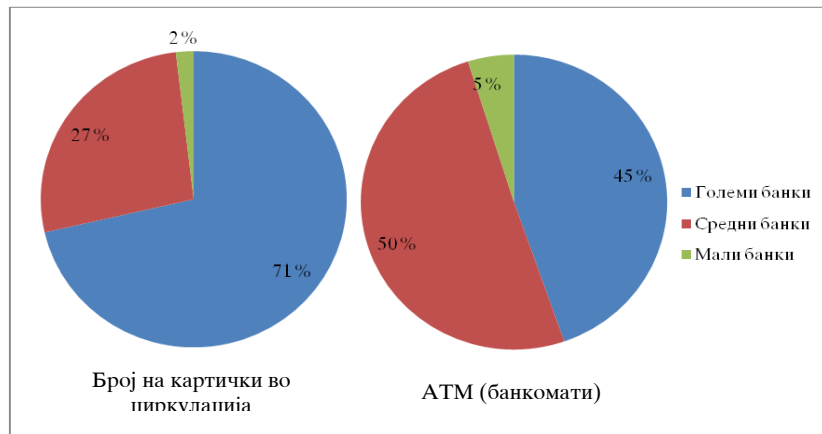
Во 2008 година, банкарската мрежа, набљудувана преку бројот на ПОС и АТМ-терминали⁷, продолжи со својата експанзија, директно предизвикана од растот на издадените дебитни и кредитни картички. Така, на 31.12.2008 година, бројот на инсталирани ПОС и АТМ-терминали пораснал за значителни 62,5%, во однос на крајот на 2007 година. Сè уште не се издадени картички со функција на електронски пари иако соодветната регулатива е во примена од јануари 2008 година. Набљудувано според групи банки, најголем број картички се издадени од групата големи банки, додека најраширена мрежа на банкомати постои кај групата средни банки. Групата мали банки, според двата показателя, има незначително учество во банкарскиот систем на Република Македонија.

Графикон бр. 10
Развиеност на банкарската мрежа според бројот на платежни картички и терминали

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Графикон бр. 11
Број на картички и банкомати според групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

На 31.12.2008 година, четиринаесет банки коишто имаа пазарно учество од 91% во вкупната актива на банкарскиот систем, нуделе услуги за интернет-банкарство. Притоа, единаесет банки (со пазарно учество од 82,9% во вкупната актива), нуделе сет од интернет-услуги за правни и физички лица, а три банки (со пазарно учество од 8% во вкупната актива на банките) нуделе интернет-услуги исклучиво за правни лица. Најчест тип на интернет-услуги коишто им стојат на располагање на клиентите на банките се: следење на состојбата на сметки, вршење пренос и плаќања од денарски сметки, аплицирање за кредитни производи за правни и физички лица и други.

⁷ ПОС (POS - point of sale - место на продажба); АТМ (ATM - automated teller machine - автоматска благајничка машина - банкомат).

Табела бр. 4

Пристап на населението до банкарските услуги во одделните земји-членки на ЕУ, Република Македонија и одредени земји од опкружувањето

Земја	Жители по кредитна институција	Жители по АТМ (банкомат)	Жители по вработен во банкарскиот систем	Жители по филијала (експозитура)	Актива по вработен во банкарскиот систем (во илјади евра)
Македонија (2008)	68.320	2.693	335	5.011	680
Македонија (2007)	68.173	3.866	379	6.142	687
Чешка	184.250	3.129	258	5.541	3.497
Бугарија	263.456	2.103	250	1.311	1.022
Естонија	89.493	1.465	212	5.047	3.261
Кипар	3.663	1.474	70	855	8.076
Латвија	73.402	2.403	177	3.336	2.403
Литванија	42.194	2.962	328	3.480	2.312
Малта	18.603	2.607	109	3.935	10.066
Полска	53.086	3.837	219	3.284	1.357
Романија	512.201	3.575	326	3.393	1.092
Словачка	207.560	2.702	273	4.616	2.544
Словенија	75.032	1.321	168	2.849	3.609
Унгарија	48.814	2.643	240	2.969	2.589
Нови земји-членки на ЕУ	130.980	2.518	219	3.385	3.486
Сити земји-членки на ЕУ	59.401	1.362	153	2.123	12.676
Земји од евро-зоната	52.098	1.203	140	1.735	12.437
Албанија	198.128	7.156	615	7.847	1.164
Србија	210.457	2.953	230	3.134	535
Хрватска	134.436	1.327	201	3.549	2.243

Извори: НБРМ; ЕЦБ, Извештај за структурата на банкарскиот систем на ЕУ, Октомври 2008; Извештаи и интернет-страници на централните банки. Податоците за ЕУ се за 2007 година; за Албанија се за 2007 година; за Србија се за третиот квартал 2008 година; за Хрватска се за 2008 година.

Податоците за новите земји-членки, за Европска унија и за земјите-членки на евро-зоната се непондирани проседи. Под нови земји-членки на ЕУ се подразбираат десетте земји што се приклучија во мај 2004 година - Романија и Бугарија.

Споредбената анализа упатува на тоа дека пристапот на населението до услугите на банките во Република Македонија бележи подобрување и приближување до нивото присутно во земјите од ЕУ. Приближувањето до банкарските системи на земјите-членки на ЕУ е особено евидентно кај показателот за бројот на жителите по кредитна институција. Нивото на овој показател во банкарскиот систем на Република Македонија дури и го надминува показателот на ниво на новите земји-членки на ЕУ. Од друга страна, споредбата на показателот за бројот на жители по филијала (експозитура) упатува на значително поразвиена деловна мрежа на кредитните институции и согласно со тоа, подобар пристап на населението до банкарските услуги во ЕУ, на ниво на новите земји-членки на ЕУ и евро-зоната. Во текот на 2008 година, се забележува подобрување на пристапот на населението до услугите на банките мерен и како сооднос помеѓу бројот на жители и бројот на банкомати, и како сооднос помеѓу бројот на жители и бројот на вработени во банкарскиот систем на Република Македонија. Споредбата со банкарските системи на земјите од опкружувањето упатува на пониско ниво на пристап на населението во Република Македонија до банкарските услуги, во споредба со Србија и Хрватска и релативно подобар пристап во однос на Албанија. На 31.12.2008 година, на еден вработен во банкарскиот систем на Република Македонија, во просек, отпаѓа актива во висина од 680 илјади евра, наспроти сите земји-членки на ЕУ каде што на еден вработен во банките, во просек, отпаѓа актива во висина од 12,7 милиони евра. Според истиот показател, банкарскиот систем во Република Македонија е на пониско ниво и во споредба со банкарските системи на земјите од опкружувањето, со исклучок на банкарскиот систем на Србија. Ваквите споредби

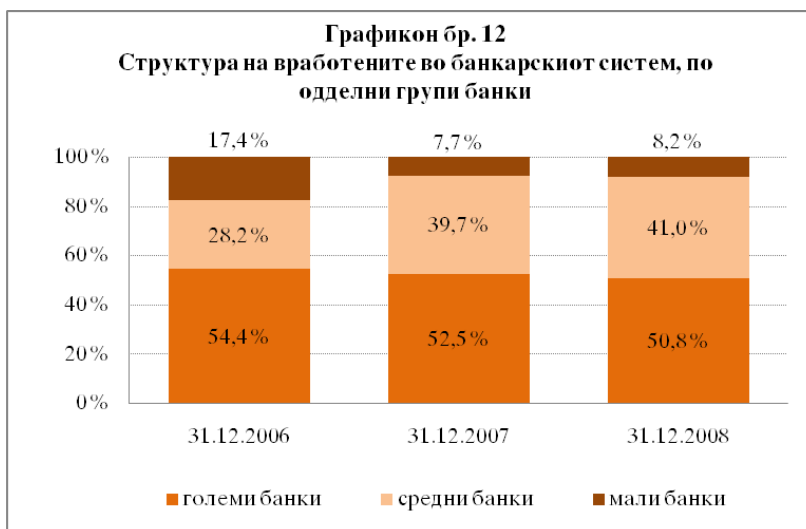
укажуваат на тоа дека **постои простор за окрупнување и зголемување на активностите на банкарскиот систем на Република Македонија.**

1.5. Број на вработени во банкарскиот систем

Вкупниот број вработени во банкарскиот систем во Република Македонија продолжи да

расте. На 31.12.2008 година, вкупниот број вработени во банките достигна 6.111 лица, што е за 721 лице, или за 13,4% повеќе во споредба со крајот на 2007 година. Најголем дел од вработените во банкарскиот систем отпаѓа на групата големи банки, иако кај нив е присутен тренд на постепено намалување на учеството, за сметка на зголемувањето на учеството на вработените во групата средни банки. Во однос на 31.12.2007 година е забележано незначително зголемување на учеството на

Графикон бр. 12
Структура на вработените во банкарскиот систем, по одделни групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

бројот на вработените кај групата мали банки, од 0,5 процентни поени.

Табела бр. 5

Квалификациска структура на вработените во банкарскиот систем и по групи банки

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	цел банкарски систем	големи банки	средни банки	мали банки
Д-р и м-р	1.5%	1.6%	1.9%	1.9%	2.5%	1.0%	2.2%
ВСС	41.4%	47.0%	53.5%	53.5%	47.2%	61.4%	52.3%
ВШС	6.8%	5.7%	5.0%	5.0%	6.6%	3.0%	5.4%
ССС	48.4%	44.0%	38.6%	38.6%	42.3%	33.9%	38.7%
Останати	2.0%	1.8%	1.1%	1.1%	1.3%	0.7%	1.4%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

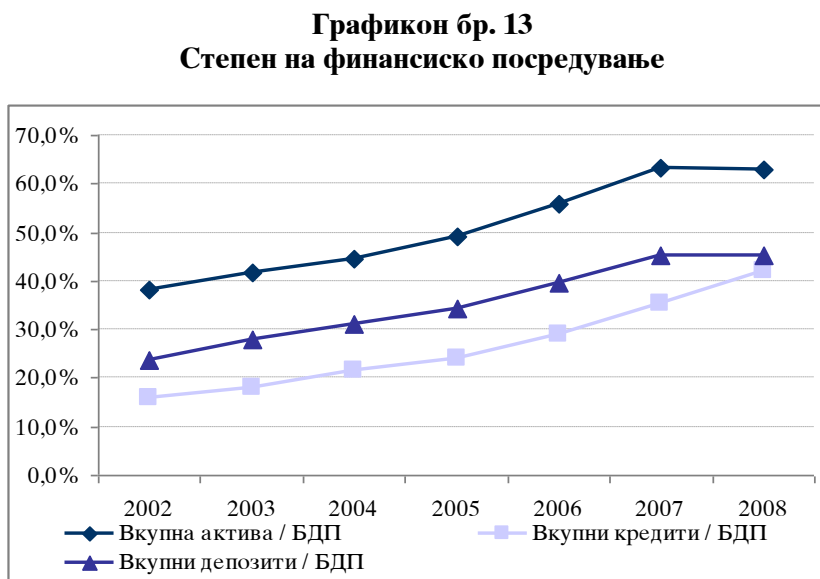
Квалитативното подобрување на квалификациската структура на вработените во банките продолжи и во текот на 2008 година. Трендот на постепено зголемување на учеството на вработените со високо образование (доктори на науки, магистри и вработени со ВСС), за сметка на намалувањето на учеството на вработените со понизок степен на образование (вработени со ВШС, ССС и останати) продолжи и во 2008 година. На ниво на поодделните групи банки, најповолна квалификациска структура на вработените и понатаму е присутна кај групата средни банки, каде што вработените со повисок степен на образование (доктори на науки, магистри и вработени со ВСС) претставуваат над 60% од вкупниот број вработени. Присутниот тренд на квалитативно подобрување на образовната структура на вработените се очекува да придонесе за дополнително подобрување на системите за управување со ризиците, а во тие рамки, и на севкупното работење на банките.

2. Активности на банките

2.1. Степен на финансиско посредување

На крајот на 2008 година, во услови, пред сè, на намалени склоности за штедење, за првпат во последните шест години се забележува стагнирање на степенот на финансиско посредување во банкарскиот систем на Република Македонија, набљудувано преку вкупната актива и депозитната активност. Сепак, финансиското посредување, набљудувано преку кредитната активност, продолжи да се продлабочува. Во услови на забавен раст на депозитите, како доминантен извор на средства на банките и

заострени услови за задолжување на меѓународниот пазар, дојде до мало намалување на степенот на финансиско посредување мерено како сооднос на вкупната актива на банкарскиот систем и БДП⁸. На крајот на 2008 година, овој показател изнесуваше 62,9%, што е намалување од 0,2 процентни поени во однос на крајот на 2007 година. Соодносот помеѓу вкупните депозити и БДП

Извор: НБРМ и ДЗС.

изнесуваше 45,4%, што е речиси непроменето ниво во однос на претходната година. Од друга страна, и ваквиот забавен пораст на депозитите, надополнет со процесот на натамошно реструктурирање на активата на банките, при стабилна побарувачка за кредити, претставуваше солидна основа за натамошно продолжување на кредитната поддршка на приватниот сектор. Така, на крајот на 2008 година соодносот на вкупните кредити и БДП, достигна 42,9%, што претставува пораст од 6,9 процентни поени во однос на претходната година. Како и во претходните години, групата големи банки имаше доминантна позиција во финансиското посредување. На крајот на 2008 година, степенот на финансиско посредување на оваа група банки, како сооднос на вкупната актива, вкупните кредити и вкупните депозити и БДП изнесуваше 41,6%, 29,1% и 32,6%, соодветно.

⁸ Податокот за БДП за 2007 година е претходен, а за 2008 година е проценет.

Табела бр. 6
Степен на финансиско посредување во различни земји

Земја	Актива/БДП	Депозити/БДП	Кредити/БДП
Романија	59,4%	31,8%	34,7%
Полска	76,8%	47,9%	43,5%
Литванија	85,0%	41,6%	63,0%
Словачка	91,8%	57,4%	44,8%
Унгарија	107,3%	50,6%	64,9%
Бугарија	108,1%	68,7%	66,6%
Чешка	109,8%	72,9%	52,8%
Словенија	129,7%	59,1%	87,1%
Естонија	132,5%	58,5%	98,5%
Летонија	154,6%	72,1%	104,3%
Кипар	588,4%	339,0%	264,8%
Малта	700,3%	259,6%	374,9%
Евро зона	318,5%	112,1%	135,8%
Европска унија	334,1%	135,7%	157,0%
Албанија	82,9%	63,1%	39,5%
Босна и Херцеговина	83,8%	47,9%	58,0%
Србија	94,4%	38,1%	33,9%
Хрватска	108,3%	56,1%	71,8%
Република Македонија (2007)	63,1%	45,3%	35,3%
Република Македонија (2008)	62,9%	45,4%	42,1%

Извор: НБРМ и Извештајот за структурата на банкарските системи во ЕУ, ЕЦБ, октомври 2008 година. Податоците за земјите-членки на ЕУ, евро-зоната и ЕУ се однесуваат на 2007 година, а за останатите земји на 2008 година.

Банкарскиот систем на Република Македонија, според нивото на финансиското посредување, сè уште значително заостанува зад банкарските системи на земјите-членки на Европската унија, како и во однос на просечните нивоа на финансиско посредување во Европската унија и евро-зоната. Трите основни показатели (соодносот помеѓу вкупната актива, кредитите и депозитите и БДП) упатуваат на најниско ниво на финансиско посредување во Република Македонија, во споредба со останатите анализирани земји, со исклучок на Романија.

2.2. Биланс на состојба на банките

Во 2008 година, вкупната актива на банките растеше со значително побавна динамика во однос на претходните години. Годишната стапка на пораст од 12,1% остварена на крајот на 2008 година, беше најниска стапка на пораст во изминатите шест години. Ваквата динамика ја доведе активата на банките на 31.12.2008 година на ниво од 250.704 милиони денари.

Забавениот раст на активата на банките главно беше одраз на побавниот пораст на депозитното јадро на банките во текот на 2008 година. И покрај тоа, депозитите и понатаму претставуваат доминантен дел од вкупните извори на средства на банките и беа главен двигател на нивниот пораст. На годишно ниво, депозитите забележаа пораст од 20.532 милиони денари, или за 12,8%, што е најниска годишна стапка на пораст во последните шест години. И покрај тоа, порастот на депозитите создаде најголем дел (75,9%) од годишниот пораст на вкупните извори на средства на банките.

Табела бр. 7

Структура на активата и пасивата на ниво на банкарскиот систем

Биланс на состојба	Износ во милиони денари		Структура		Промена 31.12.2008/31.12.2007			
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	Апсолутна промена	Во проценти	Во структурата (во процентни поени)	Учество во промената
Готовина и салда кај НБРМ	22.612	26.979	10,1%	10,8%	4.367	19,3%	0,7	16,1%
Портфолио на хартии од вредност	35.497	28.857	15,9%	11,5%	-6.640	-18,7%	-4,4	-24,6%
Пласмани кај други домашни и странски банки	39.565	27.168	17,7%	10,8%	-12.398	-31,3%	-6,9	-45,8%
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)*	113.907	154.272	50,9%	61,5%	40.364	35,4%	10,6	149,3%
Пресметана камата и останата актива	4.912	5.260	2,2%	2,1%	348	7,1%	-0,1	1,3%
Основни средства	7.166	8.168	3,2%	3,3%	1.002	14,0%	0,1	3,7%
Неиздвоени резервации за потенцијални загуби	-1	0	0,0%	0,0%	1	-100,0%		0,0%
Вкупна актива	223.659	250.704	100,0%	100,0%	27.045	12,1%	0,0	
Депозити од банки	10.482	12.006	4,7%	4,8%	1.524	14,5%	0,1	5,6%
Депозити на нефинансиски субјекти	160.381	180.913	71,7%	72,2%	20.531	12,8%	0,5	75,9%
Позајмици (краткорочни и долгорочни)	19.478	20.238	8,7%	8,1%	760	3,9%	-0,6	2,8%
Останата пасива	6.981	7.688	3,1%	3,1%	706	10,1%	-0,1	2,6%
Резервации за вонбилансни ставки	872	926	0,4%	0,4%	55	6,3%	0,0	0,2%
Капитал и резерви	25.465	28.932	11,4%	11,5%	3.467	13,6%	0,2	12,8%
Вкупна пасива	223.659	250.704	100,0%	100,0%	27.044	12,1%		

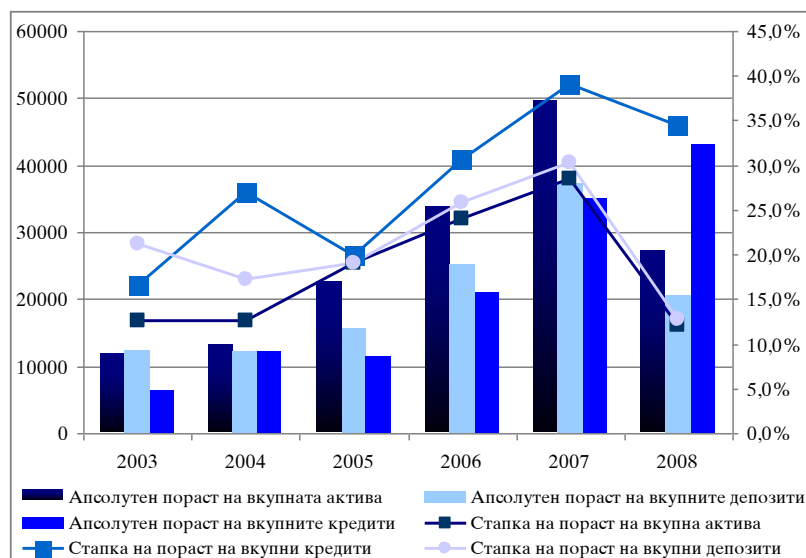
* Нето кредитите на нефинансиски субјекти го претставуваа износот на кредитите намалени за износот на издвоени резервации за потенцијални загуби од кредити.

**Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките

И покрај забавувањето во однос на претходната година, кредитите одобрени од страна на банките продолжија да растат со значително повисока стапка во однос на активата и депозитите. Во 2008 година, вкупните кредити пораснаа за 43.004 милиони денари, или за 34,4%, на годишно ниво, што е забавување за 4,7 процентни поени во однос на годишната стапка на пораст остварена во 2007 година. И покрај тоа, апсолутниот пораст на кредитите, за првпат во последните шест години, го надмина апсолутниот пораст на активата и депозитите. Имено, во 2008 година, порастот на кредитите беше речиси за 60% повисок од апсолутниот годишен пораст на активата и повеќе од двојно (за 109,4%) поголем од порастот на депозитите.

Графикон бр. 14

Пораст на активата, депозитите и кредитите на банките

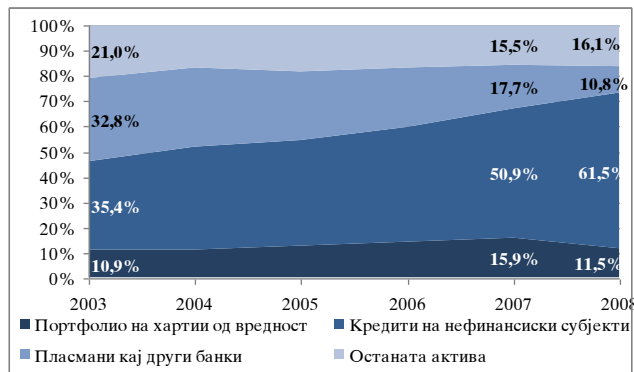

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

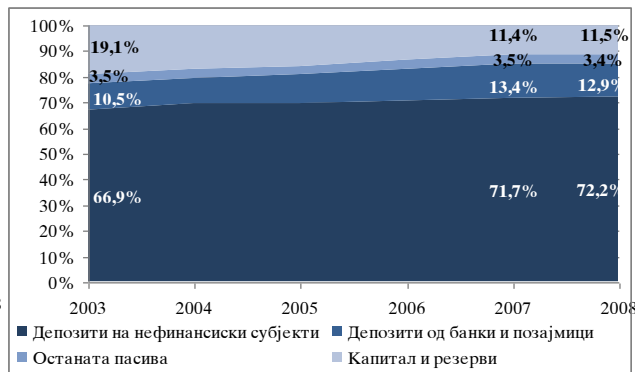
Во услови на постојана и стабилна побарувачка за кредити, при забавен пораст на прибраните депозити, порастот на кредитната активност во голема мера беше поддржан и од натамошното реструктурирање на активата на банкарскиот систем. Како продолжување на трендот започнат во изминатите неколку години, кредитите го зајакнаа доминантното учество и формираа 61,5% од вкупната актива на банките на 31.12.2008 година. Порастот на нивното учество, пред сè, беше остварен за сметка на натамошното

намалување на средствата пласирани кај други банки. Дополнително на тоа, на крајот на 2008 година, за првпат во изминатите шест години беше забележано намалување на портфолиото на хартии од вредност, а за првпат во изминатите четири години намалување и на неговото учество во вкупната актива.

Графикон бр. 15
Структура на активата на банкарскиот систем

Графикон бр. 16
Структура на пасивата на банкарскиот систем

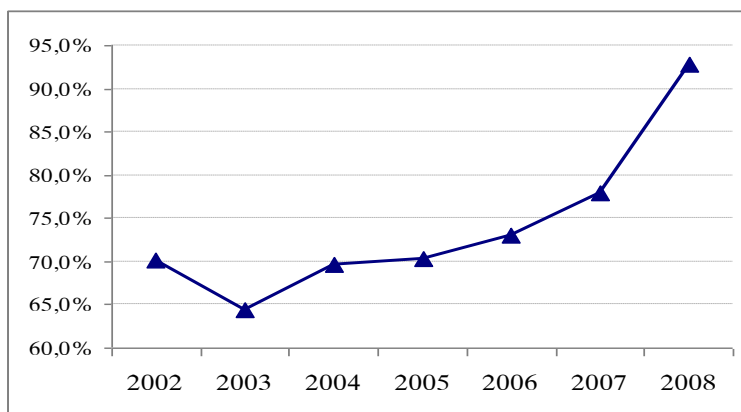

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Од друга страна, структурата на вкупните извори на средства на банките беше релативно постабилна во изминативе неколку години. Главна карактеристика на страната на пасивата е доминацијата на депозитите, коишто постепено и постојано го зголемуваа своето значење во структурата на вкупните извори на средства на банките. Следна позначајна категорија на извори на средства, покрај капиталот и резервите, се позајмиците коишто и покрај годишниот пораст од 760 милиони денари, на 31.12.2008 година забележаа намалување на учеството во вкупната пасива од 0,6 процентни поени, со што тоа се сведе на 8,1%. Сите останати ставки во пасивата на банките имаа речиси непроменето учество во однос на претходната година.

Релативно побрзата динамика на кредитната активност во однос на порастот на вкупните депозити, во текот на 2008 година предизвика значителен пораст на соодносот помеѓу вкупните кредити и вкупните депозити на банкарскиот систем. На крајот на 2008 година, овој показател изнесуваше 92,8%, што е значителен годишен пораст од 14,9 процентни поени. Високото ниво на овој показател упатува на речиси целосна искористеност на депозитите како „традиционален“ извор за финансирање на кредитните активности. Во такви услови, како и во услови на намалени склоности за штедење и заострени услови за надворешно задолжување, во текот на 2008 година беше забележливо заострувањето на конкуренцијата помеѓу банките за освојување што поголем дел од пазарот на депозити. Ваквата тенденција јасно се потврдува и преку нагорниот тренд на пасивните каматни стапки, особено во втората половина на 2008 година (подетално анализирано во делот 3.5. Профитабилност).

Графикон бр. 17
Динамика на показателот Вкупни кредити/Вкупни депозити

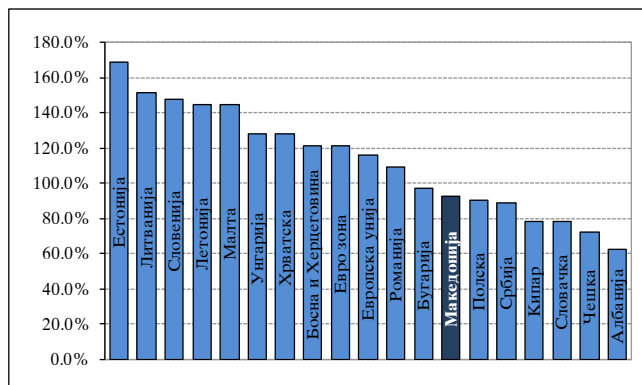

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

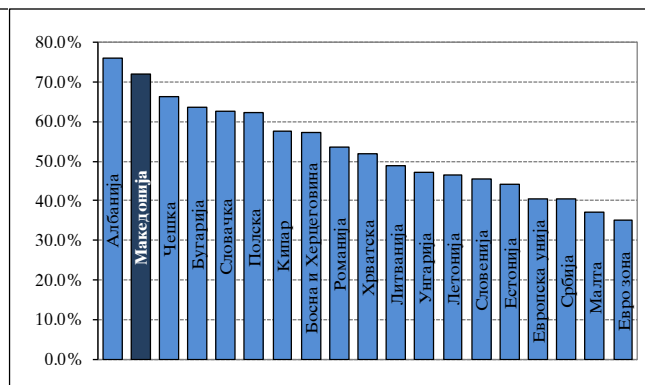
И покрај изразената нагорна динамика, показателот за соодносот помеѓу вкупните кредити и депозити во Република Македонија, е на релативно пониско ниво во однос на

европските земји. Единствено во четири од вкупно тринаесет анализирани земји, овој показател е на пониско ниво во однос на нивото карактеристично за банкарскиот систем на Република Македонија. Истовремено, показателот е далеку понизок и во однос на просечното ниво карактеристично за евро-зоната и Европската унија.

Графикон бр. 18
Споредба на показателот Вкупни кредити/
Вкупни депозити во различни земји

Графикон бр. 19
Учество на вкупните депозити во пасивата на
банките во различни земји

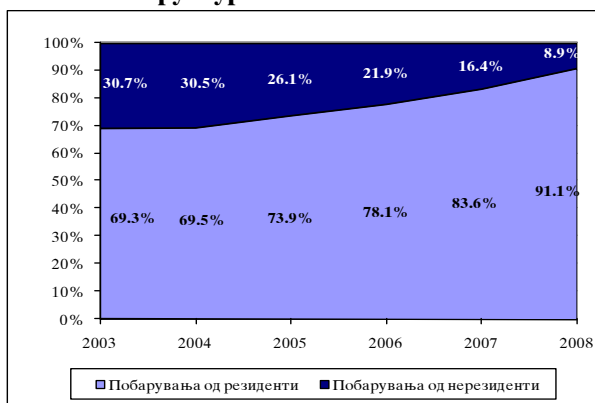

Извор: НБРМ, Извештајот за структурата на банкарските системи во ЕУ, ЕЦБ, октомври 2008 година и интернет страниците на соодветните централни банки. Податоците за земјите-членки на ЕУ, евро-зоната и ЕУ се однесуваат на 2007 година, а за останатите земји на 2008 година.

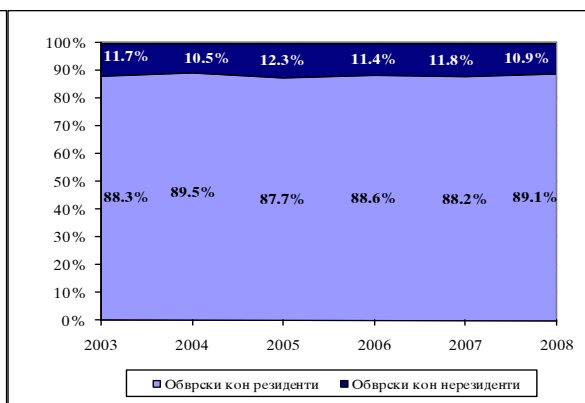
Различното ниво на соодносот помеѓу вкупните кредити и депозити е одраз на разликите во структурата на изворите на средства меѓу банките во Република Македонија и земјите од Европската унија. Додека во банкарскиот систем на Република Македонија е присутна релативно најголема зависност од т.н. „традиционални“ извори на средства, банките во Европската унија се повеќе насочени кон други извори на финансирање на своите активности, пред сè кон издавање должнички хартии од вредност. Сепак, во услови на речиси целосна искористеност на депозитното јадро за финансирање на кредитната активност, банките во Република Македонија во иднина би можеле да се ориентираат кон други, алтернативни опции за мобилизирање на заштедите во домашната економија, што би значело намалување на учеството на депозитите во нивните извори на средства. Од друга страна, токму доминацијата на домашните депозити во структурата на изворите на средства на банките беше еден од главните фактори за отпорноста на банкарскиот систем на директните ефекти од меѓународната финансиска криза. Дополнителен фактор што придонесе за повисок степен на отпорност на домашниот банкарски систем беше неговата релативно мала изложеност кон нерезиденти (и на страната на активата, и на страната на пасивата).

Процесот на конверзија на средствата на домашните банки пласирани кај странските банки, во кредити одобрени во домашната економија, карактеристичен за изминатите неколку години, продолжи и во 2008 година. Со тоа, дополнително се намали релативното значење на побарувањата од нерезидентите во структурата на вкупната актива на банките. Учеството на побарувањата од нерезидентите во вкупните средства на банките, на крајот на 2008 година, е на историски најниско ниво од 8,9%. Притоа, банките генерално не се наклонети кон кредитирање на нефинансиските субјекти - нерезиденти. На 31.12.2008 година, одобрените кредити на нефинансиските субјекти - нерезиденти претставуваат само 0,7% од вкупните побарувања од нерезидентите.

Графикон бр. 20
Структура на активата на банките

Графикон бр. 21
Структура на обврските на банките

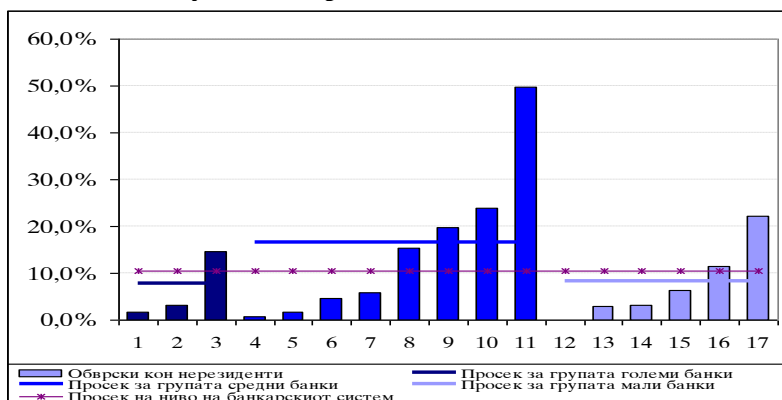

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Исто така, банкарскиот систем на Република Македонија во изминатите неколку години се одликува со релативно ниско учество на обврските кон нерезидентите во неговите вкупни обврски⁹. На 31.12.2008 година, вкупните обврски кон нерезидентите сочинуваа 10,9% од вкупните туѓи извори на средства на банките, што е за 0,9 процентни поени помалку во однос на претходната година. Ваквата структура на финансирање на банкарските активности е особено поволна при тековните услови на генерално намалена ликвидност, нарушена доверба и заострени услови за задолжување на меѓународните финансиски пазари. Во структурата на обврските кон нерезидентите, позајмиците и депозитите од странски банки учествуваат со 55,8%, додека на субординираните и хибридни капитални инструменти отпаѓаат 26% од обврските кон нерезидентите.

Сепак, анализата на ниво на одделните банки упатува на релативно висока чувствителност на определени банки на движењата на меѓународните финансиски пазари, како резултат на релативно високото учество на обврските кон нерезидентите во финансирањето на нивните активности. На ниво на одделните банки, ова учество се движи во интервал од 0% до значителни 50%, при што кај седум банки тоа е над просекот на ниво на банкарскиот систем¹⁰. Ова е особено изразено кај неколку средни банки, кај кои учеството на обврските кон нерезидентите во вкупните обврски е и над просекот на групата средни банки, којшто на 31.12.2008 година изнесуваше 16,6%. Наспроти тоа, најниско ниво на зависност од овој извор на средства беше забележан кај групата големи банки (7,8%), додека кај групата мали банки, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупните обврски изнесуваше 8,2%.

Графикон бр. 22
Учество на обврските кон нерезидентите во вкупните обврски на одделните банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

⁹ При пресметката на вкупните обврски не се вклучуваат капиталот и резервите и износот на нераспределената добивка.

¹⁰ Во анализата не е вклучена „Македонска банка за поддршка на развојот“ АД Скопје, заради специфичниот карактер на нејзините активности.

2.2.1. Биланс на состојба на одделните групи банки

Во 2008 година не се случува позначајни промени во однос на поставеноста на одделните групи банки на банкарскиот пазар во Република Македонија. Групата големи банки ја задржа доминацијата во структурата на вкупните средства и извори на средства на банките. Истовремено, оваа група банки оствари највисок апсолутен годишен пораст на активата, кредитната активност и депозитите, со што имаше најголем придонес од 58%, 73% и 68,7%, соодветно, во годишниот пораст на овие три основни билансни категории на ниво на банкарскиот систем. Сепак, се забележува одредено намалување на придонесот на групата големи банки во годишниот пораст на вкупните билансни активности и прибраните депозити, во однос на претходната година (во 2007 година, групата големи банки услови 70,6% од вкупниот пораст на активата, 73% од порастот на вкупните кредити и 73,6% од порастот на депозитите на ниво на банкарскиот систем). Од друга страна, како резултат на остварената највисока годишна стапка на пораст на вкупната актива, на крајот на 2008 година групата средни банки го зајакна своето учество во вкупната актива на банкарскиот систем и услови значителни 39,1% од нејзиниот годишен пораст. И покрај сè уште минималното значење на групата мали банки за динамиката на основните билансни категории на ниво на банкарскиот систем, се забележуваат извесни позитивни придвижувања, особено во поглед на депозитната активност на оваа група банки. Иако на крајот на 2008 година групата мали банки услови само 4,5% од вкупниот годишен пораст на депозитите, таа оствари највисока годишна стапка на пораст на депозитите од 22,2%.

Табела бр. 8

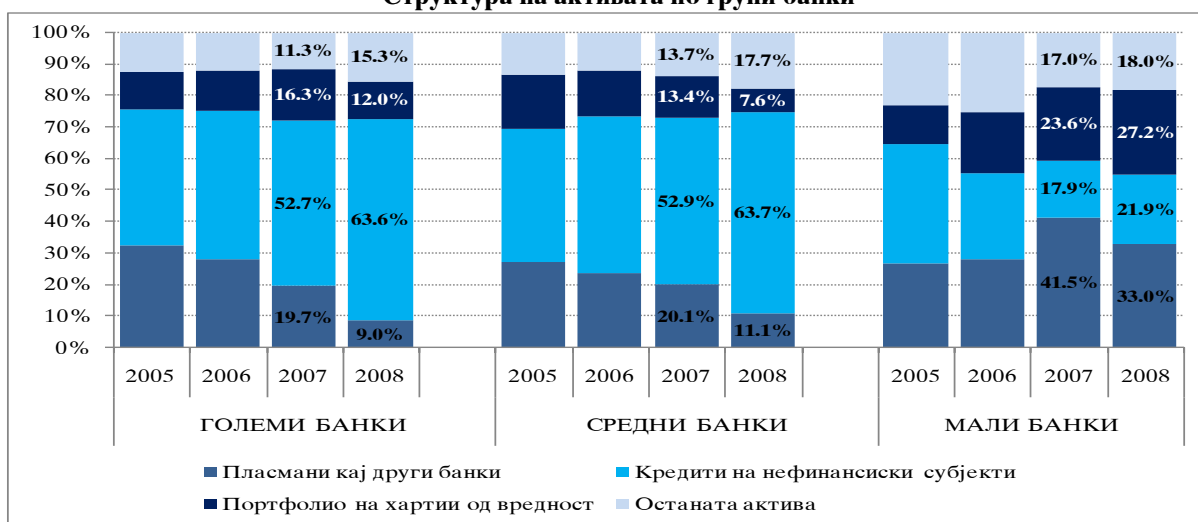
Пазарно учество и пораст на вкупната актива, кредитите и депозитите по групи банки

КАТЕГОРИИ	Износ во милиони денари		Структура		Годишна промена 31.12.08/31.12.07			
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	Во апсолутни износи	Во проценти	Во структурата	Учество во промената
Вкупна актива	223.659	250.704	100,0%	100,0%	27.044	12,1%		100,0%
- Големи банки	150.122	165.798	67,1%	66,1%	15.675	10,4%	-1,0	58,0%
- Средни банки	61.571	72.136	27,5%	28,8%	10.565	17,2%	1,2	39,1%
- Мали банки	11.966	12.770	5,3%	5,1%	804	6,7%	-0,3	3,0%
Кредити на нефинансиски субјекти	124.904	167.907	100,0%	100,0%	43.003	34,4%		100,0%
- Големи банки	87.774	115.826	70,3%	69,0%	28.052	32,0%	-1,3	65,2%
- Средни банки	34.083	48.250	27,3%	28,7%	14.167	41,6%	1,4	32,9%
- Мали банки	3.048	3.831	2,4%	2,3%	783	25,7%	-0,2	1,8%
Депозити на нефинансиски субјекти	160.381	180.913	100,0%	100,0%	20.531	12,8%		100,0%
- Големи банки	115.798	129.909	72,2%	71,8%	14.111	12,2%	-0,4	68,7%
- Средни банки	40.438	45.941	25,2%	25,4%	5.502	13,6%	0,2	26,8%
- Мали банки	4.145	5.063	2,6%	2,8%	918	22,2%	0,2	4,5%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ваквите движења на овие билансни категории кај одделните групи банки, беа проследени со соодветни структурни поместувања во нивната актива. Притоа, и понатаму постојат значителни разлики во структурата на активата на одделните групи банки. Во структурата на активата на групите големи и средни банки, како и во претходните години, доминираат кредитите на нефинансиските субјекти. Притоа, порастот на учеството на кредитите беше остварен за сметка на намаленото значење на портфолиото на хартии од вредност и пласманите кај други банки. Ваквите структурни поместувања на активата кај овие две групи банки се комплементарни со оние на ниво на целиот банкарски систем. Наспроти тоа, и покрај порастот на учеството на кредитите во вкупната актива на групата мали банки во однос на 2007 година, тоа е сè уште на значително пониско ниво, за сметка на повисокото учество на пласманите кај други банки и портфолиото на хартии од вредност. Единствено, кај оваа група банки, во текот на 2008 година, е зголемено учеството на портфолиото на хартии од вредност за 3,6 процентни поени.

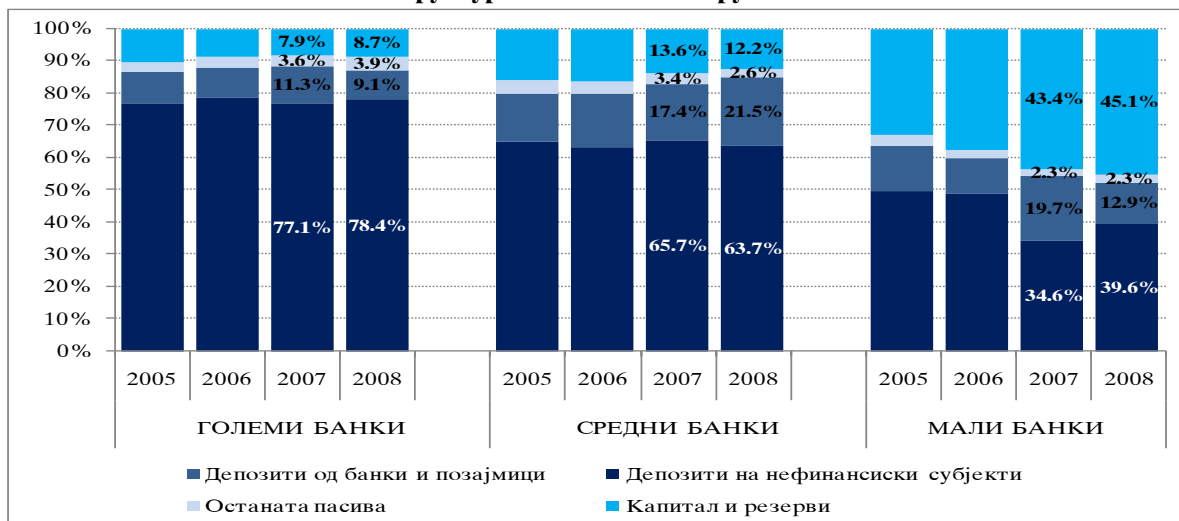
Графикон бр. 23
Структура на активата по групи банки¹¹

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Структурната анализа на пасивата, исто така, покажува разлики на ниво на одделните групи банки. Кај групите големи банки и средни банки, депозитите на нефинансиските субјекти претставуваат најзначаен извор за финансирање на нивните активности. Ова е особено карактеристично за групата големи банки, којашто на 31.12.2008 година со овој извор на средства финансираше 78,4% од своите вкупни активности.

Графикон бр. 24
Структура на пасивата по групи банки¹²

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај групата средни банки, нешто пониското структурно учество на овој извор на средства се јавува за сметка на повисокото ниво на задолженост. Во однос на 2007 година, кај оваа група банки се забележува и зголемување на учеството на т.н. „секундарни“ извори на

¹¹ Дел од значителните промени во структурата на активата на банките во 2007 година, во однос на 2006 година се должат на структурните промени во составот на групите банки, односно премин на банки од групата мали во групата средни банки.

¹² Дел од значителните промени во структурата на пасивата на банките во 2007 година, во однос на 2006 година се должат на структурните промени во составот на групите банки, односно премин на банки од групата мали во групата средни банки.

средства, со што тоа достигна ниво далеку повисоко од просекот на банкарскиот сектор (12,9%). Групата мали банки, со депозитното јадро финансира далеку помал дел од своите активности, за сметка на повисокото учество на капиталот и резервите.

Ефектите од кризата на меѓународните финансиски пазари врз банките во Република Македонија

Тековните случувања во земјите од Југоисточна Европа, вклучително и Република Македонија, покажаа дека економиите и на овие земји не останаа имуни на влијанието на кризата на меѓународните финансиски пазари. И покрај доскорешното мислење дека овие земји нема да ги почувствуваат нејзините ефекти, стана јасно дека преку одредени директни или индиректни канали на трансмисија, кризата на меѓународните финансиски пазари се прелеа и во нивните економии и банкарски системи. Република Македонија, како мала и отворена економија, не беше заобиколена од ваквите влијанија.

Директните канали на трансмисија, коишто ги вклучуваат: директната изложеност на пазарот на структурирани кредитни производи (*т.н. пазарен канал*), зависноста од меѓународните финансиски пазари во обезбедувањето на изворите на средства (*т.н. канал на изворите на финансирање*) и изложеноста кон финансиските институции погодени од кризата (*т.н. кредитен канал*), немаа влијание врз банкарскиот систем на Република Македонија. Негативните ефекти од т.н. пазарен канал и кредитен канал, не беа воопшто почувствувани, во услови кога банките во Република Македонија воопшто не вложуваа средства на пазарот на структурирани кредитни производи и немаа кредитна изложеност кон финансиските институции погодени од кризата. Истовремено, тековната структура на изворите на средства на банкарскиот систем на Република Македонија, којашто се одликува со изразено учество на домашните извори на средства, беше доволен предуслов, во досегашното работење на банките, да не дојде до материјализација на ефектите и од т.н. канал на изворите на финансирање. Сепак, одредени банки, како резултат на релативно повисоката зависност од нерезидентните извори во финансирањето на своите активности, покажуваат релативно повисока чувствителност на движењата на меѓународните финансиски пазари. Тоа, при тековните услови на генерално намалена ликвидност, намалена доверба и заострени услови за задолжување на меѓународните финансиски пазари, може да има значителни негативни последици врз понатамошното работење на овие банки.

Поизразено влијание врз банкарскиот систем во Република Македонија имаат т.н. индиректни канали на трансмисија, пред сè *каналот на реалниот сектор* и ефектите од *психолошки индуцирани притисоци*. Очекуваното забавување на економскиот раст во земјите главни трговски партнери на Република Македонија и последователното намалување на извозната побарувачка, падот на цените и побарувачката на метали, како и очекувањата за забавување на вкупниот економски раст во земјата, може негативно да се одразат на квалитетот на кредитната изложеност кон претпријатијата и воопшто целото кредитно портфолио на банките. Истовремено, овие фактори, паралелно со заострувањето на кредитната политика на банките како разумен одговор на ефектите од светската финансиска криза, може да доведат до забавување на кредитната поддршка на реалниот сектор и дополнително забавување на економскиот раст и во домашната економија. Ефектите на психолошки индуцираните притисоци се материјализираа преку привремено намалување на довербата во банкарскиот сектор, изразено преку стеснување на депозитното јадро на банките, особено во последниот квартал од 2008 година. Исто така, во услови на значителен степен на евроизација присутна во домашната економија, под влијание на неизвесноста предизвикана од случувањата на меѓународните финансиски пазари дојде до промената на очекувањата на економските субјекти и последователно, до валутната трансформација на депозитите на банките.

Спротивно на централните банки во развиените пазарни економии, коишто одговорија на кризата со намалување на референтните каматни стапки, Народната банка на Република Македонија, пред сè заради тековното вложување, како и неизвесноста за идното движење на основните макроекономски варијабли, одговори со зголемување на степенот на рестриktivност на монетарната политика. Притоа, мерките преземени од страна на НБРМ, не се јавија само како реакција на ефектите од кризата. Напротив, преземените активности во голема мера значајно превентивно делуваат на централната банка, што се очекува да има значително позитивно влијание на намалувањето на негативните последици од меѓународната финансиска криза врз домашниот банкарски систем.

2.3. Кредитна активност на банките - кредити на нефинансиски лица

Во текот на 2008 година, кредитната активност на банките растеше со забавено темпо, што беше особено забележливо во текот на втората половина од годината. Ваквата динамика на кредитната активност на банките беше под влијание на макропрudentните мерки преземени од страна на Народната банка¹³, како и променетите согледувања на самите банки изразени преку заострувањето на нивните кредитни политики. Влијанието на овие фактори беше насочено и особено се почувствува врз динамиката на кредитната активност кон населението, којашто забележа значително забавување во однос на претходната година. Наспроти тоа, кредитната активност кон претпријатијата се одликуваше со релативно постабилна, односно нешто повисока стапка на раст, во споредба со 2007 година. Овие фактори, паралелно со релативно високиот степен на искористеност на депозитното јадро за финансирање на кредитната активност и заострените услови за задолжување на меѓународните финансиски пазари, се очекува и понатаму да имаат дестимулативно влијание врз динамиката на кредитната активност на банките во Република Македонија.

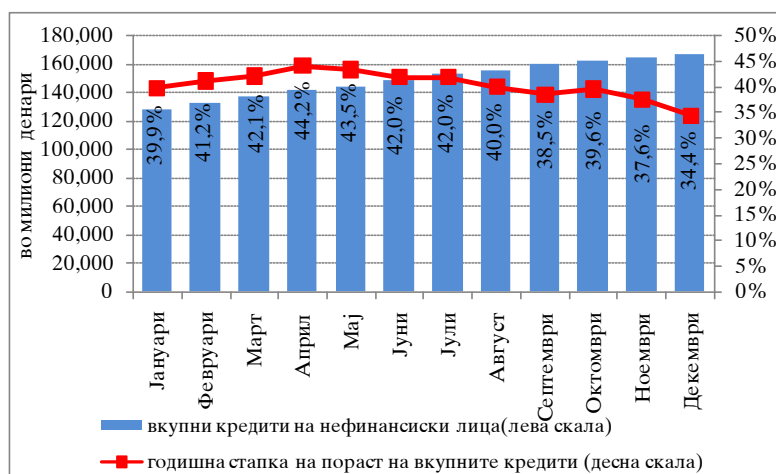
На крајот на 2008 година, вкупните кредити на нефинансиските лица забележаа годишен пораст од 34,4%¹⁴, што претставува извесно забавување во однос на 2007 година, кога годишната стапка на кредитен раст изнесуваше 39,1%. Притоа, забавувањето коешто започна во мај, беше особено забележливо во втората половина од годината, кога годишните стапки на пораст бележеа надолен тренд на крајот на речиси сите месеци (со исклучок на октомври). Согласно со ваквата динамика, на 31.12.2008 година вкупните кредити на нефинансиските лица достигнаа ниво од 167.908 милиони денари. Најголем

придонес, со учество од 65,2% во порастот на вкупните кредити, имаше групата големи банки. Од друга страна, најголем релативен годишен пораст на вкупните кредити кон нефинансиските лица од 41,6%, оствари групата средни банки. За разлика од трендот на намалување на кредитната активност присутен во претходните години, групата мали банки, на крајот на 2008 година, оствари годишен пораст на кредитите од 25,7%. Ова

придонес, со учество од 65,2% во порастот на вкупните кредити, имаше групата големи банки.

Од друга страна, најголем релативен годишен пораст на вкупните кредити кон нефинансиските лица од 41,6%, оствари групата средни банки. За разлика од трендот на намалување на кредитната активност присутен во претходните години, групата мали банки, на крајот на 2008 година, оствари годишен пораст на кредитите од 25,7%. Ова

Графикон бр. 25
Динамика и годишни стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиските лица во 2008 година

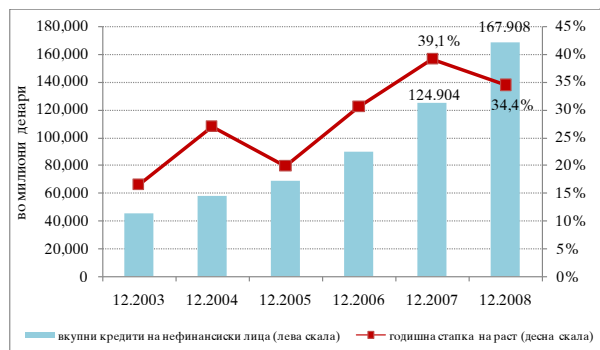
Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

¹³Почнувајќи од февруари 2008 година, каматната стапка на благајничките записи беше зголемена во неколку наврати. Во март 2008 година следеше заострување на третманот на побарувањата врз основа на кредитни картички и негативни салда врз основа на тековни сметки при пресметката на стапката на адекватност на капиталот на банките. Дополнително на тоа, на крајот на јуни 2008 година беше донесена мерка за запишување на задолжителен депозит кај НБРМ, од страна на банките и штедилниците доколку, на крајот на одреден месец, стапката на раст на кредитите на населението, ја надмине стапката на раст определена од страна на НБРМ.

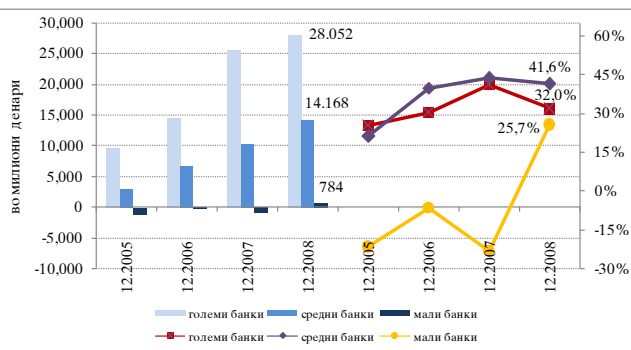
¹⁴ Оваа промена ги вклучува ефектите од новоодобрените кредити, наплатата на кредитите и извршените отписи на кредити во периодот 31.12.2007 година - 31.12.2008 година.

позитивно придвижување на кредитната активност кај групата мали банки во голема мера е одраз на промените во сопственичката структура и последователните промени во работењето, кај дел од банките од групата мали банки.

Графикон бр. 26
Динамика и годишни стапки на раст на вкупните кредити на нефинансиски лица

Графикон бр. 27
Апсолутна и релативна промена на вкупните кредити, по групи банки

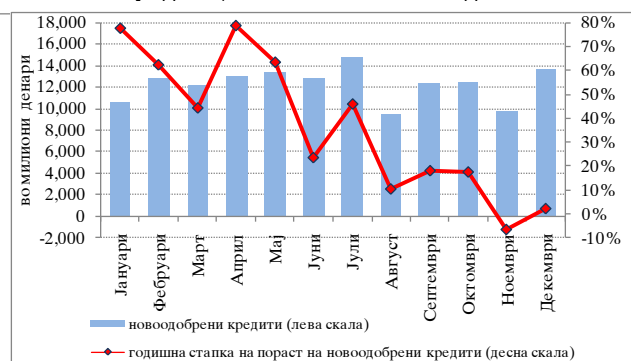
Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Забавувањето на кредитната активност се забележува и од аспект на динамиката на новоодобрените кредити¹⁵ од страна на банките. Новоодобрените кредити во текот на 2008 година изнесуваа 147.506 милиони денари, што претставува зголемување за 35.649 милиони денари, во однос на 2007 година. Притоа, новоодобрените кредити забележаа годишна стапка на раст од 31,9%, што претставува намалување за значителни 16,8 процентни поени во споредба со стапката на пораст остварена минатата година. Забавувањето на динамиката на новоодобрените кредити беше најевидентно во последниот квартал од годината, во услови на изразено влијание на секојдневните негативни случувања на меѓународната финансиска сцена и неизвесноста предизвикана од очекуваните ефекти врз македонската економија. Така, во ноември за првпат во изминатите неколку години беше забележана негативна годишна стапка на промена (намалување) на износот на новоодобрени кредити.

Графикон бр. 28
Динамика и годишни стапки на раст на новоодобрените кредити

Графикон бр. 29
Месечен износ на новоодобрени кредити и годишни стапки на раст на новоодобрените кредити, во текот на 2008 година

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

¹⁵ Извештај за новоодобрени и пролонгирани кредити, којшто на месечна основа се доставува од банките.

Забавувањето на кредитната активност, особено во последниот квартал од 2008 година, соодветствува и со промената на согледувањата на банките и заострувањето на нивните кредитни политики. Резултатите од Анкетата за кредитната активност на банките¹⁶, почнувајќи од последниот квартал од 2008 година, упатуваат на заострување на условите за кредитирање на претпријатијата и на населението. Наспроти главно непроменетите услови за одобрување кредити во текот на првите три квартали од 2008 година, заострувањето на кредитната политика во последниот квартал е изразено пред сè преку нагорното движење на каматните стапки. Во услови на релативно висока неизвесност и неповолни очекувања за идната траекторија на макроекономските движења, пред сè во домашната економија, банките во првиот квартал од 2009 година, очекуваат понатамошно заострување на условите за кредитирање и на населението и на претпријатијата. Во такви услови се очекува и делумно намалување на побарувачката за кредити од двата сектора, со поголем акцент кај секторот „население“.

2.3.1. Структура на кредитите на нефинансиските лица (секторска, рочна и валутна структура)

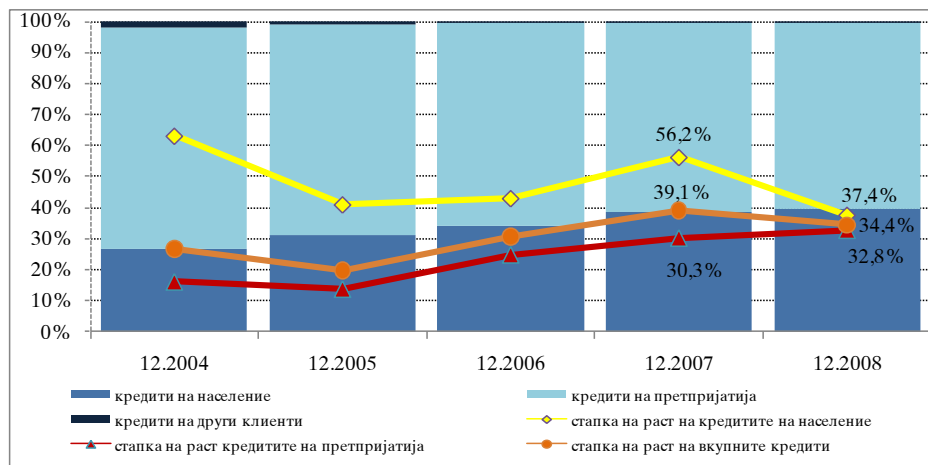
И покрај значителното забавување, кредитната активност кон населението забележа повисока годишна стапка на пораст од кредитите одобрени на секторот „претпријатија“. Таквата динамика на кредитната активност кон одделните сектори не предизвика значителни промени во секторската структура на вкупните кредити, којашто и понатаму се одликува со доминантно учество на кредитите на претпријатијата. На крајот на 2008 година, кредитите на претпријатијата формираа 60,0% од вкупните кредити на нефинансиските

лица, наспроти учеството на

кредитите на населението од 39,5%. Кредитите на претпријатијата беа и главен двигател на растот на вкупните кредити. Со остварен годишен раст од 24.885 милиони денари, тие создадоа 57,9% од годишниот пораст на вкупните кредити. Од друга страна, кредитите на население

забележаа годишен раст од 18.049 милиони денари, или за 37,4%, што претставува значително забавување во однос на годишниот пораст остварен во 2007 година. Во секторската структура на вкупните кредити кон нефинансиските субјекти, кредитите на други клиенти¹⁷ постојано се намалуваат и на крајот од 2008 година зафаќаа само 0,5% од вкупните кредити.

Графикон бр. 30
Секторска структура на вкупните кредити на нефинансиските лица и годишни стапки на пораст

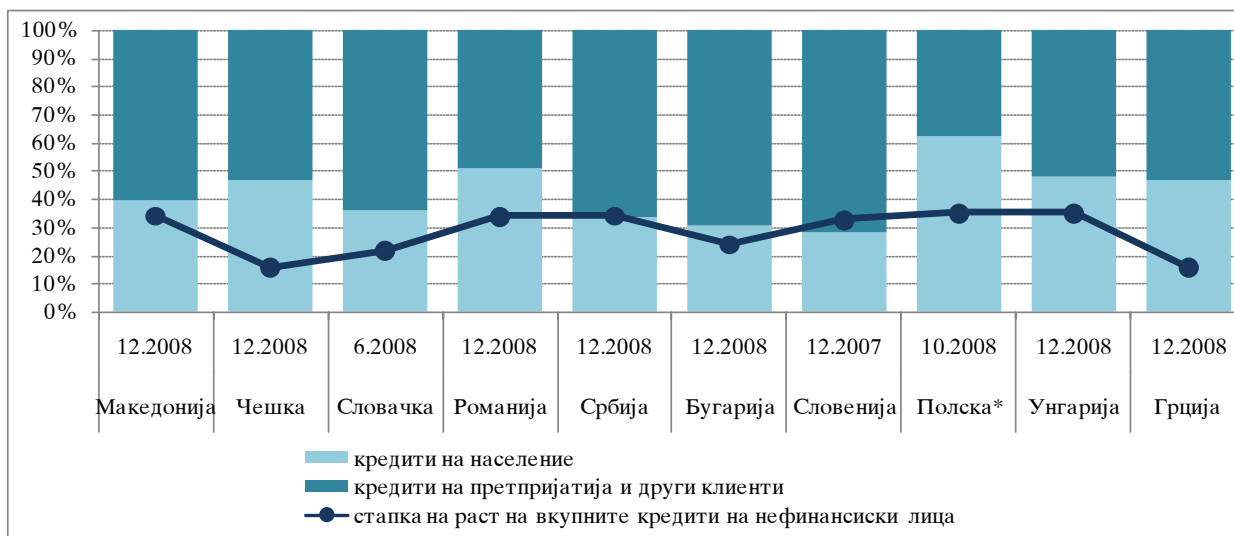

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

¹⁶ Почнувајќи од јули 2006 година, НБРМ на редовна квартална основа ја спроведува Анкетата за кредитната активност на банките.

¹⁷ Под „други клиенти“ се подразбираат следните институции: непрофитни нефинансиски организации, невладини организации, нерезиденти и сл.

Графикон бр. 31
Секторска структура и годишна стапка на раст на вкупните кредити на нефинансиските лица, по одделни земји

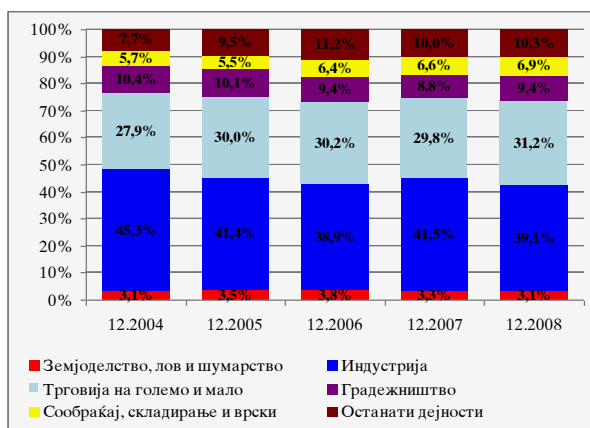

Извор: Извештаите на централните банки на другите земји.

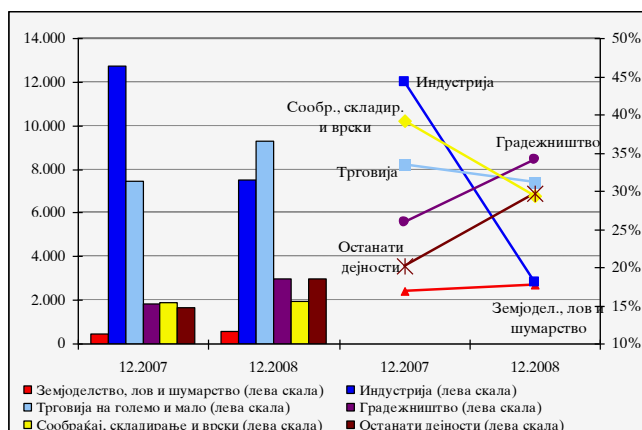
* Податоците за вкупните кредити на нефинансиските субјекти во Полска ги вклучуваат само кредитите олобнени кон резиденти.

Кредитната активност на банките во Република Македонија се одликува со релативно слична секторска структура и динамика, во споредба со банкарските системи на одредени земји од поширокиот регион. Кредитите одобрени на претпријатијата се доминантна ставка во вкупните кредити на нефинансиските лица, со исклучок на банкарските системи на Полска и Романија каде што кредитите одобрени на овој сектор зафаќаат помалку од 50% од вкупните кредити. Истовремено, остварената годишна стапка на раст на кредитната активност во банкарскиот систем на Република Македонија е на речиси исто ниво со стапките на раст остварени во останатите анализирани земји, освен во Чешка, Словачка и Грција каде што кредитите растеа со годишна стапка под 20%.

Графикон бр. 32
Структура на кредитната изложеност на претпријатијата и другите клиенти според дејноста на која ѝ припаѓаат

Графикон бр. 33
Апсолутна и релативна годишна промена на кредитната изложеност на претпријатијата и другите клиенти според дејноста на која ѝ припаѓаат

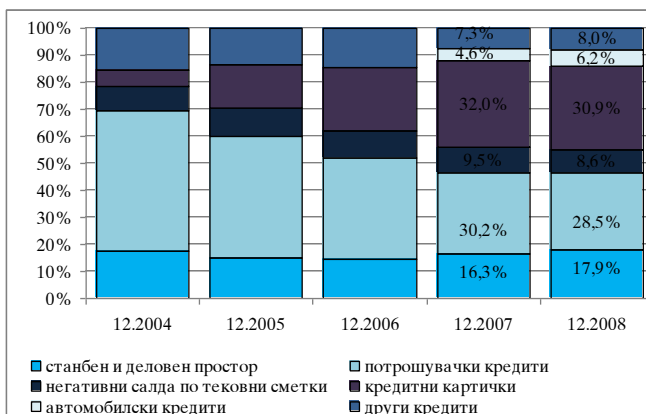

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

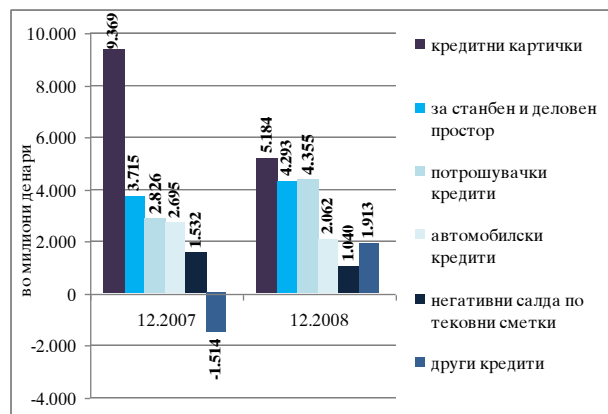
Кредитната изложеност¹⁸ кон дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“ ја задржа доминантната позиција во структурата на вкупната кредитна изложеност на банките кон претпријатијата и другите клиенти. Сепак, како резултат на значителното забавување на порастот на изложеноста кон дејноста „индустрија“, се забележува извесно намалување на нејзиното учество, во однос на претходната година. На 31.12.2008 година кредитната изложеност кон дејноста „индустрија“ забележа годишен пораст од 7.502 милиони денари што се неполни 60% од порастот остварен во претходната година. Исто така, годишната стапка на пораст од 18,1% е за значителен 26,1 процентен поен пониска во однос на 2007 година. Извесно забавување на растот кај дејноста „трговија на големо и мало“ се забележува само од аспект на остварената годишна стапка на пораст од 31,2%, којашто е за 2,2 процентни поена пониска во однос на претходната година. Наспроти тоа, оваа дејност се одликува со највисок апсолутен годишен пораст од 9.292 милиони денари и најголем придонес од 36,7% во вкупниот годишен пораст на изложеноста кон претпријатијата и другите клиенти. Останатите дејности забележаа понезначителни промени на нивните учества во структурата на кредитната изложеност на претпријатијата и другите клиенти.

На крајот на 2008 година, не се забележуваат значителни промени во структурата на кредитната изложеност кон секторот „население“ според намената. Најзначајни видови кредитни производи коишто банките ги нудат на населението се кредитните картички и различните видови потрошувачки кредити. Воедно, кредитната изложеност врз основа на кредитни картички забележа и најголем апсолутен годишен пораст и придонесе за најголем дел (27,5%) од годишниот пораст на вкупната кредитна изложеност кон населението. Сепак, се забележува намалување на овој придонес во однос на крајот на 2007 година, кога порастот на изложеноста врз основа на кредитни картички услови повеќе од една половина од вкупниот пораст на изложеноста кон населението. Значителен удел од 23,1% и 22,8% во вкупниот пораст на изложеноста кон населението имаа и потрошувачките кредити и кредитите за станбен и деловен простор, коишто во 2008 година забележаа пораст од 24,7% и 45,0%, соодветно. И покрај највисокиот релативен годишен пораст од 76,5%, кредитната изложеност врз основа на автомобилските кредити и понатаму има најмало учество во вкупната изложеност кон населението.

Графикон бр. 34
Структура на кредитната изложеност на населението, по тип на кредитен производ

Графикон бр. 35
Годишна апсолутна промена на кредитната изложеност на населението, по тип на кредитен производ

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

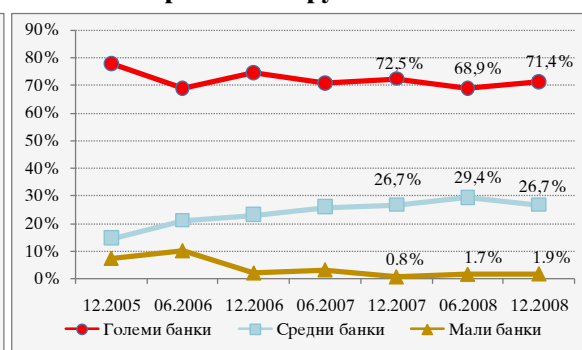
¹⁸ Кредитната изложеност на банките, покрај кредитите, ги опфаќа и побарувањата по други основи (камата, провизии, аванси, вложувања во сопственички хартии од вредност), како и непокриени гаранции, непокриени акредитиви и други потенцијални побарувања на банките коишто одразуваат кредитен ризик.

Порастот на кредитната изложеност врз основа на кредитни картички соодветствуваше со трендот на пораст на активностите на банките во доменот на издавање платежни картички. Во текот на 2008 година, бројот на платежните картички издадени од банките на Република Македонија, во однос на 31.12.2007 година се зголеми за 86.470 или за 46,2%. Активностите на банките во овој домен се одликуваат со висок степен на концентрација. Најголемо учество во вкупниот број картички во циркулација (71,4%), како и најголем удел во вкупниот пораст на бројот на платежни картички (69%) има групата големи банки. И покрај намалувањето од 99 индексни поени во споредба со претходната година, на 31.12.2008 година, Херфиндал-индексот во доменот на работењето со платежни картички, е сè уште на релативно високо ниво (1.901). Релативно високото ниво на концентрација се потврдува и преку показателот ЦР5 којшто на 31.12.2008 година изнесуваше 87,1% (91,3%- 31.12.2007 година).

Графикон бр. 36
Динамика и пораст на бројот на издадени платежни картички

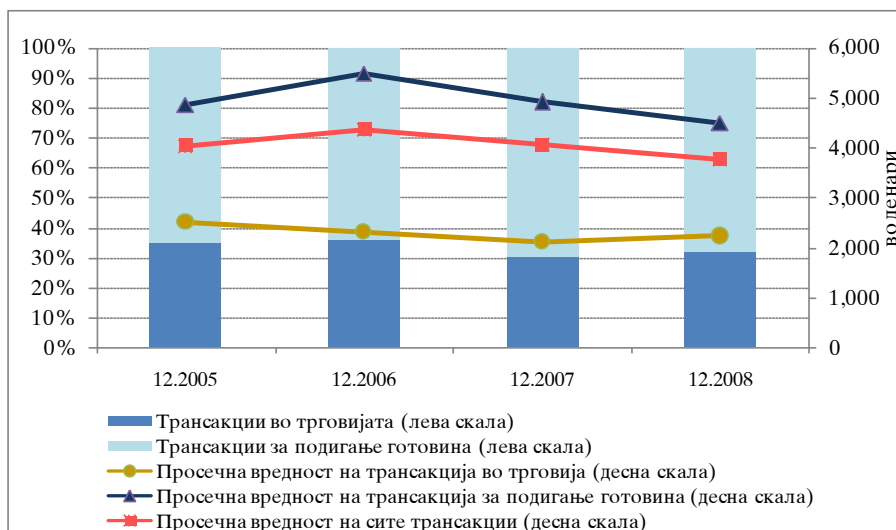
Графикон бр. 37
Структура на издадени платежни картички по групи банки

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Во текот на 2008 година, платежните картички и понатаму повеќе се користеа за готовински трансакции, отколку за плаќање во трговијата. Така, 64,9% од трансакциите се однесуваа на подигање готовина од банкомати, додека 35,1% беа трансакции во трговијата. Притоа, во однос на 2007 година, просечната вредност на трансакциите за подигање готовина од банкомати се намали и изнесуваше 4,5 илјади денари, додека вредноста на трансакциите во трговијата се зголеми и во просек изнесуваше 3,8 илјади денари.

Графикон бр. 38
Структура на остварените трансакции со платежни картички и просечна вредност на една трансакција

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

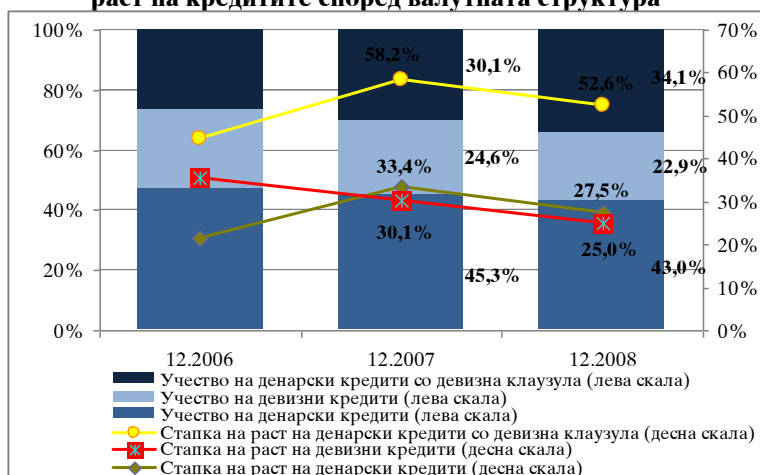
Забавувањето на кредитната активност на банките

се потврдува и преку анализата на нејзината валутна структура. Сепак, и покрај забавувањето, во текот на 2008 година, кредитирањето на нефинансиските лица во денари со девизна клаузула продолжи најсилно да расте. Овие кредити остварија највисок апсолутен и релативен годишен пораст, со што придонесоа со 45,9% во порастот на вкупните кредити кон нефинансиските лица. Релативно пониска годишна стапка на раст во 2008 година, остварија девизните

кредити. Сепак, и покрај забавувањето на растот на кредитите со девизна компонента¹⁹, на крајот на 2008 година, нивното присуство во кредитното портфолио на банките се зголеми и достигна 57%, што укажува на значителна наклонетост на македонските банки кон користење заштитни клаузули од курсниот ризик. Забавувањето на годишната стапка на раст е исто така карактеристично и за денарските кредити, коишто и во 2008 година растеа со релативно најбавна динамика. Како резултат на таквата динамика нивното учество во структурата на вкупните кредити кон нефинансиските лица дополнително се намали.

Како и во изминатите години, така и во 2008 година, најголемиот дел од кредитната поддршка на секторот „претпријатија и други клиенти“ од страна на банките е во форма на денарско кредитирање со девизна клаузула. Денарските кредити со девизна клаузула одобрени на овој сектор, во 2008 година, остварија најголем апсолутен и релативен пораст, со што условија значителни 51,7% од вкупниот пораст на кредитите на претпријатија и другите клиенти. Ваквиот пораст доведе до зголемување на нивното учество во валутната структура на кредитната активност кон секторот „претпријатија и други клиенти“ за 6,7 процентни поени. Наспроти тоа, како резултат на значително понискиот апсолутен и релативен пораст, учеството на денарските и девизните кредити се намали за 3,3 и 3,5 процентни поени. На крајот на 2008 година, кај сите одделни дејности на секторот „претпријатија и други клиенти“, кредитната изложеност со валутна компонента преовладува во структурата на вкупната кредитна изложеност (анекс бр. 4 - Валутна структура на кредитната изложеност кон претпријатијата и другите клиенти, по одделни дејности).

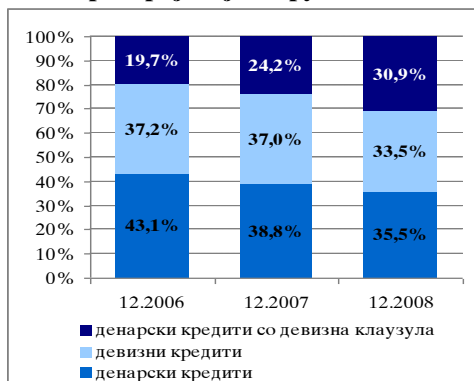
Графикон бр. 39
Учество во вкупните кредити и годишни стапки на раст на кредитите според валутната структура

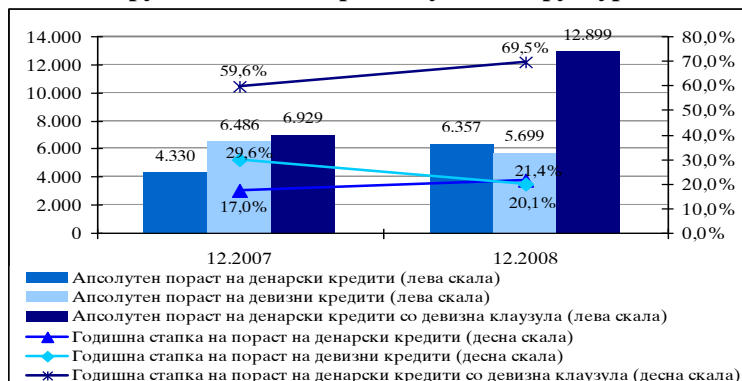
Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

¹⁹ Кредитите со девизна компонента ги опфаќаат кредитите во девизи и кредитите во денари со девизна клаузула.

Графикон бр. 40
Валутна структура на кредитите на претпријатија и други клиенти

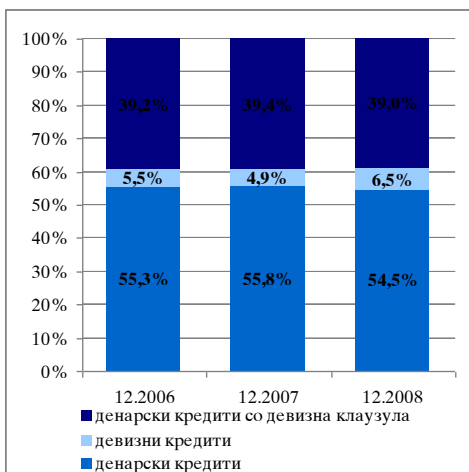
Графикон бр. 41
Годишен пораст на кредитите на претпријатија и други клиенти според валутната структура

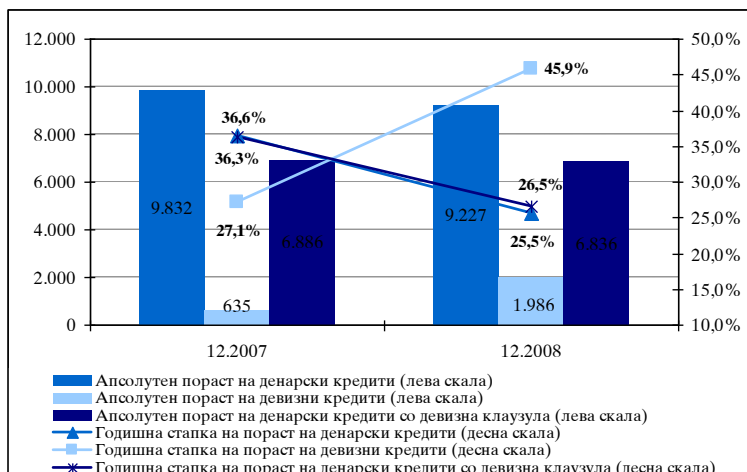
Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Наспроти тоа, и покрај забавениот пораст во 2008 година, денарското кредитирање преовладува во структурата и кредитниот раст кон населението. За разлика од минатата година кога денарските кредити на населението растеа со најбрзо темпо, во 2008 година, тие забележаа најниска годишна стапка на пораст. Сепак, со остварен највисок годишен апсолутен пораст, денарските кредити беа главниот двигател на порастот на вкупните кредити на населението (придонесувајќи со 51,1%) и ја задржаа доминантната позиција во нивната структура. Во 2008 година, забавување на апсолутниот и релативниот пораст забележаа и кредитите на населението во денари со девизна клаузула. И покрај тоа што кај овој сектор, највисока годишна стапка на пораст забележаа девизните кредити, со оглед на нивното ниско учество, тие немаат значајно влијание во нагорното придвижување на вкупните кредити на овој сектор. **Во валутната структура на одделните видови кредитни производи на населението, на крајот од 2008 година, не се забележуваат значителни промени.** Денарското кредитирање со девизна клаузула е карактеристично за станбените и автомобилските кредити. Наспроти тоа, кај потрошувачките кредити, кредитните картички и негативните салда врз основа на тековни сметки преовладува денарската компонента (анекс бр. 4 - Валутна структура на кредитната изложеност кон населението, по одделни кредитни производи).

Графикон бр. 42
Валутна структура на кредитите на население

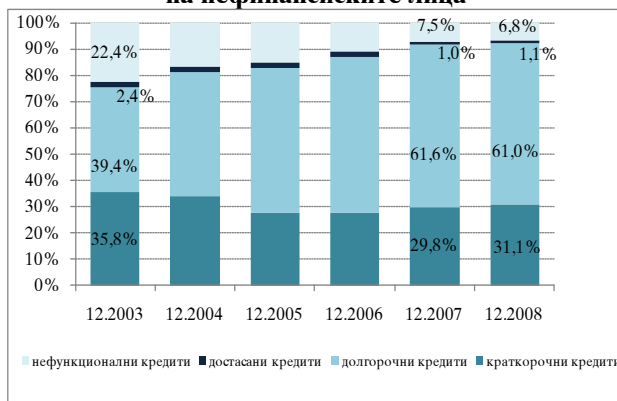
Графикон бр. 43
Годишен пораст на кредитите на население според валутната структура

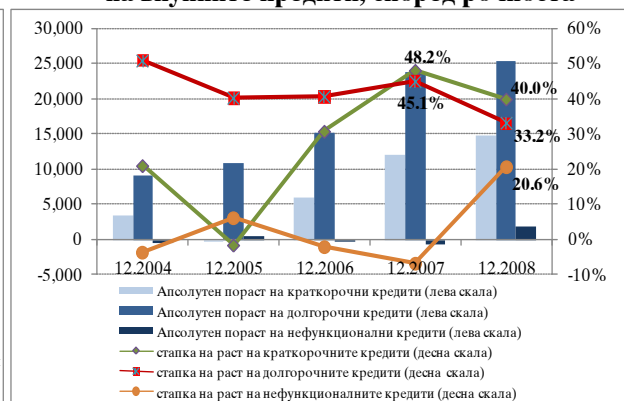
Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Забавувањето на кредитната активност на банките се потврдува и преку анализата на нејзината рочна структура. Краткорочното и долгорочното кредитирање забележа побавен релативен раст, во споредба со годишната стапка на раст на овие кредити за 2007 година. Сепак, долгорочните кредити ја задржаа доминантната позиција во структурата на вкупните кредити и условија најголем дел од нивниот пораст. Со остварен најголем апсолутен годишен пораст од 25.535 милиони денари, овие кредити придонесоа со 60,3% од вкупниот годишен пораст на кредитната активност кон нефинансиските субјекти во 2008 година. Воедно, овие кредити имаа и најголем придонес од 53,1% и 68,2% во вкупниот пораст на кредитите кон секторот „претпријатија“ и секторот „население“, соодветно (анекс бр. 3 - Структура на кредитите на нефинансиските лица). Во 2008 година, кредитирањето на краток рок забележа највисок релативен пораст од 40%, што придонесе за натамошен пораст на неговото учество во структурата на вкупните кредити. Притоа, овие кредити забележаа подинамичен релативен раст од 41,4% кај претпријатијата, во споредба со населението, каде што стапката на раст на овие кредити изнесуваше 36,0%. Нефункционалните кредити, по двегодишниот надолен тренд, во 2008 година забележаа пораст од 1.937 милиони денари, што имаше соодветен одраз врз квалитетот на кредитното портфолио на банките. Сепак како резултат на посилен пораст на другите категории кредити, учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити на банките, на крајот на 2008 година забележа натамошно намалување.

Графикон бр. 44
Рочна структура на вкупните кредити на нефинансиските лица

Графикон бр. 45
Апсолутен и релативен годишен пораст на вкупните кредити, според рочноста

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

На крајот на 2008 година, групата големи банки ја задржа доминантната позиција во рамки на кредитната активност на банкарскиот систем во Република Македонија. Сепак, во однос на претходната година, нејзиното учество на пазарот на кредити во Република Македонија забележа одредено намалување, во корист на зголеменото учество на групата средни банки.

Табела бр. 9

Распределба на кредитите на нефинансиските лица, по групи банки

Структури на кредитите		31.12.2007				31.12.2008			
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Вкупно	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Вкупно
Секторска структура	Претпријатија	72,5%	25,5%	2,0%	100,0%	71,3%	26,7%	2,0%	100,0%
	Население	66,8%	30,4%	2,8%	100,0%	65,4%	32,2%	2,4%	99,9%
	Други клиенти	74,9%	2,4%	22,7%	100,0%	68,0%	7,6%	24,4%	100,0%
Рочна структура	Краткорочни	76,8%	20,7%	2,5%	100,0%	75,4%	22,8%	1,8%	100,0%
	Долгорочни	66,3%	32,0%	1,7%	100,0%	65,7%	32,4%	1,9%	100,0%
	Достасани	48,0%	47,6%	4,4%	100,0%	54,5%	40,3%	5,2%	100,0%
	Нефункционални	80,0%	11,9%	8,1%	100,0%	71,2%	21,2%	7,6%	100,0%
Валутна структура	Денарски	70,2%	25,0%	4,8%	100,0%	70,9%	24,8%	4,3%	100,0%
	Денарски со валутна клаузула	64,8%	34,5%	0,7%	100,0%	63,4%	35,5%	1,2%	100,0%
	Девизни	77,1%	22,7%	0,2%	100,0%	73,7%	26,2%	0,1%	100,0%

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Кај сите групи банки кредитите на претпријатијата и долгорочните кредити имаат доминантна позиција во структурата на вкупните кредити. Притоа, во однос на 2007 година, кај групите големи и средни банки е зголемено учеството на кредитите на населението, наспроти зголеменото учество на кредитите на претпријатијата карактеристично за групата мали банки.

Табела бр. 10

Структурни карактеристики на кредитите на нефинансиските лица кај одделните групи банки

Структури на кредитите		31.12.2007			31.12.2008		
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Секторска структура	Претпријатија	62,7%	56,9%	49,5%	62,1%	55,7%	53,6%
	Население	36,6%	43,0%	44,8%	37,4%	44,2%	41,0%
	Други клиенти	0,7%	0,1%	5,7%	0,5%	0,1%	5,4%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Рочна структура	Краткорочни	32,6%	22,7%	30,6%	33,9%	24,6%	25,0%
	Долгорочни	58,1%	72,2%	42,7%	58,2%	68,8%	49,8%
	Достасани	0,7%	1,8%	1,8%	0,9%	1,6%	2,6%
	Нефункционални	8,6%	3,3%	24,9%	7,0%	5,0%	22,6%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Валутна структура	Денарски	45,3%	41,5%	89,1%	44,2%	37,0%	81,7%
	Денарски со валутна клаузула	27,7%	38,0%	8,6%	31,3%	42,1%	17,4%
	Девизни	27,0%	20,5%	2,3%	24,5%	20,9%	0,9%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Кај сите групи банки се забележува пораст на учеството на кредитите со валутна компонента. Сепак на крајот на 2008 година, кај групата мали банки сè уште е најзастапено денарското кредитирање, наспроти доминацијата на кредитирањето со валутна компонента кај групите големи и средни банки.

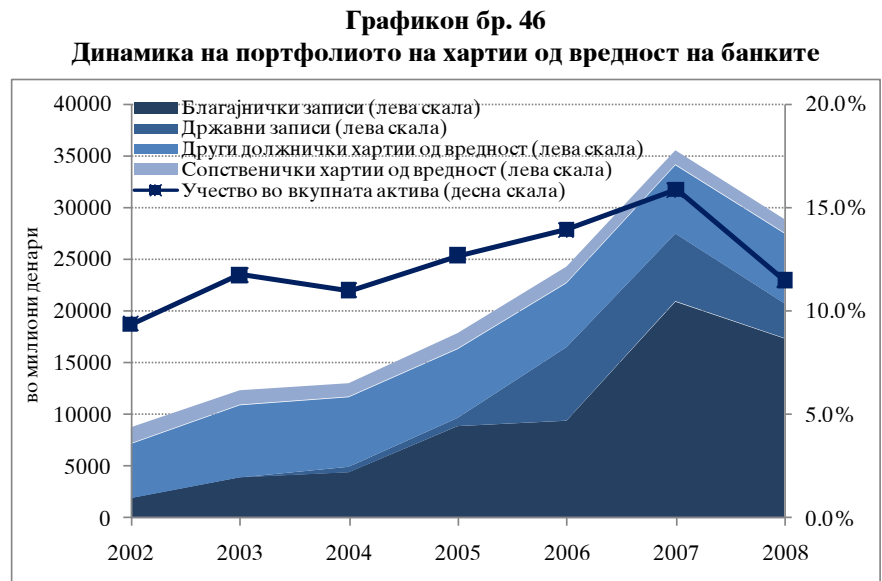
2.4. Портфолио на хартии од вредност

На крајот на 2008 година, за првпат во изминатите шест години се забележува стеснување на портфолиото на хартии од вредност на банкарскиот систем. Ова намалување

претставува одраз на генерално намалената заинтересираност на банките за инвестирање во должнички хартии од вредност (пред сè благајнички записи и државни записи), како и изразените ликвидносни притисоци, особено во втората половина на годината (подетално види во делот 3.2. Ликвидносен ризик). Како резултат на ваквите движења, портфолиото на хартии од вредност на 31.12.2008 година се сведе на ниво од 28.857 милиони денари, што е годишно намалување

за 6.640 милиони денари, или за 18,7% (анекс бр. 5 - Портфолио на хартии од вредност). Притоа, стеснувањето на портфолиото на хартии од вредност е речиси подеднакво изразена преку помалиот износ на запишани благајнички записи и помалиот износ на запишани државни записи. Така, износот на запишани благајнички записи и државни записи, на 31.12.2008 година е за 3.562 милиони денари и 3.168 милиони денари, соодветно, помал во однос на крајот на 2007 година. Согласно со ваквите движења, на крајот на 2008 година, дојде и до намалување на релативното значење на портфолиото на хартии од вредност во структурата на вкупната актива на банките.

Портфолиото на хартии од вредност на банките во Република Македонија има изразен ликвидносен карактер. Потврда за ваквата констатација претставува фактот што најголем дел од него (75,5%) е пласиран во краткорочни должнички хартии од вредност на државата и Народната банка. На 31.12.2008 година, доминантен дел од портфолиото на хартии од вредност беше пласиран во благајнички записи на НБРМ. Следната позначајна категорија на хартии од вредност беа државните записи на кои отпаѓаа 11,7% од вкупното портфолио на хартии од вредност. Во однос на 31.12.2007 година, нивното учество забележа значително намалување од 6,7 процентни поени, како резултат на драстичното намалување на износот на запишани државни записи од 94,2%. По воведувањето на обврската (на почетокот на 2009 година) банките да одржуваат одредено минимално ниво на ликвидност, реално е да се очекува да се зголеми нивото на ликвидни средства на банкарскиот систем. Во услови на нагорен тренд на каматните стапки на благајничките записи и државните записи, се очекува банките да задоволат дел од овие ликвидносни потреби преку запишување на овие должнички хартии од вредност. Ваквите движења ќе придонесат за повторна експанзија на портфолиото на хартии од вредност и соодветен пораст на неговото значење во вкупните активности на банките.

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

2.5. Депозитна активност на банките

Во текот на 2008 година, депозитното јадро на банките го обележаа две главни карактеристики: забавениот пораст и валутната трансформација. Во услови на забавување на растот на домашната економска активност и изразено влијание на психолошките фактори врз донесувањето на одлуките на приватниот сектор, депозитите на банките, на крајот на 2008 година, забележаа најниска стапка на пораст во изминатите неколку години. Воедно, под влијание на неизвесноста предизвикана од случувањата на меѓународната финансиска сцена и можните ефекти врз економијата и банките во Република Македонија, во текот на 2008 година беше забележлива промената на очекувањата на економските субјекти, изразена преку валутната трансформација на депозитите.

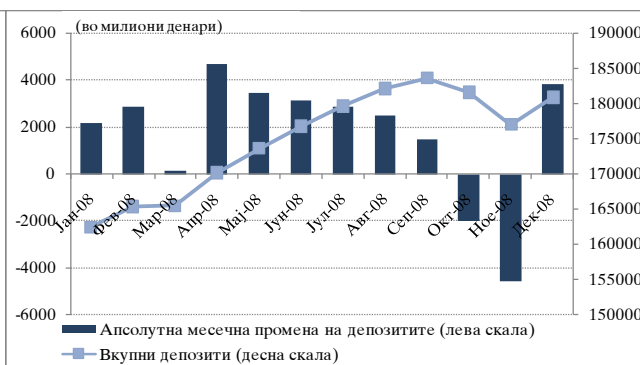
На крајот на 2008 година, вкупните депозити на банките остварија годишна стапка на пораст којашто е најниска во изминатите шест години. На 31.12.2008 година, вкупните депозити изнесуваа 180.913 милиони денари, што претставува годишен пораст од 12,8% (анекс бр. 6 - Структура на депозитите на нефинансиски субјекти). Ваквиот пораст на депозитите е за околу половина понизок од порастот остварен во 2007 година.

Во октомври и ноември 2008 година беа присутни негативни движења на депозитите, кога пред сè, како резултат на исплатата на значителен износ на дивиденда на странски акционер, депозитите забележаа месечен пад од 1,1% и 2,5%, соодветно. Од декември, депозитите повторно започнаа да бележат пораст.

Графикон бр. 47
Годишни промени на вкупните депозити

Графикон бр. 48
Состојба и месечни промени на депозитите во текот на 2008 година

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Во услови на значителна евроизација на македонската економија, психолошкиот притисок предизвикан од секојдневните неповолни информации од меѓународните финансиски пазари и кризата којашто го зафати светот, паралелно со забавувањето на растот на депозитите, предизвика и засилена трансформација на нивната валутна структура.

Во текот на 2008 година, валутната трансформација на депозитите беше изразена преку побрзиот пораст и поголемиот придонес на девизните депозити во вкупниот годишен пораст на депозитите, како и зголеменото учество на девизните депозити во структурата на вкупното депозитно јадро на банките. За првпат во последните три години, девизните депозити забележаа значително повисок апсолутен и релативен пораст во однос на денарските депозити. На 31.12.2008 година, остварената

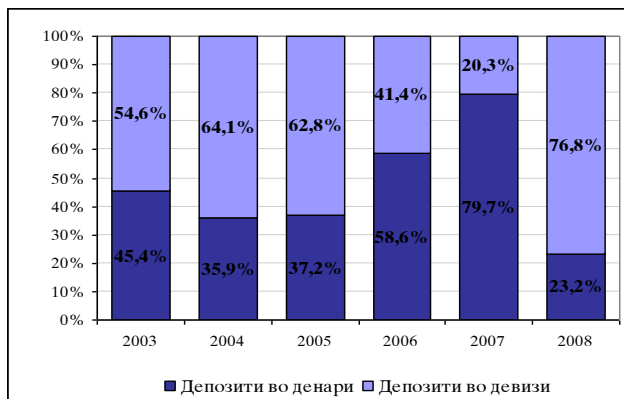
Графикон бр. 49
Динамика на депозитите според валутната структура

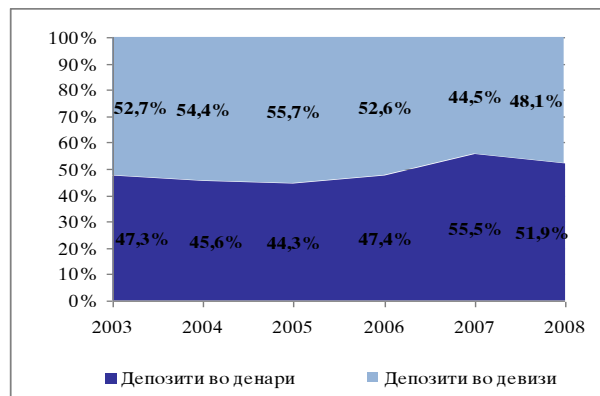
Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

годишна стапка на пораст на девизните депозити од 22,1% беше на највисоко ниво во последните шест години и беше повисока за значителни 16,8 процентни поени во однос на годишната стапка на пораст на денарските депозити. Воедно, доминантен дел од годишниот пораст на вкупните депозити се должеше на остварениот пораст на нивната девизна компонента, што е речиси во целост спротивна состојба од онаа присутна во 2007 година. Подинамичниот пораст на девизните депозити придонесе и за зголемување на нивното учество во вкупните депозити, со што беше прекинат трендот на пораст на учеството на денарската компонента, којшто започна во 2006 година²⁰.

Графикон бр. 50
Придонес на денарските и девизните депозити во вкупниот пораст на депозитите

Графикон бр. 51
Валутна структура на вкупните депозити на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Во текот на 2008 година, забавувањето на растот беше присутно и кај депозитите на претпријатијата и кај депозитите на населението. Притоа, депозитите на претпријатијата забележаа годишен пораст од 8,3%, што е за значителни 16,3 процентни поени пониска стапка на раст во однос на стапката остварена во 2007 година. Забавувањето на порастот на депозитите на населението значеше прекин на трендот на постојано забрзување на растот, којшто беше карактеристичен во минатите години. На крајот на 2008 година овие депозити остварија годишен пораст од 13,8%, што е за 18,3 процентни поени помалку во однос на

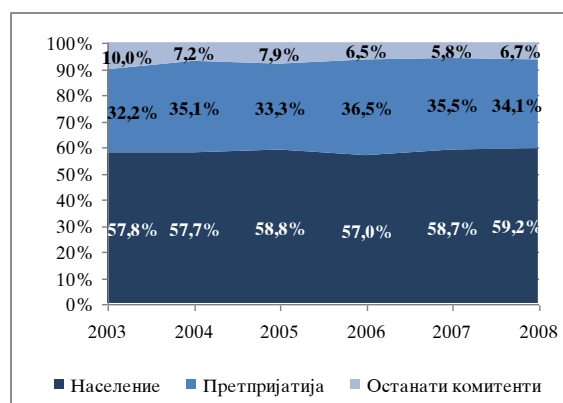
²⁰ Позитивните очекувања на јавноста, како и релативно повисоките каматни стапки на денарските депозити, во претходните три години, придонесоа за значителен раст на денарската компонента на депозитите.

2007 година. Воедно, оваа стапка на пораст е на најниско ниво во изминатите шест години. Ваквата динамика на депозитите на одделните сектори не предизвика значителни поместувања во секторската структура на вкупните депозити. И понатаму најголем дел од вкупните депозити се однесуваат на депозитната база на секторот „население“. Кај секторот „население“, паралелно со забавувањето на растот, се забележува силна валутна трансформација на структурата на депозитите, изразена преку значителното забавување на растот на денарската компонента на депозитите. На крајот на 2008 година, годишната стапка на пораст на денарските депозити на населението изнесуваше само 2,1%, наспроти годишната стапка на пораст од 65,5% остварена во 2007 година (анекс бр. 6 - Структура на депозитите на нефинансиските субјекти).

Графикон бр. 52
Годишен пораст на депозитите на одделните сектори

Графикон бр. 53
Секторска структура на вкупните депозити

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

И покрај промената на очекувањата на јавноста, најверојатно под влијание на понудата од страна на банките на поатраktivни каматни стапки за депозитите на подолг рок, во текот на 2008 година се забележува забрзување на растот на долгорочните депозити на банкарскиот систем. Со остварен годишен пораст од 8.007 милиони денари или за 92,1%, тие оформија значителен дел од околу 40% од вкупниот пораст на депозитите на банките, за разлика од претходните години кога имаа минимално значење за депозитниот раст. Ваквата динамика на долгорочните депозити во голема мера се должи на каматната политика на банките, којашто во текот на 2008 година беше насочена кон поттикнување на штедењето на долг рок, како основа за подобрување на рочната структура на депозитите и зголемување на нивната стабилност. Како резултат на ваквите движења дојде до пораст и на учеството на долгорочните депозити во структурата на вкупните депозити на банките. Сепак, неповолната рочна структура, од аспект на доминацијата на депозитите на краток рок (депозити по видување²¹ и краткорочно орочени депозити), сè уште е едно од главните обележја на депозитите на банките.

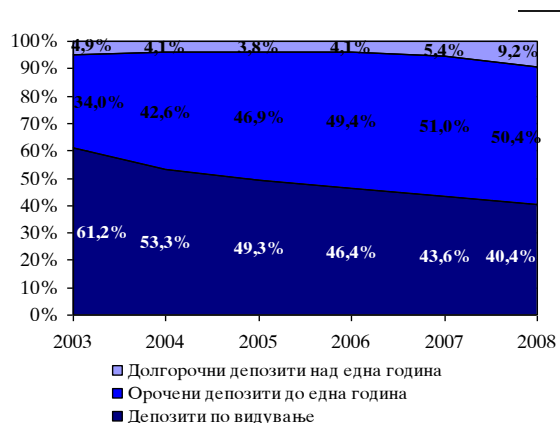
Наспроти забрзувањето на растот на долгорочните депозити, во 2008 година се забележува забавување на растот на депозитите по видување и на краткорочно орочените депозити до една година. Депозитите по видување остварија годишна стапка на раст од 4,6%, што е најниска стапка од 2005 година наваму и претставува значително забавување во однос на 2007 година, кога годишната стапка на раст изнесуваше 22,2%. Остварената годишна стапка на пораст од 11,4% кај краткорочните депозити, значеше забавување за значителни 23 процентни поени во однос на претходната година.

²¹ Депозитите по видување ги вклучуваат и депозитните пари (трансакциските сметки на физичките и правните лица).

Графикон бр. 54
Апсолутен годишен пораст на депозитите по рочност

Графикон бр. 55
Рочна структура на вкупните депозити на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Доминантната позиција во формирањето на депозитите и понатаму ѝ припаѓа на групата големи банки. Ваквиот заклучок се потврдува при анализата на структурата на депозитите од сите три аспекти (сектор, рочност и валута).

Табела бр. 11
Распореденост на депозитите по групи банки, со состојба на 31.12.2008 година

Групи банки	Секторска структура			Рочна структура			Валутна структура	
	Претпријатија	Население	Останати	По видување	Краткорочни	Долгорочни	Денари	Девизи
Големи банки	66.2%	75.8%	64.6%	73.8%	72.6%	58.6%	68.7%	75.1%
Средни банки	30.8%	22.1%	26.8%	22.4%	25.4%	38.7%	27.1%	23.5%
Мали банки	2.9%	2.1%	8.5%	3.8%	2.0%	2.8%	4.2%	1.3%
Вкупно	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

На 31.12.2008 година не се забележуваат значителни промени во структурата на депозитите на ниво на одделните групи банки.

Табела бр. 12
Структура на депозитите по групи банки, со состојба на 31.12.2008 година

Групи банки	Секторска структура				Рочна структура				Валутна структура		
	Претпријатија	Население	Останати	Вкупно	По видување	Краткорочни	Долгорочни	Вкупно	Денари	Девизи	Вкупно
Големи банки	31.4%	62.5%	6.0%	100.0%	41.5%	51.0%	7.5%	100.0%	49.6%	50.4%	100.0%
Средни банки	41.4%	51.6%	7.1%	100.0%	35.6%	50.3%	14.0%	100.0%	55.4%	44.6%	100.0%
Мали банки	35.8%	43.8%	20.4%	100.0%	54.8%	36.1%	9.1%	100.0%	77.5%	22.5%	100.0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Депозитите на населението формираат најголем дел од депозитната база на сите групи банки. Од аспект на рочноста на депозитите, кај групите големи и средни банки постои повисоко учество на краткорочно орочените депозити, наспроти групата мали банки кај која поголем дел отпаѓа на депозитите по видување. Во валутната структура на депозитите кај групата големи банки, девизните и денарските депозити учествуваат со по околу една половина, додека кај другите две групи банки е поголемо релативното значење на денарските депозити, што е особено изразено кај групата мали банки.

3. Ризици во банкарското работење

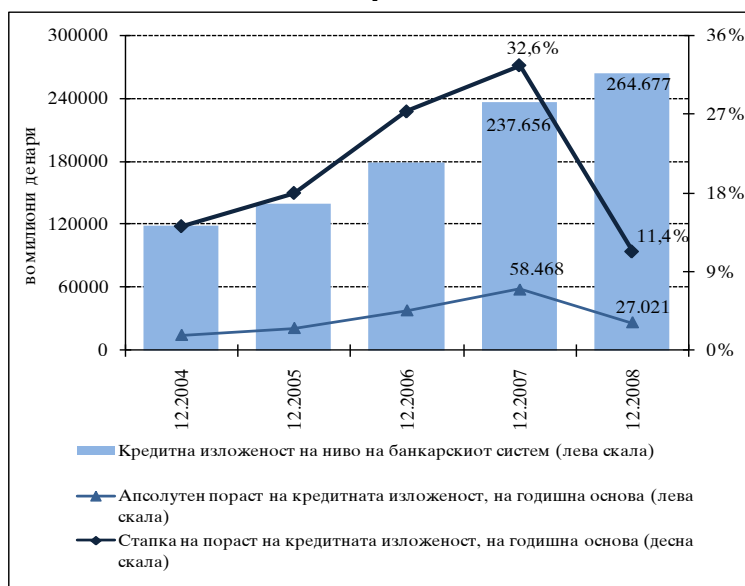
3.1. Кредитен ризик

3.1.1. Кредитна изложеност на банките²²

По силниот пораст во изминатите неколку години, во 2008 година растот на кредитната изложеност на банкарскиот сектор значително забави. Забавувањето е присутно кај групата големи и групата средни банки и најмногу се согледува преку намаленото вложување на банките во облагајнички записи на НБРМ и државни хартии од вредност, намалените пласмани во странски банки, но и значителното забавување на растот на денарската кредитна изложеност кон секторот „население“ и секторот „претпријатија и останати комитенти“. Главната причина за ваквите движења произлегува од забавениот раст на депозитите, како основен извор на финансирање на активностите на банките, како и мерките и активностите преземени од страна на НБРМ за ограничување на ризиците од високиот кредитен раст, особено кон населението. Нефункционалните кредити се најбрзорастечката ставка од кредитната изложеност (според процентуалната ставка на раст), што навестува зголемено ниво на ризичност на кредитното портфолио на банките.

Во текот на 2008 година продолжи трендот на пораст на кредитната изложеност на банкарскиот систем, но растот значително забави. На крајот од 2008 година, вкупната кредитна изложеност изнесува 264.677 милиони денари и во однос на крајот од 2007 година, забележа пораст од 27.021 милиони денари, односно за 11,4%. Овој пораст на изложеноста е помал за 31.447 милиони денари (или за 21,3 процентни поени) од годишниот пораст забележан во 2007 година, што претставува сигнал за намалување на засилениот раст на кредитната изложеност на банките, забележан во изминатите неколку години. Годишниот пораст на кредитната изложеност забави особено во последниот квартал од 2008 година, кога забележа дури и намалување за 3.391 милиони денари (или за 1,3%).

Графикон бр. 56
Движење и пораст на кредитната изложеност на ниво на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забавувањето на растот на кредитната изложеност е особено карактеристично за групата големи и групата средни банки, коишто во изминатите неколку години беа главните двигатели на засилениот растеж на кредитната изложеност на банкарскиот систем. Во 2008 година, овие две групи банки забележаа стапки на пораст на изложеноста на кредитен ризик помали за повеќе од трипати, во споредба со остварените годишни

²² Извор: При изработката на овој дел од Извештајот, се користени податоци од кварталните извештаи, коишто банките ги доставуваат до НБРМ, во врска со структурата и квалитетот на нивната кредитна изложеност.

стапки на раст во текот на 2007 година. Сепак, групата големи банки го задржа доминантното учество во вкупната кредитна изложеност и во нејзиниот годишен пораст.

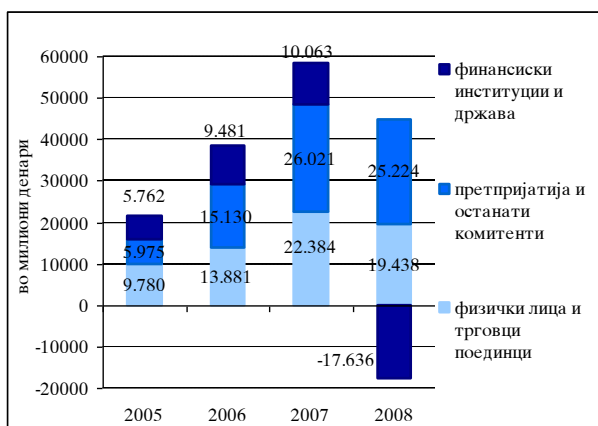
Табела бр. 13
Состојба и пораст на кредитната изложеност по групи банки

Групи банки	Кредитна изложеност (во милиони денари)			Структура на кредитна изложеност (во%)			Годишна промена (31.12.2008-31.12.2007)			Годишна промена (31.12.2007-31.12.2006)		
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	Апсолутна промена (во милиони денари)	Стапка на промена (во %)	Учество во промената (во %)	Апсолутна промена (во милиони денари)	Стапка на промена (во %)	Учество во промената (во %)
Големи банки	124.108	167.547	184.282	69,3%	70,5%	69,6%	16.735	10,0%	61,9%	43.439	35,0%	74,3%
Средни банки	39.283	58.819	68.185	21,9%	24,7%	25,8%	9.366	15,9%	34,7%	19.536	49,7%	33,4%
Мали банки	15.797	11.290	12.210	8,8%	4,8%	4,6%	920	8,1%	3,4%	-4.507	-28,5%	-7,7%
Вкупно за банкарскиот систем	179.188	237.656	264.677	100,0%	100,0%	100,0%	27.021	11,4%	100,0%	58.468	32,6%	100,0%

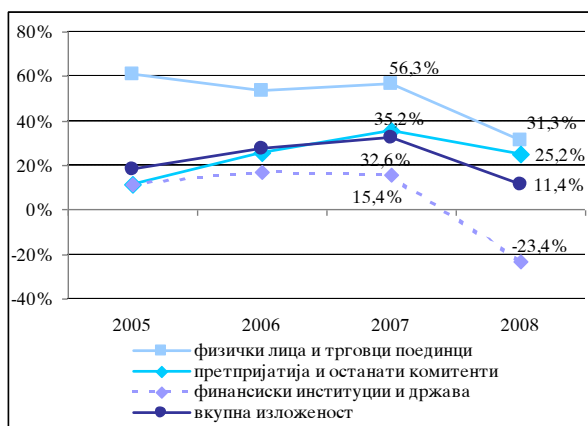
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2008 година, кредитната изложеност кон финансиските институции и државата значително се намали, за сметка на порастот на кредитната изложеност кон нефинансискиот сектор. Токму ваквата структурна трансформација на активата

Графикон бр. 57
Годишни апсолутни промени на кредитната изложеност по одделни сектори

Графикон бр. 58
Годишни релативни промени на кредитната изложеност по одделни сектори

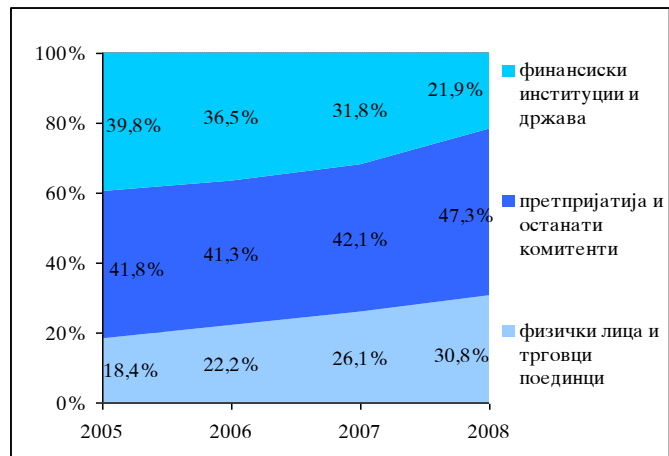
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

(пласманите), паралелно со забавениот раст на депозитната база, претставуваше една од главните причини за забавување на растот на вкупната кредитна изложеност на банките. Имено, во текот на 2008 година кредитната изложеност кон финансиските институции и државата се намали за 17.636 милиони денари (или за 23,4%)²³. Годишното намалување на кредитната изложеност кон овој сектор се должи најмногу на намаленото вложување на банките во благajничките записи на НБРМ, во државните хартии од вредност, како и на намалените пласмани во странски банки. Наспроти ваквите движења, кредитната изложеност кон нефинансиските лица, иако со послаб интензитет, продолжи да расте и во текот на 2008 година.

²³ Извор: Кредитен регистар на НБРМ; Извештај за кредитната изложеност по дејности - КАД по категорија на ризик, по поединечна банка.

Годишното апсолутно намалување на кредитната изложеност кон финансиските институции и државата придонесе кон продолжување на трендот на намалување на учеството на изложеноста кон овој сектор во вкупната кредитна изложеност. Во споредба со крајот од 2007 година, учеството на изложеноста кон финансиските институции и државата бележи намалување за 9,9 процентни поени и на 31.12.2008 година се сведе на ниво од 21,9% од вкупната кредитна изложеност на банките. Наспроти тоа, учеството на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“²⁴ и кон секторот „физички лица и трговци поединци“ се зголеми за 5,2 и 4,7 процентни поени, соодветно.

Графикон бр. 59
Секторска структура на кредитната изложеност

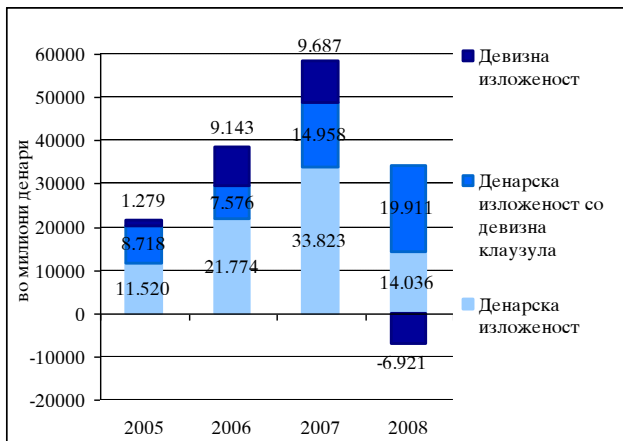
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Побавното темпо на пораст на вкупната кредитна изложеност на банките беше обележано со намалување на девизната изложеност и значително забавување на растот на денарската изложеност. Кредитната изложеност во денари со валутна клаузула, иако со нешто побавна динамика, продолжи да расте и во 2008 година²⁵. Годишното намалување на девизната кредитна изложеност на банките (за 6.921 милиони денари или 8,7%) е пред сè резултат на споменатото намалување на средствата пласирани кај странски банки. Од друга страна, растот на денарската кредитна изложеност во 2008 година е за 29,5 процентни поени (или за 19.786 милиони денари) помал во споредба со остварениот годишен пораст во 2007 година. Забавувањето на растот на денарската кредитна изложеност произлегува од намалувањето на денарската изложеност на банките кон секторот „финансиски институции и држава“ (намалено вложување во благајнички записи и државни хартии од вредност), но и од преполовувањето на годишната стапка на пораст на денарската изложеност кон секторот „население“ (годишниот пораст на денарската изложеност кон секторот „население“, од 53,3%, во 2007 година, се сведе на 27,5% во текот на 2008 година) и од забавувањето на растот на денарската изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ (во 2008 година, оваа компонента од кредитната изложеност на банките се зголеми за 17,6%, што е за 7,5 процентни поени помалку во споредба со забележаната стапка на раст во 2007 година). Наспроти ваквите движења, денарската изложеност на кредитен ризик со валутна клаузула, иако со нешто побавна динамика, продолжи да расте и во 2008 година, со стапка на раст од 45,6%.

²⁴ Изложеноста кон категоријата „останати клиенти“ ја опфаќа изложеноста кон невладините организации, непрофитните организации, фондовите за социјално и здравствено осигурување и слично. Оваа изложеност опфаќа околу 2,5% од вкупната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“.

²⁵ Извор: Кредитен регистар на НБРМ; Извештај за кредитната изложеност по дејности - КАД по категорија на ризик, по поединечна банка.

Графикон бр. 60
Годишни апсолутни промени на кредитната изложеност, според валутната структура

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

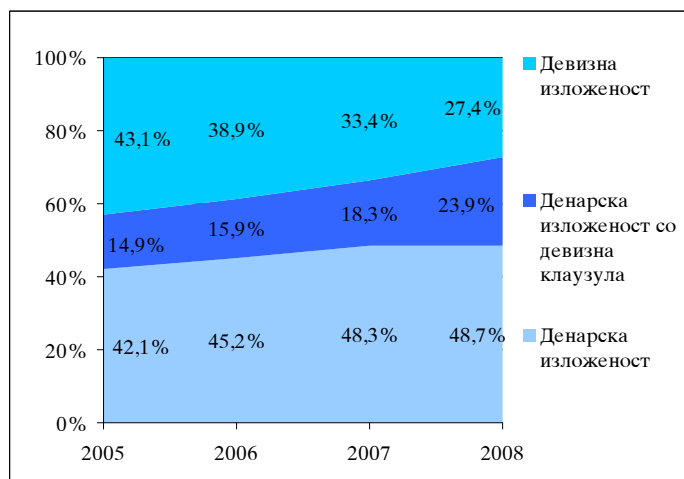
Графикон бр. 61
Годишни релативни промени на кредитната изложеност, според валутната структура

Намалувањето на износот на девизната кредитна изложеност придонесе кон продолжување на трендот на намалување на нејзиното учество во вкупната кредитна изложеност на банките. Во споредба со крајот на 2007 година, учеството на оваа компонента од кредитната изложеност забележа годишно намалување од 6 процентни поени и на крајот на 2008 година се сведе на ниво од 27,4%.

Забавениот раст на денарската изложеност на кредитен ризик предизвика само благо зголемување на нејзиното учество во вкупната кредитна изложеност. Наспроти ваквите движења, учеството на денарската кредитна изложеност со девизна клаузула оствари годишно зголемување за 5,6 процентни поени, во валутната структура на кредитната изложеност на банките.

Графикон бр. 62
Валутна структура на кредитната изложеност

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

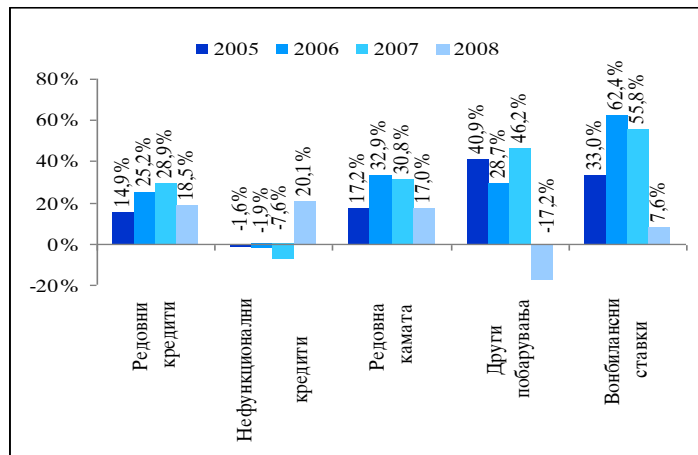
Во 2008 година, забавениот раст на кредитната изложеност беше отсликан во значително забавување на растот на редовните кредити и вонбилансните ставки и намалување на изложеноста врз основа на други побарувања. Имено,

редовните кредити забележаа годишна стапка на раст од 18,5%, којашто е за 10,4 процентни поени помала во споредба со остварената стапка на раст во 2007 година. Во истиот период, вонбилансната изложеност се зголеми за 7,6%, што е за повеќе од 7 пати помала стапка на раст од остварената во 2007 година. Силното забавување на растот на вонбилансните ставки произлегува најмногу како резултат на побавното темпо на пораст на изложеноста на банките врз основа на дозволените пречекорувања на кредитните картички и тековните сметки, како и намалувањето на изложеноста врз основа на непокриени гаранции и акредитиви. Во 2008 година, изложеноста врз основа на другите побарувања забележа намалување за 17,2%, што е пред сè резултат на веќе споменатото намалено вложување на банките во благajнички записи на НБРМ и државни хартии од вредност.

Сепак, редовните кредити го задржаа доминантно учество во вкупната кредитна изложеност и во нејзиниот апсолутен годишен пораст. Така, во 2008 година редовните кредити забележаа зголемување за 28.650 милиони денари, со што условија повеќе од 100% од вкупниот пораст на кредитната изложеност и го зајакнаа доминантното учество од 69,3% во вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем. Наспроти тоа, учеството на изложеноста на банките врз основа на вонбилансни ставки и други побарувања забележа намалување за 0,5 и 4,2 процентни поени, соодветно.

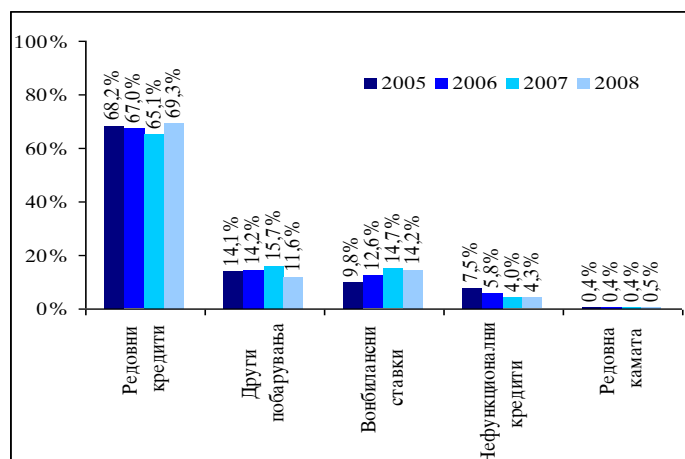
Наспроти трендот на намалување забележан во изминатите неколку години, во 2008 година нефункционалните кредити забележаа пораст. Тие се најбрзорастечката ставка од кредитната изложеност на банките, коишто во 2008 година се зголемија за 20,1% (или 1.927 милиони денари). Сепак, тие забележаа минимално зголемување на своето учество во вкупната кредитна изложеност, за 0,3 процентни поени (од 4% на 31.12.2007 година, на 4,3% на крајот од 2008 година).

Графикон бр. 63
Годишни стапки на пораст на кредитната изложеност, по одделни ставки

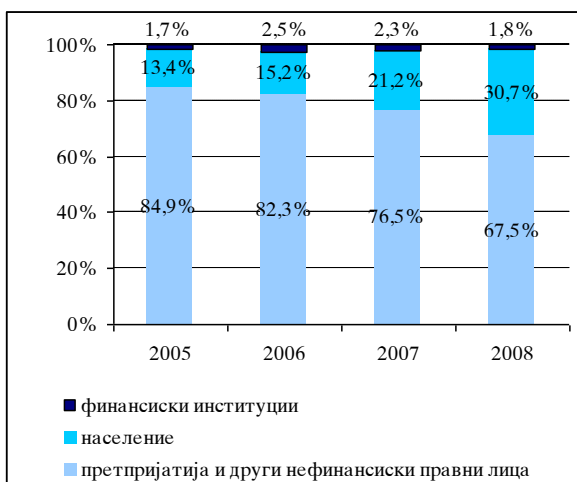
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 64
Структура на кредитната изложеност, по одделни ставки

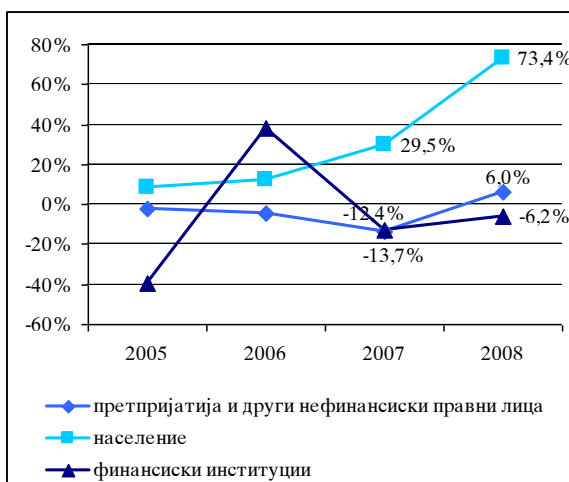

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 65
Секторска структура на нефункционалните кредити

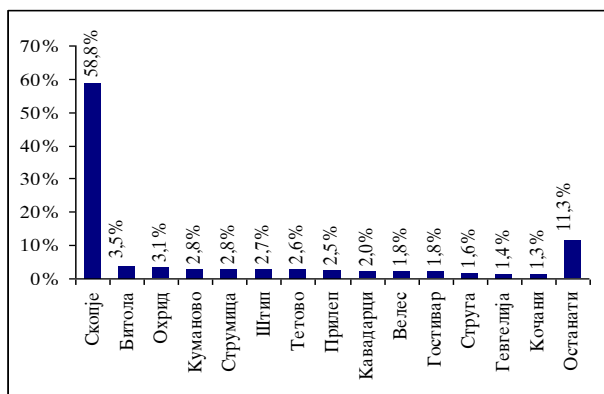
Графикон бр. 66
Годишни стапки на пораст на нефункционалните кредити

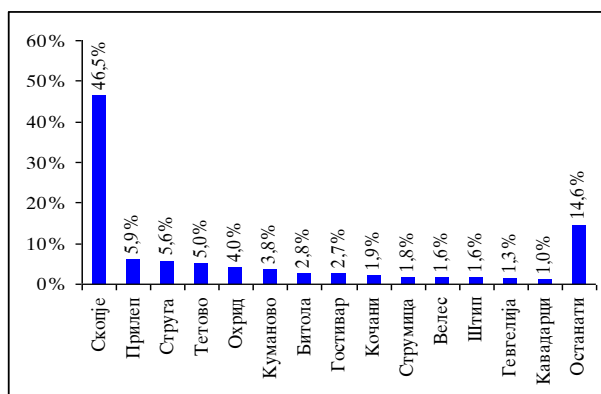
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата на секторската структура на нефункционалните кредити покажува силно забрзување на растот на нефункционалните кредити на секторот „население“. Во 2008 година, нефункционалните кредити на овој сектор остварија зголемување од 73,4% (или 1.499 милиони денари), со што го зголемија своето учество во вкупните нефункционални кредити од 21,2% на крајот на 2007 година, на 30,7% на 31.12.2008 година. Нефункционалните кредити на секторот „претпријатија и други нефинансиски правни лица“²⁶ забележаа релативно поумерен годишен раст од 6%, додека нивното учество во секторската структура на нефункционалните кредити се намали за 9 процентни поени.

Графикон бр. 67
Географска структура на вкупната кредитна изложеност кон резиденти

Графикон бр. 68
Географска структура на нефункционалните кредити на резиденти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Најголем дел од кредитната изложеност кон резидентите е сконцентрирана во Скопје. Изложеноста на кредитен ризик кон резидентите во главниот град претставува повеќе од 58% од вкупната кредитна изложеност²⁷. Градот Скопје доминира и при

²⁶ Другите нефинансиски правни лица опфаќаат странски лица, јавен сектор и слично.

²⁷ Извор: Кредитен регистар на НБРМ; Извештај за кредитната изложеност по клиент, по поединечна банка.

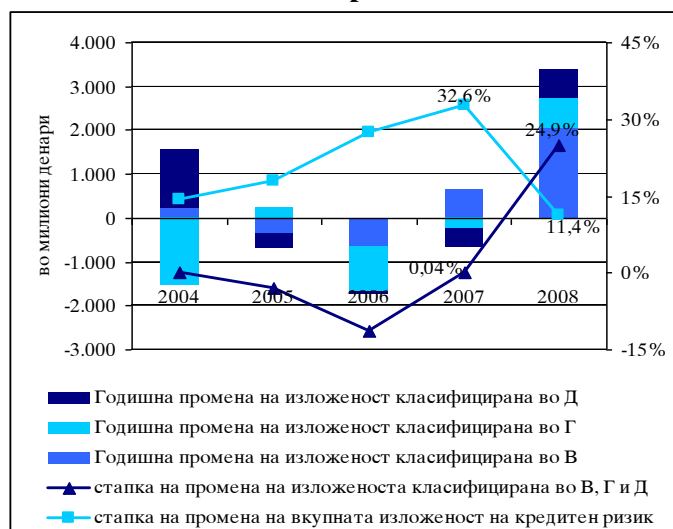
анализата на географската структура на нефункционалните кредити, којашто покажува дека повеќе од 46% од вкупните нефункционални кредити се однесуваат на резидентите во овој град.

3.1.2. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик на ниво на банкарскиот систем

Во 2008 година е прекинат трендот на подобрување на квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем, односно доаѓаат до израз првите знаци на зголемување на неговата ризичност. Ова влошување, од една страна, се јавува во услови на забавување на растот на кредитната изложеност, којшто започна на крајот на 2007 година. Од друга страна, тоа е резултат на т.н. „зреење“ на кредитното портфолио формирано при порелаксирани услови за кредитирање, карактеристични за изминатиот период при кредитната експанзија. Имајќи ги предвид очекувањата за намалување на вкупната економска активност во Република Македонија, како и заострувањето на кредитната политика на банките како разумен одговор на ефектите од светската финансиска криза и соодветните реакции и мерки од страна на централната банка, во наредниот период може да се очекува натамошно забавување на растот на кредитната изложеност, со можно едновремено влошување на профилот на ризичност кај одделните категории клиенти на банките.

Во 2008 година, кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ забележа значително повисок релативен пораст во споредба со вкупната изложеност на кредитен ризик. На тој начин, запр трендот забележан во изминатите години, кога динамичниот раст на вкупната изложеност на кредитен ризик беше проследен со едновремено намалување на апсолутниот износ на кредитната изложеност со понизок степен на квалитет. Кредитната изложеност класифицирана во повисоките категории на ризик забележа годишен пораст за 24,9% (или за 3.376 милиони денари), што е за 13,5 процентни поени повеќе во споредба со годишната стапка на пораст на вкупната кредитна изложеност на банките. Притоа, најголемо учество, од 61,1% во вкупниот годишен пораст на кредитната изложеност со понизок степен на квалитет има порастот на кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „В“. Имајќи ја предвид силната динамика на раст на оваа категорија на ризик, којашто по својата природа е преодна (краткотрајна) категорија, реално е да се очекува, особено во заострени економски услови во земјата и во светот, дека квалитетот на кредитното портфолио на банките може да продолжи да се влошува.

Графикон бр. 69
Годишни промени на вкупната кредитна изложеност и изложеноста со повисок степен на ризичност

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 14

Показатели за квалитетот на кредитната изложеност

Показател	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
Просечно ниво на ризичност	6,6%	5,3%	5,8%
% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност	7,6%	5,7%	6,4%
% на нето В, Г и Д во сопствените средства	19,4%	17,9%	20,2%
% на Д во вкупната кредитна изложеност	3,5%	2,5%	2,5%
% на Д во сопствените средства	26,7%	21,2%	19,2%
Покриеност на В, Г и Д со издвоените резервации за потенцијални загуби	86,8%	94,1%	91,0%
% на кредитите со еднократна отплата на главницата во вкупните бруто-кредити на нефинансиските субјекти	15,1%	14,9%	14,8%
% на извршените нето-отписи на побарувања во тековната година во вкупната изложеност на крајот на претходната година	3,7%	1,6%	0,7%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

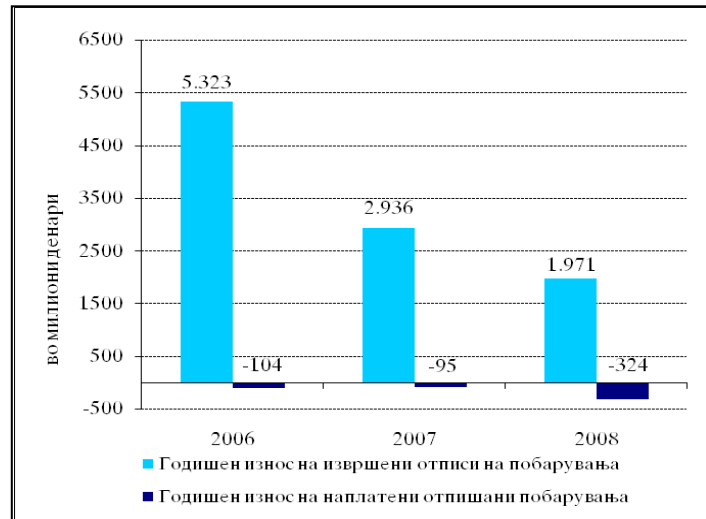
Порастот на изложеноста класифицирана во трите категории со повисок степен на ризичност во текот на 2008 година, има негативен одраз на сите показатели за квалитетот на кредитното портфолио на банките. На годишна основа (31.12.2008-31.12.2007 година), речиси сите анализирани показатели за нивото на ризичност на кредитното портфолио на банкарскиот систем бележат извесно влошување. Просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност забележа годишно зголемување за 0,5 процентни поени (на 31.12.2008 година овој показател достигна ниво од 5,8%), додека учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност изнесува 6,4%, што претставува пораст за 0,7 процентни поени, во споредба со крајот на 2007 година. Истовремено, зголемување од 2,3 процентни поени се забележува и кај показателот за учеството на нерезервираните износ на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Така, при остварување на екстремното сценарио за целосна ненаплатливост на изложеноста класифицирана во овие три категории со повисок степен на ризичност, за покривање на загубите би биле апсорбирани 20,2% од сопствените средства на банките, наспроти на крајот од 2007 година, кога биле потребни 17,9% од сопствените средства. Притоа, стапката на адекватност на капиталот би се намалила од тековните 16,2% на 12,9%.

Порастот на издвоените резервации за потенцијални загуби не соодветствува со порастот на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, што доведе до намалување на степенот на покриеност на оваа изложеност со износот на издвоените резервации. Во текот на 2008 година, издвоените резервации за потенцијални загуби се зголемија за 2.649 милиони денари, или за 20,8%. Во истиот период, изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ порасна за 24,9%. Последователно, на 31.12.2008 година издвоените резервации за потенцијални загуби беа доволни за покривање на 91% од изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, што е за 3,1 процентни поени помалку во споредба со претходната година. Намалувањето на степенот на покриеност, од една страна, се должи на забавувањето на растот на вкупната кредитна изложеност и забавувањето на растот на вкупните издвоени резервации за потенцијални загуби. Од друга страна, порастот на изложеноста класифицирана во трите категории со повисок степен на ризичност, во поголем дел, е условен од порастот на изложеноста класифицирана во категоријата на ризик „В“, за која се издвојуваат резервации за потенцијални загуби во износ од 25%, што во услови на забрзан пораст на изложеноста во оваа категорија на ризик доведува до намалување на степенот на покриеност со издвоените резервации за потенцијални загуби.

Во 2008 година, износот на отпишаните побарувања на банките се намалува, со истовремено зголемување на наплатата на нивните претходно отпишани побарувања. Сепак, и понатаму извршените отписи на побарувања се во таков обем, што има влијание на показателот за учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик (доколку банките не вршеле отписи на побарувања, овој показател на крајот на 2008 година би бил повисок). Така, во текот на 2008 година, износот на извршените нето-отписи е 1.647 милиони денари²⁸ и е за 1.194 милиони денари помал од оној во 2007 година (дури 77,4% од вкупно отпишаните побарувања во 2008

година се извршени во првото полугодие од годината). Отпишаните побарувања на нето-основа²⁹, претставуваат 0,7% од изложеноста на кредитен ризик на крајот од 2007 година, што претставува годишно намалување за 0,9 процентни поени. Во структурата на отпишаните побарувања, во текот на 2008 година, највисоко учество од 57,6% имаат отпишаните побарувања врз основа на камати, а отпишаните побарувања врз основа на главница по кредити учествуваат со 34,9%. Доколку банките не вршеле отписи на побарувањата врз основа на кредити и камати, тогаш учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик, на 31.12.2008 година би изнесувало 6,9% и во споредба со крајот на 2007 година би било поголемо за 1,2 процентни поени. Исто како и во изминатите неколку години, така и во 2008 година, во валутната и во секторската структура на отпишаните побарувања, доминантно учество имаат денарските побарувања и побарувањата од претпријатијата со учество од 82,9% и 83,3%, соодветно. Притоа, 86,6% од отпишаните побарувања во текот на 2008 година се извршени од една банка од групата големи банки.

Графикон бр. 70
Движење на годишните износи на извршените нето-отписи на побарувања

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²⁸ Извор: Извештај за износот на отпишани побарувања и износот на наплатени отпишани побарувања, којшто банките го доставуваат до НБРМ, како дел од сетот извештаи со општи податоци за банките.

²⁹ Износот на отпишаните побарувања на нето-основа се добива како разлика меѓу износот на отпишаните побарувања во одреден период и износот на наплатени отпишани побарувања во истиот анализиран период.

Анализата на нивото на ризичност на кредитното портфолио на банките, според географската структура, упатува на заклучокот дека кредитната изложеност кон резидентите во Свети Николе се одликува со најнизок степен на квалитет. На 31.12.2008

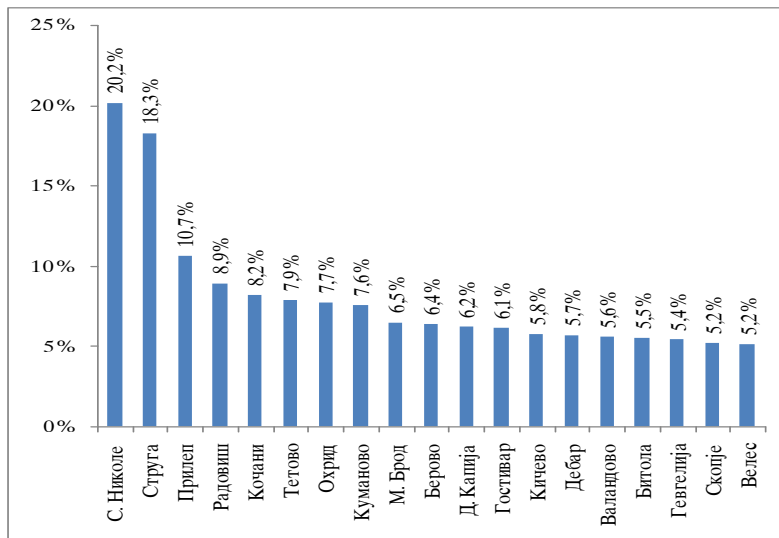
година, просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност кон резидентите во овој град изнесува 20,2%³⁰, што е за 14,4 процентни поени повисоко во споредба со просечното ниво на ризичност на вкупната изложеност на кредитен ризик на банкарскиот систем (на кредитната изложеност кон резидентите во Свети Николе отпаѓаат само 0,6% од вкупната кредитна изложеност кон резидентите во Република Македонија). Релативно ниско просечно ниво на ризичност е карактеристично за изложеноста кон резидентите во главниот град, што најмногу произлегува од фактот што релативно голем дел од изложеноста кон резидентите во Скопје е безризична по својата природа (на пример: изложеноста на кредитен ризик врз основа на вложувањата во благajнички записи на НБРМ и државни хартии од вредност). Доколку се изземат овие две компоненти од кредитната изложеност кон резидентите во Скопје, тогаш просечното ниво на ризичност на изложеноста кон резидентите во главниот град би изнесувало 6,4%.

Во 2008 година, квалитетот на кредитната изложеност во девизи и во денари се влошува. Ваквото движење е особено изразено кај девизната кредитна изложеност, којашто во 2008 година забележа намалување за 8,7%, при истовремен годишен пораст на девизната компонента со повисок степен на ризичност од 56%³¹. Од друга страна, во 2008 година, денарската изложеност со понизок степен на квалитет се зголеми за 15,1%, што е за 2,9 процентни поени повисоко во споредба со годишната стапка на раст на вкупната денарска кредитна изложеност. Подобрување на показателите за квалитетот на

³⁰ Извор: Кредитен регистар на НБРМ; Извештај за кредитната изложеност по поединечна банка - КА 1/1.

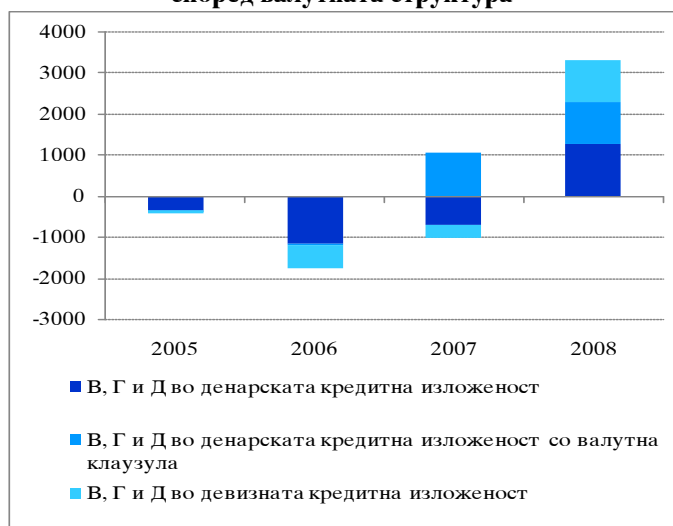
³¹ Извор: Кредитен регистар на НБРМ; Извештај за кредитната изложеност по дејности - КАД по категорија на ризик по поединечна банка.

Графикон бр. 71
Просечно ниво на ризичност на кредитната изложеност кон резидентите во одделни градови на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 72
Годишна апсолутна промена на кредитната изложеност со повисок степен на ризичност, според валутната структура

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кредитното портфолио е присутно единствено кај денарската кредитна изложеност со девизна клаузула, што првенствено произлегува од значителниот годишен пораст на оваа изложеност. **И покрај ваквите движења, најниско ниво на ризичност е присутно и понатаму кај девизната изложеност на кредитен ризик.**

Табела бр. 15

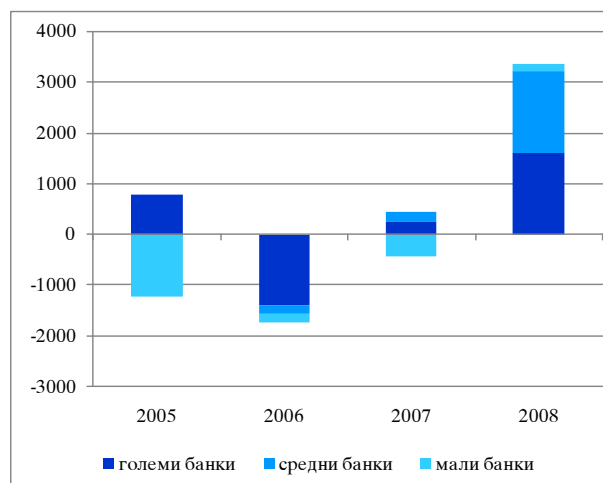
Показатели за квалитетот на кредитната изложеност според валутната структура

Показател	Денарска кредитна изложеност			Денарска кредитна изложеност со девизна клаузула			Девизна кредитна изложеност		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
% на В, Г и Д во вкупната кредитна изложеност	11,2%	7,3%	7,5%	8,2%	7,8%	7,0%	3,1%	2,3%	3,9%
Просечно ниво на ризичност	9,3%	6,5%	6,9%	6,4%	6,1%	5,6%	3,5%	3,2%	4,1%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупна изложеност без да се земе ефектот од извршените отписи во претходниот едногодишен период	14,7%	9,3%	8,4%	11,7%	8,0%	7,3%	4,2%	2,6%	3,9%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

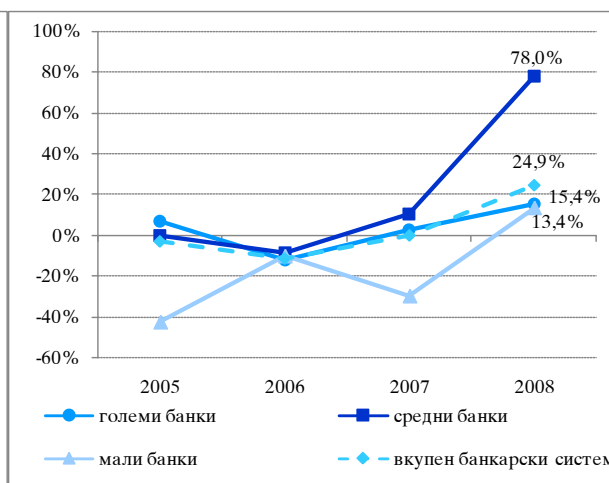
Графикон бр. 73

Апсолутни промени на кредитната изложеност во „В“, „Г“ и „Д“, по групи банки

Графикон бр. 74

Релативни промени на кредитната изложеност во „В“, „Г“ и „Д“, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Релативно високиот пораст на кредитната изложеност со повисок степен на ризичност кај одделните групи банки, во услови на забавување на растот на нивната вкупна кредитна изложеност, предизвика влошување на поголемиот дел од показателите за квалитетот на кредитното портфолио, кај сите групи банки. Иако, кај групата средни банки се забележува најголемо влошување на квалитетот на кредитното портфолио, повеќето показатели за кредитниот ризик кај оваа група сè уште се на најниско ниво. Така, кредитната изложеност со повисок степен на ризичност кај групата големи, групата средни и групата мали банки забележа годишна стапка на пораст од 15,4%, 78% и 13,4%, соодветно, што е за 5,4, 62,1 и 5,3 процентни поени, соодветно, повисоко во споредба со годишните стапки на пораст на вкупната кредитна изложеност, кај соодветните групи банки. Ваквите движења придонесоа за зголемување на просечното ниво на ризичност и учеството на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност, кај сите групи банки. Дополнително на тоа, кај групата средни банки, годишниот пораст на издвоените резервации (39,7%) и на сопствените средства (пораст за 8,5%) не соодветствува со порастот на изложеноста со повисоко ниво на ризичност (78%). Последново, кај групата средни банки предизвика значително годишно влошување на показателот за покриеноста на изложеноста

класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ со издвоените резервации за потенцијални загуби и на показателот за учеството на нерезервиралиот износ на изложеноста со понизок степен на квалитет во сопствените средства, за 19,8 и 10,3 процентни поени, соодветно. Кај групата големи банки, на годишно ниво овие два показателя се подобруваат како резултат на релативно повисоките стапки на пораст на сопствените средства (34,5%) и издвоените резервации за потенцијални загуби (17,8%) во споредба со порастот на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност (15,4%). Кај групата мали банки, показателот за покриеноста на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ со издвоените резервации за потенцијални загуби бележи минимално подобрување, додека учеството на нерезервиралиот износ на кредитната изложеност со понизок степен на квалитет во сопствените средства се зголемува, имајќи ја предвид повисоката годишна стапка на пораст на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ (13,4%), во споредба со порастот на сопствените средства (9,8%), кај оваа група банки.

Табела бр. 16

Показатели за квалитетот на кредитната изложеност по групи банки

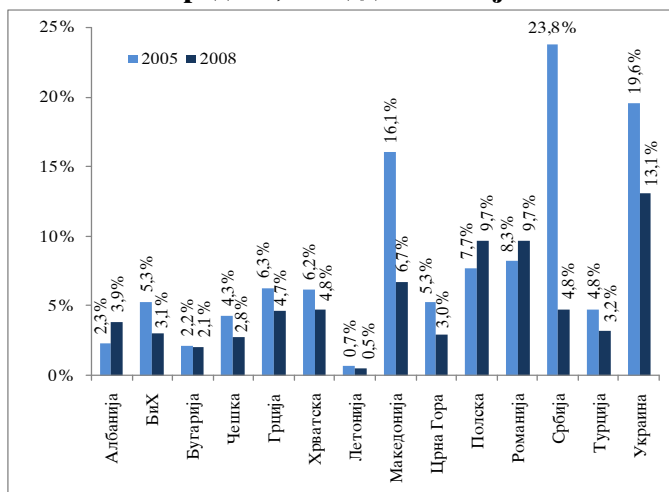
Показатели за кредитниот ризик	Големи банки			Средни банки			Мали банки		
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
Просечно ниво на ризичност	7,1%	5,8%	6,3%	3,8%	3,3%	3,9%	10,6%	8,8%	9,2%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	8,2%	6,2%	6,5%	4,4%	3,6%	5,5%	12,0%	9,3%	9,8%
Покриеност на „В“, „Г“ и „Д“ со издвоените резервации за потенцијални загуби	87,3%	94,6%	96,5%	84,9%	91,8%	72,0%	85,5%	94,7%	94,8%
% на нето „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	31,1%	26,3%	23,7%	11,6%	11,1%	21,4%	5,0%	3,5%	4,1%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во последните три години (31.12.2005-31.12.2008) во банкарскиот систем на Република Македонија се забележува значително подобрување на показателот за учеството на нефункционалните во вкупните кредити (намалување за 9,4 процентни поени). Сепак, според овој показател, ризичноста на кредитното портфолио на банкарскиот систем во Република Македонија е на релативно повисоко ниво во споредба со другите анализирани земји³². Овој показател е повисок единствено за банкарскиот систем на Полска (9,7%), Романија (9,7%) и Украина (13,1%).

Графикон бр. 75

Учество на нефункционалните во вкупните кредити, по одделни земји

Извор: Извештај за глобалната финансиска стабилност, ММФ и НБРМ.

³² Извор: Извештај за глобалната финансиска стабилност (Global Financial Stability Report, Financial Stress and Deleveraging- Macrofinancial Implications and Policy), октомври 2008, ММФ. Показателите за Романија и Полска се со состојба на 30.04.2008 година. Показателот за Турција е со состојба на 31.10.2008 година. Показателот за Македонија е со состојба на 31.12.2008 година. Показателите за сите останати земји се со состојба на 31.03.2008 година. При донесувањето заклучоци како дел од споредбените анализи по одделни земји, не се земени предвид методолошките разлики при дефинирањето на нефункционалните кредити, како и (не)постоењето регулаторни барања или практики на банките за редовно вршење отпис на нефункционалните побарувања од нивните биланси.

Стрес-тест анализа за отпорноста на банкарскиот систем на кредитен ризик

Стрес-тест анализата за банкарскиот систем, којашто се темели врз оцена на максималниот можен пораст на кредитната активност без да се загрози законски дефинираната минимална стапка за солвентност на банките, покажува дека можниот пораст на бруто-кредитите, на ниво на банкарскиот систем (поаѓајќи од состојбата на кредитната изложеност на 31.12.2008 година), би бил еднаков на 59,6% (при што стапката на максимален можен пораст на бруто-кредитите по поединечни банки се движи од 14% до 1.099,6%). Кај седум банки, кредитите би можеле да се зголемат за повеќе од 100%, а притоа да не се загрози минималната законски утврдена стапка на адекватност на капиталот. Силниот раст на кредитирањето во минатите неколку години придонесе за постојано намалување на можната стапка на раст на бруто-кредитите, коешто е најочигледно кај групата средни банки. Сепак, во 2008 година, максималната можна стапка на раст на кредитната активност кај групата големи и групата мали банки се зголеми, што е пред сè резултат на двојно повисоките годишни стапки на пораст на сопствените средства кај овие групи банки, во споредба со годишниот раст на нивните вкупни бруто-кредити.

Табела бр. 17

Динамика на можните стапки на раст на бруто-кредитите без да се загрози минималната законски утврдена стапка на солвентност по групи банки

Датум	Цел банкарски систем	Големи банки	Средни банки	Мали банки
31.12.2005	77,6%	35,1%	138,2%	357,2%
31.12.2006	63,2%	29,4%	103,0%	361,5%
31.12.2007	60,5%	34,2%	83,2%	457,7%
31.12.2008	59,6%	43,5%	61,1%	476,7%

Од друга страна, по одделни банки, процентот на премин на редовни во нефункционални кредити (без да се загрози солвентноста кај банките) се движи во интервал од 2% до 237,7%. Притоа, солвентната позиција на осум банки не би била загрошена и доколку повеќе од 20% од редовните кредити добијат нефункционален карактер.

*Оваа стрес-тест анализа поаѓа од претпоставките дека макроекономското опкружување останува стабилно и дека се задржува структурата на новоодобрените кредити од аспект на нивото на ризичност и од аспект на валутата, како и во 2008 година. Воедно, при изведувањето на стрес-тестот, не се земени предвид мерките што ги презема НБРМ за ограничување на ризиците од кредитната експанзија.

3.1.3. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“

Во 2008 година, речиси сите показатели за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ и кон одделните поважни дејности бележат позитивни движења. Сепак, имајќи го предвид започнатиот тренд на зголемување на нивото на ризичност во втората половина од 2008 година, се наметнува потреба од повнимателно следење на идните движења кај овој вид изложеност. Од друга страна, очекуваното натамошно намалување на извозната побарувачка, негативното влијание на падот на цените на металите и побарувачката на метали врз производството и извозот на домашните капацитети, како и очекувањата за забавување на вкупниот економски раст во земјата, може да доведат до значително намалување на квалитетот на кредитната изложеност кон претпријатијата и воопшто, на вкупната кредитна изложеност на банките.

На годишна основа (31.12.2007-31.12.2008), квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ бележи подобрување, што најмногу се должи на значителното зголемување на степенот на квалитет кај овој вид изложеност во првото полугодие од 2008 година, кога беше отпишан релативно висок износ на побарувања од претпријатијата. Во 2008 година показателите за просечното ниво на ризичност и за учеството на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност бележат подобрување за 0,6 и 0,7 процентни поени, соодветно. Истовремено, вкупната кредитна изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ забележа повисока годишна стапка на раст³³ (25,2%), во споредба со годишниот пораст на кредитната изложеност со понизок степен на квалитет (16,8%). Сепак, доколку се изземат ефектите од отписот на побарувањата од овој сектор (да се претпостави дека во 2008 година, банките не вршеле отпис на побарувања од претпријатијата и останатите комитенти), тогаш на 31.12.2008 година, показателот за учеството на кредитната изложеност со понизок степен на квалитет во вкупната кредитна изложеност би изнесувал 10,1%, што во однос на 31.12.2007 година би претставувало зголемување на овој показател за 0,3 процентни поени. Од друга страна, во второто полугодие од 2008 година (кога банките извршија отпис на релативно низок износ на побарувања од овој сектор) се забележува намалување на квалитетот на кредитната изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти. За илустрација, во второто полугодие од 2008 година, учеството на кредитната изложеност со повисок степен на ризичност во вкупната кредитна изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ бележи зголемување за 0,9 процентни поени.

Речиси сите показатели за квалитетот на кредитната изложеност кон одделните поважни дејности³⁴, бележат позитивни движења. Исклучок претставува кредитната изложеност кон дејноста „сообраќај, складирање и врски“, којашто на годишна основа бележи зголемување на нивото на ризичност. Во текот на 2008 година, најизразено е подобрувањето на показателите за квалитетот на кредитната изложеност кај дејноста „градежништво“. Наспроти тоа, кај изложеноста кон дејноста „сообраќај, складирање и врски“, показателите за просечното ниво на ризичност и за учеството на кредитната изложеност со понизок степен на квалитет во вкупната кредитна изложеност бележат годишно зголемување за 0,1 и 2,6 процентни поени, соодветно.

³³ Извор: Кредитен регистар на НБРМ; Извештај за кредитната изложеност по дејности - КАД по категорија на ризик по поединечна банка.

³⁴ Показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик се пресметани за пет дејности коишто учествуваат со 89,7% во вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“. Воедно, придонесот на овие дејности во формирањето на БДП за 2008 година, според податоците на Државниот завод за статистика, изнесува 60,5%.

Табела бр. 18

Показатели за степенот на квалитет и концентрација на кредитната изложеноста кон секторот „претпријатија и останати комитенти“

Показатели за степенот на квалитет и концентрација на кредитната изложеност	Датум	Индустија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Вкупна изложеност кон претпријатија и останати комитенти
Просечно ниво на ризичност	31.12.2008	10,7%	17,3%	7,6%	6,8%	6,0%	8,6%
	31.12.2007	11,1%	18,1%	7,9%	7,9%	5,9%	9,2%
	31.12.2006	15,1%	19,3%	8,5%	11,4%	8,2%	12,5%
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност	31.12.2008	11,7%	18,1%	9,1%	7,1%	7,1%	9,1%
	31.12.2007	13,0%	18,7%	11,3%	6,5%	4,5%	9,8%
	31.12.2006	18,3%	20,7%	14,9%	11,9%	6,9%	14,5%
Покриеност на В, Г и Д со издвоените резервации за потенцијални загуби	31.12.2008	91,9%	95,7%	83,5%	96,2%	85,5%	94,1%
	31.12.2007	85,0%	96,8%	69,8%	121,5%	130,6%	94,8%
	31.12.2006	82,5%	93,2%	56,9%	95,8%	118,5%	86,5%
Херфиндал индекс	31.12.2008	2.349	1.704	2.160	1.986	1.442	1.981
	31.12.2007	2.359	1.875	2.222	1.903	1.731	2.013
	31.12.2006	2.157	1.685	2.032	1.773	2.178	1.868
CR5 показател	31.12.2008	86,2%	79,5%	85,3%	81,6%	70,7%	80,7%
	31.12.2007	87,3%	82,8%	85,0%	79,6%	73,5%	81,5%
	31.12.2006	85,5%	79,2%	87,8%	77,6%	77,8%	80,2%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ е релативно висока, и покрај забележаното намалување на годишна основа (31.12.2007-31.12.2008). На 31.12.2008 година, единствено кај изложеноста кон дејностите „сообраќај, складирање и врски“ и „земјоделство, лов и шумарство“, Херфиндал-индексот е во рамките на прифатливото ниво. Особено е висок степенот на концентрација кај изложеноста кон дејностите „индустија“ и „градежништво“, каде што Херфиндал-индексот е поголем од 2.000 индексни поени, додека показателот ЦР5 е повисок од 85%.

Дополнителен фактор на ризик за идното движење на квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ е значајното присуство на т.н. индиректен кредитен ризик. Овој индиректен кредитен ризик најчесто не е последица на директното нарушување на кредитната способност на клиентот, туку би произлегол од неможности да се „апсорбира“ зголемувањето на обврските врз основа на кредити, што би настанало како ефект од движењето на одредени макроекономски варијабли. Извор на индиректниот кредитен ризик се кредитирањето со валутна компонента на кредитокорисници коишто имаат неусогласеност на паричните текови или на девизната позиција, или користењето договорни клаузули за прилагодливи каматни стапки³⁵, со кои банките ги пренесуваат валутниот и каматниот ризик врз своите клиенти. Така, со состојба на 31.12.2008 година, во валутната структура на изложеноста кон секторот „претпријатија и останати комитенти“, изложеноста со валутна компонента има доминантно учество од 58,5%. Од друга страна, учеството на кредитите со валутна компонента одобрени на претпријатијата и останатите комитенти за кои со поголема сигурност може да се оцени дека нивниот валутен ризик е покриен (нето-извозници и кредитокорисници кај кои цената на производите зависи од движењето на цените на странските берзи), претставуваат само 11% од вкупните кредити со валутна компонента одобрени на овој сектор³⁶. Покрај тоа, на 31.12.2008 година, 62,7% од вкупните кредити на нефинансиските правни лица се кредити со

³⁵ Како прилагодливи каматни стапки се сметаат оние каматни стапки чијашто промена се врши со одлука на органите на управување на банката.

³⁶ Извор: Извештаи ДК-2 и КДК-2 (за состојбата на девизните кредити и денарските кредити со девизна клаузула одобрени на резиденти), коишто банките ги доставуваат до НБРМ на месечна основа.

т.н. прилагодливи каматни стапки, што подразбира пренесување на каматниот ризик од банките на нефинансиските правни лица³⁷.

Во 2008 година структурното учество на необезбедениот дел од кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ забележа намалување за 6,9 процентни поени³⁸ и на 31.12.2008 година се сведе на ниво од 4,8%. Истовремено, учеството на кредитната изложеност обезбедена со недвижен имот и на изложеноста обезбедена со подвижен имот (вклучувајќи и хартии од вредност и депозити) се зголеми за 4,9 и 6,6 процентни поени, соодветно.

Графикон бр. 76
Структура на кредитната изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти, според типот на обезбедување

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.1.4. Ниво на ризичност и показатели за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „население“

На годишна основа (31.12.2007-31.12.2008) показателите за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „население“ забележаа влошување, што најмногу се должи на силниот раст на изложеноста со послаб квалитет. Ваквите движења се во одредена мера очекувани, особено ако се земе предвид фактот дека станува збор за релативно „младо“ портфолио и дека доходот и кредитната способност на населението, главно, се одликуваат со голем степен на чувствителност на евентуалните негативни промени во економското опкружување.

Во 2008 година, показателите за квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „население“ забележаа влошување. На 31.12.2008 година, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „население“ изнесува 6,1% и во споредба со крајот на 2007 година се зголеми за 1 процентен поен³⁹. Воедно, во 2008 година, се зголеми и просечното ниво на ризичност, за 0,4 процентни поени (со состојба на 31.12.2008 година, овој показател изнесува 4,8%).

Во текот на 2008 година, нивото на ризичност се зголемува кај изложеноста врз основа на потрошувачки кредити, негативни салда по тековни сметки, кредитни картички и други кредити. Наспроти тоа, продолжи трендот на подобрување на квалитетот на изложеноста врз основа на кредитите за набавка и реновирање станбен и деловен простор и автомобилските кредити. Најголемо влошување на показателите за квалитетот на

³⁷ Извор: Извештај за структурата на кредитите, според видот на каматната стапка, којшто банките го доставуваат до НБРМ, како дел од сетот извештаи со општи податоци за банките.

³⁸ Извор: Извештај за структурата на кредитната изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти, според видот на обезбедување, којшто банките го доставуваат до НБРМ, како дел од сетот извештаи со општи податоци за банките. Кредитната изложеност обезбедена со недвижен имот и друг вид обезбедување е вклучена во изложеноста обезбедена со недвижен имот (ова е случај кај само една банка).

³⁹ Извор: Кредитен регистар на НБРМ; Извештај за кредитната изложеност по дејности - КАД по категорија на ризик, по поединечна банка.

кредитната изложеност се забележува кај изложеноста врз основа на категоријата други кредити.

Табела бр. 19

Показатели за степенот на квалитет и концентрација на кредитната изложеност кон секторот „население“

Показатели за степенот на квалитет и концентрација на кредитната изложеност	Датум	Кредити за станбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредити и картички	Автомобилски кредити	Други кредити	Вкупна изложеност кон население
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност	31.12.2008	2,9%	10,1%	6,0%	4,6%	2,9%	8,1%	6,1%
	31.12.2007	4,5%	7,1%	6,0%	3,5%	3,6%	5,0%	5,1%
	31.12.2006	5,3%	6,6%	5,1%	3,2%	н.п.	6,5%	5,4%
Просечно ниво на ризичност	31.12.2008	3,7%	6,0%	4,7%	3,9%	3,3%	7,8%	4,8%
	31.12.2007	4,8%	5,3%	4,4%	3,2%	4,1%	5,3%	4,4%
	31.12.2006	5,7%	5,0%	3,8%	2,4%	н.п.	6,7%	4,6%
Покриеност на „В“, „Г“ и „Д“ со издвоените резервации за потенцијални загуби	31.12.2008	129,3%	59,7%	77,8%	83,7%	114,8%	96,8%	78,4%
	31.12.2007	106,3%	73,7%	74,1%	90,4%	113,5%	106,1%	85,7%
	31.12.2006	107,2%	75,6%	74,3%	75,8%	н.п.	104,0%	84,9%
Херфиндал индекс	31.12.2008	2.185	1.469	3.135	5.343	2.260	5.940	2.286
	31.12.2007	2.155	1.778	3.122	5.210	2.597	2.494	2.420
	31.12.2006	2.954	1.721	2.613	5.485	н.п.	2.393	2.146
CR5 показател	31.12.2008	87,9%	91,7%	94,0%	89,2%	95,1%	97,5%	84,3%
	31.12.2007	88,1%	82,5%	97,3%	93,8%	93,8%	90,0%	85,3%
	31.12.2006	96,3%	76,4%	93,5%	99,1%	н.п.	84,3%	80,7%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Забелешка: Банките започнаа да ја известуваат НБРМ за кредитите за деловен простор и за автомобилските кредити од 31.03.2007 година.

Намалувањето на квалитетот на кредитното портфолио на населението, во целина, како и по одделни кредитни производи, е особено забележливо при анализата на движењето на износот на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“. На годишна основа, износот на изложеноста со повисок ризик кон секторот „население“ се зголеми за 1.745 милиони денари, односно за 58,3%. Повеќе од 54% од овој годишен пораст, односно 947 милиони денари, произлегуваат од растот на изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ кај потрошувачките кредити. Значителен годишен пораст на изложеноста со повисок степен на ризичност, во износ од 430 милиони денари, односно од 65,3%, беше забележан и кај изложеноста врз основа на кредитните картички. Сепак, највисок релативен пораст на изложеноста во „В“, „Г“ и „Д“, од 124,2% (или 267 милиони денари) е присутен кај категоријата други кредити⁴⁰.

Табела бр. 20

Промена на изложеноста кон секторот „население“ класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“

Изложеност кон секторот население врз основа на одделни кредитни производи	Изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)			Апсолутна годишна промена (во милиони денари)		Релативна годишна промена (во %)	
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2008-31.12.2007	31.12.2007-31.12.2006	31.12.2008-31.12.2007	31.12.2007-31.12.2006
Кредити за станбен и деловен простор	310	428	388	-40	119	-9,4%	38,2%
Потрошувачки кредити	981	1.260	2.207	947	279	75,2%	28,5%
Негативни салда по тековни сметки	204	333	433	100	129	30,1%	62,9%
Кредитни картички	295	659	1.089	430	364	65,3%	123,2%
Автомобилски кредити	н.п.	98	138	40	н.п.	41,1%	н.п.
Други кредити	374	215	482	267	-159	124,2%	-42,6%
Вкупна изложеност кон население	2.164	2.993	4.738	1.745	731	58,3%	33,8%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴⁰ Дури 76,4% од вкупната кредитна изложеност во категоријата „други кредити“ отпаѓа на една банка. Притоа, 51,3% од кредитната изложеност врз основа на другите кредити, кај оваа банка, отпаѓаат на долгорочен потрошувачки кредит, којшто банката го пријавила во категоријата „други кредити“.

Релативно високото ниво на концентрација кај неколку банки постои и од аспект на видот на кредитните производи коишто се нудат на секторот „население“. Единствено, кај изложеноста врз основа на потрошувачки кредити, Херфиндал-индексот е во рамките на прифатливото ниво. Високото ниво на концентрација кај другите кредити, кредитните картички и негативните салда по тековни сметки е дополнителен сигнал за повисокиот кредитен ризик на кој се изложени одделни банки, како резултат на овие банкарски активности.

Изложеноста на кредитен ризик кон секторот „население“ се карактеризира со значајно присуство на индиректен кредитен ризик за банките. Така, на крајот од 2008 година, 45,5% од кредитите на населението имаат вградена валутна компонента (девизни кредити или денарски кредити со девизна клаузула), што услови присуство на потенцијален индиректен кредитен ризик од изложеноста на населението на валутен ризик. Воедно, на 31.12.2008 година, 87,3% од вкупните кредити на населението се кредити со т.н. прилагодливи каматни стапки⁴¹, што подразбира пренесување на каматниот ризик од банките на населението, а со тоа индиректен кредитен ризик којшто би можел да настане во случај на зголемување на каматните стапки.

Табела бр. 21

Структура на изложеноста кон секторот „население“ според обезбедувањето

Обезбедување	Кредити за станбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредитни картички	Автомобилски кредити	Други кредити*
Необезбедена изложеност	0,0%	43,2%	81,7%	46,2%	0,0%	5,7%
Изложеност обезбедена со недвижен имот	90,4%	11,0%	0,1%	0,0%	0,8%	73,4%
Изложеност обезбедена со подвижен имот (вклучувајќи депозити и хартии од вредност)	1,1%	4,6%	0,4%	0,3%	94,9%	8,4%
Изложеност обезбедена со меници, жиранти, гаранции и друг вид на обезбедување	8,5%	41,2%	17,7%	53,5%	4,3%	12,5%

*Другите кредити ги опфаќаат сите кредити кои не се опфатени во останатите пет категории.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На годишна основа (31.12.2007-31.12.2008), структурата на кредитната изложеност кон секторот „население“, според типот на обезбедување не претрпе некои позначајни промени⁴². И понатаму, релативно висок дел од кредитната изложеност кон овој сектор (35,7%) е необезбеден, при што највисок степен на необезбеденост се забележува кај изложеноста врз основа на кредитните картички, негативните салда по тековни сметки и потрошувачките кредити, што само го потврдува високото ниво на ризичност карактеристично за изложеноста врз основа на овие кредитни производи.

⁴¹ Извор: Извештај за структурата на кредитите, според видот на каматната стапка, којшто банките го доставуваат до НБРМ, како дел од сетот извештаи со општи податоци за банките.

⁴² Извор: Извештај за структурата на кредитната изложеност кон населението, според видот на обезбедување, којшто банките го доставуваат до НБРМ, како дел од сетот извештаи со општи податоци за банките.

Табела бр. 22

Структура на кредитната изложеност кон населението, според висината на месечните примања по сите основи

Висина на месечни примања по сите основи	Кредити за станбен и деловен простор		Автомобилски кредити		Кредитни картички и негативни салда по тековни сметки		Потрошувачки кредити		Друга кредитна изложеност		Вкупна изложеност кон население	
	Износ (во милиони денари)	Во %	Износ (во милиони денари)	Во %	Износ (во милиони денари)	Во %	Износ (во милиони денари)	Во %	Износ (во милиони денари)	Во %	Износ (во милиони денари)	Во %
до 7.000 денари	514	3,9%	407	9,5%	1.500	8,8%	1.769	4,9%	218	11,2%	4.408	6,1%
од 7.000 до 15.000 денари	456	3,5%	296	6,9%	4.578	26,8%	12.460	34,8%	202	10,3%	17.992	24,9%
од 15.000 денари до 30.000 денари	1.954	15,0%	1.315	30,8%	6.832	40,0%	14.358	40,1%	297	15,2%	24.756	34,3%
од 30.000 денари до 50.000 денари	3.714	28,5%	1.308	30,6%	2.424	14,2%	3.625	10,1%	344	17,6%	11.416	15,8%
над 50.000 денари	6.412	49,1%	947	22,2%	1.752	10,3%	3.562	10,0%	892	45,7%	13.565	18,8%

*Забелешка: Под месечни примања на кредитокорисникот се сметаат и месечните примања на кокредитокорисникот.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Најголемиот дел од кредитното портфолио на банките се однесува на кредитокорисници чии месечни примања се во интервал од 7.000 до 30.000 денари⁴³. Притоа, во рамките на вкупната изложеност кон населението, доминантно учество од 59,2% има изложеноста кон кредитокорисниците чии месечни примања, по сите основи, се движат во интервал од 7.000 до 30.000 денари. Анализирани по одделни кредитни производи коишто се нудат на населението, најнеповолна структура на кредитната изложеност се забележува кај потрошувачките кредити, каде што 75% од вкупната изложеност отпаѓа на кредитокорисници чии месечни примања се во интервалот од 7.000 до 30.000 денари. Слична структура се забележува и кај изложеноста врз основа на кредитните картички и негативните салда по тековни сметки, што уште повеќе ја нагласува изложеноста на банките на кредитен ризик од овие пласмани.

Стрес-тест анализа за чувствителноста на банкарскиот систем на влошувањето на квалитетот на кредитната изложеност, кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ и/или кон секторот „население“

Стрес-тест анализата за чувствителноста на банкарскиот систем на евентуалното влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти се темели на претпоставката за мигрирање на определен процент на кредитната изложеност од секоја категорија на ризик, кон двете наредни категории со повисок степен на ризичност, каде што се распоредува во подеднаков износ (пр., определен процент од изложеноста во категоријата на ризик „А“ мигрира и подеднакво се распоредува во категориите на ризик „Б“ и „В“; определен процент од изложеноста класифицирана во категоријата на ризик „Б“ мигрира и подеднакво се распоредува во категориите на ризик „В“ и „Г“ итн.). Ваквите движења во структурата на кредитната изложеност кон одделните дејности и/или врз основа на одделните кредитни производи коишто се нудат на населението предизвикуваат влошување на показателите за квалитетот на кредитната

⁴³ Анализата е направена врз основа на податоците добиени од шеснаесет, од вкупно седумнаесет банки, коишто имаат кредитна изложеност кон секторот „население“. Една од банките, во рамките на оваа структура пријавила и категорија „без плата“, на која отпаѓаат околу 10% од нејзината вкупна кредитна изложеност кон населението. Во однос на добиените податоци, општ заклучок е дека кај поголем дел од банките не постои подготвеност за нивно прецизно изготвување, што упатува на слабости на системите на банките за следење на кредитниот ризик кај значително дисперзиран број клиенти.

изложеност. Влошувањето на квалитетот на кредитната изложеност, пак од своја страна предизвикува издвојување дополнителни резервации за потенцијални загуби, коишто ги намалуваат сопствените средства на банкарскиот систем, односно го намалуваат коефициентот на адекватност на капиталот.

Стрес-тест анализата е изведена со примена на две сценарија: 1) мигрирање на 10% од кредитната изложеност од секоја категорија ризик, кон наредните две категории ризик, со повисок степен на ризичност, каде што се распоредува во подеднаков износ и 2) **прераспоредување на 30%** од кредитната изложеност од секоја категорија ризик кон наредните две повисоки категории ризик. Двете сценарија се изведуваат за секоја од одделните дејности во рамките на секторот „претпријатија и останати комитенти“ и за секој од одделните кредитни производи коишто се нудат на населението.

Табела бр. 23

Почетна состојба и резултати од евентуалното влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон одделните дејности од секторот „претпријатија и останати комитенти“

Показатели		Индустрија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти
почетна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,2%					
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	11,7%	18,1%	9,1%	7,1%	7,1%	9,1%
	Просечно ниво на ризичност	10,7%	17,3%	7,6%	6,8%	6,0%	8,6%
I сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	15,7%	16,1%	16,0%	15,8%	16,1%	15,0%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	17,1%	23,8%	14,6%	12,6%	12,4%	14,6%
	Просечно ниво на ризичност	12,7%	19,4%	9,7%	8,7%	7,9%	10,5%
II сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	14,8%	16,0%	15,8%	15,1%	15,9%	12,7%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	27,9%	35,3%	25,6%	23,7%	23,0%	25,6%
	Просечно ниво на ризичност	16,6%	23,6%	13,8%	12,6%	11,7%	14,4%

Извор: Внатрешни пресметки на НБРМ.

Забелешка: Се претпоставува изолирано влошување на квалитетот на кредитната изложеност, кон одделните дејности, како и влошување на квалитетот на вкупната кредитна изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти.

Евентуалното влошување на квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати комитенти“, како последица на прераспоредувањето на кредитната изложеност од категориите со понизок кон категориите со повисок степен на ризичност, би предизвикало намалување на стапката на адекватност на капиталот за 1,2 процентни поени при примена на првото сценарио, односно за 3,5 процентни поени, при изведување на второто сценарио. Истовремено, просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти би се зголемило од почетните 8,6%, на 10,5% (при првото сценарио), односно би достигнало ниво од 14,4%, (при второто сценарио). Анализирани по одделни дејности, евентуалното влошување на квалитетот на изложеноста кон дејноста „индустрија“ би предизвикало највисоко намалување на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем. Од друга страна, најголемо влошување на показателите за квалитетот на кредитното портфолио би забележала изложеноста кон дејноста „земјоделство, лов и шумарство“.

Табела бр. 24

Почетна состојба и резултати од евентуалното влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „население“, по одделни кредитни производи

Показатели		Кредити за стапбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредитни картички	Автомобилски кредити	Други кредити	Изложеност кон население
почетна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,2%						
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	2,8%	10,1%	6,0%	4,6%	2,9%	8,1%	6,1%
	Просечно ниво на ризичност	3,8%	6,0%	4,7%	3,9%	3,3%	7,8%	4,8%
I сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,0%	15,9%	16,1%	16,0%	16,1%	16,1%	15,5%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	8,4%	15,0%	11,1%	9,6%	8,1%	14,1%	11,3%
	Просечно ниво на ризичност	5,6%	8,0%	6,6%	5,6%	5,1%	9,9%	6,7%
II сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	15,8%	15,5%	16,0%	15,6%	16,0%	16,0%	14,1%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	19,7%	25,0%	21,3%	19,6%	18,6%	26,1%	21,7%
	Просечно ниво на ризичност	9,4%	12,1%	10,3%	9,2%	8,7%	14,1%	10,5%

Извор: Внатрешни пресметки на НБРМ.

Забелешка: Се претпоставува изолирано влошување на квалитетот на кредитната изложеност, врз основа на одделните кредитни производи, како и влошување на квалитетот на вкупната кредитна изложеност кон населението.

При претпоставката за влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон секторот „население“, стапката на адекватност на капиталот би се намалила од почетните 16,2%, на 15,5%, при примена на првото сценарио, односно би се свела на ниво од 14,1%, при примена на второто сценарио. Од друга страна, просечното ниво на ризичност на изложеноста кон населението би се намалила за 1,9 процентни поени, при изведувањето на првото сценарио, односно овој показател би забележал намалување за 5,7 процентни поени при примена на второто сценарио. Анализирани по одделни кредитни производи коишто се нудат на населението, најголемо влошување на стапката на адекватност на капиталот би предизвикало евентуалното намалување на степенот на квалитет на кредитната изложеност врз основа на потрошувачките кредити. Од друга страна, изложеноста кон населението врз основа на другите кредити би забележала најголемо влошување на показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик, како последица на прераспоредувањето на кредитната изложеност од категориите со понизок кон категориите со повисок степен на ризичност.

Доколку се претпостави едновремено влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон вкупниот сектор на нефинансиски субјекти (кон претпријатијата и останатите комитенти и кон населението), тогаш адекватноста на капиталот на банкарскиот систем би забележала намалување за 1,9 процентни поени при изведувањето на првото сценарио, односно за 5,6 процентни поени, при примена на второто поекстремно сценарио. Истовремено, прераспоредувањето на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од категориите со понизок степен на ризичност кон категориите со повисок степен на ризичност би предизвикало влошување на показателот за просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност на ниво на банкарскиот систем за 1,5, односно за 4,4 процентни поени, при примена на соодветните сценарија.

Табела бр. 25

Почетна состојба и резултати од евентуалното влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти и кон населението

Показатели		Изложеност кон претпријатија и останатите комитенти и кон населението	Изложеност на банкарскиот систем*
почетна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски	16,2%	
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	8,0%	6,4%
	Просечно ниво на ризичност	7,1%	5,8%
I сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски	14,3%	
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	13,4%	10,5%
	Просечно ниво на ризичност	9,1%	7,3%
II сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски	10,6%	
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	24,2%	18,8%
	Просечно ниво на ризичност	12,9%	10,2%

***Забелешка:** Се претпоставува влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти и кон населението и се испитува како би се одразило тоа на квалитетот на вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем, и на коефициентот на адекватност на капиталот.

Извор: Внатрешни пресметки на НБРМ.

Резултатите од стрес-тест анализата упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем во Република Македонија на евентуален кредитен шок, имајќи предвид дека ниту едно од стрес-тест сценаријата не предизвикува намалување на стапката на адекватност на капиталот под законски утврденото минимално ниво од 8%. Сепак, и понатаму важи општиот заклучок, дека е неопходно внимателно следење на движењата во кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, со оглед на утврденото високо негативно коригирање на висината на показателите за квалитетот на кредитната изложеност, при изведувањето на секое од сценаријата.

*Стрес-тест анализата е спроведена со користење на податоците од Кредитниот регистар, од Извештајот за кредитната изложеност по дејности - КАД по поединечна категорија на ризик, со состојба на 31.12.2008 година.

3.2. Ликвидносен ризик

Во текот на 2008 година, банките во Република Македонија располагаа со доволно ниво на ликвидни средства и одржуваа стабилна ликвидносна позиција. Тие непречено и навремено ги сервисираа своите обврски кон депонентите и во ниту еден случај немаа потреба од користење ликвидносна поддршка од НБРМ во форма на ломбарден кредит, или краткорочен ликвидносен кредит во крајна линија. Турбуленциите на глобалните финансиски пазари, проблемите со кои се соочија банкарските системи на развиените земји и рецесивните движења во економиите на најзначајните трговски партнери на Република Македонија, за разлика од реалниот сектор, во македонскиот банкарски систем првично не предизвикаа негативни последици. Воедно, банките во Република Македонија, како главен извор на финансирање во своето работење, ги користеа депозитите на домашното население и правните лица. Надворешното финансирање и домашната меѓубанкарска задолженост не се присутни во обем што би можел да предизвика негативни системски ефекти. Меѓутоа, во текот на 2008 година, продолжи трендот на продлабочување на рочната неусогласеност меѓу средствата и обврските на банките. Нејзин главен носител беше силниот неколкугодишен раст на кредитирањето, што од своја страна, предизвика намалување на повеќето показатели за ликвидноста. Оваа појава, во услови на затегнување на меѓународните текови на капитал, влошената позиција на извозниот сектор и присуството на растечки нерамнотежи во домашната економија, влијае во насока на зголемување на потребната промисленост во управувањето со ликвидноста.

3.2.1. Ликвидна и високоликвидна актива и извори на финансирање на банкарскиот систем

Во 2008 година, просечниот износ⁴⁴ на ликвидната актива⁴⁵ изнесува 65.576 милиони денари, а на високоликвидната актива⁴⁶ 40.939 милиони денари. Притоа, во 2008 година, конверзијата на девизните пласмани во странски банки во пласмани во домашната економија (кредити и пласмани во ликвидни домашни хартии од вредност) продолжи да се засилува, со што дојде до израз дивергентното движење на ликвидната и високоликвидната актива. Така, на годишна основа, просечниот износ на ликвидни средства се намали за 4.074 милиони денари, односно за 6,0%, додека високоликвидната актива забележа раст од 3.142 милиони денари, односно за 8,3%. Оваа појава придонесе учеството на високоликвидната актива во ликвидната актива да се зголеми од 54,3% во 2007 година на 62,6% во 2008 година. Намалување на ликвидната актива беше најизразено во втората половина од годината, а особено во последниот квартал од 2008 година, кога на годишна основа достигна пад од околу 26%. Надолните движења во обемот на ликвидните средства кај банките, од своја страна, претставуваат важен сигнал којшто наметнува потреба од зголемена внимателност и предизвикува одредена ограниченост на понатамошниот раст на кредитирањето.

Растот на вкупната актива проследен со намалување на ликвидната актива, во текот на 2008 година, доведе до пад на учеството на просечните ликвидните средства во вкупната просечна актива на банкарскиот систем за 8,1 процентни поени. Така, во 2008 година учеството на ликвидната актива во вкупната актива изнесуваше 27,2%, што воедно е

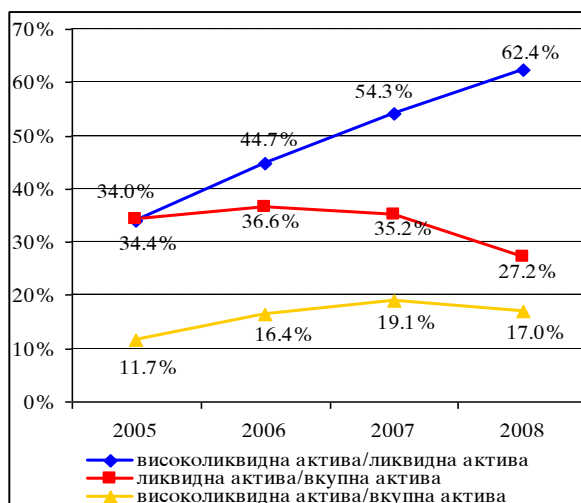
⁴⁴ Анализата на ликвидносниот ризик се заснова врз просечните износи на сите категории од билансот на состојба на банкарскиот систем.

⁴⁵ Ликвидната актива, во поширока смисла, ги опфаќа високоликвидната актива, краткорочно пласираните средства кај странски банки и пласманите во други краткорочни должнички хартии од вредност.

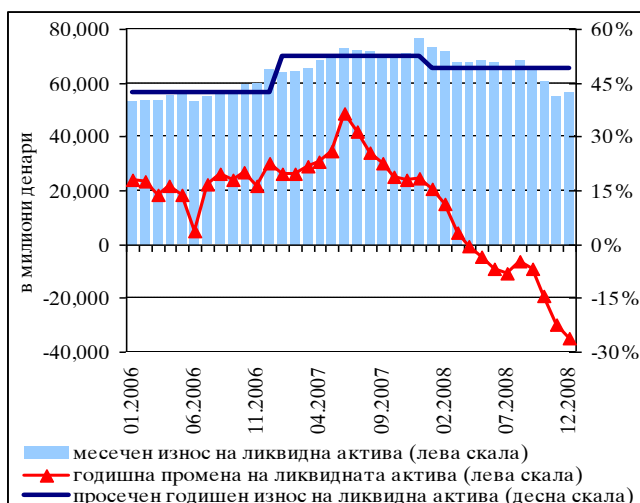
⁴⁶ Високоликвидната актива ги опфаќа готовината и салдата кај НБРМ, благајничките записи на НБРМ, кореспондентните сметки кај странски банки и краткорочните пласмани во хартии од вредност издадени од државата.

најниско ниво во последните четири години. Учеството на високоликвидната актива во вкупната актива забележа поумерено годишно намалување од 2,1 процентни поени.

Графикон бр. 77
Релативно значење на ликвидната и високоликвидната актива

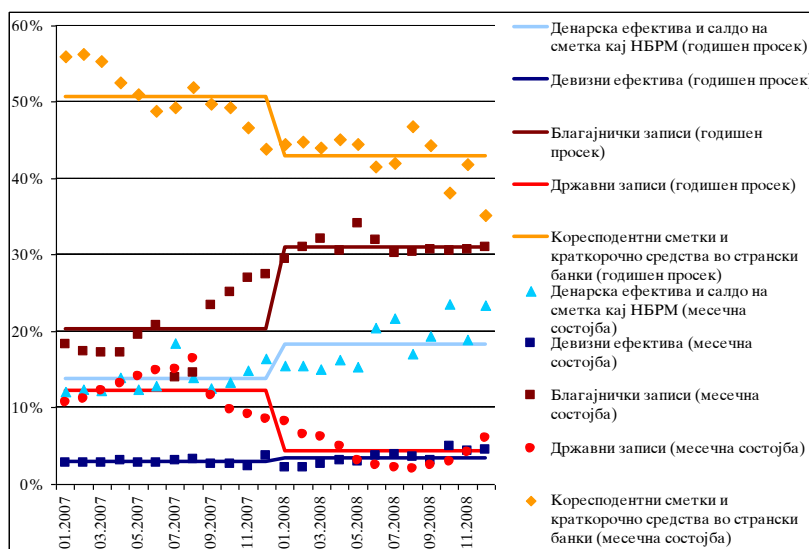
Графикон бр. 78
Движење и годишна промена на просечниот годишен и на месечниот износ на ликвидната актива

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Краткорочните пласмани во странски банки и благајничките записи го задржаа доминантното место во ликвидната актива на банките. Во текот на 2008 година, средствата пласирани во странски банки, просечно опфаќаа 42,9%, а благајничките записи 31,1% од ликвидната актива. Надолниот тренд на просечниот износ на ликвидната актива во текот на 2008 година беше проследен и со забележителни поместувања во нејзината структура. Имено, учеството на средствата во странски банки во структурата на просечниот износ на ликвидната актива, во 2008 година, продолжи со трендот на намалување, забележувајќи годишен пад од 7,8 процентни поени. Наспроти ова, учеството на благајничките записи во структурата на просечниот износ на ликвидната актива, се зголеми за 10,8 процентни поени. Сепак, во втората половина на 2008 година, износот на благајничките записи бележеше намалување, но со поумерено темпо од намалувањето на вкупниот обем на ликвидна актива. Така, на крајот од 2008 година благајничките записи се помали за 3.562 милиони денари во споредба со крајот на 2007 година. Воедно, во втората половина на 2008

Графикон бр. 79
Структура на ликвидната актива според ставките коишто ја сочинуваат - годишен просек и месечни состојби

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

година се забележува и зголемување на структурното учество на денарската и девизната готовина кај банките. Тоа е одраз на потребата на банките за правовремен одговор на психолошките реакции на дел од депонентите, пред сè населението, на случувањата со банките од развиените земји.

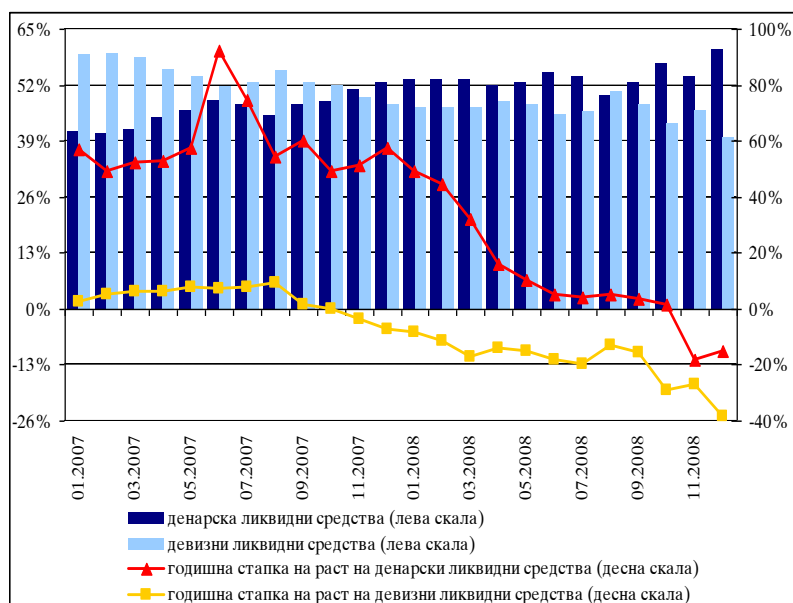
Трендот на намалување на средствата на домашните банки коишто се пласирани во странски банки, влијаеше и во насока на непрекинато намалување на девизната компонента на ликвидните средства. Така, во текот на целата 2008 година, девизните ликвидни средства бележеа негативна стапка на промена. Дополнително на тоа,

денарските ликвидни средства, во 2008 година бележеа значително помал раст во споредба со 2007 година, а во последниот квартал од годината и нивната годишна стапка на промена доби негативни вредности. Овие движења предизвикаа промени и во валутната структура на ликвидната актива. Имено, во текот на 2008 година, учеството на девизните ликвидни средства во вкупната ликвидна актива продолжи да се намалува и на крајот од годината се сведе на 39,6% (на 31.12.2007 година изнесуваше 47,5%). Од друга страна, почнувајќи од крајот на 2007 година и во текот на целата 2008 година, денарската компонента постојано го зголемуваше своето учество во ликвидната актива. Промените

во валутната структурата на ликвидната актива, во контекст на релативно високиот степен на евроизација и на намалувањето на девизните приливи во домашната економијата, претставува значаен ограничувачки фактор, не само за одржување на макроекономската стабилност, туку и за зачувување на стабилноста на банкарскиот систем. Овие движења најдобро ја илустрираат потребата од зајакнување на ликвидносната позиција на банките, а со тоа и зголемување на степенот на претпазливост во управувањето со ликвидноста.

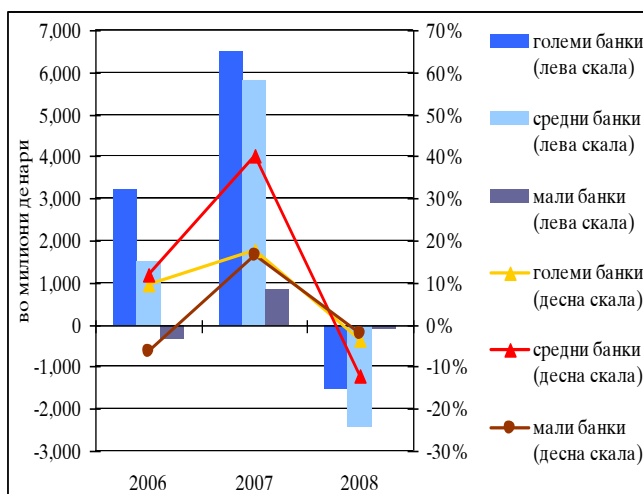
Намалување на просечниот износ на ликвидна актива во 2008 година се забележува и кај одделните групи банки. Најголем пад на просечните ликвидни средства во износ од 2.429 милиони денари, односно 12,0%, се забележува кај групата средни банки. Групата големи банки забележа пад на просечните ликвидни средства од 1.533 милиони денари, односно за 3,5%, а групата мали банки бележи намалување од 112 милиони денари, односно за 1,9%. Притоа, во 2008 година најголемо учество во просечните ликвидни средства на банкарскиот систем од 64,1% имаше групата големи банки и во споредба со 2007 година бележи зголемување за 1,6 процентни поени.

Графикон бр. 80
Валутна структура на ликвидните средства и годишни стапки на промена

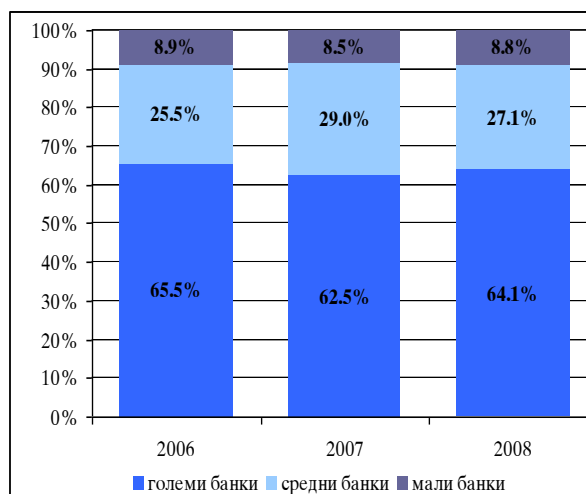

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Графикон бр. 81
Апсолутна и релативна промена на ликвидната
актива на одделните групи банки

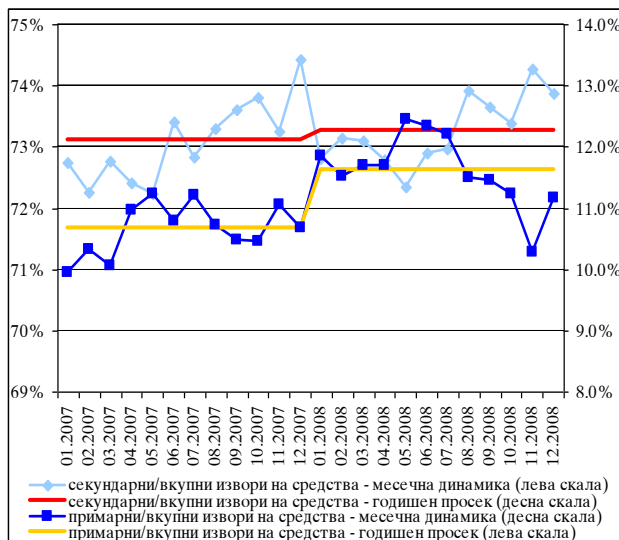
Графикон бр. 82
Распределба на ликвидната актива по групи
банки

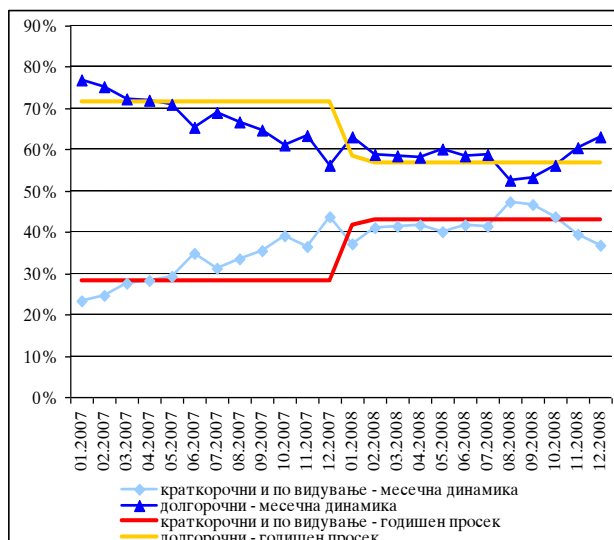
Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Депозитите на домашното население и на правните лица го задржаа приматот во финансирањето на активностите на банките. Имено, примарните извори на средства коишто ги сочинуваат депозитите на нефинансиските субјекти од сите рочности, во текот на 2008 година, просечно опфаќаа 72,6% од вкупните извори на средства и забележаа годишен раст од 23,3%, односно за 33.104 милиони денари. Наспроти тоа, во 2008 година, просечните секундарни извори на средства учествуваа со 12,3% во вкупните извори на средства, при што забележаа годишен раст од 5.567 милиони денари, односно за 23,2%.

Графикон бр. 83
Релативно значење на примарните и
секундарните извори на средства - годишен

Графикон бр. 84
Рочна структура на секундарните извори на
средства - годишен просек и месечна

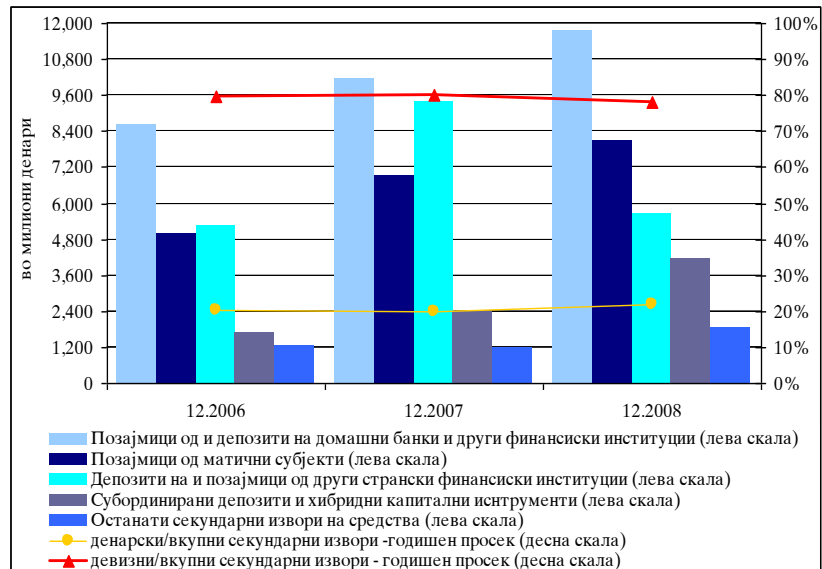

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Во текот на 2008 година се забележаа одредени структурни поместувања кај секундарните извори на средства. Од аспект на рочната структура, во текот на 2008 година,

просечното учество на долгорочните во вкупните секундарни извори на средства изнесува 56,9% и покажа намалување за 14,8 процентни поени во споредба со 2007 година. Според видот на ставките коишто ги сочинуваат секундарните извори на средства, во текот на 2008 година, највисок раст од 1.759 милиони денари забележаа субординираните депозити и хибридниите капитални инструменти коишто банките ги користат како инструмент за целите на одржување на адекватноста на капиталот. Просечниот износ на депозитите и позајмиците од домашните банки и други финансиски институции забележа годишен раст од 1.607 милиони денари, а позајмиците од матичните субјекти за 1.103 милиони денари. Зголемувањето на овие компоненти на секундарните извори на средства во целост го анулира намалувањето на просечниот износ на депозитите и позајмиците од странски банки и финансиски институции, коешто на годишна основа изнесуваше 3.717 милиони денари. Валутната структура на секундарните извори на средства не забележа поголеми поместувања во текот на 2008 година. Исто како и во минатите години, така и во 2008 година, просечниот износ на секундарни извори на средства деноминирани во девизи имаа доминантно учество од 78,2% во вкупните секундарни извори на средства.

Графикон бр. 85
Валутна структура на секундарните извори на средства и износ на одделните ставки кои ги сочинуваат

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

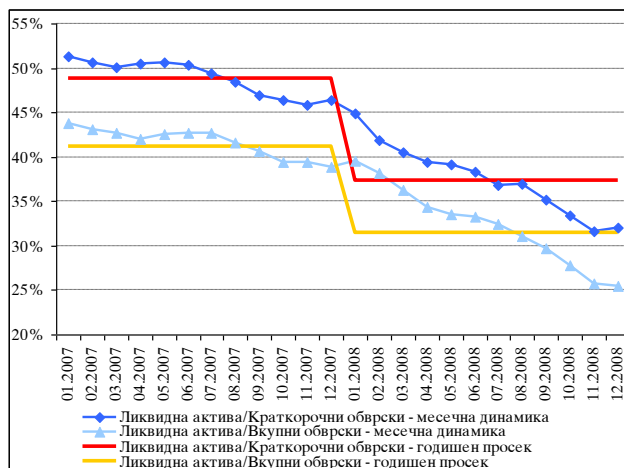
3.2.2. Показатели за ликвидност

Намалувањето на обемот на ликвидната актива на банките неминовно се одрази на намалување на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем. Имено, повеќето показатели за ликвидноста постојано бележеа намалување во текот на 2008 година, при што интензитетот беше особено висок во втората половина од годината. Главен двигател на овој тренд беше растот на кредирањето на приватниот сектор проследен со процес на конверзија на девизните пласмани на банките кај странски банки во денарски пласмани во земјата. Во последниот квартал од 2008 година, свое влијание имаше и исплатата на дивиденда од страна на една голема компанија, но и психолошките реакции кај населението на вестите за нарушувањата во меѓународниот финансиски систем, коишто се одразија со промена во валутните склоности за штедење и поголема варијабилност на депозитите.

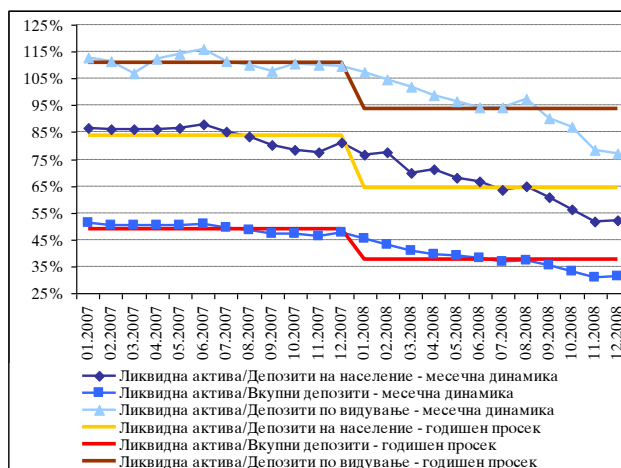
Во 2008 година, просечното ниво на покриеност на краткорочните обврски на банкарскиот систем со ликвидна актива изнесуваше 37,4% и во споредба со 2007 година бележи намалување за 11,4 процентни поени. Исто така, во споредба со 2007 година, значително се намали и просечното ниво на покриеност на депозитите на населението и депозитите по видување со ликвидна актива за 19,1 и за 17,1 процентни поени, со што во 2008 година, се сведе на 64,6% и 93,9%, соодветно. Притоа, намалувањето на овие

показатели беше особено изразено во втората половина на 2008 година и на 31.12.2008 се сведоа на најниски месечни вредности во текот на изминатите две години.

Графикон бр. 86
Покриеност на краткорочните и вкупните обврски со ликвидна актива - годишен просек и месечна динамика

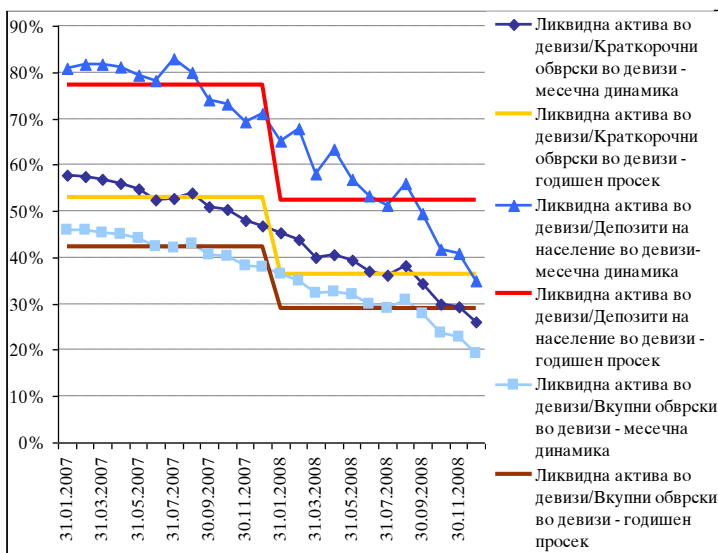
Графикон бр. 87
Показатели за покриеноста на депозитите со ликвидна актива - месечна динамика и годишен просек

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Особено е видливо намалувањето на показателите коишто се однесуваат на девизната ликвидност, набљудувани како годишен просек и преку месечната динамика. Имено, во текот на 2008 година просечната покриеност на девизните краткорочни обврски и девизните вкупни обврски со ликвидната актива во девизи изнесуваа 36,4% и 29,0%. Во споредба со 2007 година, овие показатели бележат намалување за 16,6 и за 13,4 процентни поени, соодветно. Промената на валутните склоности на депонентите и намалувањето на приливите на девизни средства во втората половина на 2008 година, доведоа до тоа показателите за девизна ликвидност да бидат на ниво коешто е под нивниот годишен просек на крајот од 2008 година, што е посебно видливо кај показателот за покриеноста на девизните депозити на населението со ликвидна актива во девизи. Така, на 31.12.2008 година, овој показател изнесуваше 34,8%, а неговата просечна вредност во текот на 2008 година беше 52,5%.

Графикон бр. 88
Динамика на показатели за девизната ликвидност на банките - годишен просек и месечна динамика

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Намалувањето на показателите за ликвидноста во текот на 2008 година беше присутно кај групите големи и средни банки (анекс бр. 11 - Показатели за ликвидноста за банкарскиот систем и по групи банки). Кај овие групи, на годишна основа, сите показатели за ликвидноста имаа намалување, што пред сè произлегува од настојувањето да се одржи пазарното учество на групата големи банки, односно склоноста за брзо зголемување на пазарниот удел на групата средни банки. Наспроти тоа, групата мали банки оствари годишен раст на показателите за ликвидноста. Зголемувањето на показателите кај

групата мали банки првенствено произлегува од нивната скромна улога во процесот на финансиско посредување, но и поради сопственичките и управувачките промени низ коишто поминаа одредени банки од оваа група. Поголеме вредности на показателите за ликвидноста кај групата мали банки, при настанатите промени во опкружувањето, оставаат простор за понатамошен раст на нивната улога во банкарскиот систем.

Графикон бр. 89
Годишна промена на избрани просечни показатели за ликвидноста кај одделните групи банки

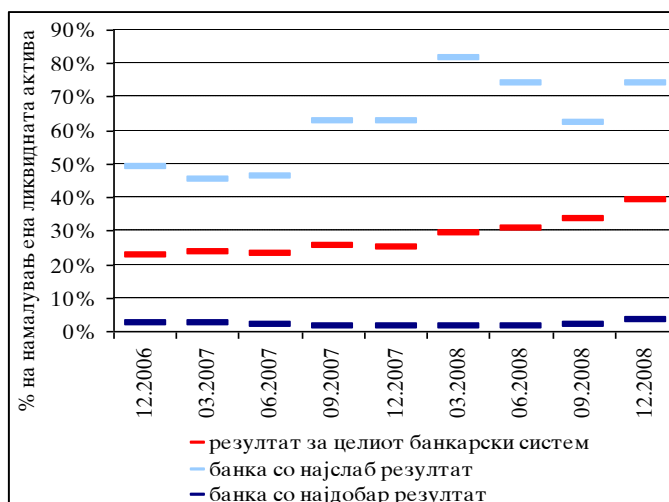

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Стрес-тест анализа за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шокови

Стрес-тест анализата за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шокови, за 31.12.2008 година, покажува дека банките во Република Македонија, и покрај намалувањето во обемот на ликвидната актива, а со тоа и на ликвидносните показатели, сепак имаат отпорност на евентуални неповолни и неочекувани ликвидносни шокови. Износот на ликвидна актива со кој располагаа банките на 31.12.2008 година е доволен за покривање хипотетички ликвидносен удар во форма на повлекување на 20% одеднаш од вкупните депозити на населението надвор од банкарскиот систем. При евентуално практично остварување на овој екстреман шок, ликвидната актива на банкарскиот систем би се намалила за 39,0%, а високоликвидната актива за 52,3%. Намалувањето на ликвидната актива по одделни банки би се движело во интервал од 3,5% до 74,1%.

Графикон бр. 90
Резултати од стрес-сценарио за повлекување 20% одеднаш од депозитите на населението надвор од банкарскиот систем

Извор : Внатрешни пресметки на НБРМ

Наспроти ризикот од масовна системска недоверба, а со тоа и голем одлив на депозитите опфатен со претходната симулација, се чини дека кај банките во Република Македонија е поизразен ризикот од концентрација на депозитите и изворите на средства. Имено, негативното влијание врз ликвидноста на банките доаѓа до поголем израз при

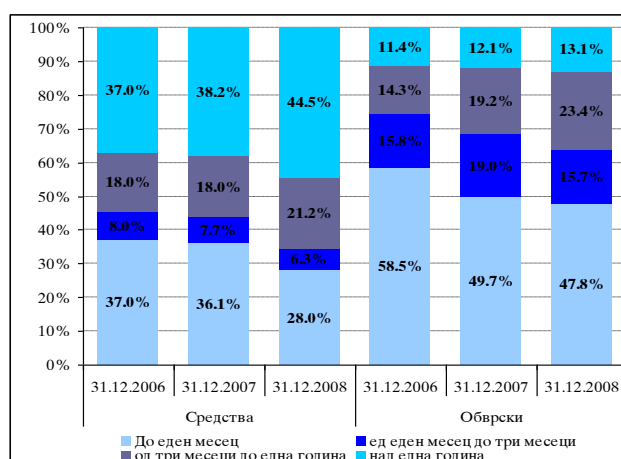
симулација за хипотетичко повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти на секоја банка одделно. При ова високо екстремно сценарио, кај пет банки би се јавил недостаток на ликвидна актива за надоместување на одливот на депозитите на дваесетте најголеми депоненти. Сепак, на ниво на банкарскиот систем, намалувањето на ликвидната актива при ова високоекстремно сценарио би изнесувало 82,0%, што упатува на одредена можност за ублажување и контролирање на ефектите од прелевање на овој екстреман шок од една банка во целиот банкарски систем.

3.2.3. Рочна структура на средствата и обврските

Силниот раст на кредитната активност на банките во минатите неколку години, при доминантно присуство на краткорочни извори на финансирање, доведе до забрзување на рочната трансформација којашто ја вршат банките. Така, учеството во вкупната актива на средствата со преостанат договорен рок на достасување подолг од една година, на 31.12.2008 година изнесува 44,5% и во споредба со крајот на 2007 година бележи зголемување за 6.3 процентни поени. Од друга страна, во структурата на вкупните обврски на банките на 31.12.2008 година, учеството на обврските со преостанат рок на достасување подолг од една година, изнесува само 13,1% и на годишна основа се зголеми за 1,0 процентен поен. Наспроти ова, обврските на банките со преостанат договорен рок на достасување помал од еден месец претставуваат 47,8% од нивните вкупни обврски.

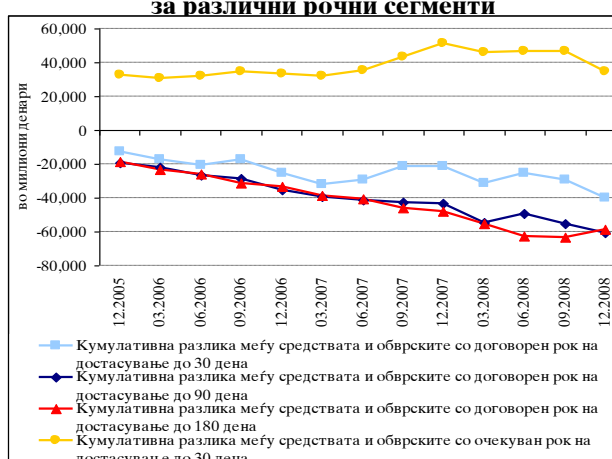
Зајакнувањето на темпото на рочната трансформација што ја вршат банките доведе до значително продлабочување на јазот меѓу преостанатиот договорен рок на средствата и обврските. Збирната рочна неусогласеност меѓу средствата и обврските на банките е најголема и особено е изразена во рочниот сегмент до 90 дена. Од друга страна, преостанатата рочност на средствата и обврските според очекувањата⁴⁷ на банките упатува на целосна покриеност на очекуваните одливи со очекуваните приливи на средства. Сепак, во втората половина од 2008 година, се забележува постепено намалување на збирната разлика меѓу очекуваната рочност на средствата и обврските до 30 дена, што упатува на очекувања за поголема варијабилност кај постоечките, но и намален прилив на нови извори на средства во банкарскиот систем.

Графикон бр. 91
Структура на средствата и обврските според договорната преостаната рочност

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Графикон бр. 92
Динамика на збирната разлика меѓу договорната и очекуваната рочност на средствата и обврските за различни рочни сегменти

⁴⁷ Очекуваната преостаната рочност на одделните активни (средства) и пасивни позиции (обврски) го претставува преостанатиот период од крајот на извештајниот период до нивната очекувана рочност, односно рок во кој банката оценува дека ќе настанат приливи врз основа на нејзините побарувања и одливи врз основа на нејзините обврски.

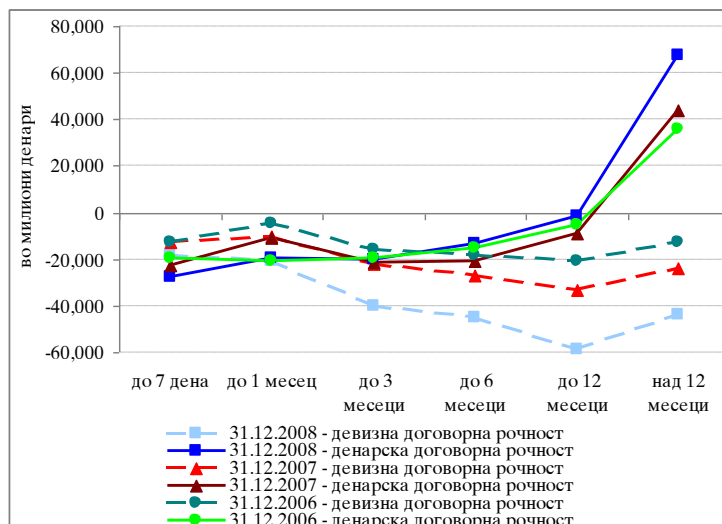
Трендот на зголемување на разликата во договорната рочност на средствата и обврските е повидлива кај средствата и обврските деноминирани во девизи, и тоа особено кај подолгите рочности. Од друга страна, кај денарските средства и обврски, на годишна основа, се забележуваат значително помали поместувања во збирната договорна рочна неусогласеност. Збирната рочна неусогласеност меѓу девизните средства и обврски не се надминува ни во последниот рочен сегмент, односно над дванаесет месеци. Оваа појава се должи на процесот на трансформација на девизните пласмани во странски банки во денарски пласмани и пласмани со валутна клаузула во домашната економија, но и на зголеменото присуство на субординираните депозити и позајмиците од матичните субјекти кај некои од банките во Република

Македонија. Воедно, оваа појава укажува на тоа дека во услови на потешок или поскап пристап на средства на меѓународните финансиски пазари, но и при евентуални сериозни нарушувања на макроекономската рамнотежа во домашната економија, банките можат да се најдат во неповолна позиција од аспект на расположливоста на девизни средства.

Зголемената варијабилност на депозитите и намалувањето на можностите за пристап до нови извори на финансирање се одразија и со намалувањето на очекувањата на банките за стабилноста на депозитите по видување. Притоа, во првата половина од 2008 година, очекуваниот процент на стабилност на депозитите по видување бележеше нагорен тренд, но во втората половина од 2008 година забележа пад што ја отсликува промената на очекувањата кај банките, предизвикана од случувањата на глобалните финансиски пазари. На 31.12.2008 година, според очекувањата на банките, процентот на стабилни депозити по видување, на ниво на банкарскиот систем, изнесуваше 84,3%, што во однос на 31.12.2007 година е пониско за 2,0 процентни поени. Исто така, на 31.12.2008 година, според очекувањата на банките, во рок од седум дена би се одлеале 15,5% од вкупните депозити по видување, што во однос на очекувањата на банките од крајот на 2007 година, претставува зголемување за 1,7 процентни поени. Сепак, и покрај забележаното ревидирање на очекувањата на банките во втората половина на 2008 година, депозитите по видување се одликуваат со релативно висока очекувана стабилност.

Според валутната структура на депозитите, на крајот од 2008 година, банките очекуваат девизните депозити да прикажат поголема стабилност. Така, на 31.12.2008 година, банките очекуваат дека во рок од седум дена би се одлеале 5,3% од девизните депозити, што во споредба со 31.12.2007 година, претставува намалување за 4,1 процентни поени. Од друга страна, очекуваниот одлив на денарските депозити во рок од седум дена се зголемува, од 6,6% на крајот на 2007 година, на 8,7% на 31.12.2008 година.

Графикон бр. 93
Збирна договорна преостаната рочна (не)усогласеност на средствата и обврските на банкарскиот систем според валутата

Извор : НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Нова правна рамка за управување со ликвидносен ризик

Утврдениите промени во ликвидноста на банките неминовно ја наметнаа потребата НБРМ да изврши одредени прилагодувања и промени на правно-регулативната рамка за управувањето со ликвидносен ризик кај банките. Неодамнешните случувања на меѓународните пазари на пари, ликвидносните проблеми во банкарските системи на европските земји во 2008 година и брзината со која тие се прошируваа од една во друга земја, ја потврдуваат важноста на дефинирањето и поставувањето соодветни системи за управување со ликвидносен ризик и одржување соодветно ниво на ликвидност. Во таа насока, НБРМ на крајот од 2008 година, усвои нова Одлука за управувањето со ликвидносен ризик на банките. Со оваа Одлука, меѓу другото, се наметна обврска за банките да одржуваат одредено минимално ниво на коефициент за ликвидност, дефиниран како однос меѓу билансните и вонбилансните средства и обврски коишто доспасаваат во рочните сегментни до 30 дена и до 180 дена, и тоа посебно за денарските и за девизните средства и обврски. Воедно, при пресметката на коефициентот на ликвидност се зема предвид и концентрацијата на депозитите, како фактор што може да влијае на нивото на ликвидносен ризик кај банките.

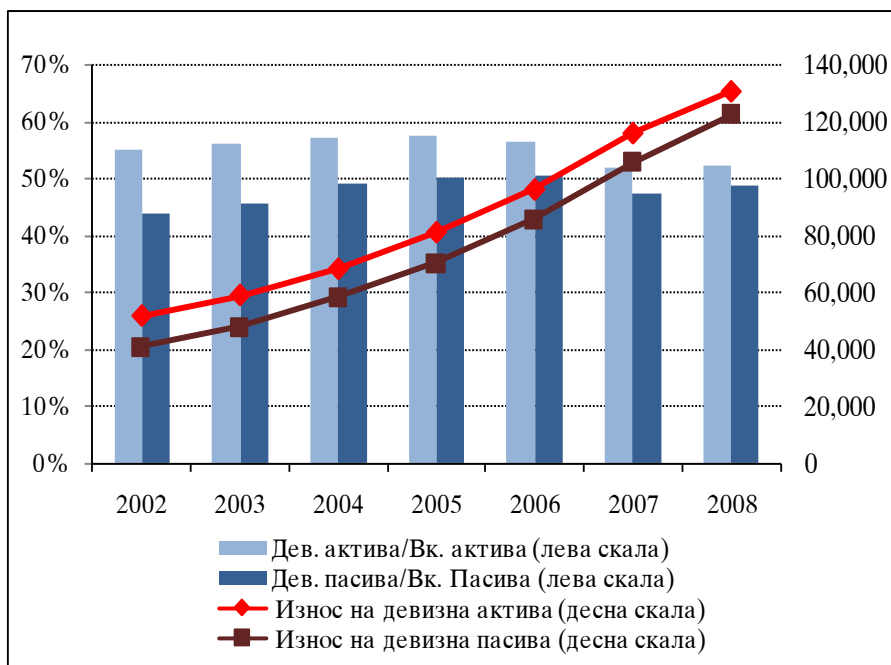
Основниот очекуван ефект од промените на минималниот коефициент на ликвидност е постигнато зголемување на ликвидносен потенцијал на банките и банкарскиот систем во целина, а преку тоа зголемена заштитата на депонентите и останатите доверители на банките. Дополнителен ефект што се очекува е подобрување на рочната усогласеност на средствата и обврските на банкарскиот систем и запирање на онајмошното продлабочување на јазот во договорната рочност на средствата и обврските. Се очекува оваа мерка да преиспитава дополнителен предизвик за банките за активен пристап во управувањето со средствата, во насока на привлекување долгорочни извори на средства. Воедно, се очекува оваа мерка да обезбеди импулс за онајмошен развој на домашниот пазар на крајкорочни хартии од вредност, со оглед на потребата за намалување на рочноста на средствата на банките. На крајот, но не и последно според значењето, процесот на реструктурирање на активата на банките, нужно ќе овозможи зајакнување на нивната солвентна позиција, а со тоа и зголем капацитет за асорција на загуби при евентуална материјализација на ризиците од кредитното портфолио.

3.3. Валутен ризик⁴⁸

Високата застапеност на девизната компонента⁴⁹ во вкупната актива и пасива на банките во Република Македонија се задржа и во текот на 2008 година. Изразените психолошки притисоци од неизвесноста предизвикана од меѓународната финансиска криза и очекувањата за можните ефекти врз домашната економија, доведоа до дополнително зајакнување на девизната компонента кај депозитната база. На крајот од 2008 година, активата со девизна компонента изнесуваше 131.028 милиони денари, што претставува годишен пораст од 14.798 милиони денари, или за 12,7%. На страната на пасивата, девизната компонента изнесуваше 122.817 милиони денари и забележа позначително зголемување од 16.757 милиони денари, или за 15,8%. Учеството на ставките со девизна компонента на страната на активата изнесуваше 52,3% (пораст од 0,3 процентни поени во однос на 2007 година), додека присуството на девизната компонента на страната на пасивата изнесуваше 49,0% (пораст од 1,6 процентни поени во однос на 2007 година).

Иако годишните стапки на раст на активата и пасивата со девизна компонента, остварени на 31.12.2008 година, се најниски во периодот од последните четири години, сепак со овие движења беше прекинат трендот на постепено намалување на учеството на девизната компонента во билансите на банките што започна во 2006 година. На крајот на 2008 година, се забележа натамошно стеснување на јазот помеѓу девизната компонентата на страната на активата и на страната на пасивата на ниво на банкарскиот систем. Ова пред сè се должи на позначителното зголемување на учеството на пасивата со девизна компонента, проследено со релативно незначителното зголемување на учеството на активата со девизна компонента.

Графикон бр. 94
Учество на активата и пасивата со девизна компонента во вкупната актива и вкупната пасива на ниво на банкарскиот систем

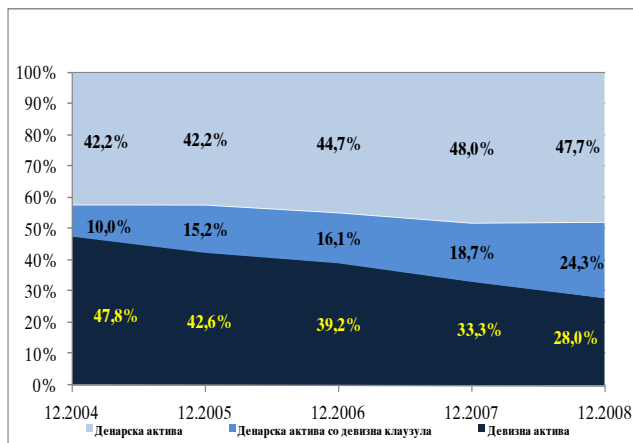

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

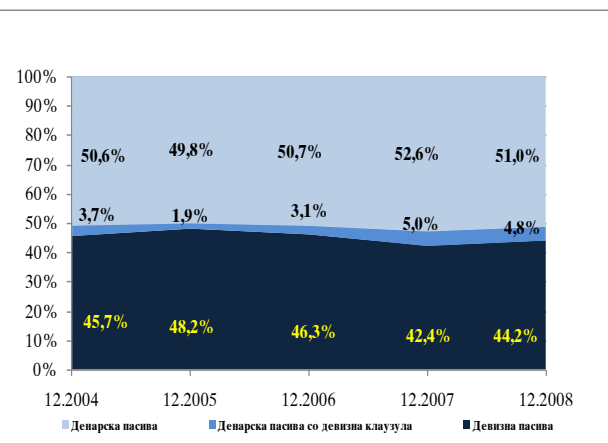
⁴⁸ Оваа анализа е направена врз основа на извештаите на банките за просечната месечна отворена девизна позиција (месечен просек од декадните состојби).

⁴⁹ Активата и пасивата со девизна компонента ги опфаќаат ставките од активата и пасивата во девизи и во денари со девизна клаузула.

Графикон бр. 95
Валутна структура на активата на банките

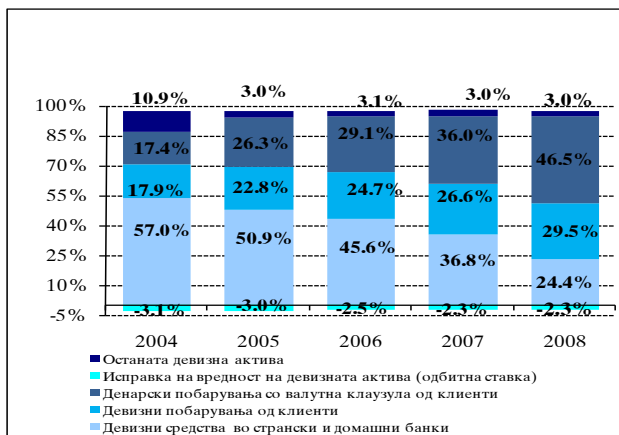
Графикон бр. 96
Валутна структура на пасивата на банките

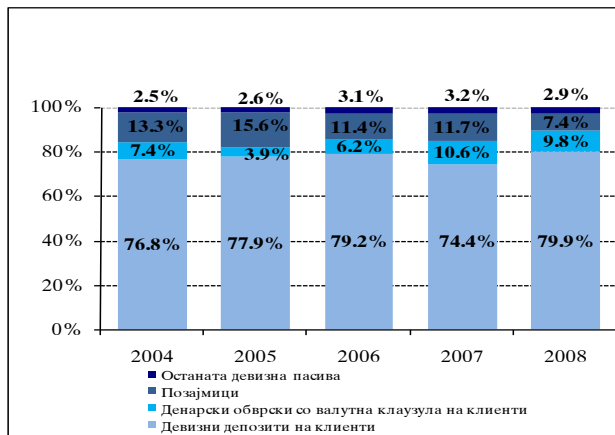
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Во текот на 2008 година, се забележаа одредени структурни поместувања кај активата и пасивата со девизна компонента. На страната на активата, учеството на ставките во денари со девизна клаузула забележа годишен пораст од 5,6 процентни поени, што беше проследено со речиси идентично намалување на учеството на ставките во девизи од 5,3 процентни поени. Главен причинител за ваквите структурни поместувања беше годишниот пораст на денарските побарувања со девизна клаузула за 19.104 милиони денари, или за 45,7%, што речиси во целост се должи на порастот на кредитирањето со девизна клаузула. Наспроти тоа, девизните средства пласирани кај домашни и странски банки забележаа намалување од 10.816 милиони денари, или за 25,3%, со што беше целосно неутрализиран ефектот од порастот на девизните кредити и други побарувања од 7.727 милиони денари, или за 25% (анекс бр. 14 - Структура на активата со девизна компонента на ниво на банкарскиот систем). Овие движења ја потврдуваат тенденцијата на банките кон структурна трансформација на активата изразена преку раст на домашното кредитирање, за сметка на намалувањето на девизните депозити во странство.

Графикон бр. 97
Структура на активата со девизна компонента на ниво на банкарскиот систем

Графикон бр. 98
Структура на пасивата со девизна компонента на ниво на банкарскиот систем

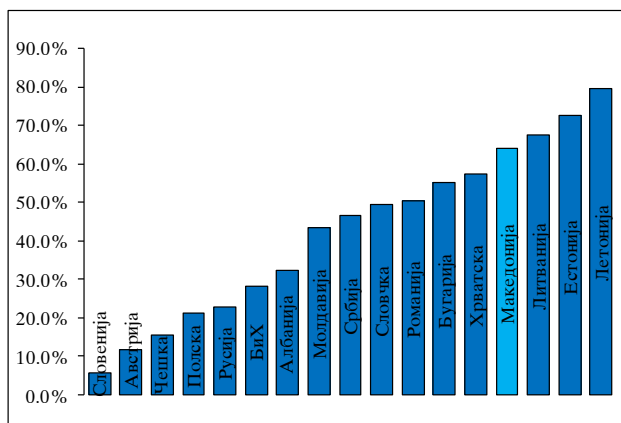

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

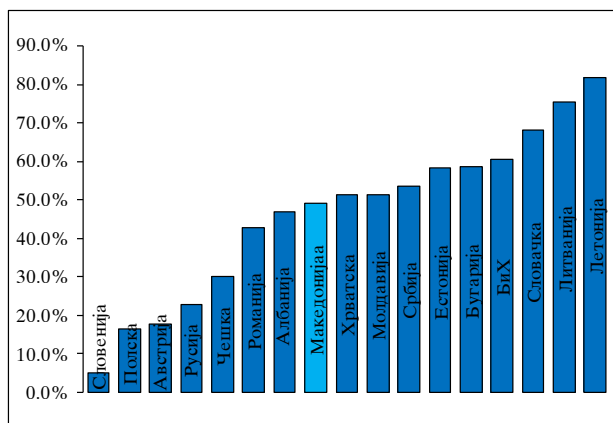
Во рамките на пасивата, учеството на ставките во девизи забележа годишно зголемување од 1,8 процентни поени, додека учеството на ставките во денари со девизна

клаузула незначително се намали (за 0,2 процентни поени). Ваквите движења во најголем дел беа одраз на валутната трансформација на депозитите на нефинансиските лица, пред сè депозитите на секторот „население“. На годишно ниво, девизните депозити на населението забележаа пораст од 25,4% и го задржаа доминантно учество од 51,6% во пасивата со девизна компонента (анекс бр. 14 - Структура на девизната пасива на ниво на банкарски систем).

Графикон бр. 99
Учество на активата со девизна компонента во вкупната актива кај земјите од Централна и Источна Европа

Графикон бр. 100
Учество на пасивата со девизна компонента во вкупната пасива кај земјите од Централна и Источна Европа

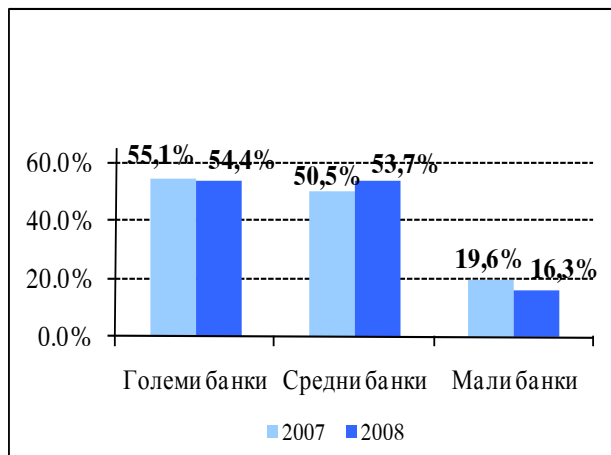

Извор: НБРМ и Извештај на банкарските супервизори од Централна и Источна Европа (BSCEE), 2007

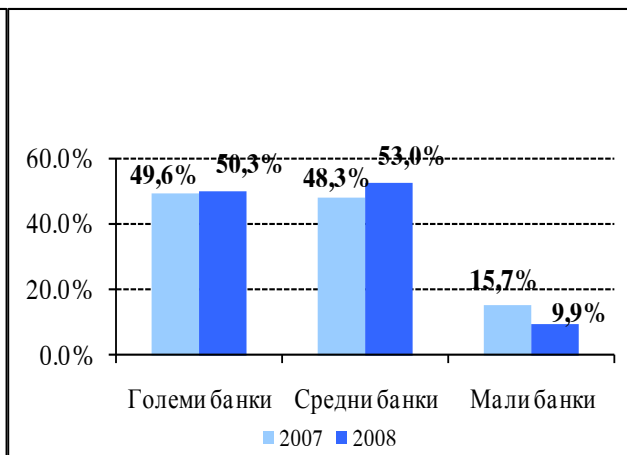
Споредбената анализа на учеството на активата и пасивата со девизна компонента во вкупната актива и пасива на банкарските системи на одредени земји од Источна и Централна Европа покажува релативно висок степен на евроизација во македонската економија. Показателот за учеството на активата со девизна компонента во вкупната актива на банкарскиот систем на Република Македонија (52,3%) е понизок во однос на соодветното учество кај само три од анализираниите земји: Летонија, Естонија и Литванија, каде што овој показател се движи од 67,6% до 79,7%. Од друга страна учеството на пасивата со девизна компонента во вкупната пасива на банкарскиот систем на Република Македонија (49%), е повисоко во однос на Албанија, Романија, Чешка, Русија, Австрија, Полска и Словенија. Повисоко учество на пасивата со девизна компонента во вкупната пасива е присутно во банкарските системи на девет од анализираниите земји, при што највисоко ниво е карактеристично за Летонија (81,6%). Притоа, една од можните причини за релативно високото учество на девизната компонента во билансите на банкарските системи на балтичките земји е процесот на пристапување кон Европската монетарна унија.

По одделни групи банки, учеството на девизната компонента во вкупната актива е највисоко кај групата големи банки, додека на страната на пасивата највисоко учество на девизната компонента е присутно кај групата средни банки. На годишно ниво, застапеноста на девизната компонента во вкупната актива бележи зголемување единствено кај групата средни банки. Од друга страна, пораст на учеството на девизната компонента на страната на пасивата не се забележува единствено кај групата мали банки.

Графикон бр. 101
Учество на активата со девизна компонента во
вкупната актива, по групи банки

Графикон бр. 102
Учество на пасивата со девизна компонента во
вкупната пасива, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Во текот на 2008 година, валутната структура на активата и пасивата со девизна компонента, како и на јазот помеѓу нив бележи незначителни промени во однос на 2007 година. Еврото го зајакна своето доминантно учество во валутната структура на вкупните девизни обврски и побарувања. Напротив тоа, се забележува намалување на учеството на оваа валута во структурата на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента. Ваквата состојба упатува на пораст на степенот на усогласеност на средствата и обврските на банките со девизна компонента во евра. На 31.12.2008 година, средствата и обврските деноминирани во евра забележаа годишен пораст од 15% и 20,6%, соодветно. Втора најзастапена валута во структурата на активата и пасивата со девизна компонента на македонскиот банкарски систем е американскиот долар, чиешто структурно учество во активата и пасивата со девизна компонента бележи незначително намалување во однос на 2007 година. Швајцарскиот франк, како трета најзначајна валута, го зајакна учеството во валутната структура на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента и забележа зголемување за 2,6 проценти поени.

Табела бр. 26

Валутна структура на активата и пасивата со девизна компонента

Валутни	31.12.2007			31.12.2008		
	Валутна структура на активата со девизна компонента	Валутна структура на пасивата со девизна компонента	Валутна структура на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента	Валутна структура на активата со девизна компонента	Валутна структура на пасивата со девизна компонента	Валутна структура на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента
Евро	86,8%	87,0%	85,8%	88,4%	88,8%	83,5%
Американски долар	8,2%	9,0%	0,9%	7,5%	8,0%	0,1%
Швајцарски франк	2,7%	2,2%	7,0%	2,2%	1,6%	9,6%
Останато	2,3%	1,8%	6,3%	1,9%	1,6%	6,8%
Вкупно	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

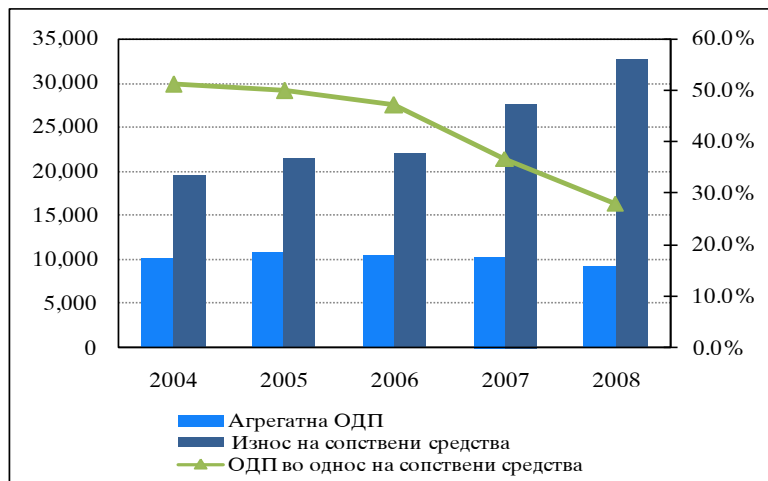
3.3.1. Отворена девизна позиција

На крајот на 2008 година продолжи намалувањето на агрегатната отворена девизна позиција⁵⁰ на банкарскиот систем, како тренд што започна во 2005 година. На 31.12.2008 година, отворената агрегатна девизна позиција на банкарскиот систем во целина е долга и изнесува 9.157 милиони денари, што претставува намалување од 1.012 милиони денари, или за 10%, во однос на 2007 година.

Намалувањето на агрегатната отворена девизна позиција, паралелно со порастот на сопствените средства на банките, предизвика постојан надолен тренд на нивниот сооднос. На 31.12.2008 година, агрегатната отворена девизна позиција изнесуваше 27,9% од сопствените средства на ниво на банкарскиот систем. На годишно ниво, овој сооднос забележа намалување од 8,7 процентни поени.

На крајот на 2008 година, три банки од групата средни банки имаат кратка отворена агрегатна девизна позиција, додека сите останати банки се одликуваат со долга отворена агрегатна девизна позиција. Согласно со регулаторните барања⁵¹, банките, главно, управуваат со валутниот ризик во рамки на пропишаните лимити за отворена девизна позиција по одделни валути и агрегатната отворена девизна позиција. Притоа, кај најголем дел од банките соодносот помеѓу агрегатната отворена девизна позиција и сопствените средства се движи во интервал до 30%.

Графикон бр. 103
Движење на отворената девизна позиција во однос на сопствените средства на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Табела бр. 27
Агрегатна ОДП / сопствени средства

Агрегатна ОДП (просечна)/Сопствени	Број на банки	
	Долга	Кратка
под 5%	3	2
од 5% до 15%	3	1
од 15% до 30%	5	
од 30% до 50%	2	
над 50%	1	

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

⁵⁰ Агрегатната отворена девизна позиција на банкарскиот систем е пресметана како разлика помеѓу износите на вкупната девизна актива и пасива на ниво на банкарскиот систем. Притоа, покрај позициите во девизи, во пресметката се вклучени и позициите во денари со девизна клаузула.

⁵¹ Согласно со регулативата, банките се должни да ги почитуваат лимитите за отворена девизна позиција по одделни валути, како и агрегатната отворена девизна позиција, пресметани во однос на сопствените средства. Притоа, отворената долга девизна позиција по одделна валута може да изнесува најмногу до 20% од сопствените средства на банката, со исклучок на отворената долга девизна позиција во валутата евро што може да изнесува најмногу до 30% од сопствените средства на банката. Отворената долга агрегатна девизна позиција може да изнесува најмногу 50% од сопствените средства на банката. Отворената кратка девизна позиција по одделна валута и отворената кратка агрегатна девизна позиција може да изнесуваат до 10% од сопствените средства на банката.

Табела бр. 28**Отворена девизна позиција по одделни валути / сопствени средства**

Отворена девизна позиција по одделни валути/Сопствени средства	Број на банки							
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Останато	
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка
под 5%	3	2	10	6	11	2	11	2
од 5% до 10%	3	1					3	
од 10% до 20%	3				1			
од 20% до 30%	4							
над 30%	1							

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

3.4. Ризик од несолвентност

Кризата којашто го зафати глобалниот финансиски систем, но и последователната реакција на голем број национални регулаторни и супервизорски органи, уште еднаш ја потврдија важноста на капиталната позиција на банките за нивната сигурност и стабилност. Банките во Република Македонија, на крајот на 2008 година, располагаа со доволно капитал за покривање на идентификуваните ризици и ја задржаа релативно високата солвентна позиција. Намалувањето на адекватноста на капиталот продолжи и во 2008 година, но во услови на забавен пораст на кредитната и вкупната активност на банките, тоа намалување беше со забавено темпо во однос на претходните години. Адекватноста на капиталот на ниво на банкарскиот систем е сè уште двојно над законскиот минимум од 8%.

3.4.1. Сопствени средства

Во текот на 2008 година, сопствените средства на банките го продолжија нагорниот тренд, пред сè како резултат на реинвестирањето на дел од остварената добивка, како и зголеменото користење на

субординираните и хибридни обврски (дополнителен капитал 1). И покрај зголеменото учество на дополнителниот капитал,

сопствените средства се одликуваат со релативно едноставна структура и доминација на основниот капитал.

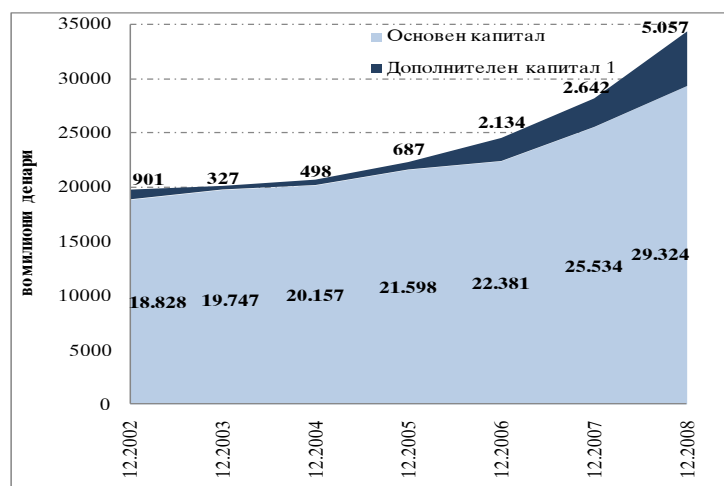
На крајот на 2008 година, сопствените средства на банките изнесуваа 33.912 милиони денари и во однос на 2007 година пораснаа за 6.191 милиони денари, или за 22,3%.

Оваа стапка на пораст е на највисоко ниво во последните шест години, што може да упатува на согледувањата на банките за потребата од зајакнување на нивото на капитализираност, со цел да се одржува нивната сигурност и стабилност, особено во услови на сериозни турбуленции на меѓународните финансиски пазари и затегнување на меѓународните текови на капитал. Најголем дел од порастот на сопствените средства (69,1%) се должи на зголемувањето на компонентите на основниот капитал за 14,8%. Притоа, две третини од овој пораст се должат на реинвестирањето на дел од остварената добивка (во резерви и задржаната добивка), додека останатата третина е резултат на зголемувањето на акционерскиот капитал на банките.

Во текот на 2008 година, дополнителниот капитал 1 забележа значителен годишен пораст од 91,4%. Овој пораст речиси во целост (92,9%) е условен од зголеменото користење на субординираните обврски како извор за финансирање на банкарските активности. Дополнително на тоа, во 2008 година во рамки на дополнителниот капитал 1, за првпат се јавува користење на хибридни капитални инструменти (кај една средна банка). Зголемувањето на дополнителниот капитал 1, на крајот на 2008 година, придонесе за пораст и на неговото учество во сопствените средства за 5,4 процентни поени, до ниво од 14,9% (анекс бр. 15 - Структура на сопствените средства на банките).

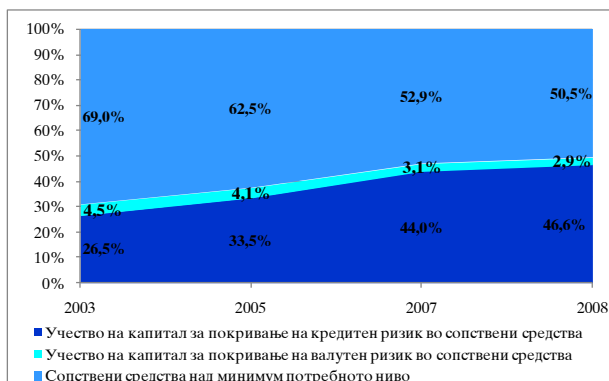
Во текот на 2008 година, дополнителниот капитал 1 забележа значителен годишен пораст од 91,4%. Овој пораст речиси во целост (92,9%) е условен од зголеменото користење на субординираните обврски како извор за финансирање на банкарските активности. Дополнително на тоа, во 2008 година во рамки на дополнителниот капитал 1, за првпат се јавува користење на хибридни капитални инструменти (кај една средна банка). Зголемувањето на дополнителниот капитал 1, на крајот на 2008 година, придонесе за пораст и на неговото учество во сопствените средства за 5,4 процентни поени, до ниво од 14,9% (анекс бр. 15 - Структура на сопствените средства на банките).

Графикон бр. 104
Движење на основниот капитал и дополнителниот капитал 1

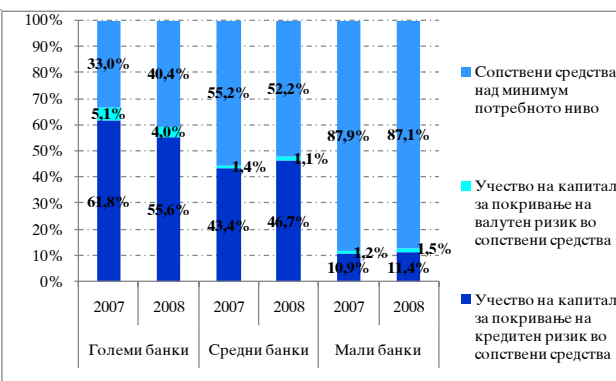

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 105
Распределба на сопствените средства по одделни ризици на ниво на банкарскиот систем

Графикон бр. 106
Распределба на сопствените средства по одделни ризици по групи банки

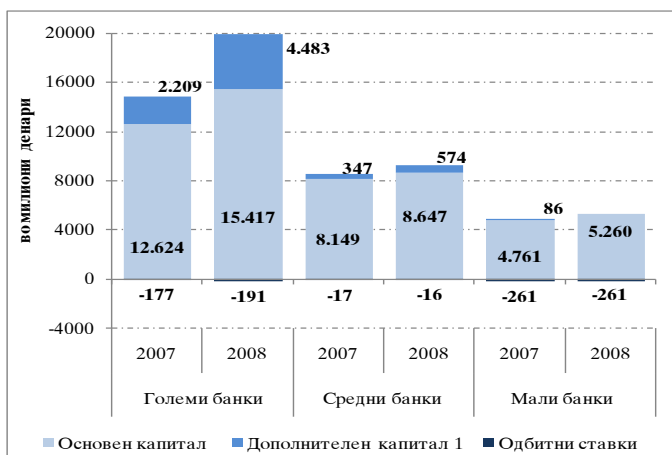

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2008 година, учеството на капиталот за покривање на кредитниот ризик во сопствените средства, се зголеми за сметка на намалувањето на делот од сопствените средства којшто е над минимум потребното ниво⁵². И покрај зголеменото ниво на капитализираност на групата големи банки, сепак зголемената кредитна активност, особено кај групата средни банки, го услови растот на делот од сопствените средства за покривање на кредитниот ризик. Кај групата мали банки нема значителни промени во распределбата на сопствените средства за покривање на одделни ризици.

Групата големи банки ја задржа доминантната позиција во структурата на сопствените средства и беше главен двигател на нивниот пораст. На 31.12.2008 година, оваа група банки формира 58,1% од вкупните сопствени средства на банките, наспроти учеството на групите средни и мали банки од 27,2% и 14,7%, соодветно. Покрај тоа, кај групата големи банки се забележува и најголем годишен пораст на сопствените средства. Основниот капитал на оваа група банки е зголемен за 22,1%, наспроти порастот од 6,1% и 10,5% кај групите средни и мали банки, соодветно. Истовремено, со годишен пораст на дополнителниот капитал 1 од 102,9%,

Графикон бр. 107
Сопствени средства по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

групата големи банки речиси во целост го услови неговиот пораст на ниво на сите банки. Кај големите банки постои и релативно највисок степен на „зависност“ од дополнителниот капитал 1 во финансирањето на вкупните активности. Наспроти тоа, малите банки во 2008

⁵² Износот на сопствени средства над минималното потребно ниво се пресметува како разлика помеѓу вкупниот износ на сопствените средства и износот на сопствени средства потребен за покривање на одделните ризици. Притоа, потребното ниво за покривање на кредитниот ризик се пресметува како 8% од активата пондерирана според кредитниот ризик, додека потребното ниво за покривање на валутниот ризик се пресметува како 8% од активата пондерирана според валутниот ризик.

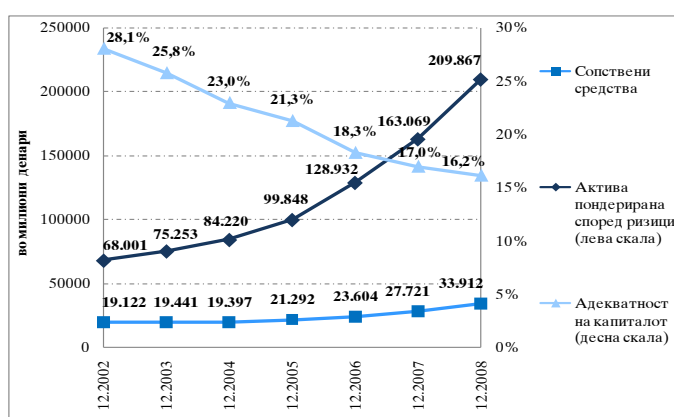
година воопшто не го користеа дополнителниот капитал 1 како извор на финансирање (анекс бр. 16 - Структура на сопствените средства по групи банки).⁵³

3.4.2. Адекватност на капиталот и ниво на капитализираност на банките

Намалувањето на стапката на адекватност на капиталот продолжи и во 2008 година, но со забавено темпо во однос на претходните години. И покрај ваквото намалување, адекватноста на капиталот на банките е двојно повисока од законскиот минимум од 8%. На крајот на 2008 година, стапката на адекватност на капиталот на банките изнесуваше 16,2%, што претставува намалување од 0,8 процентни поени во однос на 31.12.2007 година. Притоа се забележува забавување на надолниот тренд на адекватноста на капиталот во споредба со претходните години. Забавувањето, во голема мера, е условено од подинамичното зголемување на капиталната база на банките, изразено преку највисоката годишна стапка на пораст на сопствените средства во изминатите неколку години.

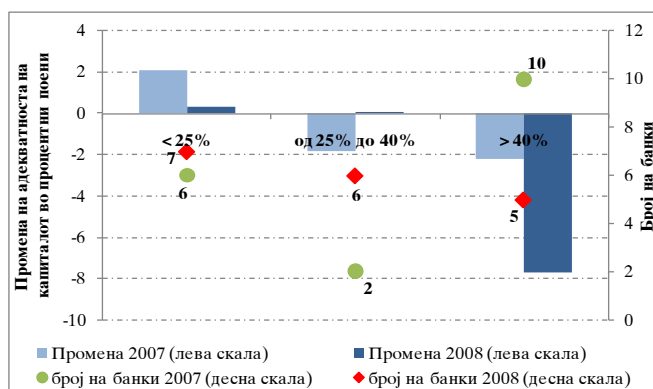
Намалувањето на адекватноста на капиталот, во најголем дел, се јавува како последица на постојаниот пораст на кредитната активност, којашто претставува актива со повисок пондер на ризик, за сметка на намалувањето на учеството на пласманите кај банки, чијшто пондер на ризик е понизок. На крајот на 2008 година, вкупната актива пондерирана за ризиците забележа годишен пораст од 28,7%. Овој пораст речиси во целост (96,8%) се должи на порастот на активата пондерирана за кредитниот ризик, којашто во однос на 31.12.2007 година порасна за 45.305 милиони денари, или за 29,7%. Во рамки на активата пондерирана за кредитниот ризик најголем пораст забележаа ставките со пондер за ризик од 100% и 125%, наспроти намалувањето, пред сè на ставките со пондер за ризик од 20%.⁵⁴ Овие движења ја потврдуваат констатацијата за трансформација на пониско каматоносната актива (воедно и помалку ризична), во актива којашто носи поголема камата, но и повисок ризик.

Графикон бр. 108
Динамика на сопствените средства, активата пондерирана според ризиците и адекватноста на капиталот на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 109
Влијание на динамиката на кредитната активност врз адекватноста на капиталот на банките

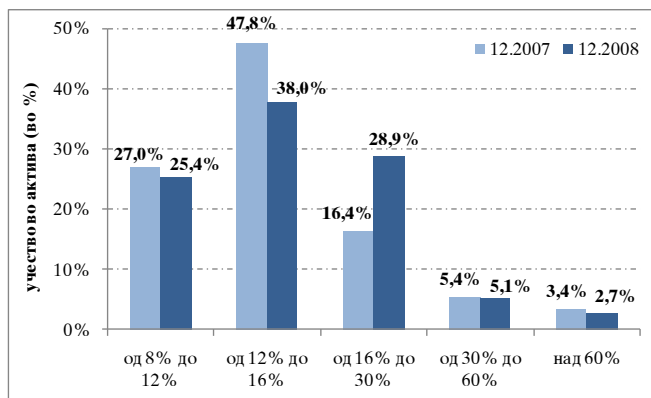
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵³ Во 2007 година, само една мала банка користеше субординирани инструменти коишто во 2008 година ги конвертира во обични акции.

⁵⁴ Ставките со пондер за ризик од 20% во најголем дел се однесуваат на средствата пласирани кај други домашни и странски банки на краток рок, ставките со пондер за ризик од 100% се однесуваат на кредитната активност на банките, додека ставките со пондер за ризик од 125% се однесуваат на изложеноста кон физички лица врз основа на пречекорувањата по тековни сметки (дозволен и недозволен) и кредитите по кредитни картички.

Анализата на ниво на одделните банки го потврдува влијанието на динамиката на кредитната активност врз намалувањето на адекватноста на капиталот на банките. Имено, намалување на стапката на адекватност на капиталот е присутно кај банките со подинамична кредитна активност. Банките коишто во 2008 година го зголемија кредитирањето за повеќе од 40% бележат и намалување на адекватноста на капиталот. Кај овие банки просечната стапка на адекватност на капиталот е намалена за 7,7 процентни поени на годишно ниво. Наспроти тоа, банките кај кои кредитната активност растеше со годишни стапки помали од 40% имаа речиси непроменето ниво на адекватност на капиталот во однос на претходната година. Притоа, во 2008 година се забележува намалување на бројот на банките со стапка на пораст на кредитната активност поголема од 40%, што е во согласност со општото забавување на кредитната активност на ниво на банкарскиот систем, како и забавеното намалување на адекватноста на капиталот. Во текот на 2008 година, намалувањето на адекватноста на капиталот беше под влијание и на воведувањето нов, повисок пондер за ризик од 125% за изложеноста кон физичките лица врз основа на пречекорувањата по тековни сметки (дозволени и недозволени) и кредитните картички. Притоа, ова заострување на регулаторниот третман на овие видови изложеност влијаеше независно од динамиката на кредитната активност на банките.

Графикон бр. 110
Распределба на активата на банките според стапката на адекватност на капиталот

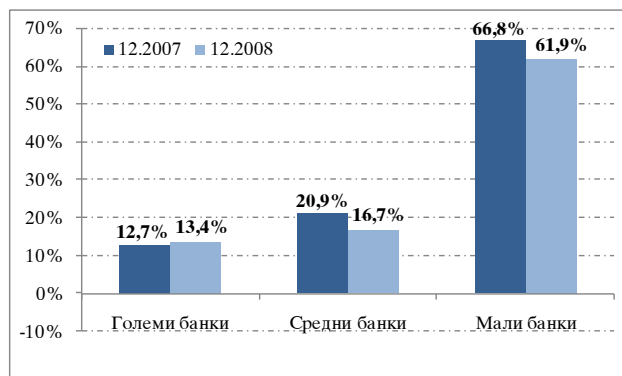

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на 2008 година, распределбата на активата на банките од аспект на висината на стапката на адекватност на капиталот, сè уште упатува на доминантна позиција на банките со стапка на адекватност на капиталот во интервалот од 12% до 16%. Сепак, се забележува намалување на нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем, за сметка на зголеменото учество на активата на банките со стапка на адекватност на капиталот во рамки на интервалот од 16% до 30%. Ваквата прераспределба на активата главно е резултат на зголемената стапка на адекватност на капиталот кај една голема банка.

Во 2008 година не се забележуваат позначителни промени во однос на нивото на адекватноста на капиталот кај одделните групи банки. И покрај најголемиот пад на адекватноста на капиталот за 4,9 процентни поени кај групата мали банки, сепак, тие и понатаму имаат највисока солвентна позиција. Кај групата средни банки, исто така, се намали стапката на адекватност на капиталот, пред сè како одраз на нивната позасилена кредитна активност. Наспроти тоа, и покрај порастот во однос на претходната година, најниска стапка на адекватност на капиталот и понатаму има групата големи банки. Зголемувањето на стапката на адекватност на капиталот, во

Графикон бр. 111
Стапка на адекватност на капиталот по групи банки

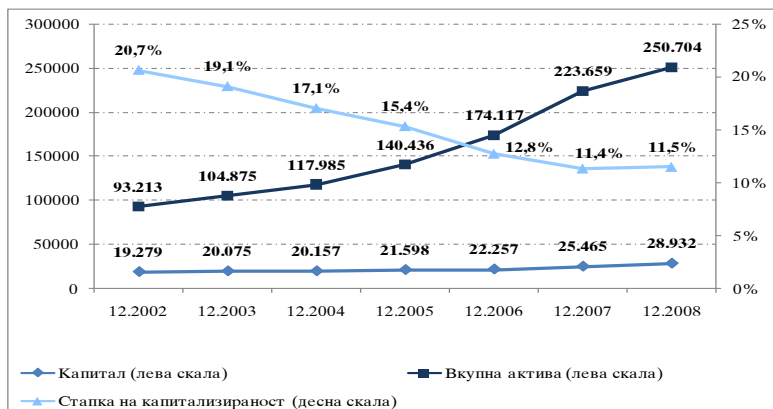

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

однос на 2007 година, е резултат на извршената докапитализација на две банки од оваа група.

Во услови на подинамичен пораст на капиталот, наспроти забавениот пораст на активностите на банките, на крајот на 2008 година, за првпат во изминатите шест години, иако минимален, се забележа пораст на стапката на капитализираност на банкарскиот систем. Така, годишниот пораст на капиталот и резервите на банките од 13,6%, наспроти порастот на вкупната актива од 12,1% придонесе за нагорно придвижување на стапката на капитализираност на банките за 0,1 процентен поен.

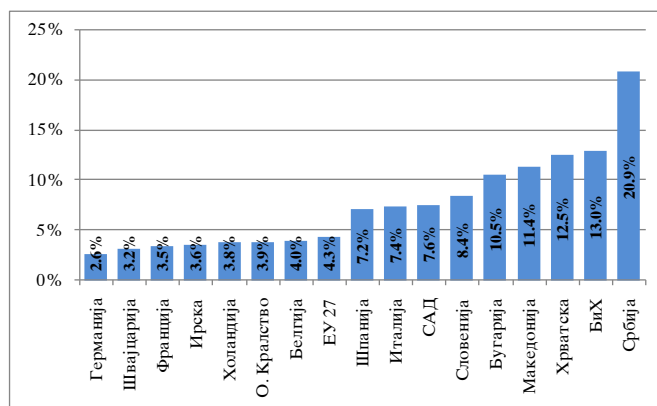
Графикон бр. 112
Динамика на стапката на капитализираност на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

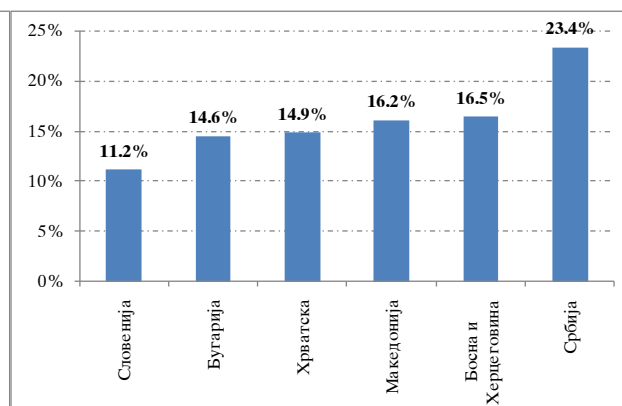
Споредбата со банкарските системи на одредени земји покажува дека банкарскиот систем на Република Македонија се карактеризира со релативно повисоко ниво на капитализираност и мала зависност од надворешни извори на финансирање. Ваквите карактеристики на изворите на финансирање на банките во Република Македонија упатуваат на нивна поголема сигурност и стабилност. Разорното влијание на меѓународната финансиска криза врз банкарските системи во светот ја потврди важноста на капиталната позиција на банките за нивната стабилност и сигурност. Процесот на намалување на нивото на задолженост (т.н. „deleveraging“) и докапитализацијата на банките од развиените земји е во тек и многу тешко може да се процени во кој обем и кога ќе заврши. Притоа, банките од ЕУ се одликуваат со повисоко ниво на задолженост (т.н. „leverage“) и пониско ниво на

Графикон бр. 113
Стапка на капитализираност на банките во Република Македонија и одредени земји од регионот и светот

Извор: за Република Македонија - НБРМ, за земјите од регионот - интернет-страниците на централните банки на соодветните земји. Податоците за Хрватска и Србија се со состојба на 30.09.2008 година, за Бугарија и Босна и Херцеговина со состојба на 30.06.2008 година, за Романија се користи податок за 31.12.2008 година, додека податокот за Словенија се однесува на 31.12. 2007 година.

Графикон бр. 114
Стапка на адекватност на капиталот во Република Македонија и одредени земји од регионот

Извор: за Република Македонија - НБРМ, за земјите од регионот - интернет-страниците на централните банки на соодветните земји, а за САД и земјите од ЕУ - Извештај на CEPS Task Force Report, Concrete Steps towards More Integrated Financial Oversight, декември 2008 година. Податоците за САД и земјите од ЕУ се однесуваат на петте најголеми банки во соодветната земја.

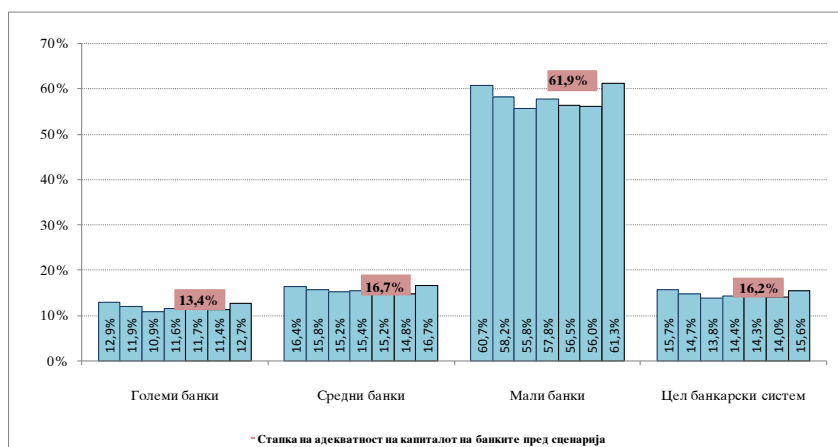
капитализираност, во споредба со банките од САД. Банкарскиот систем во Република Македонија, како и банкарските системи во земјите од регионот, во своето работење многу повеќе се потпираат на сопствените извори на средства, отколку на користењето надворешни извори на финансирање, што доведе и до релативно повисоки нивоа на стапката на адекватност на капиталот.

Стрес - тест анализа за отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови со состојба на 31.12.2008 година

Банкарскиот систем во Република Македонија е релативно отпорен на различни хипотетички шокови, со доволен капацитет да ги апсорбира негативните влијанија од тие шокови. Стрес-тест анализата покажува дека дури и во случај на материјализација на кредитен, валутен и каматен ризик од екстреман карактер, адекватноста на капиталот на ниво на банкарскиот систем и одделните групи банки не се намалува под законскиот минимум од 8%. Притоа, како и во изминатите периоди, банкарскиот систем е најизложен на кредитен ризик, што се потврдува со најниското ниво на стапката на адекватност на капиталот, по примената на третото сценарио на изолиран кредитен шок.

На ниво на одделните групи банки, најизразено намалување на стапката на адекватност на капиталот кај групите големи и мали банки е присутно по примената на третото сценарио, додека кај групата средни банки, најизразен негативен ефект е присутен по примената на шестото сценарио коешто претставува комбинација на шокови на страната на кредитниот ризик, девизниот ризик и ризикот на каматна стапка.

Графикон бр. 115
Интервал на стапката на адекватност на капиталот по направената стрес-тест анализа

Извор: Внатрешни пресметки на НБРМ

¹ Основната стрес-тест анализа се темели врз примената на седум хипотетички сценарија, од кои:

- три сценарија за изолиран кредитен шок, (зголемување на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за: 10%, 30% и 50%),
- четврто сценарио како комбинација на кредитен и каматен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 30% и пораст на домашните каматни стапки за 5 процентни поени),
- петто сценарио како комбинација на кредитен и девизен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50% и депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20%),
- шесто сценарио како комбинација на шокови на страната на кредитниот ризик, девизниот ризик и ризикот на каматна стапка (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50%, депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20% и зголемување на домашните каматни стапки за 5 процентни поени) и
- апрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар во висина од 20%.

3.5. Профитабилност

Во услови на сериозни турбуленции на меѓународните финансиски пазари и големи потреси во банкарските системи на развиените земји, но и во земјите од регионот, во 2008 година, банките во Република Македонија продолжија да работат профитабилно. Сепак, неколкугодишниот тренд на непрекинато подобрување на нивната профитабилност и ефикасност, во текот на 2008 година беше прекинат. Каматната политика на банките имаше две обележја: прво, зголемување на пасивните каматни стапки со цел да се задржат постојните и да се привлечат нови извори на финансирање, и второ, забавување на трендот на опаѓање на активните каматни стапки, карактеристичен за последните четири години. Ваквата каматна политика услови понатамошно стеснување на распонот меѓу пондерираниите активни и пасивни каматни стапки.

Во 2008 година, вкупната добивка на банкарскиот систем на Република Македонија изнесуваше 3.410 милиони денари, што претставува намалување за 240 милиони денари, односно за 6,6% во споредба со 2007 година. Намалувањето на добивката се должи на зголемувањето на оперативните трошоци и на каматните расходи, како и на забавениот раст на нето-приходите од провизии. Главен двигател за профитабилното работење на банките беше порастот на приходите од камати. Од вкупно осумнаесет банки, шест банки прикажаа загуба, чиешто учество во вкупната актива на ниво на банкарскиот систем изнесува 9,4%. За споредба, во 2007 година, четири банки остварија загуба, а нивното учество во активата на ниво банкарскиот систем изнесуваше 2,6%.

Намалената добивка кај групата средни банки е главната причина за намалувањето на добивката на ниво на банкарскиот систем. Над 99% од вкупната добивка на ниво на банкарскиот систем е резултат на остварената добивка на групата големи банки. Во однос на 2007 година, добивката на групата големи банки е зголемена за 718 милиони денари, или за 26,9%. Остварената добивка кај оваа група банки главно беше условена од порастот на каматните приходи, речиси непроменетиот износ на резервации, како и на порастот на приходите врз други основи. Наспроти големите банки, на крајот на 2008 година групата средни банки оствари помала добивка за 860 милиони денари, или за 89,2%, во споредба со крајот на 2007 година. Ова се должи на двојно намалената динамика на пораст на нето-каматниот приход, растот на резервациите за кредитни загуби, негативниот тренд на нето-приходите од провизии, како и намалувањето на приходите врз основа на нето-капиталната добивка. Забележителен е и растот на општите и административните трошоци кај оваа група банки, пред сè изразен преку растот на трошоците за плати⁵⁵ и трошоците за услуги. Во 2008 година, групата мали банки прикажа загуба од 82 милиони денари, наспроти работењето со добивка во претходните четири години (анекс бр. 2 - Биланс на успех на ниво на банкарскиот систем).

⁵⁵ Половина од нововработените во текот на 2008 година се вработени во групата средни банки.

3.5.1. Структура на приходите и расходите на банкарскиот систем на Република Македонија

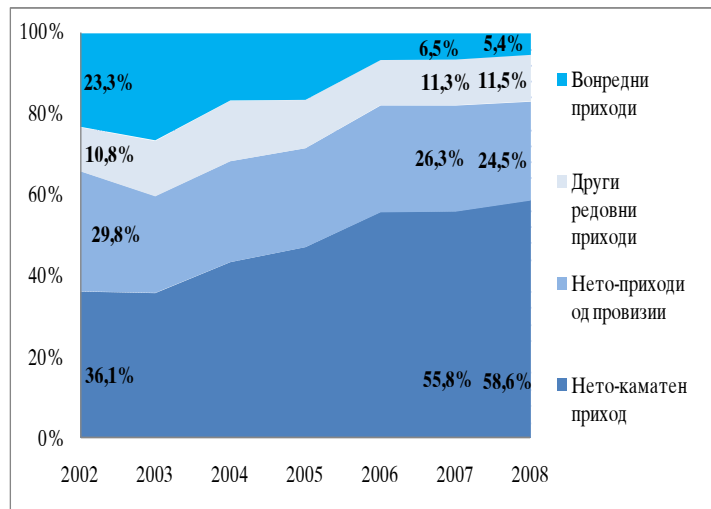
Во 2008 година, вкупните приходи на банкарскиот систем на Република Македонија иако со намалена динамика, продолжија да растат и достигнаа ниво од 15.532 милиони денари. Во споредба со 2007 година, тие забележаа пораст од 1.984 милиони денари (или за 14,6%). Овој пораст е за 347,8 милиони денари помал во споредба со годишниот пораст на вкупните приходи во 2007 година. Сите составни компоненти на вкупните приходи покажуваат забавен растеж. **Нето каматниот приход ја задржа доминантната позиција во структурата на приходите на банките и за порастот на вкупните приходи придонесе со 77,4%.** Нето приходите од

провизии, иако со намалено учество, се втор значаен приход во структурата на вкупните приходи. Сепак, во 2008 година, овие приходи забележаа двапати помал апсолутен пораст, односно трипати пониска годишна стапка на пораст (од 19,9% во 2007 година, на 6,8% на крајот на 2008 година), што предизвика да се намали нивниот придонес во годишниот пораст на вкупните приходи од 25,3% (во 2007 година) на 12,3% (во 2008 година). Другите редовни приходи, го задржаа речиси истото структурно учество во вкупните приходи како и во 2007 година. На годишно ниво, забележаа раст за 16,8%, што е за 5,4 процентни поени пониска стапка на раст од стапката во 2007 година.

Структурата на вкупните приходи упатува на понатамошно јакнење на улогата на нето каматниот приход, којшто претставува главен двигател за профитабилното работење на банките. Зголеменото значење на нето каматниот приход во структурата на вкупните приходи на банките е резултат на порастот на кредитната активност на банките, којашто иако со забавена динамика, продолжи и во 2008 година. Порастот на кредитната активност, значеше зголемување на висококаматносната актива, како основа за создавање редовни приходи и придонесе кон натамошно продлабочување на финансиското посредување.

Во формирањето на нето каматниот приход, каматните расходи на банките забележаа подинамичен пораст од каматните приходи. Каматните приходи пораснаа за 31,2%, на годишна основа, што е незначително помалку од стапката на пораст остварена во 2007 година (32,8%). Наспроти нив, каматните расходи забележаа пораст од 47,2%, што е помала динамика во однос на 2007 година, кога стапката на пораст изнесуваше 54,8%. Забавената динамика на пораст на каматните расходи се должи на повеќе фактори: 1/ забавената депозитна активност, особено во последниот квартал од годината; 2/ промените во валутната структура на депозитите, во насока на значително намалување на интересот за денарско штедење, наспроти постојаниот раст на штедењето во странска валута; 3/ забавениот раст на обврските кон нерезиденти во 2008 година, во однос на растот во 2007 година, како и трендот на опаѓање на референтните каматни стапки на меѓународните финансиски пазари во последните месеци од 2008 година. Од друга страна, зголемувањето на пасивните каматни стапки на домашниот пазар со цел да се задржат постојните и да се

Графикон бр. 116
Структура на вкупните приходи на банките

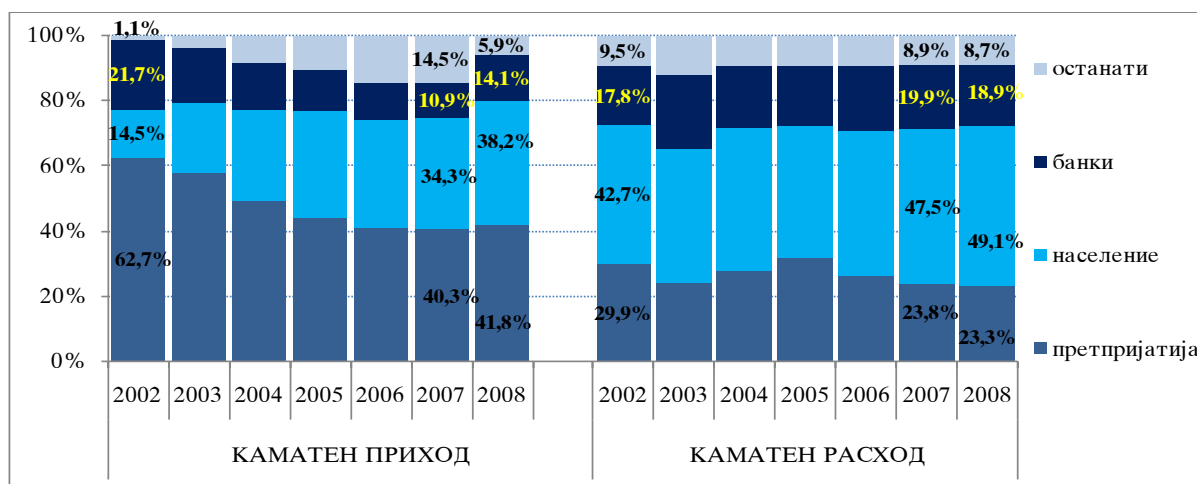

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

привлечат нови депозити, особено во втората половина од 2008 година, влијаеше врз растот на каматните расходи, но не во таа мера како наведените фактори.

Според секторската поделба, приходите и расходите од населението и претпријатијата имаат главна улога во формирањето на каматните приходи и расходи. Во структурата на каматните приходи тие учествуваат со 80%, а во структурата на каматните расходи со 72,4%. На страната на приходите се забележува постојано стеснување на разликата помеѓу учеството на каматните приходи од претпријатија и учеството на каматните приходи од населението, што се должи на посилниот раст на кредитирањето на населението отколку на претпријатијата. Дополнителен фактор што придонесува за

Графикон бр. 117
Секторска структура на каматните приходи и каматните расходи

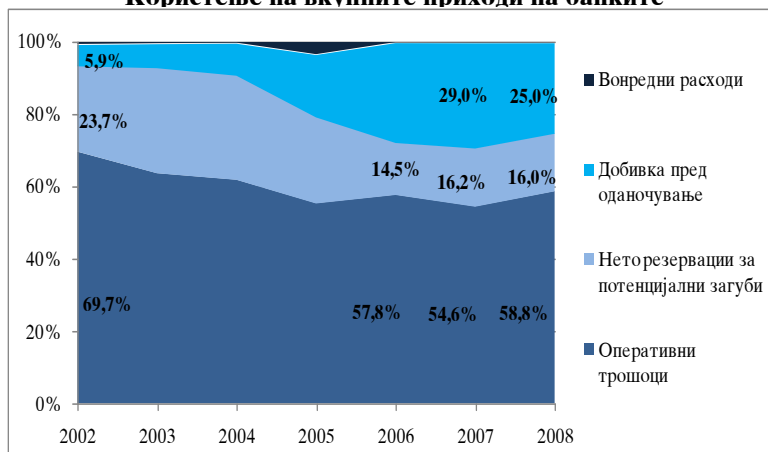

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

порастот на учеството на каматните приходи од населението е повисоката каматна стапка со која се одобруваат кредитите на населението од кредитите на претпријатијата. Зголемувањето на учеството на каматните приходи од банки за 3,2 процентни поени се должи на поголемиот просечен износ на купени благајнички записи во 2008 година, во споредба со 2007 година, како и на зголемената просечна пондерирана каматна стапка од 5,0 % (за 2007 година) на 6,4% (просек за 2008 година). Намаленото структурно учество на каматните приходи од „останати“ се должи на намаленото инвестирање на банките во државните записи. На страната на каматните расходи, најголем дел заземаат расходите од населението и претпријатијата, што се должи на доминатното учество на депозитите од нефинансиските лица во структурата на изворите на средства.

Оперативните трошоци и понатаму апсорбираат најголем дел (58,8%) од вкупните приходи на банките. Во 2008 година, оперативните трошоци на банките се зголемија за 1.739 милиони денари (или за 23,5%) во однос на 2007 година, што доведе до апсорбирање на висок процент (87,7%) од порастот на вкупните приходи. Овој процент на „трошење“ на

Графикон бр. 118
Користење на вкупните приходи на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

растот на вкупните приходи за раст на оперативните трошоци е драстично повисок во споредба со 2007 година, кога изнесуваше 39,1%. Порастот на оперативните трошоци услови намалување на маргината на нивната покриеност со вкупните редовни приходи од 171,1% (во 2007 година) на 160,8% (во 2008 година). Во структурата на оперативните трошоци, трошоците за вработени и трошоците за услуги останаа доминантни ставки со учеството од 39,5% и 22,1%, соодветно, и придонесоа со 30,8% и 32,1%, соодветно, во вкупниот пораст на оперативните трошоци. Во споредба со 2007 година, се забележува намалување на делот од приходите што останува како добивка пред оданочувањето, што главно се должи на зголеменото ниво на оперативни трошоци.

3.5.2. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Во 2008 година, трендот на подобрување на профитабилноста и ефикасноста на банките во Република Македонија беше прекинат.

Табела бр. 29

Показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето на банките

Показател	Банкарски систем		Големи банки		Средни банки		Мали банки	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Стапка на поврат на просечна актива (ROAA)	1,8%	1,4%	2,0%	2,1%	1,8%	0,2%	0,1%	-0,7%
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	15,2%	12,5%	24,5%	25,8%	12,1%	1,2%	0,3%	-1,5%
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи* (Cost-to-income показател)	58,4%	62,2%	52,3%	50,6%	68,3%	82,3%	74,3%	99,6%
Некаматни расходи/вкупни редовни приходи*	63,2%	67,2%	56,1%	54,0%	73,7%	89,7%	85,9%	112,6%
Трошоци за плати/вкупни редовни приходи*	24,3%	24,6%	22,2%	19,9%	26,9%	32,3%	33,9%	41,3%
Резервации за потенцијални загуби/нето каматен приход	29,0%	27,4%	31,2%	27,1%	18,7%	26,1%	62,7%	37,3%
Нето каматен приход/просечна актива	3,8%	3,8%	3,7%	3,7%	4,3%	4,1%	3,3%	3,8%
Нето каматен приход/вкупни редовни приходи*	59,7%	61,9%	60,6%	60,6%	59,8%	64,4%	50,1%	65,3%
Нето каматен приход/некаматни расходи	94,5%	92,1%	107,9%	112,1%	81,1%	71,8%	58,3%	58,0%
Добивка/вкупни редовни приходи*	28,8%	23,2%	33,0%	34,9%	25,2%	2,4%	2,0%	-11,3%
Број на вработени	5.390	6.111	2.831	3.106	2.142	2.504	417	501
Активна по вработен (во милиони денари)	41,50	41,02	53,03	53,38	28,74	28,81	28,69	25,49
Добивка по вработен (во милиони денари)	0,68	0,56	0,94	1,09	0,45	0,04	0,04	0,16

*Забелешка: Вкупните редовни приходи се пресметани како збир од нето-каматните приходи, нето-приходите од провизии, останатите нето-финансиски приходи и другите редовни приходи.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалената добивка и забавениот раст на активностите на банките, придонесе за намалување на показателите за профитабилноста на ниво на банкарскиот систем. Во 2008 година, стапката на поврат на активата (ROAA), на годишно ниво забележа намалување за 0,4 процентни поени, а стапката на повратот на капиталот (ROAE), за 2,7 процентни поени.

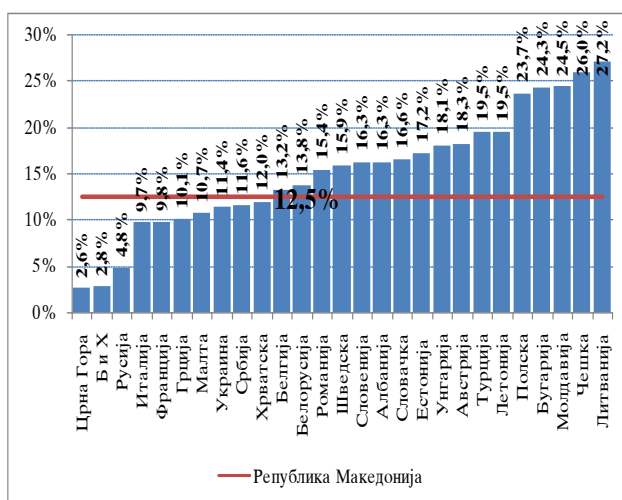
Подинамичниот годишен пораст на оперативните трошоци (23,5%) од порастот на вкупните редовни приходи (16,1%) придонесе за намалување на оперативната ефикасност на банкарскиот систем. Така, показателот за односот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи (показателот „cost-to-income“) бележи зголемување од 58,4% (во 2007 година) на 62,2% (во 2008 година). Влошувањето на оперативната ефикасност се потврдува и преку намалената маргина на покриеност на некаматните расходи со нето каматен приход за 2,4 процентни поени.

Намалената профитабилност и ефикасност во работењето на банките во 2008 година, во најголема мера беше условена од влошената профитабилност и ефикасност на работењето на групите средни и мали банки. Наспроти нив, групата големи банки забележа подобрување на показателите за профитабилноста и ефикасноста. Намалувањето на добивката и забавениот раст на активата, на годишна основа, предизвикаа намалување на профитабилноста на групата средни банки, што се отсликува преку значително намалување на стапките за поврат на активата и капиталот. Истовремено, агресивниот настап на групата средни банки со цел да ја зајакнат својата позиција на пазарот во

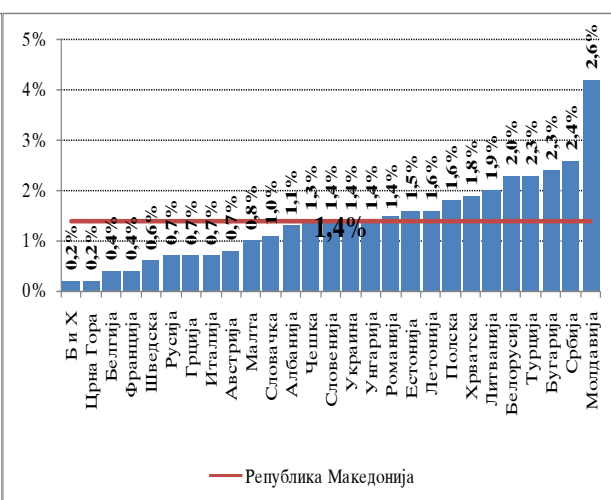
последните години, предизвика подинамичен раст на оперативните трошоци во споредба со растот на приходите, што во крајна линија имаше негативни ефекти врз оперативната ефикасност на оваа група банки. Работењето со загуба на групата мали банки беше пред сè поради намалениот обем на активности, како и подинамичниот раст на оперативните трошоци, наспроти негативните стапки на раст на вкупните редовни приходи.

Според вредноста на показателот за повратот на капиталот, банкарскиот систем на Република Македонија тежнее кон средината на листата на анализирани земји⁵⁶. Меѓу земјите од опкружувањето, банкарскиот систем на Република Македонија бележи повисока стапка на поврат на капиталот од банкарските системи на Црна Гора, Босна и Херцеговина, Романија, Грција, Србија и Хрватска. Во однос на земјите од Западна Европа, банкарскиот систем на Република Македонија има повисока стапка од Италија, Франција и Малта.

Графикон бр. 119
Споредба на РОЕ, по одделни земји

Графикон бр. 120
Споредба на РОА, по одделни земји

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките, Извештај за глобалната финансиска стабилност, ММФ, Октомври 2008 и интернет страници на националните централни банки.

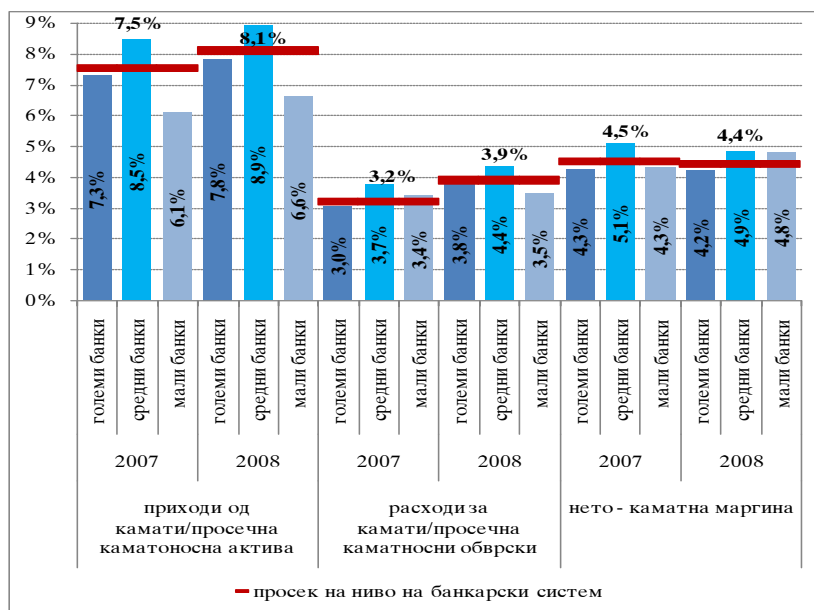
Според вредноста на показателот за повратот на активата, банкарскиот систем на Република Македонија се наоѓа во средината од листата на анализирани земји. Меѓу земјите од поширокото опкружување, банкарскиот систем на Република Македонија бележи повисока стапка на поврат на активата од банкарските системи на Босна и Херцеговина, Црна Гора, Грција, а подеднаква стапка со Чешка, Словенија, Украина и Унгарија. Во однос на земјите од Западна Европа, банкарскиот систем на Република Македонија има повисока стапка од Белгија, Франција, Шведска, Италија, Австрија и Малта.

Порастот на каматоносната актива како резултат на постојаниот процес на реструктурирање на активата во последните пет години, иако со забавена динамика, продолжи и во 2008 година. На крајот на 2008 година, каматоносните средства се за 12.348 милиони денари поголеми од каматоносните обврски, што овозможува создавање на соодветен износ на каматна маргина за покривање на некаматните расходи на банките. На годишно ниво, приходите од камата по единица каматоносна актива, забележаа пораст.

⁵⁶ Показателите за повратот на капиталот и активата за Република Македонија и Грција се пресметани со состојба на 31.12.2008 година, за Естонија за 30.09.2008 година, за Бугарија, Србија, Босна и Херцеговина, Хрватска и Турција се со состојба на 30.06.2008 година, а за останатите земји се пресметани за 31.05.2008, 31.03.2008, 31.12.2007 и 30.09.2007 година.

Истовремено, се забележува и пораст на каматните расходи по единица каматоносна пасива, којшто во услови на значајно забавување на растот на депозитите, главно се должи на зголемените пасивни каматни стапки. Нето каматната маргина за 2008 година, на ниво на банкарскиот систем изнесуваше 4,4% и е речиси непроменета во споредба со 2007 година. Групата средни и мали банки остварија највисока нето каматна маргина, којашто е воедно над просечната стапка за вкупниот банкарски систем. Каматоносната актива на групата средни банки создава релативно највисок

Графикон бр. 121
Нето каматна маргина

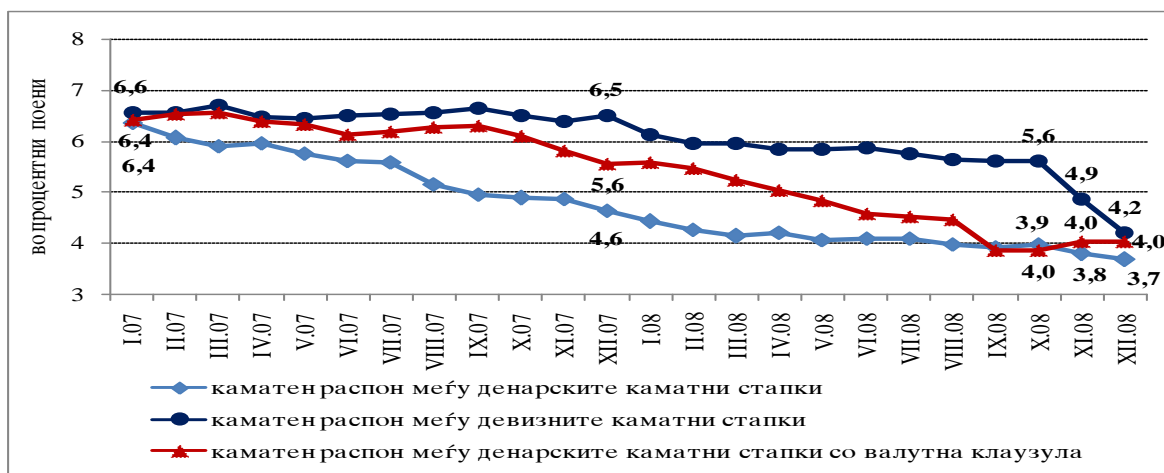
Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

приход, но и истовремено каматоносните обврски на оваа група се со највисока цена, што главно се должи на стимулативната каматна политика во 2008 година, со цел да се задржат постојните и да се привлечат нови депоненти.

3.5.3. Движење на каматните стапки и каматниот распон

Во 2008 година, продолжи постојаниот тренд на стеснување на распонот меѓу пондерираните активни и пасивни каматни стапки (interest rate spread). Ваквиот тренд беше главно условен од зголемувањето на пасивните каматни стапки со цел да се задржат постојните и да се привлечат нови извори на финансирање, како и од забавувањето на неколкугодишниот тренд на намалување на активните каматни стапки.

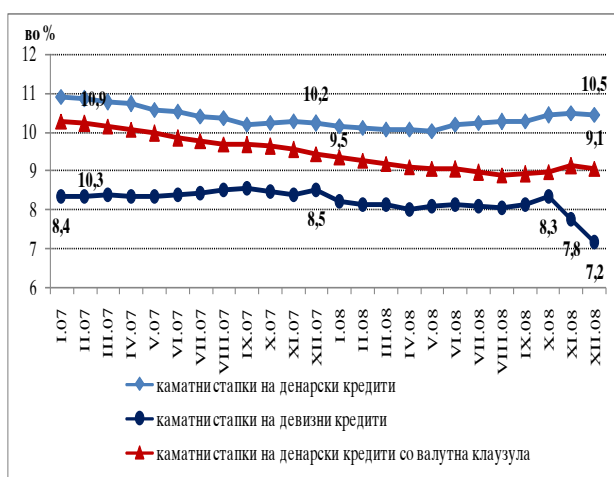
Графикон бр. 122
Движење на каматниот распон (interest rate spread) во банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

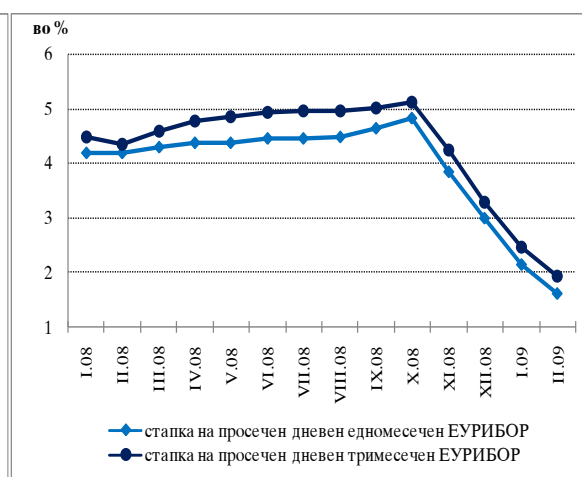
Во текот на 2008 година, каматните стапки на девизните кредити забележаа поизразено намалување, во однос на каматните стапки на денарските кредити со валутна клаузула. Наспроти нив, каматните стапки на денарските кредити незабележително се зголемија. Намалувањето на каматните стапки на девизните кредити беше особено изразено во последните месеци од 2008 година, што услови годишно намалување на каматната стапка на девизните кредити за 1,3 процентни поени. Ваквата динамика на каматната стапка на кредитите во странска валута во голема мера беше под влијание на движењето на меѓународните каматни стапки, чиешто нагло намалување беше забележливо во последниот квартал на 2008 година.

Графикон бр. 123
Движење на активните каматни стапки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

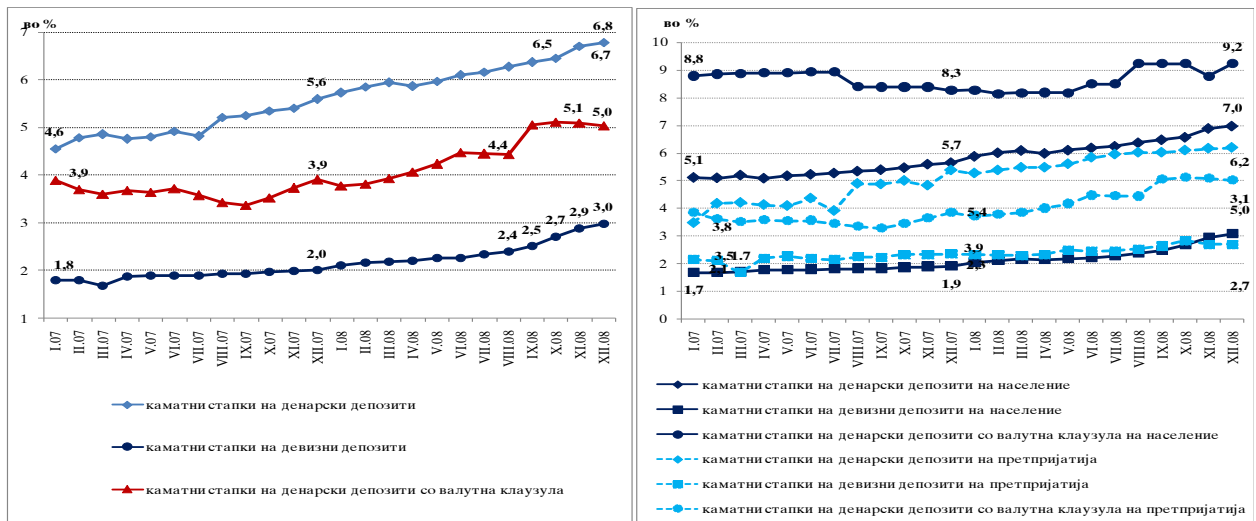
Графикон бр. 124
Движење на ЕУРИБОР

Извор: www.euribor.org

Во текот на 2008 година, пасивните каматни стапки беа бележеа постојан пораст, пред сè со цел да се задржат постојните и да се привлечат нови извори на финансирање. Во услови на подинамичен раст на кредитите од депозитите во 2008 година, како и на глобална неизвесност, банките, особено во втората половина од 2008 година, започнаа да ги зголемуваат пасивните каматни стапки. Целта им беше да обезбедат дополнителни извори на средства за финансирање на нивните активности во 2009 година. Каматата на денарските депозити се зголеми за 1,2 процентни поени, на годишно ниво, а на девизните депозити за 1 процентен поен. Зголемувањето на каматните стапки беше дополнително условено и од фактот што во услови на релативно високи годишни стапки на инфлација, реалните пасивни каматни стапки беа негативни. Банките, преку промоција на нови производи со привлечни каматни стапки, се обидуваа да го спречат евентуалното претворање на депозитите во друг имот на депонентите.

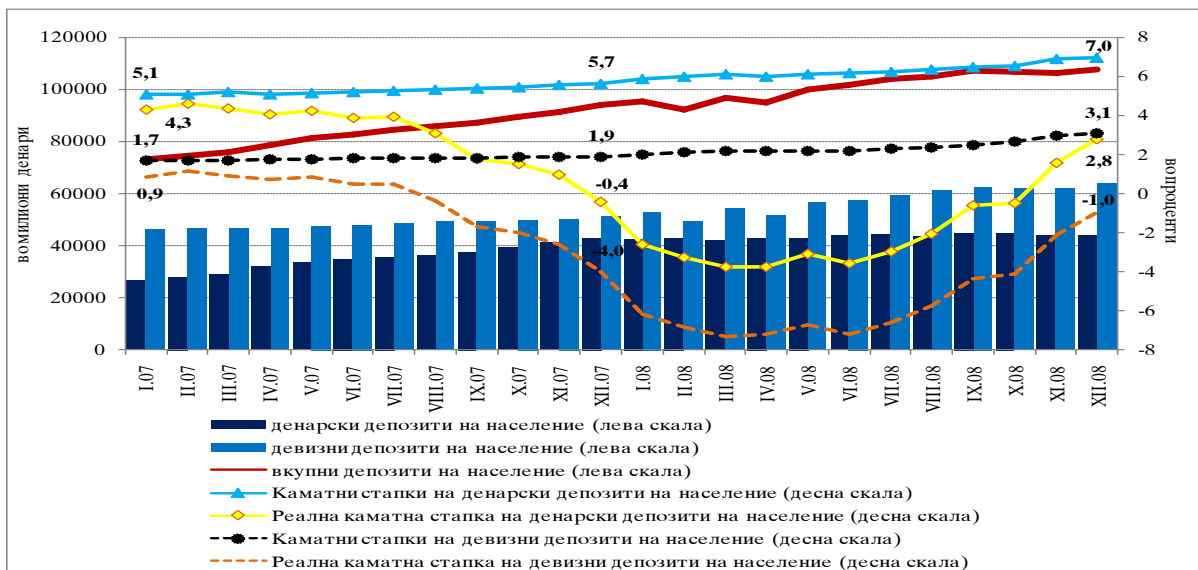
Графикон бр. 125
Движење на пасивните каматни стапки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ваквата каматна политика на банките беше сосема очекувана ако се има предвид дека депозитите од нефинансиските лица (со нивното учество од 72,2% во вкупната пасива) претставуваат најзначаен и релативно евтин извор на средства. Позабележителни годишни промени забележаа пасивните каматни стапки кај секторот „население“ од тие кај секторот „претпријатија“. Така, на годишно ниво, денарските пасивни каматни стапки на населението пораснаа за 1,3 процентни поени, а на претпријатија за 0,8 процентни поени. Девизните каматни стапки на населението забележаа раст од 1,2 процентни поени, а на претпријатија за 0,3 процентни поени. Поизразената динамика на пораст на каматните стапки кај населението се должи на фактот што депозитите на населението претставуваат најзначаен извор на средства (со оглед на доминантното учество од 59,2% во вкупните депозити) и почувствителна категорија на економските случувања, што услови банките да водат поагресивна каматна политика кон овој сектор.

Графикон бр. 126
Движење на депозитите на населението и на пасивните каматни стапки на населението

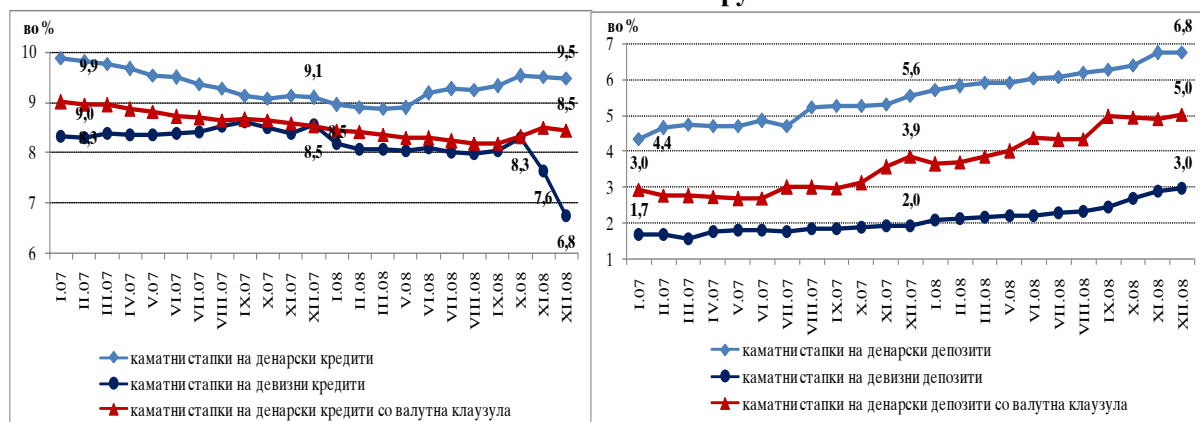
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Сепак, и покрај зголемените пасивни каматни стапки, депозитите на банките, на крајот на 2008 година, забележаа најниска стапка на пораст во изминатите шест години.

Истовремено, под влијание на психолошките фактори и неизвесноста предизвикана од меѓународната финансиска криза, беше забележан и процес на валутна трансформација на депозитите, којшто беше особено забележителен во последниот квартал од 2008 година. Во настојување да се задржат постојните и да се привлечат нови штедачи, каматната стапка на денарските депозити на населението достигна досега највисоко ниво, од 7% годишно, но притоа реалната стапка беше пониска и изнесуваше 2,8%. Каматната стапка на девизните депозити се искачи на 3,1% (што е највисоко ниво за последните четири години), додека реалната каматна стапка на девизните депозити беше негативна⁵⁷.

Во текот на 2008 година, активните каматни стапки, кај групите големи и средни банки, забележаа незначително зголемување, додека кај групата мали банки забележаа пад. Пасивните каматни стапки, кај сите групи на банки, бележеа постојан пораст, со што го условија трендот на ниво на банкарскиот систем за 2008 година. Групата средни банки

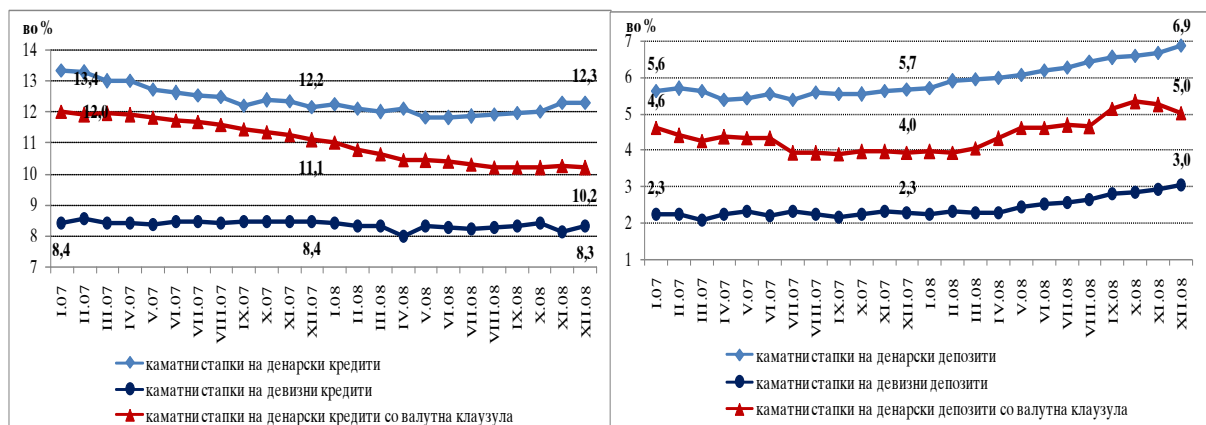
Графикон бр. 127
Активни и пасивни каматни стапки на групата големи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

имаше највисоки активни и пасивни каматни стапки, во споредба со останатите две групи банки. Активните каматни стапки на денарските кредити, кај групите големи и средни банки бележат годишно зголемување од 0,4 и 0,1 процентни поени, соодветно. Во голема

Графикон бр. 128
Активни и пасивни каматни стапки на групата средни банки

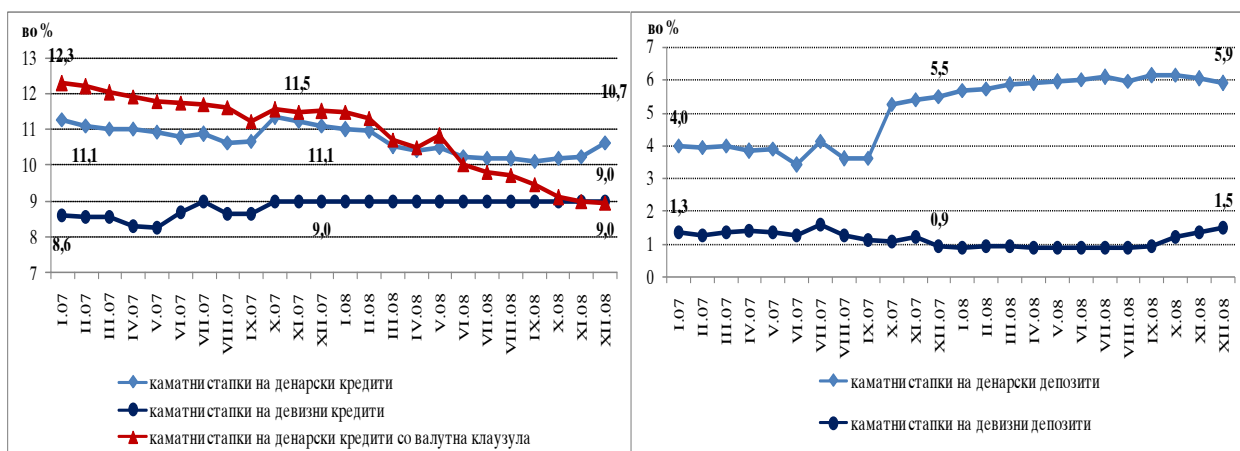

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

⁵⁷ При пресметката на реалните каматни стапки (денарски и девизни) е користена годишната стапка на инфлација во Република Македонија, пресметана на крајот на секој месец во однос на истиот месец претходната година.

мера тоа претставува реакција на мерките на НБРМ во однос на кредитната експанзија, а делумно е и заради компензација на зголемените расходи од зголемените пасивни каматни стапки. Наспроти нив, кај групата мали банки, каматната стапка на денарските кредити бележи намалување за 0,5 процентни поени, што во голема мера е под влијание на конкурентските притисоци да се привлечат клиенти. Највпечатлива промена е забележана кај каматната стапка на девизните кредити, кај групата големи банки. На годишна основа, таа забележа намалување за 1,8 процентни поени и има надолен тренд во последните месеци од 2008 година. Пасивните каматни стапки забележаа зголемување кај сите три групи на банки, со што на крајот на 2008 година, достигнаа највисоко ниво за последните четири години. Најголеми промени во политиката на пасивните каматни стапки се направени од страна на големите и средните банки. Каматните стапки на денарските депозити пораснаа за 1,2 процентни поена, на годишна основа, подеднакво кај групите големи и средни банки, а кај малите банки растот изнесуваше 0,4 процентни поени. Порастот на каматните стапки на девизните депозити изнесуваше 1, 0,8 и 0,6 процентни поени, соодветно за групите големи, средни и мали банки. Поагресивната каматна политика од страна на групите големи и средни банки произлегува од фактот што тие главно се финансираат од депозитите на нефинансиските субјекти, за разлика од малите банки коишто се потпираат на својот капитал и резерви. Дополнително, поизразената кредитна експанзија од страна на големите и средните банки во последните неколку години и забавениот раст на депозитите во 2008 година ја наметнаа потребата од стимулирање и привлекување нови извори на средства кај овие две групи банки.

Графикон бр. 129
Активни и пасивни каматни стапки на групата мали банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

II) БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2008 ГОДИНА

1. Регулаторна рамка на банкарската супервизија

Согласно со Законот за банките⁵⁸, до крајот на февруари 2008 година, НБРМ ја донесе целокупната банкарска регулатива којашто произлегува од овој Закон. Во текот на 2008 година беа извршени измени и дополнувања на постоечката регулатива, заради нејзино натамошно зајакнување и подобрување. Така, во текот на 2008 година беа донесени следниве позначајни подзаконски акти:

- Одлука за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности;
- Одлука за содржината и начинот на функционирање на кредитниот регистар и Упатство за спроведување на Одлуката за содржината и начинот на функционирање на Кредитниот регистар;
- Одлука за управување со ликвидносниот ризик и Упатство за спроведување на Одлуката за управување со ликвидносниот ризик;
- Одлука за измени и дополнувања на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватност на капиталот и Упатство за измени и дополнувања на Упатството за спроведување на Одлуката за утврдување адекватност на капиталот;
- Одлука за измени и дополнувања на Одлуката за сигурноста на информативниот систем на банката.

Воедно, НБРМ ги продолжи активностите за постепено спроведување на Новата базелска капитална спогодба - Базел 2.

1.1. Активности за воведување на Новата базелска капитална спогодба - Базел 2

НБРМ се определи за постепен премин кон Новата базелска капитална спогодба. На крајот на 2007 година беше донесена Одлуката за објавување извештаи и податоци од страна на банката, со што се создадоа услови за примена на третиот столб на новата капитална спогодба (пазарна дисциплина). Исто така, со воведувањето на новиот пристап на супервизија ориентирана кон ризиците на почетокот на 2008 година, се создадоа предуслови за примена и на дел од елементите определени со вториот столб на Базел 2. Донесувањето на Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности во текот на 2008 година, беше следниот чекор на НБРМ за воведување и примена на оваа комплексна регулатива. Во 2009 година ќе се заокружи регулативата којашто се однесува на утврдувањето на потребниот капитал за покривање на оперативниот ризик (Пристап на базичен индикатор и Стандардизиран пристап) и на кредитниот ризик (Стандардизиран пристап). Во однос на примената на напредните пристапи за утврдување на нивото на капиталот потребен за покривање на кредитниот и оперативниот ризик, т.е. Пристапот заснован на внатрешниот рејтинг за кредитниот ризик (Internal Ratings-based approaches) и Напредниот пристап за мерење на оперативниот ризик (Advanced Measurement Approaches), НБРМ смета дека во банкарскиот систем на Република Македонија сè уште не постојат предуслови за нивно пропишување и примена.

⁵⁸ „Службен весник на РМ“ бр. 67/2007

1.1.1. Управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е составен дел на вториот столб на спогодбата, којшто се однесува на улогата на супервизорот во обезбедување соодветно ниво на адекватност на капиталот на банките. Притоа, спогодбата не предвидува задолжително издвојување капитал потребен за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности, меѓутоа препорачува следење на изложеноста на банката на овој ризик. Со **Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности** се пропишуваат минимални елементи на системот за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности и начинот на утврдување на промената на економската вредност на портфолиото на банкарските активности. При утврдувањето на промената на економската вредност на портфолиото на банкарските активности, посебен третман имаат позициите со прилагодлива каматна стапка и позициите коишто немаат или кај кои не може со сигурност да се утврди рокот на достасување, односно времето до следната промена на каматната стапка (пр. трансакциски сметки, депозити по видување, позиции со можност за предвремена отплата или повлекување и слично).

Доколку утврдената промена на економската вредност на портфолиото на банкарски активности е еднаква или поголема од 20% од сопствените средства, банката е должна да достави предлог-мерки до НБРМ за намалување на овој сооднос. НБРМ може да ги прифати мерките предложени од банката и/или да ѝ наложи на банката поинакви мерки, вклучувајќи и обврска за издвојување соодветен износ на капитал потребен за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности. Со оглед на тоа што отпочнувањето со примената на оваа Одлука бара исполнување низа претпоставки (база на податоци, политики, процедури и сл.), нејзината примена ќе започне од 01.01.2010 година.

1.2. Функционирање на Кредитниот регистар

Во 2008 година, од страна на НБРМ целосно беа извршени активностите поврзани со спроведување на проектот за унапредување на Кредитниот регистар на НБРМ. Завршната фаза од примената на овој сложен проект беше донесувањето на **Одлуката за содржината и начинот на функционирање на Кредитниот регистар и Упатството за спроведување на Одлуката за содржината и начинот на функционирање на Кредитниот регистар**. Одлуката ја дефинира правната рамка на унапредениот Кредитен регистар. Овој регистар претставува база на податоци и информации за кредитната изложеност на банките и штедилниците во Република Македонија кон правни и физички лица.

Со унапредувањето на Кредитниот регистар е постигнато:

- проширување на видот и опфатот на податоците коишто ги содржи (известување по кредитна партија, наспроти претходното известување по клиент, вклучување на дополнителни податоци, како што се: датумот на одобрување на кредитот, износот на кредитот при одобрувањето, висината и видот на каматната стапка, податоците за достасаните побарувања, деновите на доцнење, начинот на отплата на кредитот (еднократна или ануитетска отплата), статусот на кредитот (преструктуриран, пролонгиран), усогласеноста на девизната позиција на клиентот, видот и вредноста на обезбедувањето итн.);
- намалување на прагот на поединечна изложеност којшто се пријавува (од 500 илјади денари за изложеност кон одделно нефинансиско правно лице на 300 илјади

денари и од 150 илјади денари за изложеност кон одделно физичко лице на 5 илјади денари);

- скратување на роковите за доставување и обработка на податоците;
- преминување кон месечно известување (за разлика од известувањето во стариот Кредитен регистар, каде што податоците се доставуваа на квартална основа) и
- унапредување на извештајните форми од регистарот.

Со овие унапредувања се очекува да се постигне поголема ефикасност во користењето на Кредитниот регистар при оцената на кредитниот ризик на кој се изложени банките, како и во вршењето на супервизорската функција од страна на НБРМ.

1.3. Управување со ликвидносниот ризик

На крајот на 2008 година, НБРМ донесе нова Одлука за управување со ликвидносниот ризик, со која покрај тоа што се зајакнаа одредбите за потребниот систем за управување со ликвидносниот ризик, се пропиша и методологија за одржување минимално ниво на ликвидност од страна на банките. Овој сегмент од Одлуката претставува новина во однос на претходната подзаконска рамка со која се дефинира начинот на управување со ликвидносниот ризик и се предвидува утврдување на количеството на потребната ликвидност со која треба да располагаат банките во Република Македонија. Донесувањето на оваа Одлука претставува дел од мерките на НБРМ за ограничување на негативното влијание на неодамнешните случувања на меѓународните пазари на пари и актуелните ликвидносни проблеми во банкарските системи на земјите од Западна Европа. Брзината со која проблемите се прошируваа од една во друга земја само ја потврдија важноста на дефинирањето и поставувањето соодветни системи за управување со ликвидносниот ризик и одржување соодветно ниво на ликвидност.

1.4. Измени и дополнувања на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот

Измените и дополнувањата на Одлуката за **методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот**, како и измените и дополнувањата на **Упатството за спороведување на Одлуката за утврдување адекватност на капиталот** се донесени со цел да се воведат нов, повисок пондер на ризичност за побарувањата на банките од физичките лица настанати врз основа на одобрени и искористени пречекорувања по трансакциски сметки (дозволен и недозволен) и одобрени и искористени кредити по кредитни картички. Целта на ваквата мерка на НБРМ е да се утврди големината на кредитниот ризик на банкарскиот сектор којшто произлегува од кредитни производи дадени на секторот „население“ на прифатливо ниво.

1.5. Одлуката за измени и дополнувања на Одлуката за сигурност на информативниот систем на банката

Со Одлуката за **измени и дополнувања на Одлуката за сигурност на информативниот систем на банката** се врши дополнително прецизирање на начинот и условите под кои една банка може да користи услуги од друштва за помошни услуги со седиште надвор од територијата на Република Македонија. Со дополнителните критериуми, а во услови на финансиска глобализација, се постигнува намалување на ризикот на кој може да биде изложена банката при склучување договори за користење на овие услуги од друштва коишто имаат седиште во друга земја.

2. Активности на банкарската супервизија

2.1. Лиценцирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците

Во текот на 2008 година, НБРМ го заокружи процесот на лиценцирање на банките заради усогласување со одредбите на новиот Закон за банките, коишто се однесуваат на статутот, висината на почетниот капитал, финансиските активности и органите на банката. Исто така, постојните акционери со квалификувано учество во банка беа должни да се усогласат со зајакнатите критериуми за акционер со квалификувано учество во банка, предвидени со новиот закон. Врз основа на ваквата законска обврска и како резултат на редовните активности на НБРМ во доменот на лиценцирање на банките, во текот на 2008 година беа издадени следниве дозволи и согласности:

Вид дозвола/согласност (банки)	издадени	одбиени	запрени
Согласност за политика за сигурност на информативниот систем	12	/	1
Усогласување на постојните акционери со квалификувано учество со одредбите на Законот за банките	6	3	3
Согласност за измена на статут	17		
Согласност за измена на име на банка	1	/	1
Согласност за именување членови на управен одбор	27	/	1
Согласност за именување членови на надзорен одбор	97	1	12
Усогласување на финансиските активности коишто ги врши банката со новиот Закон за банките	18	/	4
Согласност за вршење нови финансиски активности	4	/	1
Согласност за увид во записник	6	/	/
Согласност за стекнување акции во банка чиј номинален износ надминува 5%, 10%, 20%, 33%, 50% и 75% од вкупниот број издадени акции со право на глас	4	1	/
Измена на дозвола за основање и работа	1	1	/
Вкупно	193	6	23

Вид на дозвола/согласност (штедилници)	издадени	одбиени	запрени
Согласност за измена на статут/договор на друштво	5	/	/
Престанок со работа на штедилница	1	/	/
Претходна согласност за директор	3		
Вкупно	9	/	/

2.2. Супервизија на работењето на банките и штедилниците

На почетокот на 2008 година, НБРМ отпочна со примената на концептот на супервизија ориентирана кон ризиците. Согласно со овој пристап, при планирањето и спроведувањето на контролата на работењето на банките, фокусот се става на материјалните ризици на кои тие се изложени. При утврдувањето на профилот на ризик на банката, се оценува нивото на изложеноста на ризик и начинот на кој таа управува со ризиците, при што агрегатниот профил на ризик се утврдува врз основа на претходно дефинирани матрици на ризик.

Во 2008 година беа извршени вкупно десет непосредни контроли на работењето на банките и штедилниците во Република Македонија. Од извршените контроли, седум се однесуваа на целокупното работење на пет банки и две штедилници, додека три контроли имаа делумен карактер. Редовните месечни контроли на штедилниците, од аспект на истакнувањето на ажурираните списоци на штедни влогови, се извршија и во текот на 2008 година.

Во услови на постојан пораст на активностите на банките во Република Македонија, во 2008 година, при вршењето на теренската супервизија, во примарен фокус беше процената на системот на внатрешни контроли и соодветноста на воспоставените системи за управување со ризиците, од аспект на поддршка на ваквиот остварен раст. НБРМ продолжи, со посебно внимание, да го следи начинот на кој банките управуваат со кредитниот ризик, особено во доменот на кредитирањето на физичките лица, кредитирањето во денари со девизна клаузула и долгорочното кредитирање. Кредитниот раст во овие сегменти подразбираше зголемена изложеност и на други ризици, како што се оперативниот ризик, ризикот од промена на каматните стапки, ликвидносниот ризик и ризикот од промената на девизните курсеви, коишто исто така беа во фокусот на теренските контроли на работењето на банките.

Промените во регулаторната рамка што настанаа во текот на 2007 година со стапувањето во сила на Законот за банките и подзаконските прописи донесени од страна на Народната банка, имаа значајно влијание врз работењето на банките. Новите стандарди за организацијата и управувањето со банките произлезени од промените во регулаторната рамка, исто така, беа во фокусот на теренските контроли.

Од извршените теренски контроли може да се заклучи дека солвентноста и ликвидноста на контролираните банки не е загрознена. Кај дел од контролираните банки и штедилници беа утврдени слабости во начинот на функционирањето на системот на внатрешни контроли, управувањето со ризиците и корпоративното управување. Исто така, со контролите беа утврдени слабости во системите на банките за спречување перење пари и финансирање на тероризам, посебно во делот што се однесува на идентификувањето и следењето на сомнителните трансакции.

2.3. Преземени корективни мерки кон банките и штедилниците

Во рамките на процесот на преземање корективни мерки кон банките и штедилниците, во периодот од 01.01.2008 година до 31.12.2008 година, НБРМ изрече 16 писмени предупредувања кон седум банки и пет штедилници, како и пет писмени препораки кон две банки и три штедилници. Исто така, врз основа на одредбите од Законот за банките за изрекување прекршоци, во овој период беа поведени единаесет постапки за посредување кон шест банки и одговорните лица во тие банки и кон пет штедилници и одговорните лица во тие штедилници. Како резултат на неприфаќањето на постапките за посредување од страна на одговорно лице во една банка и четири лица со посебни права и одговорности во друга банка, кон овие лица беа поднесени барања за поведување прекршочни постапки.

Во анексот бр. 19 на овој Извештај е даден детален преглед на писмените предупредувања и препораки изречени од страна на НБРМ во текот на 2008 година.

2.4. Останати активности

Покрај редовните активности на банкарската супервизија на НБРМ, во 2008 година беа спроведени и неколку дополнителни активности:

- учество во спроведувањето на мисијата ФСАП на ММФ и Светската банка,
- зајакнување на соработката со останатите супервизорски органи од регионот и
- организирање обуки заради унапредување на супервизорскиот капацитет на НБРМ.

Во март 2008 година, од страна на заедничката мисија на Меѓународниот монетарен фонд и Светската банка беше спроведена втората по ред т.н. Програма за оценка на финансискиот сектор во Република Македонија (Financial Sector Assessment Program), чијашто основна цел беше анализа и оценка на стабилноста, ефикасноста и степенот на развиеност на финансискиот систем на земјата, како и идентификување на основните проблеми и слабости во неговото функционирање. Притоа, беше спроведена анализа и оценка на напредокот во поглед на усогласеноста на супервизорската функција на НБРМ со Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија. Општата оценка е дека со Законот за банките од 2007 година и новата регулативната рамка донесена врз основа на овој Закон, е направен значаен напредок во јакнењето на законската регулатива и супервизорските политики, процедури и практики⁵⁹.

Во рамките на анализата на банкарскиот систем на Република Македонија, од страна на тимот на ММФ и Светската банка, беше извршена и стрес-тест анализа на стабилноста и чувствителноста на банкарскиот систем на кредитниот ризик, валутниот ризик, ликвидносниот ризик, индиректниот кредитен ризик и ризикот на каматните стапки. Притоа, анализата ја потврди констатацијата за доминацијата на кредитниот ризик во работењето на банките.

Согласно со склучениот Меморандум за соработка и координација помеѓу банкарските супервизорски органи на Југоисточна Европа⁶⁰, во јануари 2008 година во Солун беше одржан состанок на кој се формира работна група за анализа на регионалните супервизорски практики и регулативи во доменот на: третманот на нефункционалните кредити и издвојувањето резервации; стрес-тестирањето; управувањето со ликвидносниот ризик и сл. Целта на оваа работна група е создавање услови за приближување на супервизорските практики присутни во земјите од регионот и примена на најдобрите практики, препораките на Базелскиот комитет за банкарска супервизија и соодветните европски директиви и насоките дадени од Комитетот на европски банкарски супервизори.

Во првата половина од 2008 година, беше склучен билатерален Меморандум за соработка со Народната банка на Србија, во доменот на супервизорската и регулаторната функција.

⁵⁹ За подетален преглед на усогласеноста на банкарската супервизија и регулатива на Република Македонија со Базелските принципи, види во Извештајот за финансиската стабилност во Република Македонија за 2007 година

⁶⁰ Како дел од регионалните напори за зајакнување на банкарската супервизија, во јули 2007 година, НБРМ заедно со супервизорските органи на Албанија, Грција, Бугарија, Кипар, Романија, Србија, Босна и Херцеговина, Република Српска и Црна Гора, потпишаа Меморандум за разбирање со принципи за соработка и координација. Целта на меморандумот е промоција на организирана соработка во доменот на банкарската супервизија, заради јакнење на финансиската стабилност на Југоисточна Европа, како и зајакнување на ефикасноста на супервизорските мерки.

Во рамките на Планот за развој на супервизијата на НБРМ, во 2008 година продолжи процесот на обука на супервизорите. Во таа насока, од особено значење е обуката спроведена како дел од донацијата од кралството Холандија⁶¹. Со оваа донација, во текот на 2008 година беа организирани обуки на супервизорите на НБРМ во различни сфери: унапредување на комуникациските вештини, корпоративното управување во банките и улогата на внатрешната ревизија, управување со оперативниот ризик и ризикот од информативната технологија, управување со правниот ризик и управување со кредитниот ризик.

⁶¹ Донацијата е дел од техничката помош на институциите во Република Македонија за исполнување на условите од аранжманот ПДПЛ 2 и 3 склучен со Светската банка. Донацијата е намената за обезбедување средства за поддршка на реформските зафати на Владата на РМ, подобрување на климата за инвестиции и зајакнување на управувањето во јавниот сектор.

АНЕКСИ

Биланс на состојба - АКТИВА

во милиони денари

АКТИВА	31.12.2007				31.12.2008			
	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И САЛДА КАЈ НБРМ	15.377	6.204	1.031	22.612	18.034	7.904	1.041	26.979
Денарски парични средства	8.189	3.599	743	12.532	8.669	3.710	833	13.212
Девизни парични средства	1.982	719	100	2.801	1.681	686	101	2.468
Благородни метали и други парични средства	0	2	1	3	0	1	0	2
Други салда кај НБРМ	0	0	0	0	627	882	20	1.528
Задолжителна резерва во девизи	5.206	1.884	186	7.277	7.057	2.625	87	9.769
БЛАГАЛНИЧКИ ЗАПИСИ НА НБРМ	14.151	5.031	1.817	20.999	12.147	2.907	2.382	17.437
ДОЛГОВНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	9.542	2.896	645	13.082	7.057	2.278	718	10.053
Чекови и менџи	42	27	4	73	30	20	1	52
Хартии од вредност на државата номинирани во денари	5.390	1	19	5.410	4.997	1	25	5.022
Други долговни хартии од вредност	4.110	2.867	622	7.599	2.030	2.257	692	4.979
ПЛАСМАНИ КАЈ ДРУГИ БАНКИ	24.318	10.465	4.782	39.565	14.967	7.988	4.213	27.168
Сметки кај домашни банки	33	208	63	305	15	718	89	823
Сметки кај странски банки	23.309	9.518	2.256	35.083	12.432	6.763	1.772	20.967
Крайкорочни кредити и други побарувања од домашни банки и други финансиски организации	69	186	209	465	647	24	43	715
Крайкорочни кредити и други побарувања од странски банки и други финансиски организации	215	530	187	932	572	461	16	1.049
Долгорочни кредити и побарувања од банки	0	0	0	0	3	0	3	6
Долгорочни кредити и други побарувања од домашни банки и други финансиски организации	616	1	928	1.545	1.221	0	1.161	2.382
Долгорочни кредити и други побарувања од странски банки и други финансиски организации	0	0	1.015	1.016	0	0	1.019	1.019
Нефункционални кредити од банки	76	21	124	221	76	21	110	207
КРЕДИТИ НА КОМИТЕНТИ	79.186	32.575	2.146	113.907	105.527	45.952	2.793	154.272
Кредити на претпријатија	49.111	18.751	1.020	68.881	65.905	25.834	1.552	93.292
Кредити на други комитентни	436	19	5	460	498	64	4	566
Кредити на население	30.710	14.192	1.263	46.165	41.356	19.952	1.408	62.716
Нефункционални кредити на комитентни	7.517	1.121	760	9.398	8.068	2.400	867	11.335
Поседна резерва за кредити	-8.588	-1.507	-902	-10.997	-10.299	-2.299	-1.039	-13.636
ПРЕСМЕТАНА КАМАТА И ОСТАНАТА АКТИВА	3.098	1.581	234	4.913	3.369	1.716	175	5.260
Побарувања по камати	646	341	41	1.029	722	438	56	1.216
Суспендирана камата и други побарувања	3.422	206	198	3.826	3.397	309	249	3.955
Поседна резерва за камати	-3.446	-221	-200	-3.867	-3.438	-328	-251	-4.017
Други побарувања	762	520	7	1.289	1.211	452	8	1.671
Реализирани хипотеки и залози	1.665	620	427	2.712	1.444	701	395	2.541
Нејо комисиони односи	-41	-4	-265	-310	-31	-9	-319	-359
Нејо интени односи	0	0	0	0	0	0	0	0
Останата актива	89	118	26	234	64	152	36	253
ПЛАСМАНИ ВО ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	747	311	358	1.415	726	273	369	1.368
Хартии од вредност расположливи за продажба во странска валута	183	2	64	249	179	6	64	250
Вложувања во домашни сојсвенечки хартии од вредност	563	309	294	1.167	547	267	304	1.118
Поседна резерва за оискупени сојсвени акции	0	0	0	0	0	0	0	0
ОСНОВНИ СРЕДСТВА	3.704	2.510	952	7.166	3.969	3.119	1.080	8.168
Градежни објекти	3.232	1.694	890	5.817	3.248	1.796	886	5.931
Опрема	2.746	1.225	353	4.323	3.032	1.625	415	5.072
Нематеријални вложувања	225	221	37	483	353	356	65	774
Други средства за работа	150	22	5	177	103	28	5	136
Средства за работа во подготвка	163	229	5	397	267	399	81	746
Исправка на вредност на основните средства	-2.812	-880	-338	-4.031	-3.034	-1.086	-372	-4.492
НЕИЗДВОЕНИ РЕЗЕРВАЦИИ ЗА ПОТЕНЦИЈАЛНИ ЗАГУБИ	0	-1	0	-1	0	0	0	0
ВКУПНА АКТИВА	150.122	61.571	11.966	223.659	165.798	72.136	12.770	250.704

Биланс на состојба - ПАСИВА

Анекс бр.1

во милиони денари

ПАСИВА	31.12.2007				31.12.2008			
	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ДЕПОЗИТИ ОД БАНКИ	5.851	3.685	946	10.482	4.400	7.176	430	12.006
Денарски депозити по видување	151	9	11	171	103	99	1	203
Девизни депозити по видување од домашни банки	241	214	0	456	296	30	0	326
Девизни депозити по видување од странски банки	216	309	590	1.115	282	299	4	586
Крайкорочно орочени денарски депозити	1.285	1.155	202	2.642	1.539	964	278	2.781
Крайкорочно орочени девизни депозити	260	855	0	1.115	768	908	0	1.676
Крайкорочно орочени девизни депозити од странски банки	3.698	1.142	0	4.840	798	4.875	0	5.673
Долгорочно орочени денарски депозити	0	1	143	144	307	1	146	454
Долгорочно орочени девизни депозити	0	0	0	0	307	0	0	307
ДЕПОЗИТИ ПО ВИДУВАЊЕ	51.187	16.220	2.447	69.853	53.908	16.365	2.773	73.046
Денарски депозити по видување на претпријатија	14.556	4.552	703	19.812	16.489	4.978	1.138	22.605
Денарски депозити по видување на јавен сектор	561	116	79	756	1.112	41	140	1.293
Денарски депозити по видување на други комитетни	1.774	540	208	2.522	2.146	849	145	3.139
Денарски депозити по видување на население	10.144	3.544	483	14.172	10.512	3.129	552	14.194
Ограничени денарски депозити	398	356	2	755	305	148	8	461
Девизни депозити по видување на правни лица	6.786	1.999	411	9.196	7.961	2.393	307	10.660
Девизни депозити по видување на население	16.553	4.880	555	21.988	15.084	4.686	469	20.239
Ограничени девизни депозити	416	232	4	653	299	142	14	455
КРАТКОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ ДО 1 ГОДИНА	61.158	19.624	1.056	81.839	66.219	23.121	1.830	91.170
Денарски краткорочни депозити на претпријатија	12.078	6.379	120	18.577	8.446	8.198	807	17.451
Денарски краткорочни депозити на јавен сектор	386	5	16	408	711	116	49	876
Денарски краткорочни депозити на други комитетни	1.358	106	26	1.490	655	220	80	955
Денарски краткорочни депозити на население	19.490	5.516	683	25.689	19.719	4.665	635	25.019
Девизни краткорочни депозити на правни лица	6.944	2.484	4	9.432	7.672	3.106	8	10.786
Девизни краткорочни депозити на други комитетни	80	273	18	371	174	111	17	302
Девизни краткорочни депозити на население	20.821	4.861	189	25.871	28.842	6.705	233	35.780
КРАТКОРОЧНИ ПОЗАЈМИЦИ ДО 1 ГОДИНА И	2.624	182	2	2.808	37	592	1	631
Краткорочни денарски позајмици од домашни банки	0	182	2	184	0	592	1	593
Краткорочни девизни позајмици од домашни банки					0			0
Краткорочни позајмици од странски банки	2.615	0	0	2.615				0
Краткорочни денарски позајмици од други комитетни	9	0	0	9	37	0	0	37
ОСТАНАТА ПАСИВА	2.038	1.047	110	3.194	2.254	1.314	170	3.739
Обврски врз основа на камата	457	278	35	771	699	451	53	1.203
Други обврски во денари	690	399	50	1.139	745	388	79	1.213
Други обврски во девизи	427	146	10	583	273	171	24	468
Пасивни временски разграничувања	464	223	14	702	538	303	14	855
ДОЛГОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ НАД 1 ГОДИНА	3.454	4.594	642	8.690	9.782	6.454	461	16.697
Денарски долгорочни депозити на претпријатија	399	432	0	830	906	595	3	1.504
Денарски долгорочни депозити на јавен сектор	0	113	0	113	0	90	0	90
Денарски долгорочни депозити на други комитетни	363	325	261	949	868	756	70	1.694
Денарски долгорочни депозити на население	1.320	1.385	302	3.007	2.610	1.655	294	4.559
Девизни долгорочни депозити на правни лица	0	43	0	44	76	94	0	170
Девизни долгорочни депозити на други комитетни	248	38	1	288	562	93	1	656
Девизни долгорочни депозити на население	1.124	2.257	78	3.460	4.761	3.171	93	8.025
ДОЛГОРОЧНИ ПОЗАЈМИЦИ НАД 1 ГОДИНА	8.440	6.824	1.406	16.671	10.616	7.776	1.216	19.608
Долгорочни позајмици од НБРМ	916	638	5	1.560	286	551	5	843
Долгорочни денарски позајмици од домашни банки	589	584	5	1.179	310	837	5	1.151
Долгорочни девизни позајмици од домашни банки и други финансиски институции	752	1.687	0	2.440	592	1.681	0	2.273
Долгорочни позајмици од странски банки	3.801	2.273	1.344	7.418	3.574	2.702	1.159	7.436
Долгорочни позајмици од други комитетни	374	546	51	971	826	722	47	1.595
Долгорочни девизни позајмици од други комитетни	0	490	0	490	0	461	0	461
Долгорочни позајмици од нефинансиски правни лица	0	0	0	0	0	0	0	0
Долгорочни обврски по издадени хартии од вредност и субординирани депозити и хибридни капитални инструменти	2.007	606	0	2.613	5.027	822	0	5.850
РЕЗЕРВАЦИИ ЗА ВОЊБИЛАНСНИ СТАВКИ	769	87	15	872	821	91	15	926
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ	11.931	8.343	5.191	25.465	14.371	8.800	5.762	28.932
Оснoвачки капитал	8.452	7.142	4.798	20.393	9.113	7.149	5.270	21.532
Резервен фонд	2.604	1.126	273	4.004	3.581	1.232	336	5.149
Ревалоризациони резерви	121	0	0	121	117	0	0	118
Нераспределена добивка од иоранешни години	752	566	32	1.350	1.559	1.149	88	2.796
Други фондови	1	0	410	411	1	0	423	424
Загуба	0	-491	-185	-677	0	-387	-160	-547
Загуба во тековната година	0	0	-137	-137	0	-343	-195	-539
Добивка во тековната година	2.672	963	152	3.787	3.389	447	113	3.949
ВКУПНА ПАСИВА	150.122	61.571	11.966	223.659	165.798	72.136	12.770	250.704

БИЛАНС НА УСПЕХ

во милиони денари

Биланс на успех	31.12.2007 година				31.12.2008 година			
	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
КАМАТЕН ПРИХОД	8.363	3.793	532	12.688	10.965	5.025	652	16.641
банки	665	550	172	1.386	1.505	547	302	2.354
ипрейријација	3.397	1.605	108	5.110	4.666	2.165	125	6.955
население	2.754	1.437	166	4.356	3.953	2.255	144	6.353
осијанати	1.708	335	134	2.177	1.083	217	103	1.403
стиорирано приходи	-160	-134	-48	-342	-241	-160	-22	-423
КАМАТЕН РАСХОД	-3.461	-1.504	-159	-5.125	-5.077	-2.288	-177	-7.542
банки	-772	-236	-10	-1.018	-978	-388	-57	-1.423
ипрейријација	-835	-374	-10	-1.219	-1.083	-657	-20	-1.760
население	-1.720	-636	-78	-2.433	-2.801	-827	-74	-3.702
осијанати	-135	-259	-61	-455	-216	-415	-26	-656
НЕТО КАМАТЕН ПРИХОД	4.902	2.288	373	7.563	5.888	2.737	474	9.099
НЕТО РЕЗЕРВАЦИИ	-1.528	-428	-234	-2.190	-1.598	-714	-177	-2.489
Извршени резервации	-2.145	-579	-301	-3.024	-2.337	-905	-218	-3.460
Повраќи на резервации	617	151	67	836	739	191	41	971
Неиздвоени резервации	0	-1	0	-1	0	0	0	0
НЕТО КАМАТЕН ПРИХОД ПО РЕЗЕРВАЦИИ	3.374	1.860	139	5.374	4.290	2.023	297	6.610
НЕТО ПРИХОДИ ОД ПРОВИЗИИ	2.461	899	208	3.568	2.734	888	189	3.811
Приходи по основ на провизи	2.768	1.107	294	4.170	3.068	1.204	283	4.555
Расходи по основ на провизи	-307	-208	-86	-602	-333	-316	-95	-744
ДИВИДЕНДИ	18	32	7	57	39	71	19	130
НЕТО ДОБИВКИ ОД ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	108	0	0	108	49	12	0	61
НЕТО КАПИТАЛНИ ДОБИВКИ	22	319	-13	328	119	112	-3	228
НЕТО КУРСНИ РАЗЛИКИ	362	175	4	541	437	201	9	647
ДРУГИ ПРИХОДИ	713	410	260	1.383	1.050	361	145	1.556
Приходи по други основи	220	111	166	497	456	230	37	723
Вопретни приходи	493	298	94	886	594	132	107	833
ОПШТИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ТРОШОЦИ	-3.946	-2.360	-530	-6.837	-4.458	-3.257	-630	-8.345
Плаќа	-1.794	-1.028	-252	-3.074	-1.938	-1.372	-300	-3.610
Амортизација	-503	-239	-46	-788	-493	-340	-64	-898
Материјални трошоци	-254	-153	-55	-462	-282	-200	-53	-535
Трошоци за услуги	-714	-620	-130	-1.464	-889	-964	-170	-2.022
Трошоци за службени патувања	-37	-26	-7	-70	-37	-31	-8	-76
Трошоци за репрезентација и реклама	-231	-166	-26	-422	-288	-192	-20	-500
Премии за осиг.депозиции	-414	-127	-15	-556	-531	-158	-15	-703
ДРУГИ РАСХОДИ	-297	-254	-37	-588	-469	-254	-94	-817
Расходи по други основи	-289	-252	-23	-563	-462	-238	-94	-794
Вопретни расходи	-8	-2	-14	-25	-7	-15	0	-23
БРУТО ДОБИВКА / ЗАГУБА	2.815	1.081	38	3.934	3.792	156	-67	3.881
ДАНОК НА ДОБИВКА	143	118	23	284	403	52	15	470
НЕТО ДОБИВКА ПО ДАНОЦИ / ЗАГУБА	2.672	963	15	3.650	3.389	104	-82	3.410

Структура на кредитите на нефинансиските лица

во милиони денари

Датум	Опис	Вкупно	Вкупно		Претпријатија		Население		Други клиенти	
			Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни
31.12.2007	Достасани кредити	1.270	956	314	614	293	341	16	1	5
	Краткорочни кредити	37.270	30.842	6.427	19.226	6.397	11.602	21	15	9
	Долгорочни кредити	76.966	54.235	22.731	22.105	20.247	31.972	2.212	158	272
	Нефункционални кредити	9.398	8.125	1.273	5.934	1.108	1.950	93	242	72
	Вкупни кредити	124.904	94.158	30.745	47.878	28.045	45.865	2.342	415	358
	Резерви за потенцијални загуби	-10.997								
	Вкупни нето кредити	113.907								
31.12.2008	Достасани кредити	1.907	1.403	504	1.025	470	377	34	1	1
	Краткорочни кредити	52.165	42.827	9.337	26.954	9.288	15.798	13	76	37
	Долгорочни кредити	102.501	75.400	27.101	32.810	22.745	42.458	4.036	131	320
	Нефункционални кредити	11.335	9.848	1.487	6.280	1.237	3.295	245	272	5
	Вкупни кредити	167.908	129.478	38.430	67.069	33.739	61.928	4.328	480	363
	Резерви за потенцијални загуби	-13.636								
	Вкупни нето кредити	154.272								
Пораст 31.12.2008/ 31.12.2007	Апсолутен пораст на кредитите	43.004	35.320	7.685	19.191	5.694	16.063	1.986	65	5
	Пораст во %	34,4%	37,5%	25,0%	40,1%	20,3%	35,0%	84,8%	15,7%	1,3%
	Структура на порастот		82,1%	17,9%	77,1%	22,9%	89,0%	11,0%	93,3%	6,7%

Анекс бр. 4

**Валутна структура на кредитната изложеност на населението според
одделни кредитни прозиви**

Опис	Датум	Денарска кредитна изложеност	Денарска кредитна изложеност со девизна клаузула	Девизна кредитна изложеност
Станбен и деловен простор	12.2006	15,2%	74,9%	9,9%
	12.2007	14,7%	72,3%	13,0%
	12.2008	11,4%	75,5%	13,1%
Потрошувачки кредити	12.2006	66,0%	29,1%	4,9%
	12.2007	56,2%	41,8%	2,0%
	12.2008	60,2%	34,2%	5,6%
Негативни салда по тековни сметки	12.2006	100,0%	0,0%	0,0%
	12.2007	100,0%	0,0%	0,0%
	12.2008	100,0%	0,0%	0,0%
Кредитни картички	12.2006	98,5%	0,0%	1,5%
	12.2007	99,3%	0,0%	0,7%
	12.2008	99,6%	0,0%	0,4%
Автомобилски кредити	12.2006	0%	0%	0%
	12.2007	11,0%	71,6%	17,4%
	12.2008	4,2%	79,6%	16,2%
Други кредити	12.2006	40,6%	51,7%	7,7%
	12.2007	65,4%	32,0%	2,6%
	12.2008	62,5%	33,2%	4,3%

**Валутна структура на кредитната изложеност на претпријатијата и
другите клиенти кон одделните дејности**

Опис	Датум	Денарска кредитна изложеност	Денарска кредитна изложеност со девизна клаузула	Девизна кредитна изложеност
Земјоделство, лов и шумарство	12.2006	50,2%	13,2%	36,6%
	12.2007	42,8%	17,4%	39,8%
	12.2008	36,1%	26,1%	37,8%
Индустија	12.2006	48,5%	10,2%	41,3%
	12.2007	40,0%	14,8%	45,2%
	12.2008	38,8%	19,3%	42,0%
Трговија на големо и мало	12.2006	49,0%	15,2%	35,8%
	12.2007	48,1%	17,3%	34,6%
	12.2008	44,6%	25,4%	30,0%
Сообраќај, складирање и врски	12.2006	59,2%	15,8%	24,9%
	12.2007	54,6%	18,3%	27,1%
	12.2008	44,3%	27,1%	28,6%
Останати дејности	12.2006	39,4%	16,3%	44,3%
	12.2007	44,0%	20,3%	35,7%
	12.2008	42,2%	26,7%	31,1%

Структура на портфолиото на хартии од вредност

Реден број	Портфолио на хартии од вредност	Износ во милиони денари		Структура		Годишна промена 31.12.08/31.12.07		
		31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	Апсолутна промена	Во проценти	Учество во промената
1	Должнички хартии од вредност (1.1+1.2+1.3)	34.139	27.548	96,2%	95,5%	-6.591	-23,9%	99,3%
1.1	Благајнички записи на НБРМ	20.999	17.437	61,5%	63,3%	-3.562	-20,4%	53,6%
1.2	Хартии од вредност издадени од државата (1.2.a+1.2.6+1.2.в+1.2.г)	12.700	9.165	37,2%	33,3%	-3.535	-38,6%	53,2%
1.2.a	- Обврзница за приватизација на Стопанска банка АД Скопје	3.676	3.162	10,8%	11,5%	-514	-16,3%	7,7%
1.2.6	- Обврзници за старо девизно штедење и денационализација	1.734	1.860	5,1%	6,8%	126	6,8%	-1,9%
1.2.в	- Државни записи	6.530	3.362	19,1%	12,2%	-3.168	-94,2%	47,7%
1.2.г	- Континуирани државни обврзници	760	781	2,2%	2,8%	21	2,7%	-0,3%
1.3	Други должнички хартии од вредност	440	946	1,3%	3,4%	506	53,5%	-7,6%
2	Сопственички хартии од вредност (2.1+2.2+2.3)	1.358	1.309	3,8%	4,5%	-49	-3,7%	0,7%
2.1	Вложувања во хартии од вредност со право на управување во домашни нефинансиски правни лица	436	357	32,1%	27,3%	-79	-22,1%	1,2%
2.2	Вложувања во банки и други финансиски организации во земјата	731	761	53,8%	58,1%	30	3,9%	-0,5%
2.3	Други сопственички хартии од вредност	191	191	14,1%	14,6%	0	0,0%	0,0%
3	Вкупно портфолио на хартии од вредност (1+2)	35.497	28.857	100,0%	100,0%	-6.640	-23,0%	100,0%

Структура на депозити на нефинансиски субјекти

Датум	Опис	Вкупно	Вкупно		Претпријатија		Население		Јавен сектор		Други комитенти	
			Денари	Девизи	Денари	Девизи	Денари	Девизи	Денари	Девизи	Денари	Девизи
31.12.2007	Депозити по видување	68.445	37.261	31.184	19.812	7.043	14.172	21.988	756	1	2.522	2.151
	Ограничени депозити	1.409	755	653	571	653	-	-	176	-	8	-
	Орочени депозити до една година	81.839	46.164	35.675	18.577	9.432	25.689	25.871	408	-	1.490	371
	Долгорочни депозити над една година	8.690	4.899	3.791	830	44	3.007	3.460	113	-	949	288
	Вкупно	160.383	89.079	71.303	39.790	17.172	42.868	51.319	1.453	1	4.969	2.810
Пораст 31.12.07/ 31.12.06	Апсолутен пораст на депозитите	37.254	29.683	7.572	11.444	2.085	16.964	5.802	-310	1	1.585	-317
	Пораст во %	30,3%	50,0%	11,9%	40,4%	13,8%	65,5%	12,7%	-17,6%		46,8%	-10,1%
	Структура на порастот	79,7%	20,3%	84,6%	15,4%	74,5%	25,5%	100,3%	-0,3%		125,0%	-25,0%
	Депозити по видување	72.131	41.232	30.899	22.605	8.293	14.194	19.573	1.293	2	3.139	3.032
31.12.2008	Ограничени депозити	916	461	455	448	455	-	-	8	-	5	-
	Орочени депозити до една година	91.170	44.302	46.868	17.451	10.786	25.019	35.780	876	-	955	302
	Долгорочни депозити над една година	16.697	7.846	8.851	1.504	170	4.559	8.025	90	-	1.694	656
	Вкупно	180.913	93.840	87.073	42.008	19.703	43.772	63.378	2.267	2	5.793	3.989
	Пораст 31.12.08/ 31.12.07	Апсолутен пораст на депозитите	20.530	4.761	15.770	2.218	2.531	904	12.059	814	1	824
Пораст во %	12,8%	5,3%	22,1%	5,6%	14,7%	2,1%	23,5%	56,0%	131,7%	16,6%	42,0%	
Структура на порастот	23,2%	76,8%	46,7%	53,3%	7,0%	93,0%	99,8%	0,2%		41,1%	58,9%	

Анекс бр. 7

Показатели за квалитетот на кредитната изложеност

во милиони денари

Позиции	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
А	67.337	77.686	91.394	108.913	143.707	198.617	215.279
Б	11.018	10.871	12.025	16.487	21.931	25.484	32.467
В	6.269	4.602	4.826	4.473	3.807	4.469	6.531
Г	6.497	5.735	4.191	4.420	3.435	3.219	3.884
Д	2.094	5.413	6.744	6.403	6.308	5.867	6.517
Вкупна кредитна изложеност	93.214	104.306	119.179	140.696	179.188	237.656	264.677
Потенцијални загуби	8.166	10.719	11.591	11.753	11.762	12.690	15.410
вкупно В, Г, Д	14.860	15.749	15.761	15.296	13.550	13.555	16.932
вкупно Г, Д	8.591	11.148	10.935	10.823	9.743	9.086	10.401
вкупно В, Г	12.766	10.336	9.017	8.893	7.242	7.688	10.415
% на В, Г, Д во вк. кред. изл.	15,9	15,1	13,2	10,8	7,6	5,7	6,4
% на Г, Д во вк. кред. изл.	9,2	10,7	9,2	7,7	5,4	3,8	3,9
% на В, Г во вк. кред. изл.	13,7	9,9	7,6	6,3	4,0	3,2	3,9
% на Г во вк. кред. изл.	7,0	5,5	3,5	3,1	1,9	1,4	1,5
% на Д во вк. кред. изл.	2,3	5,2	5,7	4,6	3,5	2,5	2,5
% на В во вк. кред. изл.	6,7	4,4	4,1	3,2	2,2	1,9	2,5
% на ризичност (пот.заг./вк.излож.)	8,8	10,3	9,7	8,4	6,6	5,3	5,8
Нето- позиции во В, Г, Д (намалено за соодветните резерваии)	7.950	6.318	5.715	5.565	4.573	4.961	6.840
Сопствени средства	19.122	19.441	19.397	21.292	23.604	27.721	33.912
% на В, Г, Д во сопствени средства	77,7	81,0	81,3	71,8	57,4	48,9	49,9
% на Г, Д во сопствени средства	44,9	57,3	56,4	50,8	41,3	32,8	30,7
% на В, Г во сопствени средства	66,8	53,2	46,5	41,8	30,7	27,7	30,7
% на Г во сопствени средства	34,0	29,5	21,6	20,8	14,6	11,6	11,5
% на Д во сопствени средства	11,0	27,8	34,8	30,1	26,7	21,2	19,2
% на В во сопствени средства	32,8	23,7	24,9	21,0	16,1	16,1	19,3
% на нето В, Г, Д во сопствени средства	41,6	32,5	29,5	26,1	19,4	17,9	20,2
Адекватност на капиталот	28,1	25,8	23,0	21,3	18,3	17,0	16,2
Вк. изложеност на ризик на земја (нето)	29.438	31.195	35.278	35.589	37.235	36.109	21.640
Потенцијални загуби за ризик на земја	8	12	13	42	45	60	69
% на пот. загуби за ризик на земја/ вк. кредитна изложеност на ризик на земја	0,03	0,04	0,04	0,1	0,1	0,2	0,3

Структура на изложеноста кон населението според видот на обезбедување со состојба на 31.12.2008 година

Вид на обезбедување		Необезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик	Подвижни ствари	Хартии од вредност	Станбен простор	Деловен простор	Друг недвижен имот	Гаранции од банки и други лица	Паричен депозит	Жиранти и /или меница	Друг вид на обезбедување	Вкупно обезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик (во илјади денари)	Процентуално учество на обезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик
Вид на изложеност на кредитен ризик	Денарска изложеност												
Изложеност по основ на кредити за набавка и реновирање на станбен и деловен простор	Денарска изложеност	4.840	9.627	0	1.033.572	2.211	0	0	37.128	491.939	0	1.574.477	99,7%
	Изложеност со валутна компонента	1.299	45.686	5.799	10.075.517	1.405.799	19.330	2.967	57.356	668.875	11.897	12.293.226	100,0%
Изложеност по основ потрошувачки кредити	Денарска изложеност	14.773.085	12.613	181.262	1.703.946	799	1.846	1.544	495.834	10.922.826	43.960	13.364.630	47,5%
	Изложеност со валутна компонента	1.452.577	13.439	26.187	2.115.042	295.650	4.221	22.706	1.012.319	4.480.961	2.387	7.972.912	84,6%
Изложеност по основ на негативни салда по тековни сметки	Денарска изложеност	5.882.004	0	0	10.507	0	0	0	29.200	882.774	393.193	1.315.674	18,3%
	Изложеност со валутна компонента	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Изложеност врз основа на издадени кредитни картички	Денарска изложеност	4.977.385	0	400	0	0	0	0	26.697	5.842.988	0	5.870.085	54,1%
	Изложеност со валутна компонента	85.182	0	0	0	0	0	0	7.463	12.611	0	20.074	19,1%
Изложеност по основ на автомобилски кредити	Денарска изложеност	0	166.231	0	6.418	961	0	0	0	38.911	53	212.574	100,0%
	Изложеност со валутна компонента	1.471	4.445.035	0	21.825	8.568	0	0	4.812	170.913	0	4.651.153	100,0%
Друга изложеност	Денарска изложеност	85.111	385	0	34.335	7.776	0	0	28.568	77.235	5.919	154.218	64,4%
	Изложеност со валутна компонента	34.471	30.590	112.002	1.108.009	352.295	33.624	4.952	3.842	174.017	145	1.819.476	98,1%
Вкупно :	Денарска изложеност	25.722.425	188.856	181.662	2.788.778	11.747	1.846	1.544	617.427	18.256.673	443.125	22.491.658	46,6%
	Изложеност со валутна компонента	1.575.000	4.534.750	143.988	13.320.393	2.062.312	57.175	30.625	1.085.792	5.507.377	14.429	26.756.841	94,4%

Забелешка 1: Изложеност со валутна компонента ги опфаќа девизната изложеност и денарската изложеност со девизна клаузула.

Забелешка 2: Обезбедениот дел од изложеност на кредитен ризик се однесува на износот на изложеноста до висината на вредноста на обезбедувањето. Остатокот претставува необезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик.

Забелешка 3: Изложеност по одделни типови кредити ја опфаќа: главницата, каматата, другите побарувања и вонбилансните ставки.

Структура на изложеноста кон нефинансиските правни лица според видот на обезбедување со состојба на 31.12.2008 година

Вид на изложеност на кредитен ризик Вид на обезбедување	Изложеност кон правни лица			Структура на обезбедениот дел од изложеноста според типот на обезбедување
	Денарска изложеност	Изложеност со валутна компонента	Вкупно (во илјади денари)	
Необезбеден дел од кредитната изложеност	1.317.664	203.659	5.565.924	
Подвижни ствари	3.872.581	10.393.902	16.507.950	14,9%
Хартии од вредност	493.968	357.475	851.443	0,8%
Изложеност обезбедена со недвижен имот и друг вид на обезбедување	159.818	2.550.950	35.950.275	32,4%
Станбен простор	5.344.261	8.136.324	13.480.585	12,2%
Деловен простор и магацини	6.257.893	13.726.747	19.984.640	18,0%
Производствени капацитети	322.973	2.055.924	2.378.897	2,1%
Друг недвижен имот	2.051.353	1.886.554	3.937.907	3,6%
Гаранции од банки и други лица	442.334	1.869.349	2.311.683	2,1%
Паричен депозит/депо	538.957	1.652.996	2.905.547	2,6%
Друг вид на обезбедување	5.403.729	5.977.406	12.593.735	11,4%
Вкупно обезбеден дел од кредитната изложеност	24.887.867	48.607.627	110.902.662	100,0%
Процентуално учество на обезбедениот дел од изложеноста на кредитен ризик	95,0%	99,6%	95,2%	

Забелешка 1: Изложеноста со валутна компонента ги опфаќа девизната изложеност и денарската изложеност со девизна клаузула.

Забелешка 2: Обезбедениот дел од изложеноста на кредитен ризик се однесува на износот на изложеноста до висината на вредноста на обезбедувањето. Остатокот претставува необезбеден дел од изложеноста на кредитен ризик.

Забелешка 3: Кај една од банките не постои можност за утврдување на структурата на кредитната изложеност со валутна компонента и денарската кредитна изложеност, според типот на обезбедување, односно доставен е само податок за типот на обезбедување на вкупната кредитна изложеност (неможност на системот на банката да генерира ваков тип на извештај). Оттука, во одделните редови, збирот од колоните Денарска изложеност и Изложеност со валутна компонента, не се совпаѓа со износот во колоната Вкупно (во илјади денари).

Анекс бр. 10

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон трговци-поединци, физички лица кои не се сметаат за трговци и физички лица кои вршат трговска дејност од мал обем

Дејност	Просечно ниво на ризичност		Учество на В, Г и Д во вкупната изложеност на кредитен ризик		Покриеност на В, Г и Д со издвоените резервации за потенцијални загуби	
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008
Земјоделство	4,6%	4,0%	5,4%	4,7%	85,0%	85,0%
Трговија	6,7%	3,6%	6,6%	2,7%	100,9%	134,8%
Други услужни дејности	3,7%	4,5%	2,3%	4,4%	163,7%	101,7%
Останати дејности	4,3%	7,8%	3,8%	7,0%	112,6%	112,7%
Вкупна изложеност кон трговци поединци	5,1%	5,1%	5,0%	4,7%	102,1%	107,2%

Анекс бр. 11

Показатели за ликвидноста на банкарскиот ситем и по групи банки

Показатели	Просек за 2007 година	Просек за 2008 година	Промена (во процентни поени)	Состајба на 31.12.2007 година	Состојба на 31.12.2008 година	Промена (во процентни поени)
Вкупни кредити/Вкупни депозити на нефинансиски субјекти	75,5%	85,8%	10,3	77,9%	92,8%	14,9
- Големи банки	74,5%	82,4%	7,9	75,8%	89,2%	13,4
- Средни банки	80,2%	97,1%	16,9	84,3%	105,0%	20,7
- Мали банки	64,1%	71,3%	7,2	75,1%	75,7%	0,6
Ликвидна актива/Вкупна актива	35,2%	27,2%	-8,0	34,2%	22,5%	-11,7
- Големи банки	33,5%	26,1%	-7,4	33,3%	20,8%	-12,5
- Средни банки	37,5%	26,2%	-11,3	35,0%	22,2%	-12,8
- Мали банки	42,1%	45,7%	3,6	41,7%	45,1%	3,4
Високоликвидна актива/Вкупна актива	19,1%	17,0%	-2,1	20,5%	16,6%	-3,9
- Големи банки	16,1%	15,5%	-0,6	19,1%	15,7%	-3,4
- Средни банки	23,7%	17,1%	-6,6	22,2%	15,7%	-6,5
- Мали банки	29,7%	35,1%	5,4	29,9%	33,6%	3,7
Ликвидна актива/Вкупни обврски	41,2%	31,4%	-9,8	39,5%	25,5%	-14,0
- Големи банки	37,5%	29,3%	-8,2	37,1%	22,9%	-14,2
- Средни банки	45,2%	30,4%	-14,8	41,3%	25,3%	-16,0
- Мали банки	72,4%	83,4%	11,0	75,5%	82,3%	6,8
Ликвидна актива во девизи/Вкупни обврски во девизи	42,4%	29,0%	-13,4	37,9%	19,3%	-18,6
- Големи банки	40,3%	27,0%	-13,3	35,9%	16,2%	-19,7
- Средни банки	44,7%	30,5%	-14,2	40,9%	22,5%	-18,4
- Мали банки	65,0%	66,6%	1,6	54,9%	75,7%	20,8
Ликвидна актива/Краткорочни обврски	48,8%	37,4%	-11,4	46,4%	32,0%	-14,4
- Големи банки	42,2%	33,5%	-8,7	41,3%	27,8%	-13,5
- Средни банки	59,2%	39,7%	-19,5	54,2%	33,9%	-20,3
- Мали банки	109,4%	119,0%	9,6	115,8%	117,8%	2,0
Високоликвидна актива/Краткорочни обврски	26,5%	23,4%	-3,1	27,9%	23,6%	-4,3
- Големи банки	20,2%	19,8%	-0,4	23,8%	21,0%	-2,8
- Средни банки	37,4%	25,9%	-11,5	34,4%	24,0%	-10,4
- Мали банки	77,1%	91,2%	14,1	83,1%	87,9%	4,8
Ликвидна актива во девизи/Краткорочни обврски во девизи	53,0%	36,4%	-16,6	46,9%	25,9%	-21,0
- Големи банки	47,4%	32,1%	-15,3	41,5%	21,0%	-20,5
- Средни банки	64,1%	43,3%	-20,8	59,4%	32,0%	-27,4
- Мали банки	117,1%	132,4%	15,3	102,0%	204,2%	102,2
Ликвидна актива/Вкупни депозити на нефинансиски лица	49,1%	37,5%	-11,6	47,7%	31,1%	-16,6
- Големи банки	43,2%	33,4%	-9,8	43,1%	26,6%	-16,5
- Средни банки	57,7%	40,0%	-17,7	53,3%	34,9%	-18,4
- Мали банки	96,7%	121,4%	24,7	122,9%	113,7%	-9,2
Ликвидна актива/Депозити на население	83,6%	64,6%	-19,0	81,2%	52,2%	-29,0
- Големи банки	71,8%	54,8%	-17,0	71,9%	42,3%	-29,6
- Средни банки	104,8%	78,0%	-26,8	96,0%	66,8%	-29,2
- Мали банки	174,3%	269,2%	94,9	217,9%	253,0%	35,1
Ликвидна актива во девизи/Депозити на население во девизи	77,2%	52,5%	-24,7	70,9%	34,8%	-36,1
- Големи банки	68,8%	44,9%	-23,9	63,2%	26,7%	-36,5
- Средни банки	94,1%	67,6%	-26,5	85,5%	51,1%	-34,4
- Мали банки	172,9%	254,1%	81,2	219,9%	233,0%	13,1
Ликвидна актива/Депозити по видување	111,0%	93,9%	-17,1	109,5%	77,1%	-32,4
- Големи банки	96,1%	81,8%	-14,3	97,5%	64,0%	-33,5
- Средни банки	144,2%	113,7%	-30,5	132,8%	98,0%	-34,8
- Мали банки	170,8%	199,3%	28,5	203,9%	207,6%	3,7
Високоликвидна актива/Депозити по видување	60,2%	58,6%	-1,6	48,8%	38,6%	-10,2
- Големи банки	46,1%	48,5%	2,4	41,4%	31,9%	-9,5
- Средни банки	91,0%	74,3%	-16,7	60,8%	47,2%	-13,6
- Мали банки	120,4%	152,8%	32,4	156,3%	188,8%	32,5

Договорна рочна структура на активата и пасивата за датум 31.12.2008 година

во илјади денари

Рб.	Опис	до 7 дена	од 7 дена до 1 месец	од 1 месец до 3 месеци	3 - 6 месеци	6 - 12 месеци	над 12 месеци	Вкупно
1	Парични средства и салда кај НБРМ	13,776,487	1,439,970	-	-	235,595	11,525,443	26,977,495
2	Хартии од вредност издадени од НБРМ и од Република Македонија	2,583,153	15,726,138	2,076,699	1,103,632	799,965	4,312,283	26,601,870
3	Должнички хартии од вредност и други инструменти за плаќање	67,139	228,481	-	-	-	672,629	968,249
4	Пласмани кај други банки	13,004,919	7,279,333	972,809	811,750	439,920	4,659,756	27,168,487
5	Кредити на клиенти	6,622,326	7,924,582	12,932,475	21,849,137	29,451,915	88,883,881	167,664,316
6	Пресметана камата	904,409	422,688	19,684	30,674	6,376	3,782,939	5,166,770
7	Останата актива	1,631,208	610,122	429,887	92,863	69,384	462,219	3,295,683
8	Пласмани во сопственички хартии од вредност и капитални вложувања	16,059	251,606	-	-	-	998,051	1,265,716
9	Вкупна актива (1+2+3+4+5+6+7+8)	38,605,700	33,882,920	16,431,554	23,888,056	31,003,155	115,297,201	259,108,586
10	Депозити од банки	1,577,528	1,722,295	1,043,150	674,193	730,695	770,785	6,518,646
11	Депозити по видување	71,535,785	57,932	153,549	123,846	307,779	678,719	72,857,610
12	Краткорочни депозити до 1 год.	5,237,415	23,511,167	32,156,419	15,393,753	20,540,609	3,632	96,842,995
13	Краткорочни позајмици до 1 год.	104,325	480,000	21,404	18,948	4,209	-	628,886
14	Издадени должнички хартии од вредност	-	-	-	-	-	954,839	954,839
15	Останата пасива	1,476,754	1,229,874	583,589	72,446	92,015	111,448	3,566,126
16	Долгорочни депозити над 1 год.	236,387	222,065	658,891	966,838	5,532,661	13,974,368	21,591,210
17	Долгорочни позајмици над 1 год.	14,325	206,914	460,156	1,475,396	1,925,709	9,680,652	13,763,152
18	Вонбилансни позиции	4,259,174	619,372	1,775,643	3,123,983	4,087,159	4,677,617	18,542,948
19	Вкупна пасива (10+11+12+13+14+15+16+17+18)	84,441,693	28,049,619	36,852,801	21,849,403	33,220,836	30,852,060	235,266,412
20	Разлика (9-19)	-45,835,993	5,833,301	-20,421,247	2,038,653	-2,217,681	84,445,141	23,842,174
21	Кумулатив на разликата	-45,835,993	-40,002,692	-60,423,939	-58,385,286	-60,602,967	23,842,174	

Очекувана рочна структура на активата и пасивата за датум 31.12.2008 година

во илјади денари

Рб.	Опис	до 7 дена	од 7 дена до 1 месец	од 1 месец до 3 месеци	Вкупно
1	Парични средства и салда кај НБРМ	13,001,877	1,541,579	16,003	14,559,459
2	Хартии од вредност издадени од НБРМ и од Република Македонија	2,779,153	15,326,975	1,918,700	20,024,828
3	Должнички хартии од вредност и други инструменти за плаќање	67,141	228,481	-	295,622
4	Пласмани кај други банки	11,666,218	6,998,487	1,555,313	20,220,018
5	Кредити на клиенти	4,121,607	7,627,477	11,489,504	23,238,588
6	Пресметана камата	757,211	353,064	191,150	1,301,426
7	Останата актива	1,530,469	559,768	433,585	2,523,822
8	Пласмани во сопственички хартии од вредност и капитални вложувања	16,066	-	-	16,066
9	Вкупна актива (1+2+3+4+5+6+7+8)	33,939,743	32,635,831	15,604,255	82,179,829
10	Депозити од банки	1,202,972	1,307,322	733,977	3,244,271
11	Депозити по видување	11,265,367	2,926,698	703,784	14,895,849
12	Краткорочни депозити до 1 година	1,906,123	9,551,682	14,293,371	25,751,175
13	Краткорочни позајмици до 1 година	68,326	480,000	21,404	569,730
14	Издадени должнички хартии од вредност	-	-	-	-
15	Останата пасива	1,062,576	889,841	589,047	2,541,464
16	Долгорочни депозити над 1 година	115,088	121,817	416,225	653,130
17	Долгорочни позајмици над 1 година	14,222	192,873	354,214	561,309
18	Вонбилансни позиции	456,444	200,770	678,117	1,335,331
19	Вкупна пасива (10+11+12+13+14+15+16+17+18)	16,091,119	15,671,002	17,790,138	49,552,259
20	Разлика (9-19)	17,848,624	16,964,829	(2,185,883)	32,627,570
21	Кумулатив на разликата	17,848,624	34,813,453	32,627,570	

Структура на девизната актива и девизната пасива на ниво на банкарски систем

Девизна актива	Износ (во милиони денари)				Структура на девизната актива				Стапка на промена 2005-2006	Стапка на промена 2006-2007	Стапка на промена 2007-2008
	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008			
Ефектива и чекови и долж. пазарни хартии од вредност	2.026	2.439	2.887	2.519	2,5%	2,5%	2,5%	1,9%	20,4%	18,4%	-12,7%
Средства во странски и домашни банки	41.348	43.949	42.757	31.941	50,9%	45,6%	36,8%	24,4%	6,3%	-2,7%	-25,3%
Девизни побарувања	18.480	23.813	30.939	38.666	22,8%	24,7%	26,6%	29,5%	28,9%	29,9%	25,0%
Денарски побарувања со девизна клаузула	21.384	27.975	41.830	60.934	26,3%	29,1%	36,0%	46,5%	30,8%	49,5%	45,7%
Исправка на вредност	-2.457	-2.396	-2.730	-3.631	-3,0%	-2,5%	-2,3%	-2,8%	-2,5%	13,9%	33,0%
Хартии од вредност расположливи за продажба	59	74	58	58	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	25,4%	-21,6%	0,0%
Останата актива - други сметки	349	432	488	540	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	23,8%	13,0%	10,7%
Вкупна девизна актива	81.189	96.285	116.229	131.027	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	18,6%	20,7%	12,7%

Девизна пасива	Износ (во милиони денари)				Структура на девизната пасива				Стапка на промена 2005-2006	Стапка на промена 2006-2007	Стапка на промена 2007-2008
	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008			
Девизни депозити на банки	1.437	2.147	2.680	2.885	2,0%	2,5%	2,5%	2,3%	49,4%	24,8%	7,6%
Девизни депозити на население	39.305	44.905	50.542	63.377	55,8%	52,3%	47,7%	51,6%	14,2%	12,6%	25,4%
Девизни депозити на претпријатија, јавен сектор и други комитенти	11.688	15.373	17.454	20.275	16,6%	17,9%	16,5%	16,5%	31,5%	13,5%	16,2%
Девизни средства на странски лица	3.881	7.752	10.955	14.457	5,5%	9,0%	10,3%	11,8%	99,7%	41,3%	32,0%
Денарски депозити со девизна клаузула	2.731	5.333	11.267	11.993	3,9%	6,2%	10,6%	9,8%	95,3%	111,3%	6,4%
Девизни кредити на банки	11.017	9.825	12.441	9.146	15,6%	11,4%	11,7%	7,4%	-10,8%	26,6%	-26,5%
Останата пасива - други сметки	385	551	721	684	0,5%	0,6%	0,7%	0,6%	43,1%	30,9%	-5,1%
Вкупна девизна пасива	70.444	85.885	106.060	122.817	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	21,9%	23,5%	15,8%

Сопствени средства за датум 31.12.2008 година

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
ОСНОВЕН КАПИТАЛ		
1	Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по овие акции	21.371
1.1	Номинална вредност	17.445
1.1.1	Номинална вредност на обични акции	17.408
1.1.2	Номинална вредност на некумулативни приоритетни акции	38
1.2	Премија	3.925
1.2.1	Премија од обични акции	3.925
1.2.2	Премија од некумулативни приоритетни акции	0
2	Резерви и задржана добивка или загуба	8.624
2.1	Резервен фонд	5.149
2.2	Задржана добивка	2.687
2.3	Акумулирана загуба од претходни години	547
2.4	Тековна добивка	1.334
3	Позиции како резултат на консолидација (позитивни ставки)	0
3.1	Малцинско учество	0
3.2	Резерви од курсни разлики	0
3.3	Останати разлики	0
4	Одбитни ставки	671
4.1	Загуба на крајот на годината или тековна загуба	538
4.2	Нематеријални средства	132
4.3	Сопствени обични и некумулативни приоритетни акции	0
4.4	Разлика меѓу висината на потребните посебни резерви за потенцијални загуби и издвоените посебни резерви	0
5	Обични акции, резерви и задржана добивка и одбитни ставки	29.286
6	Износ на останати позиции кои можат да се вклучат во основниот капитал	38
I	ОСНОВЕН КАПИТАЛ	29.324
ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I		
7	Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија за овие акции	230
7.1	Номинална вредност на кумулативни приоритетни акции	123
7.2	Премија од кумулативни приоритетни акции	106
7.3	Сопствени кумулативни приоритетни акции	0
8	Хибридни капитални инструменти	184
9	Субординирани инструменти	4.643
10	Износ на субординирани инструменти кои можат да бидат дел од дополнителниот капитал I	4.643
II	ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I	5.057
ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I		
11	Вложувања во капитал на други банки или финансиски институции кои изнесуваат над 10% од капиталот на тие институции (освен институциите од реден број 14)	284
12	Вложувања во субординирани и хибридни капитални инструменти о други инструменти на институциите од реден број 11	20
13	Агрегатен износ на вложувања во капиталот, субординираните и хибридниите инструменти и други инструменти кој надминува 10% од (I+II)	0
14	Директни вложувања во капиталот на друштва за осигурување и реосигурување и на друштва за управување со пензиски фондови	73
15	Вложувања во финансиски инструменти издадени од друштва од реден број 14 кои се вклучуваат во нивниот капитал	91
16	Износ на надминување на лимитите за вложувања во нефинансиски институции	0
17	Позиции како резултат на консолидација (негативни ставки)	0
III	ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I	468
IV	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	33.912

Сопствени средства на ниво на банкарски систем за датум 31.12.2008 година

	Износ во милиони денари		Структура		Промена 31.12.2008/31.12.2007			
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	во милиони денари	во %	во структура во п.п.	учество во промената
Сопствени средства	27.721	33.912	100%	100%	6.191	22,3%	0,0%	100,0%
Основен капитал	25.534	29.324	92,1%	86,5%	3.790	14,8%	-5,6%	61,2%
-Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по акции	20.237	21.371	73,0%	63,0%	1.134	5,6%	-10,0%	18,3%
-Резервен фонд	3.950	5.149	14,2%	15,2%	1.199	30,4%	0,9%	19,4%
-Добивка/Загуба *	1.645	3.475	5,9%	10,2%	1.830	111,3%	4,3%	29,6%
Дополнителен капитал I	2.642	5.057	9,5%	14,9%	2.415	91,4%	5,4%	39,0%
-Субординирани инструменти	2.399	4.643	8,7%	13,7%	2.244	93,5%	5,0%	36,2%
Одбитни ставки од основен капитал и дополнителен капитал I	455	468	1,6%	1,4%	13	2,9%	-0,3%	0,2%

*Добивката/Загубата се однесува на тековната добивка/загуба и задржаната добивка намалени за акумулираната загуба од претходни години

Структура и промена на сопствените средства по групи банки

	Големи банки 31.12.2008			Средни банки 31.12.2008			Мали банки 31.12.2008		
	Износ во милиони денари	Промена во милиони денари	Структура во %	Износ во милиони денари	Промена во милиони денари	Структура во %	Износ во милиони денари	Промена во милиони денари	Структура во %
Сопствени средства	19.709	5.053	100,0%	9.204	725	100,0%	4.999	413	100,0%
Основен капитал	15.417	2.793	78,2%	8.647	498	93,9%	5.260	499	105,2%
-Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по акции	9.004	665	45,7%	7.097	-4	77,1%	5.270	472	105,4%
-Резервен фонд	3.581	977	18,2%	1.232	159	13,4%	336	64	6,7%
-Добивка/Загуба *	2.893	1.156	14,7%	725	659	7,9%	-143	15	-2,9%
Дополнителен капитал I	4.483	2.274	22,7%	574	226	6,2%	0	-86	0,0%
-Субординирани инструменти	4.305	2.298	21,8%	338	32	3,7%	0	-86	0,0%
Одбитни ставки од основен капитал и дополнителен капитал I	191	14	1,0%	16	-1	0,2%	261	0	5,2%

*Добивката/Загубата се однесува на тековната добивка/загуба и задржаната добивка намалени за акумулираната загуба од претходни години

Стапка на адекватност на капиталот за датум 31.12.2008

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
I	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД КРЕДИТНИОТ РИЗИК	
1	Билансна актива пондерирана според кредитниот ризик	172.486
2	Вонбилансна актива пондерирана според кредитниот ризик	25.194
3	Актива пондерирана според кредитниот ризик (1+2)	197.680
4	Капитал потребен за покривање на кредитниот ризик (8% од реден број 3)	15.814
II	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД ВАЛУТНИОТ РИЗИК	
5	Агрегатна девизна позиција	12.187
6	Нето-позиција во злато	0
7	Актива пондерирана според валутниот ризик (5+6)	12.187
8	Капитал потребен за покривање на валутиот ризик (8% од реден број 7)	975
III	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД РИЗИЦИ (3+7)	209.867
9	Капитал потребен за покривање на ризиците (4+8)	16.789
IV	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	33.912
V	СТАПКА НА АДЕКВАТНОСТ НА КАПИТАЛОТ (IV/III)	16,16%

Преглед на банки по групи банки со состојба на 31.12.2008 година

Група големи банки (актива поголема од 15 милијарди денари)		Група средни банки (актива од 4,5 до 15 милијарди денари)		Група мали банки (актива помала од 4,5 милијарди денари)	
1	Комерцијална банка АД Скопје	1	Алфа банка АД Скопје	1	Еуростандард банка АД Скопје
2	НЛБ Тутунска банка АД Скопје	2	Извозна и кредитна банка АД	2	Зираат банка АД Скопје
3	Стопанска банка АД Скопје	3	Инвестбанка АД Скопје	3	Капитал банка АД Скопје
		4	Охридска банка АД Охрид	4	Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје
		5	Прокредит банка АД Скопје	5	Поштенска банка АД Скопје
		6	Стопанска банка АД Битола	6	Статер банка АД Куманово
		7	ТТК банка АД Скопје	7	Централна кооперативна банка АД Скопје
		8	УНИ банка АД Скопје		

* Банките се по азбучен редослед

Анекс бр. 19

Мерки изречени од страна на НБРМ во текот на 2008 година

Вид на мерка	Број на банки	Број на штедилници
Писмено предупредување		
Усвојување стратегиски план од страна на собранието на банката	1	
Достигнување и одржување стапка на адекватност на капиталот повисока од законскиот минимум	2	
Отпочнување постапка за измена на Статутот за регулирање на можноста за одржување седници на надзорниот одбор преку конференциска телефонска врска, согласно со одредбите на Законот за трговски друштва	1	
Воспоставување систем на евиденција на неискористените, безусловно отповикливи рамковни кредити	2	
Воспоставување соодветна евиденција од која ќе може да се утврди содржината и времето на доставување податоци и информации до Управата за спречување перење пари и финансирање на тероризам	2	
Унапредување на системот за идентификација и следење на поврзаноста на клиентите	1	
Анализа и идентификување на причините за порастот на нефункционалните кредити кај одделни кредитни производи дадени на населението и изработка на план со активности и динамика за надминување на причините што довеле до порастот на нефункционалните кредити	2	
Унапредување на системот за следење на кредитниот ризик што произлегува од ризикот на промена на девизниот курс на којшто се изложени клиентите	3	
Ревидирање на кредитната политика заради надминување на слабостите утврдени со делумна контрола	1	
Унапредување на информативниот систем заради надминување на слабостите во управувањето со кредитниот ризик и обезбедување ажурно и точно известување на органите на банката и Народната банка	1	
Промена на организациската поставеност на кредитирањето на населението преку поделба на обврските меѓу вработените во организацискиот дел надлежен за одобрување кредити (front office) и вработените во организацискиот дел надлежен за позадински работи (back office)	3	
Унапредување на системот на идентификување и следење на кредитниот ризик и усогласување со регулативата за класификација на изложеноста на кредитен ризик и	1	2

водење кредитни досиеја		
Унапредување на системот за управување на кредитниот ризик, преку унапредување на политиката за управување со кредитниот ризик и корпоративното кредитирање и воспоставување процедури за анализа на кредитната способност на клиентот	1	
Воспоставување соодветен систем за мерење и следење на изложеностите на кредитен ризик и извршување исправка на вредноста и издвојување посебна резерва на начин и во висина пропишани во методологијата за управување со кредитниот ризик		1
Сведување на изложеноста кон акционер и лицата поврзани со него во рамки на законскиот лимит од 10% од сопствените средства на банката	1	
Доставување до НБРМ на изјавите на лицата со посебни права и одговорности во кои ќе бидат наведени клиентите на банката коишто се поврзани со нив	1	
Усогласување со Законот за банките во поглед на ограничувањето за остварување контрола во нефинансиска институција	1	
Оцена на ефикасноста на системот за управување со кредитниот и ликвидносниот ризик од страна на Одборот за управување со ризици	1	
Унапредување на системот на управување со ликвидносниот ризик	2	
Спроведување на стрес-тестирање на ликвидноста во различни услови (стрес-сценарија)	1	
Зајакнување на политиката за управување со ликвидносниот ризик преку определување лимити за изложеноста на ликвидносен ризик, исклучоци во однос на утврдените показатели за следење на ликвидносната позиција и одговорност за одлучување за примена на тие исклучоци	1	
Вработување најмалку едно лице во Службата за внатрешна ревизија коешто поседува овластување за ревизор	1	1
Планот за работа на Службата за внатрешна ревизија на банката да опфати и: <ul style="list-style-type: none"> - ревизија на управувањето со кредитниот ризик во делот на кредитирањето на населението, вклучувајќи го и работењето со кредитните картички - ревизија на управувањето со правниот и репутацискиот ризик - ревизија на управувањето со стратегискиот, правниот и репутацискиот ризик - ревизија на ефикасноста на системите на внатрешна контрола за спречување перење пари 	1 1 2 2	
Докипирање на Службата за внатрешна ревизија, заради зголемување на опфатот и квалитетот на ревизијата на	2	

активностите и системите на управување со ризиците во банката		
Усвојување внатрешен акт за обврските на надзорниот одбор, управниот одбор и останатите лица со посебни права и одговорности кои вршат раководна функција, за преземање мерки за спроведување на препораките на Службата за внатрешна ревизија	1	
Изготвување план за работење на Службата за внатрешна ревизија		1
Унапредување и функционално воспоставување на политиката и процедурите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам	5	
Централизација на податоците што се однесуваат на карактеристиките на клиентите, заради соодветна примена на показателите за сомнителните трансакции	4	
Усвојување внатрешен акт за начинот на работа и работните задачи на лицата вработени во одделот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам и за системот на известување на органите на банката	2	
Донесување план за обука на одговорните лица и другите вработени од областа на спречувањето на перење на пари и финансирање на тероризам	2	
Воспоставување систем што ќе овозможи автоматско и навремено пренесување на побарувањата од сметки за редовни побарувања на сметки за нефункционални побарувања	1	2
Доекипирање на организацискиот дел за информациска технологија	1	
Ограничување на пристапот на корисниците во мрежата на централата на банката	1	
Целосна примена на документираниот систем за управување со информативната сигурност (СУИС)	1	
Подобрување на управувањето со информативно-технолошкиот ризик	1	
Изработка на акциски план со активности и динамика за унапредување на софтверското решение коешто го применува банката, заради намалување на оперативниот ризик	1	
Воспоставување ефикасен систем за управување со стратегискиот ризик, преку усвојување политика за управување со стратегискиот ризик, одобрена од страна на Надзорниот одбор и преку воспоставување систем на известување што ќе овозможи пореално стратегиско планирање	2	
Воспоставување ефикасен систем за управување со стратегискиот, репутациониот и правниот ризик	1	
Одобрување и примена на политика за управување со правниот ризик	1	
Воспоставување ефикасен систем за управување со	1	

репутацискиот ризик, преку воспоставување и примена на процедури за заштита од преземање активности коишто значат непочитување на прописите, како и за постапување во врска со поплаки на клиентите		
Информирање за статусот на активностите за надминување на одредени слабости утврдени во Записникот	1	
Усогласување на работењето со одредбите од Законот за облигациони односи	2	
Воспоставување процедура за отворање сметка во банка, процедура за благајничко работење и процедура за трезорско работење одобрена од страна на надзорниот одбор на банката	1	
Почитување на одредбите од Законот за банките во поглед на постоење судир на интереси	1	
Преиспитување на оправданоста на Договор за закуп на деловен простор, вклучувајќи го и износот на месечниот надомест	1	
Обезбедување правилна сметководствена евиденција и финансиско известување за месечната пресметка на активната камата		1
Усогласување со супервизорските стандарди во поглед на навремена анализа на причините поради кои се врши продолжувањето на рокот на достасување		2
Преземање активности за усогласување на актот за основање со одредбите на Законот за банките и Законот за трговските друштва		1
Писмена препорака	Број на банки	Број на штедилници
Изготвување акциски план за надминување на утврдените неправилности и за спроведување на препораките дадени во записник од контрола	2	3
Изготвување пишана кредитна политика		1
Намалување на лимитите на концентрација предвидени во Политиката за кредитен ризик		1
Усогласување на начинот на пресметка на каматата кај пласманите на физичките лица со одредбите од договорот за кредит		1
Дефинирање на кредитните производи и критериумите и постапките за кредитирање на правни лица во соодветните внатрешни акти, вклучувајќи и внатрешни лимити на изложеноста во зависност од обезбедувањето		1
Изготвување акциски план за отстранување на сите утврдени неуредности, преку усогласување на сметководствените политики, процедури и практика со прописите за сметководство и преку подобрување на системот на управување, информативниот систем, системот на внатрешна контрола и внатрешните политики и процедури		1